

Tractatus de infirmorum sanitate tuenda, vitaeque producenda. Libro ejusdem argumenti Anglice editio longe auctior & limatior ... / [George Cheyne].

Contributors

Cheyne, George, 1671 or 1672-1743

Robertson, John

Cheyne, George, 1671 or 1672-1743. De natura fibrae

Publication/Creation

Londini : Geo. Strahan [etc.], 1726.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/xmf7ksj7>

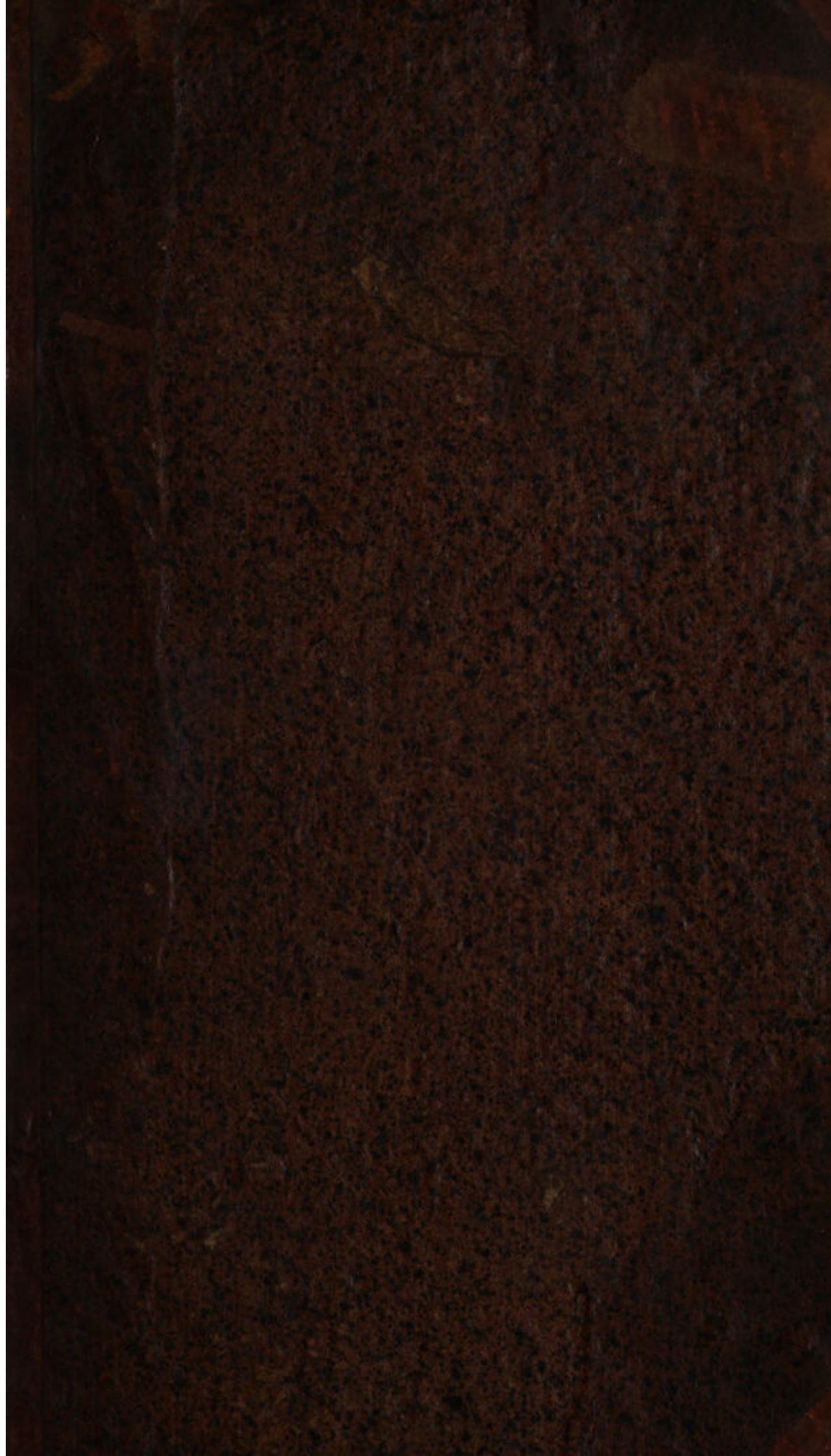
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

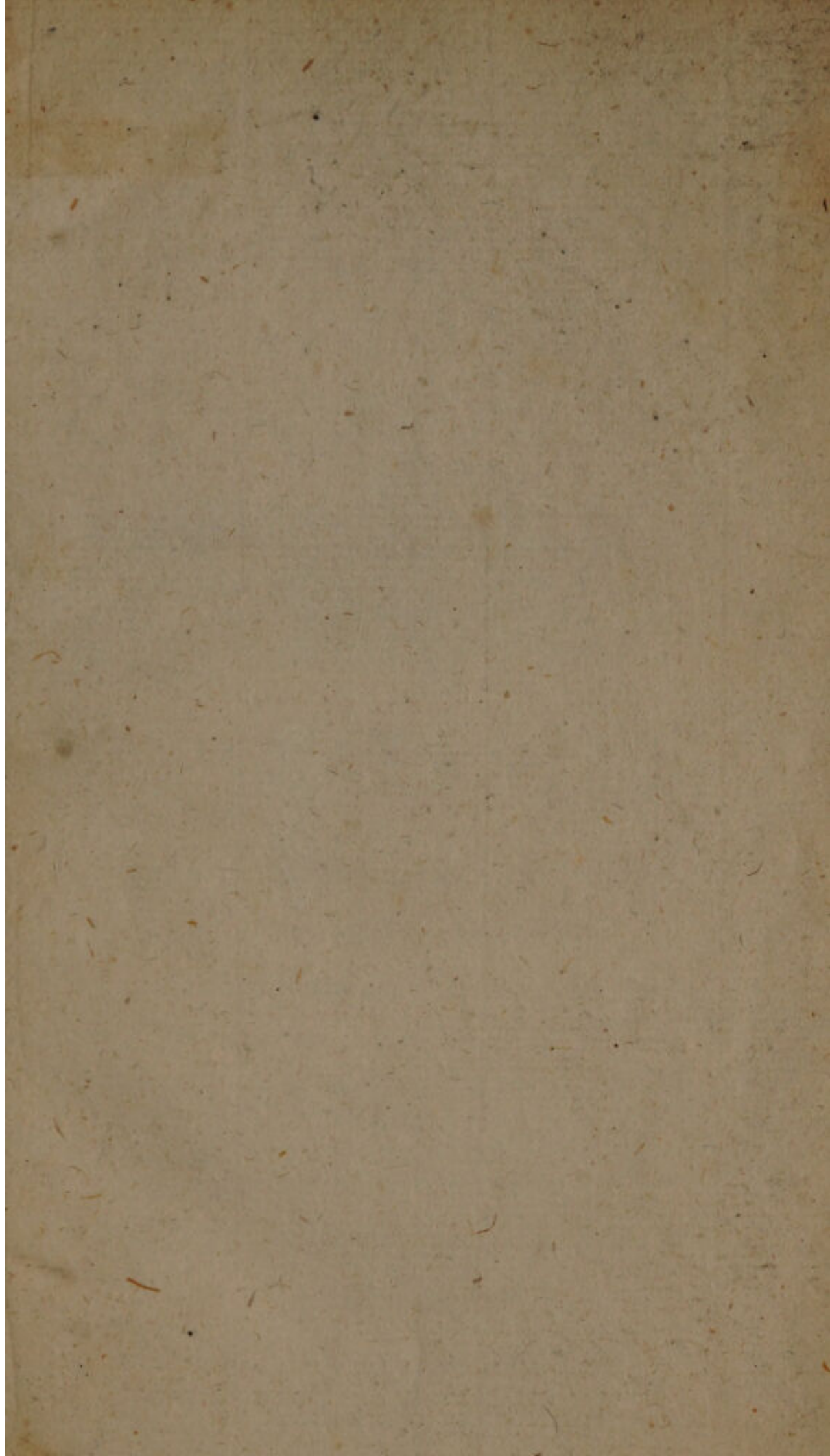

17639/B

C. II.

18/
c

TRACTATUS

de moribus

ADITATE TUBER

ADITATE TUBER

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

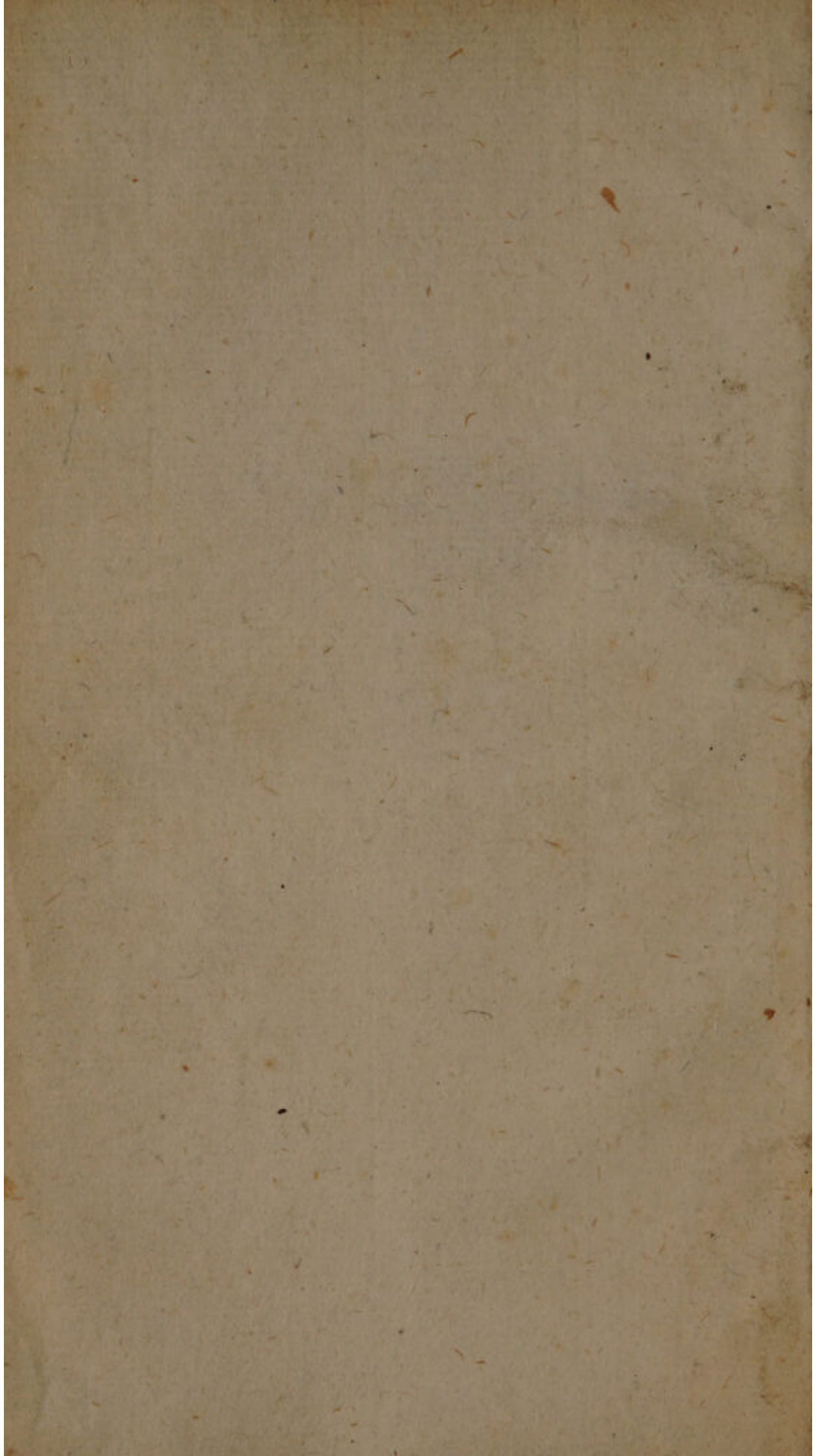
de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

de moribus

54800
GEORGII CHEYNÆI, M. D.

Coll. Reg. Med. Edinb. & Soc. Reg. Lond. Socij,

TRACTATUS
DE INFIRMORUM
SANITATE TUENDA,
VITAQUE
PRODUCENDA.

Libro ejusdem Argumenti Anglicè Editio
longè Auctior & Limatior.

Ἀσκήσις Ὑγιῆς Ἀκροῖν Τερφῆς, Ἀοκνὴ Πόνων. Hippocr.

Νήπιοι ἐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ πάντες,

Ὅυδ' ὅσον ἐν μαλαχῇ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. Hesiod.

At Imbecillis (quo in Numero magna pars Urbanorum omnesq; penè Cupidi Literarum sunt) Observatio major necessaria est: ut quod vel Corporis, vel Loci, vel Studij Ratio detrahât, Cura restituat. Cels.

L O N D I N I:

Impensis GEO. STRAHAN, ad Insigne Pile Aureæ, ex
adverso Excambij Regalis; & JACOBI LEAKE,
Bibliopolæ Bathoniensis. MDCCXXVI.

Viro Admodum Honorabili

JOSEPHO FEKYL,

EQUITI AURATO,

Archivorum Regionum Custodi fidissimo,

Æqui Bonique Arbitro integerrimo,

Humani Generis amantissimo;

Hunc TRACTATUM,

Observantiæ & Gratitudeis suæ

Monimentum,

D. D. D.

Georgius Cheynæus.

Van Almondt

JOSEPHO XERXES

EXCITATI

Archivorum Regiarum Curiae

Epist. Bonifacii

Epist. Bonifacii

Epist. Bonifacii

Epist. Bonifacii

Epist. Bonifacii

Epist. Bonifacii

Epist. Bonifacii

PRÆFATIO.

 N hujus Operis Editionibus quæ Anglicanâ Linguâ prodierunt lectores monui, id amplissimi Viri, Archivorum Custodis, cujus Nomen in fronte præfert, jussu susceptum, ejus unius ut usibus inserviret, eumq; commoneret quâ Ratione inter arduâ multipliciaq; & Laboris plenâ quæ illi Reipublicæ Causâ sunt obeunda Munera, Sanitatem, quantum res pateretur, firmam tueri posset, primò scriptum fuisse, ejus deinde Rogatu editum, eumq; in finem auctum itaq; immutatum fuisse ut pro illis quæ privatim unius ejus commodis prospicerent, hic illic Regulæ latioris usus substituerentur, quo pluribus prodesse posset quod vir humani generis amantissimus senserat sibi profuisse.

PRÆFATIO.

Cui beneficentissimi Viri Desiderio ego, & libenter, obsecutus sum. Non defuere tamen qui, operis Utilitatem elevare cupientes, generalia præcepta de Sanitate tuendâ nulli privatim esse profutura affirmaverint, neq; quidquam salutare his de Rebus proferri posse nisi quod uniuscujusq; singularis Hominis propriæq; ejus Constitutionis habitâ Ratione esset prolatum. Quasi vero ejusdem Regionis Incolis, ejusdem indolis Aërem spirantibus, eâdem victûs Ratione, iisdem Corporis Exercitationibus, iisdem Oblectamentis animi utentibus, quibusq; totus Vitæ Color nequaquam dissimilis sit (ut Britannis, quorum præcipuè causâ, hic tractatus est editus) immò verò & toti hominum, quâ patet, generi, plurima non essent communia quorum cautus legitimusq; Usus maximi est ad Sanitatem sive conservandam sive inclinatham erigendam Momenti; eaq; curiosâ Observatione & sagaci Ratiocinio deprehendi non possent, deque iis ejusmodi generalis Doctrina tradi quam haud magno Labore propriis quisque suis Usibus accommodare poterit. Quod & fieri posse crediderunt & factum exhibuerunt omnes Institutionum Medicarum Scriptores ab Hippocratis ad nostra usque Tempora, pluresque item alij qui hoc speciatim nostri Operis Argumentum, ante Nos, tractarunt. Aiunt præterea, proprio cujusque Morbi genio ita propriam suam & peculiarem Curationis Methodum esse accommodandam, ut supervacaneâ sint omnia generalia & communia, de iisdem præcepta. Anne vero? Remissa

P R Æ F A T I O.

*missa & laxata Fibrarum Corporis Tensio, vis-
cojusque humorum lentor & ex his nata segnior
eorundem circuitio & hujus proles Acor &
acrimonia, annon omnibus Morbis diuturnis com-
munia sunt? Temperantésne & Sobrij & Cor-
poris exercitandi Studiosi his malis carebunt;
an iisdem æque ac ignavi Homines Gulæque
dediti obnoxii erunt? Morbo diuturno jam la-
borantibus nihilne in idoneâ Corporis Exerci-
tatione & Temperantiâ præsidii erit; an con-
tinuatâ Ingluvie & Desidiâ, novi scilicet Fo-
mitis appositione, aquâ felicitate Morbus extin-
guetur ac ejus Subtractione? Nihil egrotanti
aut egrotaturo proderit Salubri noxium aërem
commutare? Nihilne rectè ordinata somni &
Vigiliæ, quietis Motûsque Tempora & Modus,
Nihil Corporis implendi & evacuandi legitima
Ratio, Nihil animi affectuum Moderamen Sani-
tati aut conservandæ aut redintegrandæ condu-
cent? Annon infirmis, literarum Studio de-
fidentibus, & sedentariam quâcunque de
Causâ Vitam agentibus, communis est Fibra-
rum laxitas & Humorum lentor aut etiam acri-
monia? Quorum præcipuè Causâ vel ex Anglici
Tractatûs præmio vel ex ipso Opere boni
hi viri rescire potuissent hæc mea monita edita
fuisse. Et quæ pessimè affectis profutura esse
ostendi, an mitius laborantibus inutilia erunt?
Insuper audacter affirmo vix quidquam majoris
momenti in singularibus Morbis utiliter præcipi,
quod ex præceptis meis generalibus deduci ne-
queat.*

Alij

PRÆFATIO.

Alij sunt quibus generalia præcepta, de conservandâ Sanitate non displicent; sed quos magnus scilicet incessit Metus ne Homines Oeconomiae animalis fabricæque Corporis humani imperiti in iis sibi suisque propriis usibus accommodandis periculosè errent. At hi postquam me præterquam de aëre Salubri eligendo, de nutrimento salubri temperanter ingerendo, Somno tempestivè capiendo, Corporis Exercitatione legitimè obeundâ, & evacuatione ad Naturæ Modum temperandâ, animique affectibus Moderandis nihil quidquam præcepisse; duasque, nec plures, Medicamentorum formulas scripsisse, earumque adhibendarum Rationem plenè cautèque docuisse; cum hæc, inquam, secum reputaverint; eo, credo, se metu eximent. Nequaquam enim accuratâ fabricæ Corporis Notitiâ opus est ut instructus accedat qui hujusmodi Præcepta in privatum Usum convertere voluerit: neque insignis alicujus erroris in iis adhibendis periculum imminet. Ea enim, si distinctè, plenè & dilucidè proponantur, quivis de plebe Vir mediocris prudentiæ æquè intelliget inque usum suum æquâ felicitate arripet, ac vel peritissimus Medicus. Imò, in Sanitate regendâ inque Morbis cum præcavendis tum abigendis, Causarum generalium & obviarum, manifestarumque & sensibilibus qualitatibus quàm subtiliter & ingeniosè circa Corporis fabricam humorumque ejus indolem & Compositionem exquisitorum quibus industrii solertesque viri philosophiam magis excoluerunt quàm

PRÆFATIO.

quàm Rem Medicam juverunt, majorem habendam esse Rationem, facile agnoscent qui Philosophiam Usunque Medendi penitissimè callent.

Aliis denique videor multa esculentorum & potulentorum genera improbasse quæ viris prudentibus & expertis deprehensa sint non tantum innocua, sed & iis quæ ego laudavi præstantiora. His respondeo, nihil quidquam me docuisse aut faciendum, aut fugiendum nisi quod ex diutinâ & iteratâ Observatione Morbis diuturnis Consumptorum (ex quibus solis tuta hæc in re experimenta capiuntur) didicerim; Imò, hæc unâ Ratione adductum aliquid præcepisse, quod experientiâ edoctus utile illud & tutum deprehenderim, Phænomenon deinceps Causas quàm potui maximè probabiles ex Scientiâ naturali eâque præcipuè ejus parte quæ Corporis humani fabricam & vires exquirat collegisse: nullam autem praxeos Regulam ex mero soloque Ratiocinio deductam proposuisse: Verbo, Regulas tradidisse generales quæ longè pluribus convenirent; quæ enim paucis aliquot extra communem Naturæ ordinem propria & peculiaria sunt, hujus operis non est recensere aut respicere. Sed ut plenius huic Objectioni respondeam: 1. Robustis, firmis, & integrâ Sanitate hominibus non aliam de Nutrimenti delectu Regulam propono aut proponendam esse censeo quam quæ à Divo Paulo aliâ Occasione tradita est;

P R Æ F A T I O.

Quicquid, nempe, apponitur, ex eo comedito, nec sollicitè inquirito. *Unum tantum illi curent, ut temperanter edant &, si quid errent, in tutiorem saltem partem errent, & quod æquo minus quàm quod nimium est potius usurpent.* 2. Quibus corporis insigni Robore propter laboriosum vitæ Institutum opus est, iis valentiora Cibi Potûsque genera ex Animalium Carnibus & liquoribus Spirituosis desumpta quodammodo necessaria sunt: His enim vires magnis Laboribus exantlandis necessariae sufficiuntur, eaq; vicissim laboriosa Corporis Exercitatio satis domat Comminuitque, & è Corpore per Sudoris Vias eliminat, quo fit ut, nec Mole suâ nec Deleterîâ vi ut Corpori noceant satis amplum illis temporis spatium concedatur: Magnæ insuper per Cutis poros factæ humorum absorptioni necesse est ut Materia plenâ etiam Nutrimenti ingestione suppedite-
tur. At minùs exercitatis vitamque sedentarium agentibus, eoque infirmis, fibrarumque remissarum laxitate laborantibus, quibusque non Corporis Robore sed animi Viribus, ingeniique Lumine, imperturbato Cerebro, Fibrisque expeditis nec inutili superfluatorum Humorum Pondere prægravatis ad intellectûs munera obcunda opus est, quibus denique a dolore immunibus esse satis est, & voluptatum exquisitarum titillatione carere, dummodo & acerbis simul quibus ea solis redimitur pœnas effugiant, usque adeo miserandum non videtur; His victus tenuis, parcus, mitis, fibrarumque,
etiam

PRÆFATIO.

etiam Infirmarum, viribus facile resolubilis, necessarius est : & his ego solis sequentia tractatus nostri præcepta commendo. Imò, quamdiu quisquam consuetum plerisque hominibus Morem sequi, atque interim sic satis Commodè degere, & quamdiu illi in Medicamentis quidquam præsidii superest, nullam ego illi peculiarem aut quæ a receptâ vulgatâque Consuetudine in diversum abeat victûs Rationem suadeo. Postquam verò Medici Morbum ejus immedicabilem pronuntiârunt, nihilque jam a Medicamentis Auxilli Spondent : Non antè omnem omninò spem ponat consulo, quam & hæc nostra circa victum præcepta, an quid lætius promittant expertus fuerit. Et verè quidem sanctèque affirmo vix quenquam mihi contigisse videre qui, illa accuratè obfirmatoque Animo secutus, non aut integræ Sanitati redditus sit, aut vitam saltem antea miseram & vix tolerari dignam jam tolerabilem &, quamdiu in arcto tramite perrexerit nec voluptatum lenocinio in devium actus sit, sic satis commodam effecerit. Hæc in plerisque cujuscunque Generis Morbis diuturnis, omnibusque inflammatoriis (si modo æger nondum penitus fractus aut senio confectus quamdiu aliquid etiamnum virium superesset Medelam aggressus fuerit) Arthritide puta (Inflammatione nempe periodicâ) Rheumatismo calido, Erysipelate, Ophthalmiâ, Pleuritide, Peripneumoniâ, Hepatis, Vesicæ, Uterique Inflammationibus, in universis denique Nervorum, qui vocantur,

P R Æ F A T I O.

*Morbis profuit. 3. Illud pernego, ex Homi-
num integrâ firmâque sanitate fruientium, aut
parum modò ab eâ deficientium Experienciâ
mearum circa victûs delectum Regularum Ve-
ritatem ex æquo bonoque æstimari posse. Non
iniquius Aurificum at Pharmacopæorum de-
licatis Trutinulis ingentes Mercatorum Bilan-
ces Centupondiiis expendendis factas Substituas.
Natura quidem ita artifice manu Corpora no-
stra fabricavit, ejusque Fibras adeo elasticas
& distractiles construxit, secretionisque Orga-
næ tam commodè aptavit levioribus Oneribus
rejiciendis, ut minùs gravia circa Victum er-
rata non statim luamus, nec nisi frequenter re-
petitis hujusmodi Erroribus Fibræ ita debili-
tantur ut quovis vel minimo Excessu prægra-
ventur, sive Copiâ peccetur sive valentiore Cibo
aut Potione. Hujusmodi ego subtilibus Truti-
nulis multos jam annos Ciborum & Potionum,
Momenta & pondera curiosè expendo; nec ali-
undè quàm ex istâ observatione collectas circa
victum Regulas trado. 4. Denique Nutri-
menti infirmis inepti indolem non ex eo solo
æstimo quod Ventriculi Viribus difficulter in
Chylum resolvatur; Sed præterea, & quidem
præcipuè ex iis quibus, postquam ex Intestinis
elapsum est, damnis Corpori nocet, dum humo-
res aut incrassat aut inflammat, exilesque Fi-
bras tenuesque Canaliculos aut erodit & dis-
rumpit aut infarcit & obstruit eoque Morbo-
rum, quâ acutorum quâ diuturnorum funda-
menta jacet, Verbo, salibus (præcipuè urinosi)
simili-*

PRÆFATIO.

similibusque concretis duris & deleteriis Corporis habitum replet, futurorum ita Morborum Semina congerens & accumulans.

Hinc quasi manu ducor ut de salium Naturâ, generalia quædam adferam quibus illustrentur quæ passim in Scriptis meis Medicis de eorum in Corpore animato effectibus trado.

Cum videam aquam, lac, oleum, aliosque liquores aqueos, blandos, lenes, per animalium Canales, Tubosque ex animalium Exuviis factos, multos annos, iisdem illæsis, fluere posse; cum acetum, é contra, muria, Spiritus sive inflammabiles sive urinosi, & Aqua fortis brevi eosdem erodant & exedant: cumque Arthritidis & calculi dolores acutos, lancinantes, erodentes intueor, quarundam Inflammationum Comitem acrem & corrosivum ardorem hincque natas Vesiculas, & quæ omnes Subsequitur Cuticulæ Desquaminationem; cum mecum reputo Morborum plerorumque acutorum Crisin fieri aut Sudore rancido fætidoque, aut urinâ crassâ, lateritiâ & lixiviosâ, alvi fæcibus nigris, viscidis, putridis, aut lividis purpureisve Maculis, Pustulis, Ulceribus, Apostematis Artuum Articulorumve, aut Necrosi hujus aut illius Membri; Ichorem muriaticum, Ulcera erodentia, Porriginem, Desquaminationem, Scabiemque quæ Scorbutum, Scrophulam, Venereos, Cutaneosque Morbos comitantur; Cum fluores Salinos & Gypseos, Calculos, aliaque concreta

PRÆFATIO.

concreta dura perpendo quæ doloribus Arthriticis, Nephriticis, Ictericis, Colicis jam olim laborantes excernunt; Quæque aliis in Morbis deprehenduntur Viscerum obstructions & induratos Nodos, in aliis excreta salsa muratica, Ossium Cariem, Ligamentorum corruptam putredinem, & quæ plerisque in Morbis visuntur Caustica & Deleteriae cujusdem Materiæ Signa & Effectus: Hæc, inquam, dum mecum reputo, interimque adverto hujusmodi Morbos sæpius graviusque cadere in superioris sortis Homines, in eos qui liberrimè sibi Carnis Potiusque Spirituosi usum pro Appetitûs Aviditate & Capacitate Ventriculi indulgent, qui Cibo potuque sapidissimo, imò acri, delectantur, in Luxuriosos & Desides, aut ex his Natos quanquam patrum quidem Vestigia minùs pressè legentes: cùm ex Philosophorum, præcipuè Chymicorum, Experimentis manifestum sit hujusmodi Cibus Potumque Salibus, præcipuèque volatilibus & urinosi Sulphureque his conjuncto & quod horum Compositionem ingreditur, abundare, quibus quidem solis gratum suum & pungentem Saporem debent: Cùm denique evidenter pateat omnium quæ Corpus humanum ingrediuntur & Morborum Causæ fieri possunt reliqua præter Cibus potumque ne vel decimam partem conficere. Ista omnia aliaque multa quæ diutina Morborum quibus Miserum Genus humanum affligitur Observatio suggerit, quæ tamen Brevitatis Studium, hic omittere cogit, cùm Animo recolo interque se
con-

PRÆFATIO.

confero ; Non possum non inde Colligere particulas quasdam duras, aculeatas, facile crescentes, quas Nutrimenta præcipuè in Corpus invexerunt, longè longèque maximam Materia Morbifica partem constituere. Has autem particulas Salium nomine intelligo, cum Salia nunquam non earum partem aliquam & quidem præcipuam conficiant, easque Morborum Causas generaliores, maximèque obvias & manifestas esse existimo. Facile est Viro Physicâ & Mathematicâ Scientia instructo, etiam Praxeos Medicæ minùs perito, ex ingeniosis Hypothesibus subtilibusque suis Cogitatis Systema quoddam Medicum, tanquam Araneæ Telam Contexere ; Neque ego hujusmodi Ingenii lusibus omnino ineptus videbor aut earum Rerum Ignorantiâ aliò deductus, illis qui Novam meam Febrium Theoriam legerint, quam admodum Juvenis scripsi. Ex eo autem Tramine ipsa me Experientia deduxit aut potius abripuit. Et verò nec ingenuum Virum, aucupandæ ex Ingenio Gloriolæ Causâ, hæc celare Veritatemque obnubilare, nec fidum Medicum, emenso jam quinquaginta annorum Stadio, istuc Etatis aut suam & suorum aut quorumvis Aegrorum Salutem hujusmodi Theoreticis quisquiliis concedere, aut ejus sive conservandæ sive redintegrandæ fundamenta ullâ in Re ponere præterquam in fidâ & repetitâ Experientia & Observatione. Quibus congruere mihi videntur Causæ Morborum plerorumque a me jamjam assignatæ.

Jam

PRÆFATIO.

Jam salis atque etiam Sulphuris (quod est luminis omnibus Corporibus mistis irrititi & implicati Vehiculum) Compositionem & insigniores proprietates paulò explicatiùs tradere neque injucundum erit neque hujus tractatùs lectoribus inutile.

Salis Nomine vulgaris loquendi Consuetudo indicat Corpus quoddam durum & fragile, in Aquâ Solubile, & cùm solutum est, Gustûs Organa Sapore suo validè afficiens, evaporatâ autem magnâ Aquæ parte in figuras regulares concreescens planis superficiebus terminatas & pellucas, quas Salium Crystallos vocamus. Has Sal marinum sive gemmeum cubicas exhibet, Vitriolum Rhomboideas, Nitrum Prismaticas Hexagonas, aliæque salis Species alias.

Ex Terræ Visceribus effoditur Sal gemmeum; idem Aquâ maris dilutum ex eâdem denuò insigni Copiâ excoquitur. Vitriolum, Alumen, ut & Sulphur vulgare, ex unâ eâdemque Minerâ educuntur. Ex omnibus plantis Salem elicimus, quam illæ ex Terrâ hauserunt; nam nulla ferè Terræ Gleba invenitur quæ salem in se non contineat. Animalium etiam quæ scilicet plantas depascunt, humores Sale Scent.

Nullus autem horum salium ita simplex est quin ignis vi resolvi possit in partes minùs compo-

P R Æ F A T I O.

*compositas. Hæ cum nullâ ignis ope ulteriùs
resolvi possunt, in aquâ tamen solubiles esse per-
stant, eòque Salium Nomen retinent.*

*Priores Sales, compositi, concreti, salsi, me-
dii vocantur ; posteriores Simpliciores sunt, &
quasi principia ex quibus priores coaluerunt.*

*Ex omni Sale fossili distillato, post Aqueum
quendam Vaporem plerisque Corporibus com-
munem, educitur Humor acidus, qui Ignis vi
sursùm fertur & ex Vapore in liquorem fri-
gore condensatur. In Vasis fundo manet
Corpus siccum acris Saporis, quod si in aquam
ferventem conjicias, altera ejus pars insipida
ac terrea fundum petit, alteram aqua combi-
bit ; quæ si evaporetur, restat pulvis acrioris
quàm prior saporis, cui si affundas Humorem
acidum priùs eductum, eundem Salem quem
jam in partes solveras ex hâc eorum Mixtione
renasci conspicias.*

*Acidus Humor qui vi Ignis in sublime
fertur eòque volatilis dicitur, salem acidum
continet, qui ab Aquâ cui permistus est nullâ
Arte separari potest, nisi eum liquorem affun-
das acri pulveri qui Ignis viribus resistens in
fundo vasis restitit eòque fixus dicitur, aut
Terræ alicui absorbenti. Cum horum enim quo-
vis in massam salinam concrevit evaporatâ
Aquâ. Pulvis ille acris Saporis & fixus, Sal
alcalinus vocatur ; & Terræ absorbentes sa-
lem*

PRÆFATIO.

lem acidum eâdem de Causâ alcalinæ dicuntur. Substantia enim alcalina est quæ acidum Saltem combibit.

Acidi igitur Salis particularum figuræ oculis conspici nequeunt. Sed eorum effectibus, quibus omnia Alcalina Corpora penetrant, dividunt, & nonnunquam in particulas minimas dissolvunt, maximè convenire videtur figura acutissimis angulis donata, qualis præcipuè est, Tetraëdra quatuor Triangulis æquilateris terminata.

Non tamen videtur Sal Acidum ab Alcalino ita separari posse Ignis vi, quin aliquam ejus partem non contemnendam secum in auras evehat, partemque invicem sui insignem cum Terrâ Alcalinâ intimè mistam in fundo Vasis relinquat, cujus Respectu illius Terræ portio aliqua Salis Nomen retinet dum reliqua, acido penitus orbata, Capitis mortui & Terræ damnatæ Nomen apud Chymicos adsciscit.

Ex hac Alcalinæ sive Terræ Substantiæ cum Acido misturâ pendere videtur diversitatis nonnihil quod inter Acida ex variis Salibus concretis eduçta intercedit: dum aliud Acidum, Salis scilicet Marini, Aurum intacto Argento; aliud, nempe Nitri Acidum, intacto Auro Argentum, eorum autem utrumvis ferrum, Æs, Mercurium solvit.

Ista

PRÆFATIO.

Ista Alcalinarum aliquot partium cum acido commistio rectè satis colligi videtur ex eo quod diversa Acida eidem Alcalina Substantia commista diversos Sales concretos, & sui quemque generis, efforment. Cum Sale enim Tartari Acidum Vitrioli Vitriolum, Nitri Nitrum, Salis Marini Sal Marinum conficit.

Idem, è contra, acidum cum diversis Substantiis Alcalinis in Crystallos diversæ figuræ concrefcit ut Tartarus Spiritu Nitri Solutus in Crystallos Teretes; Æs eodem Spiritu solutum in prismáticas Hexagonas; Ferrum in quadrata irregularia; Argentum in tenues lamellas coi.

Ex quibus Colligitur Salium concretorum figuras diversas a Terræ sive Substantiæ Alcalinæ variis figuris cum simplici acidorum figurâ combinatis provenire, cum ipsorum acidorum Aliqualis Differentia ex alcalinâ Substantiâ illis conjunctâ pendere videatur, ut suprâ monuimus.

Acidum ex totâ recentiorum observationum Serie videtur per universam undique terram (quatenus saltem nos fodiendo pertingimus) dispersum esse, ibique Terræ macræ, bitumini aut cuivis sulphuri, aquæ denique se intimè unire. Variis enim in locis huic aut illi jam dictarum Substantiarum immistum deprehenditur,

PRÆFATIO.

Omni Sali fossili adheret Sulphuris aliquid, de cujus igitur Naturâ & Origine nonnihil dicendum videtur. Ingeniosè, me judice, Sagacissimus Hombergius subodoratus est Sulphur purum non aliud esse quam Luminis Materiam. Neutoni quidem observatio, quancunque sciz. materiam Sulphuream Lumen quâvis non Sulphureâ validius pro densitatis suæ ratione refringere, avidius combibere, eoque intensius incallescere; & communis omnium Hominum observatio, Solam Sulphuream Materiam Ignis Pabulum esse, maximam Sulphuris & Luminis Affinitatem monstrant. At Hombergius Experimentis ostendit Auri saltem & Argenti Sulphur non aliud esse quam merum lumen, cum ex Mercurio Igne diu excocto hæc Metalla confecerit nullâ Re ei admistâ præter meras particulas igneas.

Idem ille expertissimus Chymicus quodvis aliarum Substantiarum Sulphur resolvit in aquam multam, Terræque & Salis paucillum. Tali enim vehiculo Lumen gaudere videtur, illudque sibi efformare in plerisque omnibus Corporibus mistis.

Hoc Sulphur cum, Fermentatione prius attenuatum, postea in sublime fertur & dein Frigore concrevit, fit Spiritus inflammabilis; si Salibus forè orbatum ascendat; sin Salibus factum, fit Spiritus urinosus: quorum utervis,
cum

PRÆFATIO.

cum maximam ignearum particularum Vim sibi arctissime conjunctam retineat, Humores facile inflammat, Fibrasque stimulat & adurit.

Imò universale illud Acidum (cum Sulphuri se facillimè uniat illudque avidè amplectatur; & cum eo vel in Resinam concre scat vel in fumum & flammam abeat, prout utrumque purius est aut impurius, & prout lentius aut precipitantiùs commiscentur; facile in Aqua solvatur; Terræque ita intimè unitum deprehendatur ut difficulter, nec unquam penitus, ab eâdem separetur; causticâ denique suâ vi lumen inclusum prodat; nec unquam Sulphure in totum Orbatum conspiciatur) videtur non longè diversæ a Sulphure Naturæ esse; & fortè ex iisdem principiis diversâ proportionè mistis conflatur; in eo sciz. Terra magis abundat, ut Aqua in Sulphure. Salis certè marini sive gemmei, omnium Salium maxime Terrei, acidum, cujus Sulphur purissimum est & Metallico Sulphuri proximum, unum ex omnibus acidis Aurum, simplicissimum etiam Metallum, solvit.

Ex Terrâ igitur, Mercurio, Aquâ & Lumine omnia terrestria Corpora composita esse videntur; cum præter Terram, Mercurium, Aquam, Salem, & Sulphur nihil aliud ex Corporum Dissolutione emergat; Sal autem & Sulphur ex Aquâ, Terrâ & Lumine, conflata videantur. Ex his Lumen vix a motu cessat, Aqua & Mercurius maxime mobilia sunt,
Lumi-

PRÆFATIO.

Luminisque Actioni facile obsequuntur. Terra autem eidem Actioni valide obnititur, nec, nisi Lumini intimè unita, mobilis fit. Et Experimentis deprehendimus Terram maximæ Ignis nostri culinaris vi resistere nec in sublimè ferri; Acidum autem facile in Auras ascendere, Sulphur autem longè facilius, propter majorem sciz. Aquæ, mobilioris Elementi, quantitatem ejus quàm acidi compositionem ingredientem. Hac etiam de Causa fieri videtur quod quævis Corpora, imò Sal alcalinum fixum, Sulphuri intimè unita volatilia fiant. Et volatiles quidem Sales, urinosi sunt, hoc est, Oleo fetido permisti: & hos volatiles urinosos si fixis Salibus sui generis admisceas, utrique sublimantur in salem volatilem concretum.

Salem ex Terra Plantæ hauriunt, qui dum per eorum Vasa circulatur magnâ sui parte mutatur & in Nitrosum abit. Nitrum enim ex Solis Plantarum & Animalium iisdem vescentium partibus, denuò Terræ commistis, elicitur.

*Plantas Animalia devorant, & in Nutri-
mentum suum vertunt, in iis omnis Sal, præ-
ter marinum, eorum insigni Calore Oleique sive
Sulphuris Animalis intimâ Admixture in vola-
tilem urinosum mutatur. Ex Animalium enim
partibus educitur Sal Ammoniacum, hoc est,
volatile urinosum Sali marino conjunctum.*

Cum

PRÆFATIO.

Cum igitur animalis Vitæ actione Sales concreti Plantarum in volatiles urinosos abeant, Salisque volatilis Copia ex hoc Fonte ducta, satis sit omnibus Animalis Usibus; ea certè animalia quæ aliis Animalibus liberrimè vescuntur ex iisque multum Salem volatilem jam factum hauriunt, aut quæ ex Liquoribus fermentatis ejusdem Salis quantitate insigni humores suos imbuunt, nimio Sale volatili abundabunt; ex cujus Redundantiâ quæ quantaque Mala sequantur suprâ indicavimus. Infirmis igitur, quorum Fibræ tenues facilè actione Salis urinosi eroduntur, conveniunt ea Nutrimenta quæ non nimium volatilis Salis in se continent. Talia autem sunt Plantæ aut Animalium juniorum Carnes; quæ ego omnibus vitam sanam agere volentibus Infirmis, ut optima Alimenta commendo. Omnibus autem Sedentariis Actionis Defectu & Fibræ infirmæ sunt, & Humores Stagnationi proximi; unde fit ut Sales facilè in majores moleculas concrevant & Humoribus quadantenus putrescentibus, corrosivi evadant. Eadem etiam Alimenta Hominibus Morbo quovis inflammatorio laborantibus convenire facile est perspicere.

Imò, si verum est, ut vero non absimile videtur, Humores Corporis Animalis sani ante Mortem aut saltem Putrefactionem quibus Sales in Alcalinos & corrosivos mutantur, nec manifestè

PRÆFATIO.

manifestè Acidos esse nec Alcalinos; Certè, nec Acidi nec Alcalini Sales, sed soli concreti intra Corpus admittendi videntur, nisi corrigendi in alterutram Partem Excessus Causâ id fiat. Et si Sedentariis Humores ad Aciditatem proclives sint, melius id vitium debitâ Corporis Actione corrigitur quàm Alcalini Salis ingestione; eo enim non magis Humores resolvuntur & attenuantur, quàm Fibra eroduntur & deteruntur.

Non equidem credo eodem penitus modo Rem transigi in Corporibus Animalium quo in Chymicorum Furnis transigitur; Aliquo tamen Modo illi analogo peragi non dubitandum est. Sales enim tam intra, quàm extra Animalium Corpora eâdem attractivâ vi pollent, eodemque Impetu diversa eorum Genera, cum commiscuntur, se mutuò amplectuntur. Certè igitur Stagnante aut tardissimè Moto Sanguine fient Salium Concretiones in Moleculas majores quam concreescere possent in sanguine debitâ cum Velocitate circumactò. E contra, si Sanguis nimîâ vi agitetur, Luminis sive Ignis Materia & Sali & præcipuè Sulphuri intimè commista, effractò ejus Carcere sive solutâ quadantenus (ut in Flammâ & eâ frictione fit qua quævis Corpora incalescunt) Sulphuris Compositione violentis Concussibus Salinarumque Particularum Impetu magnoque Momento, liberata avolabit, Sensumque Caloris nimii sive ardoris molesti excitabit. Hoc in Humoribus Sale volatili etiam

P R Æ F A T I O.

etiam parùm supra Modùm abundantibus accidet ; multò autem magis in iis Corporibus quorum Humores magnâ Spirituum & Salium volatilium, igne etiam Chymico Saturatorum, repleti sunt ; quod & Ratio eventurum promittit & ipsa Experientia quotidie evenire ostendit, cum ebrii tantopere incalescunt, & languidus Sanguinis Motus paucis volatilis alicujus Spiritûs Guttis statim excitatur. At istâ Salium volatilium in Corpus Ingestionem Occasio præbetur novis Concretionibus & Moleculis Canales obstructuris ; nimio enim illo Calore ipsæ Sales volatiliores, & cum iis Sulphur, penitus exhalantur, & relinquitur crassior & magis terrea earum pars, qualis in Nodis Arthriticis & Nephriticorum Calcûlis cernitur, quorum utrique ex ipso Sanguine per minima vascula circulante secernuntur, ut & salsuginosa illa Materia quæ Morborum cutaneorum Fomes est, & Causa immediata & evidens.

*Hoc aut Modo forsân non multùm diverso fieri possunt duræ, acres, erodentes Concretion-
nes Salinæ. Utcunque autem fiant, easdem certè fieri Experientiâ deprehendimus, facili-
ùsque fieri in Corporibus inexercitatorum &
Carnibus Animalium adultorum intemperan-
tiùs vescentium & Spirituosos Liquores liberiùs
bibentium ; exercitatis autem, temperantibus,
& vegetabilibus solis aut non aliâ quàm junio-
rum Animalium Carne vescentibus, potuque te-
nui & aqueo contentis, hujusmodi Concretio-
[d] nes*

P R Æ F A T I O.

nes nullas aut quampaucissimas nasci, Morbosque ex his natos nullos esse; imò & iis quibus ex contrariâ victûs Ratione geniti sunt, adhibita hac Temperante & Sobriâ, cum Morbos genitos evanescere tum duras, acres, erodentes & inflammatorias Concretiones salinas dissolvi eoque Morborum Radices evelli. Ipsi autem Experientie nullus est qui non majorem Fidem adhibeat quàm vel accuratissimo Ratiocinio Philosophico: fieri enim potest, ut vel accuratissimus Philosophus in Causarum Investigatione aliquid omittat cujus tamen non contemnenda sit vis in Effectibus producendis, ita ut cum ad Experientiam ventum est non idem Effectus sequatur quem Ratiocinium promiserat: cum autem Effectum aliquem, positus certis quibusdam Causis nasci, his sublati non nasci, frequenti & iteratâ Experientiâ conspiciamus; nullus jam dubitandi locus relinquitur. Ad Experientiam igitur provoco; ex qua cum Regulas hoc Tractatu præscriptas collegerim, nullus dubito ex eâdem denuò repetitâ earum Veritatem & Utilitatem omnibus manifestiorem futuram esse.

In hac Editione, otium Naetus singula recensui, plurima adjeci, nihil autem immutavi, non enim ego Hypotheses condidi Philosophicas aut Mathematicas, sed Naturam depinxi & Aegrorum Labores & Aerumnas Morborumque Symptomata a Principio ad finem Animo iterum atq; iterum revolvens, hinc præcepta descripsi;
de-

P R Æ F A T I O.

deinde ex Scientiæ naturalis principiis, non fictis, sed Experimentorum Stabili fundamento innixis, quatenus licuit explicui ; Verbo, de Veritate Præceptorum hic traditorum & fide certâ persuasus, iis propriæ meæ Sanitatis Tutelam jamdudum, magno meo Commodo, concedidi ; eâque meâ & multorum aliorum Experientiâ confirmatus, cum bono Deo, credere pergam.

P O S T S C R I P T U M.

HUIC de tuendâ Sanitate Tractatui alterum de Fibræ laxæ Morbis jamdudum scriptum subjunxi, propter Argumenti similitudinem & quam sibi mutuò foenerantur Lucem. Utrumque autem Tractatum ex Anglicâ in Latinam Linguam vertendum commisi JOANNI ROBERTSON, A. M. Viro Morum Integritate, Judicii Acumine, & Literarum Humaniorum Cognitione, paucissimis Secundo. Illi enim Sub Testo meo, & Consiliis meis, Scientiis Medicis Operam jamdudum Navanti, Idioma hisce appropriatum magis erat familiare, & in Philosophicis, Mathematicis & Humanioribus Literis recentius Versato pura magis & prompta erat Lingua Latina, quàm mihi Ætate vergente & provectâ Viro, & Negotiis Domesticis non vacuo. Ideoque si quid Elegantiæ in iis reperiatur id ei in totum tribuendum est ; Sin

P R Æ F A T I O.

minùs aptè quidquam dictum fuerit mihi imputandum, quòd me volente ita fuerit scriptum.

Oblatam nunc primùm Occasionem hanc arripio publicè profitendi gratum meum Animum erga illustrem illam doctissimorum Virorum Societatem, *Collegium Regium Medicorum* EDINBURGENSIUM, cum doctissimum integerrimumque & antiquis Moribus Virum JOANNEM DRUMMOND, M. D. ejus Collegii Præsidem meritissimum, veterem meum & dilectissimum Amicum, tum reliquos doctos & honorandos Collegas, quòd me nec opinantem ultrò dignati sint in Societatem suam coöptare, missioque ad me publico Instrumento Factum id suum significare; cujus ego Honoris, propensique erga me & Amici illustrissimorum Virorum Animi nunquam immemor vivam.

Bathonia, Aug.
23. 1725.

E L E N

E L E N C H U S

R E R U M.

§. 1. *Ingredus Operis. p. 1. Facilius
sanitatem conservari quàm amissam
recuperari. 2. Quid authorem ad
scribendum impulerit* ibid.

§. 2. *Ordo dicendorum* 3.

§. 3. *Quibus limitibus sanitatis cura circumscribi
debeat. 4. Quàm grave piaculum sit omnem
sanitatis curam omittere.*

§. 4. *Pauca quædam & dilucida, sed latissimè
patentia, sanitatis Præcepta, in hoc Opere
tradi.*

Cap. I. De Aëre.

§. 1. *Quanti ad Sanitatem Momenti sit Aëris ejus-
que Qualitatum Cognitio* p. 6.

§. 2. *Aëris*

Elenchus Rerum.

- §. 2. *Æris Qualitates quid inter se commune habeant* 7.
- §. 3. *Quid Ær intra Animal efficiat* 8.
- §. 4. *Qualis Ær sanitati maximè conducat* *ibid.*
Sicci humidique Æris Effectus. 9. *Lautior*
Victus & Potus spirituosior quomodo adversus
pestem valeant 10.
- §. 5. *Calidi frigidique Æris Effectus.* 11. *Eorum*
insigniores, Interventu Humorū edi; & quo-
modo. *ibid.* *Post acriorem Hyemem veris Ad-*
ventum metuendum esse Infirmis 13.
- §. 6. *Gravis levisque Æris Effectus* *ibid.*
- §. 7. *Effluvia Æri permista quid efficiant* 15.
- §. 8. *Corpora Infirmorum facilè Æris Mutationi-*
bus affici. *ibid.* *Imò etiam eorum Animos* 16.
Quare Asthmaticis quibusdam Ær crassus hu-
midusque conveniat. *ibid.* *At eorum plerisque*
frigidus & purus. 17. *Insignem esse Æris vim*
in Corpora humana, illiusque magnam haben-
dam esse Rationem *ibid.*
- §. 9. *Infirmis qualis Ær conveniat.* 18. *Vapori-*
bus & Humiditate, undecunque genitâ, plenus,
quàm noxius sit. *ibid.* *Aptissimus Domicilio*
locus qualis sit. 19. *Ærem aromaticarum Her-*
barum Halitibus plenum maximè salubrem esse.
21. *Salubriores esse & Plantas macro solo pro-*
venientes, & Animalium Carnes eisdem nutri-
torum *ibid.*

Elenchus Rerum.

- §. 10. *Venti qui noxij, qui salubres. 22. Quibus præfidijs se contra Ventorum Noxas tueri possint Infirmi* 23.
- §. 11. *Fumi magnis Urbibus imminentis Noxæ quomodo vitentur* 25.
- §. 12. *Ædium sordes diligenter everrendas esse, magnamque Infirmis Munditie Curam, & sanitatis Convictorum suorum Rationem esse habendam* 26.

Cap. II. De Cibo & Potu.

- §. 1. *Si Alimenta nec Quantitate, nec Qualitate suâ Digestionis Vires superantia assumantur, sanitatem perstare illibatam. 27. Ex Alimenti nimia Quantitate pravoque Delectu pleraque Corporis Mala Morbosque oriri* ibid.
- §. 2. *Animalia Mensis destinata quantâ Curâ sint alenda* 28.
- §. 3. *De Ciborum Delectu. 29. Unde idonei Nutrimenti Indicia sint sumenda. ibid. Quid Ciborum difficilioris Digestionis nomine significetur. 30. Tres de Ciborum Delectu Regulæ generales* ibid.
- §. 4. *Regulæ speciales ex iis deductæ. 32. (1) Plantas & Animalia maturius adolescentia facilius digeri. ibid. (2) Animalia ejusdem speciei minora majoribus, 33. (3) Frugivora carnivoris facilius concoqui. ibid. (4) Pisces Animalibus terrestribus, marinos fluviatilibus dif-*

Elenchus Rerum.

*difficilioris esse Concoctionis. 34. (5) Pinguiâ
item & viscosa fibrosis, dura & sicca teneris
& mollibus. 35. (6) Carnemque fuscâ &
rubicundâ albidiorē. 36. (7) Omnia denique
acrioris saporis insipidis lenibusque* *ibid.*

§. 5. *Ex Gelatinâ è quocunque cibi Genere, ex-
coctâ rectè sumi Indicia facilis aut difficilis ejus
Coctionis* 37.

§. 6. *Enumeratio usitatorum Alimentorum in
Classes distributorum. 38. Quarum præcipuè
Qualitatum Ratione ea Distributio fiat; facilis
nempe Comminutionis supradictæ, minoris quem
in sanguine excitant Aëstûs, & Absentiæ par-
ticularum acrium & corrodentium* 39.

§. 7. *Harum Qualitatum Respectu commodius Nu-
trimentum suppeditare (1) Semina & Radices
farinosas. 41. (2) Radices humidiores &
Olera. ibid. (3) Lac merum; de cujus usu
Cautiones quædam adduntur. 42. (4) Oleum,
Butyrum, Caseum & Lacticiâ. 44. (5) Ani-
malium juniorum Carnes teneras & albas. ibid.
(6) Domesticorum Animalium adultorum Car-
nes. ibid. (7) Ferinam. 45. (8) Piscium
Carnem. ibid. De Piscibus in Genere. ibid.
Eorum qui quibus præstent. 46. De Ferculis
compositis* *ibid.*

§. 8. *Quædam Alimenta quorundam Hominum Venti-
culis solutu facilia, pessimi tamen succi esse 47.
Monitum quoddam etiam robustissimis utile 48.*

§. 9. *Optimas esse Ciborum præparationes simpli-
cissimas. 49. Artificiosarum præparationum
Nexæ* *ibid.*

§. 10. *De*

Elenchus Rerum.

- §. 10. *De Cibi Quantitate* 50.
- §. 11. *Exempla Hominum longævorum temperanter viventium, & antiquorum & recentiorum* 51.
- §. 12. *Cibi quantum Imbecillis conveniat. Intemperantiæ Mala* 53. *ibid.*
- §. 13. *Plethoram Morborum Chronicorum Parentem esse, unde constet* 55.
- §. 14. *Accurata Temperantia suadetur. ibid. Leves Errores quæ corrigendi. 56. Rhabarbari præparatio Infirmis utilissima traditur* 57.
- §. 15. *Regula quâ dignoscitur idonea cibi Quantitas à posteriore, sive ex Effectis* *ibid.*
- §. 16. *Altera facilior, à priori* 59.
- §. 17. *Summè noxiam esse Piscium & suillam Carnem* 60.
- §. 18. *De potûs Delectu. 61. Aquam solam rectè potum dici. 62. Reliquas Potiones Pharmaca potius esse, aut Nutrimenta dilutiora. ibid. Potulentorum vulgarium ordinata Enumeratio. 62. Intemperantior Vini usus vituperatur. 63. Nequaquam necessarium esse Vinum. 65. Quàm salubre sit abstemium esse* *ibid.*
- §. 19. *Vini & Spirituum ardentium plenius haustorum Noxæ* 66.
- §. 20. *Intemperantem potationem subito sine periculo abrumpi posse. 69. Quod & Ratione, ibid. & Experientiâ, 71. probatur.*

Elenchus Rerum.

- §. 21. *Unde temperantem Victum primùm aggredi-
entibus, non nunquam Animi dejectio & pituitæ
Fluxus solito copiosior oriatur* 72.
- §. 22. *Ventriculo Cibus prægravato malè succurri
Vini potatione liberaliore* 73.
- §. 23. *Vina dilutiora valentioribus præstare in
usum quotidianum* 75.
- §. 24. *Vini ad Hilaritatem potatio cautior rarior-
que permittitur. 77. Communiores occasiones
bibendi Spiritus ardentes. 78. Ejusmodi pota-
tionis Noxæ* 79.
- §. 25. *De Potione nauticâ, nostratibus Punch
dictâ. 81. Ejus compositi Partes Examini
subjiciuntur* ibid.
- §. 26. *Cerevisiam valentiozem Infirmis ineptam
esse* 85.
- §. 27. *De Potu Theæ, Coffeæ, & Chocolatæ* 86.
- §. 28. *De Tabaci Usu & Abusu* 92.
- §. 29. *Potûs tenuioris Quantitas Infirmis conve-
niens. 94. Quo Tempore ea bibenda sit* 96.
- §. 30. *Medicamentum cardiacum urgente Necessitate
adhibendum* 97.

Cap. III. De Somno & Vigiliâ.

- §. 1. *Somni Necessitas & Usus* 99.

§. 2. *Somnûs*

Elenchus Rerum.

- §. 2. *Somni statim à Cœnâ aut paulò post initi Nocummenta.* 100. *Intempestivè dormientium & vigilantium pericula; eorumque Causæ* 101.
- §. 3. *Vigiliarum nocturnarum Noxæ* 103.
- §. 4. *Respondetur Objectioni à Ferarum Vigilijs nocturnis, & semestri quorundam Animalium somno* 106.
- §. 5. *Matutini somni Mala* ibid.
- §. 6. *Literarum præcipuè studiosis Manè surgendum esse.* 18. *Quomodo illos Diei Tempora partiri deceat* ibid.
- §. 7. *Ægrotantibus & Senibus longiorem somnum utiliore esse* 109.
- §. 8. *Supra dictorum Recapitulatio* ibid.

Cap. IV. De Motu & Quiete.

- §. 1. *Hominibus, quales nunc sunt, omninò necessariam esse Excitationem Corporis* 116.
- §. 2. *De Carnium Vinique Ufu Homnibus indulto.* 119. *Ejusmodi Nutrimenti Effectus ex Corporis Fabricâ ostenditur* 121.
- §. 3. *Excitationum varia Genera & Usus* 122.
- §. 4. *Excitationis Utilitas ex Observatione ostenditur* 124.

Elenchus Rerum.

- §. 5. *Quibus Infirmis quæ Exercitia conveniant* 125.
- §. 6 *Statis, quantum licet, Temporibus Corpus exercitandum esse* 126.
- §. 7. *Tres salutaris Exercitationis Leges. Plenè exercitantibus curandum esse ut temperanter edant* 127
128.
- §. 8. *Antiqua & sacra Institutio de Corpore frigida abluendo. ibid. Immersionis in Frigidam Com-
moda* ibid.
- §. 9. *De recto Frigidarij Usu præcepta* 130.
- §. 10. *Strigilis, sive scoparum setacearum, Usus in Cute fricanda commendatur. 131. Etiam in Animalibus Mensæ destinatis* 133.

Cap. V. De Excretis & Retentis.

- §. 1. *Evacuationum Causa & Necessitas* 134.
- §. 2. *Alvi Fæces sanis quales esse debeant. 135. Quid paucæ duræque, quid multæ & liquidæ, de cujusque Valetudine prodant. ibid. Alimentorum difficilis Concoctionis, vis in irritandis Intestinis ex quorundam Medicamentorum effectibus ostenditur* 136.
- §. 3. *Error Infirmorum macilentorum circa Victus Rationem. 137. Macilentia quomodo rectè emendetur* 138.

§. 4. *Error*

Elenchus Rerum.

- §. 4. *Error Nutricum Matrumque circa Infantum Viſtum* 140.
- §. 5. *Alvi Fæces liquidas copioſas, nimij aut pravi Nutrimenti ingeſti certa ſigna eſſe.* 141. *Hypochondriacis & Hyſtericis quid ex Erroribus circa Viſtum Damni accidat.* 142. *Quo Modo ijs certiſſimè medeatur* 143.
- §. 6. *Unde Curationis Morborum ex Intemperantiâ natorum Initia fieri deceat* ibid.
- §. 7. *Quo Temporis Intervallo poſt Nutrimenti Ingeſtionem ejus Fæces ejiçiantur.* 144. *Varie-tatis hæc in Re Cauſa.* 145. *Eodem Tempore ejusdem Paſtûs Fæces & perſpirabilem Materiam ejici.* 146. *Primæ Concoctionis Deſectus à ſe-quentibus non ſuppleri.* ibid. *Non poſtremò devo-rato Medicamento aut Alimento deberi præ-ſentes Effectus* ibid.
- §. 8. *Quædam Alimenta quanquàm Ventriculo gra-via nihilominùs ſalubria eſſe* ibid.
- §. 9. *De Urinâ optimâ.* 147. *De limpidâ, co-pioſâ, inſulſâ* 148.
- §. 10. *Differentia Urinæ Hypochondriacorum & Diabete laborantium* 149.
- §. 11. *Urinæ Pellicula quid ſit.* ibid. *De Urinâ turbidâ, cum ſedimento lateritio.* 150. *De flammeâ, craſſâ, turbidiſſimâ.* ibid. *De fer-rugineâ, nigrâ, paucâ.* ibid. *De fuſcâ, ſan-guineâ, lacteâ, &c.* 151.
- §. 12. *De*

Elenchus Rerum.

- §. 12. *De Evacuatione quâdam & per Alvum & per Urinam, Infirmis propriâ. ibid. Unde ea proveniat* 152.
- §. 13. *De insensili Transpiratione. 153. Magnum ejus benè regendæ Momentum ad conservandam sanitatem* ibid.
- §. 14. *Frigus suscipere quid sit. 154. Suscepti Cura. ibid. Ejus Symptomatum Prophylaxis & Curatio* 155.
- §. 15. *Quomodo Perspiratio libera & plena conservetur. ibid. Obstructæ Perspiratione Indicia. 156. Flatus ab obstructâ Perspiratione. ibid. Convulsionum Usus & Utilitas* ibid.
- §. 16. *Pituitæ tenuis ex Oris & Faucium Glandulis Fluxus Infirmis proprius. 157. Ejus Historia. 158. Causa. 159. Monitum ex ejus Observatione deductum. 160. Flatus in Abdomine contenti quomodo Thoracis Partes afficiant. 161. Hujus Evacuationis Utilitas. 162. Eam Liquoribus spirituosus potis fisti, sed magno Ægri Incommodo. ibid. Quomodo hujusmodi Ægri tractandi sint. ibid. Istam Evacuationem nonnunquam mortiferam esse* 163.

Cap. VI. De Animi Affectibus.

- §. 1. *Magnam esse Passionum Vim in Valetudine immutandâ* 164.
- §. 2. *Animæ & Corporis commercium quale sit* 165.
- §. 3. *Quibus*

Elenchus Rerum.

- §. 3. *Quibus id Instrumentis excerceatur* 166.
- §. 4. *Nervorum, qualis in Corpore cernitur, Dispositionem hujusmodi Commercio valdè favere.* 167.
Nervorum modulatam quandam & veluti musicam esse Tensionem. ibid. *Musicæ Effectus in Passionibus & excitandis & mulcendis.* 168.
Insignes Sonorum Vires ibid.
- §. 5. *Omnem Motum à Spiritibus primò oriri* 169.
- §. 6. *Spirituum ad se mutuò & omnium ad Deum Propensio, Corporum Attractioni analoga.* 170.
Ejus Propensionis Necessitas. 171. *Ejus Reliquias & Vestigia in Hominibus etiam depravatis deprehendi* ibid.
- §. 7. *Summæ Felicitatis & Miseriæ Natura ex prædictis deducta* 172.
- §. 8. *Passionum Divisio in spirituales & animales.* 173. *In delectabiles & dolorificas.* 175. *In acutas & diuturnas* 176.
- §. 9. *Ex Mærore & Gaudio omnes Passionum in Corpus Effectus pendere.* ibid. *Quomodo ea Corpus afficiant* 177.
- §. 10. *Unde constet hæc ita fieri.* 178. *Mæroris & Gaudii Continuatio quomodo fiat* ibid.
- §. 11. *Ista omnia mediante Corde fieri.* ibid. *Circuitu Humorū Animi Perturbationibus affecto, quid inde Corpus patiatur* 179.

§. 12. *Amoris*

Elenchus Rerum.

- §. 12. *Amoris & Odii, Spei Metusque, Iræ, Actionumque ista sequentium Effectus in Corpore* 181.
- §. 13. *Effectus intensæ Meditationis de Rebus quibusvis* 183.
- §. 14. *Viridæ & diutinæ de unâ aliquâ Re aut Rerum Specie Cogitationis Effectus in quibusdam Insanis* ibid.
- §. 15. *Subitarum & vehementium Passionum Effectus.* 185. *Cur iratis nonnunquam vultus alternis rubeat & palleat* 187.
- §. 16. *Diuturnarum & lentiorum Passionum Effectus* 188.
- §. 17. *De Melancholiâ religiosâ dictâ* 189.
- §. 18. *Vehementes & diuturnas Animi Perturbationes, Sanitatis conservandæ Causâ, vitandas esse* 190.
- §. 19. *Diversi Passionum in diversæ Fabricæ Corporibus Effectus.* 191. *Nervos Exercitatione Muneri suo aptiores reddi* 192.
- §. 20. *Effrænes Animi Affectus quâ præcipuè Ratione coërcendi sint* clxxxv.
- §. 21. *Caritatis sive Amoris Divini Natura* clxxxvi.
- §. 22. *Cur Deus præcipuo summoque Amore amandus sit* clxxxvii.

§. 23. *Quis*

Elenchus Rerum.

§. 23. *Quis qualisque sui ipsius Amor licitus sit*
clxxxviii.

§. 24. *Summam Hominis Felicitatem ab Amore
Dei inseparabilem esse* clxxxix.

§. 25. *Quantum Amor Dei ad Animi Tranquillita-
tem, hæc ad Sanitatem Corporis conducat* cxc.

Cap. VII. Miscellanea.

§. i. *Morborum acutorum & chronicorum Diffe-
rentia.* 193. *Utrosque posse sanari* 194.

§. 2. *Cur Morbi chronici plerosque circa Annum
Ætatis trigesimum quintum invadant; cur alios
quosdam citius, alios serius* 197.

§. 3. *Scorbuti lata Dominatio.* 199. *Ejus Origo.*
200. *Notabile Scorbuti signum, Linguae &
Oris Immundities* 201.

§. 4. *Scorbutus Britannis endemius ex quibus
Causis.* 202. *Cur tam pauci Scorbutici sanen-
tur, etiamsi Scorbutus Morbus sanabilis sit.* 204.
Quibus Modis sanari possit ibid.

§. 5. *Signa Fibrarum debilium & remissarum* 207.

§. 6. *Infirmas Mulieres Abortioni obnoxias esse.*
210. *Ejus præcavendi Methodus* 211.

§. 7. *Infirmis magnam variarum Anni Tempestatum
Rationem esse habendam.* 212. *Alimenta &
Vitus Ratio cuique Tempestati apta* 213.

ERRATA.

In Præfat.

<i>Pag.</i>	<i>Lin.</i>	<i>pro</i>	<i>lege</i>
3	2	viscojusque	viscosusque
8	12	Organæ	Organa
16	28	forè	fortè
174	2	divestissimis	diversissimis

In Tract. Nat. Fibr.

9	19	Rei	Re
15	14	rituntur	nituntur
ibid.	26	ratum	ratorum
22	14	Hæmorrhogiâ	Hæmorrhagiâ
57	19	eoripitur	corripitur
67	5	inferiorum	interiorum
74	1	dscriptam	descriptam
ibid.	2	Infuos	Infuso
89	2	idetur	videtur

D E
I N F I R M O R U M
S A N I T A T E T U E N D A
V I T A Q U E P R O D U C E N D A
T R A C T A T U S.

§. I.

ULGI Diverbium est; Hominem quadragenarium, nisi factus sit, *medicæ Artis* ita imperitum esse non posse ut, quid ad propriæ suæ sanitatis Conservationem fieri opus sit, nesciat. Æquo Jure dicerent, omnes Ætate provectos *Rerum* etiam *Divinarum* Scientiâ, non leviter imbutos reperiri. Quorum neutrum verè dici comprobant qui nunc sunt Hominum Mores; quibus nihil *Sanitate* contemptius, nihil neglectius est, si unam excipias *Salutem æternam*. Adversæ, fateor, Valetudinis incommoda ne-

mo non perſentitſcit : at commoda proſperæ
 quotuſque juſto Pretio æſtimat ! Ea ta-
 men longè faciliùs *conſervatur* quàm amiſſa
reſtituitur ; cùm promptiùs *venienti occurrat*
Morbo quàm longâ Morâ invaleſcenti *me-*
deatur. Cæterùm, *conſervandæ* Valetudinis
ipſi nos Arbitri ſumus ; *Suſtinendo* enim &
abſtinendo res perficitur : Ad amiſſam verò
recipiendam Viâ incertâ & impeditâ eundem
 eſt & quæ *Duce* egeat, qui an peritus, an fidus
 ſit prorsùs nescimus, quique non niſi certâ
 Lege, & Mercede conductam Operam nobis
 ſuam locat.

ME quod attinet, quem infirma proprii
 Corporis è laxioribus coagmentati Fibris Com-
 pages *Juvantium & Lædentium* caro emptam
 ſcientiam tandem aliquatenùs edocuit ; & cui
 diuturna Obſervatio omnigenorum Affectuum
 quibus laborantes *Bæthoniæ* noſtram, publi-
 cum *Britanniæ* Noſocomium, Valetudinis
 Cauſâ frequentant, Methodos quaſdam effica-
 ciores ſuggeſſit quibus *miniùs Viribus firmi*
magisque Morbis, præcipuè *Diuturnis, obnoxii*
inſiſtentes ſaniores degant Vitamque, quoad
 fieri poſſit, *in longum producant* : non ignarus
 Malorum, miſerisque ſuccurrendi cupidus, non
 meliùs mihi videbar poſſe collocare Horas ali-
 quot ſubſecivas quàm ſi in unum Corpus col-
 ligerem Regulas, *Sanitatis conſervandæ &*
Vitæ producendæ ſtudioſis, utiliter obſervandas ;
 quantòque poſſem clariori Luce illuſtratas in
 publicum

publicum darem, eorum Gratiâ quibus & istæ prodesse poterunt, neq; Locus, Tempus, Otium similibus investigandis opportuna obtigerunt.

§. 2. QUÆ ne temerè coacerventur, sed, quantum Rerum tractandarum Varietas patitur, Ordine tradantur; visum est sequentis Tractatûs Materiam in quasdam Classes disponere, Titulo *Rerum non naturalium* non Doctis tantum sed & Vulgo notissimas: Quarum *primâ* ea complectar quæ de *Aëre* monenda habeo; *secundâ*, quæ de *Cibo & Potu*; *tertiâ*, quæ de *Somno & Vigiliâ*; *quartâ*, quæ ad *Motum* spectant & *Quietem*; *quintâ*, quæ ad *Excreta & Retenta*. In *sextâ*, quantum ad Valetudinem immutandam *vehementiores & diuturniores Animi Affectus* valeant, altiùs repetitis Principiis, ostendam. His *septima* accedet earum Observationum quibus aptum satis Locum in præcedentibus non facilè invenias. Talem autem dicendorum Ordinem, utpote *commodum*, præ aliis plurimis delegi qui *elegantiores* fortassè non magnâ Animi Contentione possent excogitari.

§. 3. AT cui hæc, inquires, Bono? Annon *miserè vivitur* (ut Proverbio vulgari efferunt) *cui medicè vivitur*? Verum profectò est, durum esse servitutem & quam vix Homo ingenuus ferat, *solicitâ nimiâque* Valetudinis Curâ detineri & minimo quovis Sanitatis Offendiculo terreri; quod est, ut Poeta loquitur, *Ne*

moriare mori. Imò, eam provinciam quam tenendam suadet Justitia, Humanitas aut Magnanimitas, Sanitatis (quæ, nisi honestis Usibus impendatur, nullius pretii est) *accuratè* tuendæ Causâ omittere, *Viro*, præcipuèque *Christiano*, prorsus indignum est. At contrâ, *Intemperantiâ*, incauto Victu, immodicisque nec Crimine vacantibus Animi Perturbationibus Leti sponte suâ properantis incitare Cursum; *Gulæ* Gratiâ aut Voluptatis nobis cum Animalculorum abjectissimo quocunque communis, Dolores acres pati lentisve Languoribus emori; *Luxûs* denique & *Libidinis* acerbis ultricibus Poenis, Cruciatibus Martyrum haudquaquam mitioribus, nos objicere; tantum infra *Hominis Dignitatem* subsidet quantum à debitâ Domino nostro DEO *Observantiâ* deficit. Nisi enim *mediocrem* saltem Gradum Sanitatis attigerimus, quî nobis metipsis aut Amicis jucundi aut utiles vivemus? Quomodo *Ærumnarum* humanarum Solatiis divinâ Clementiâ indultis fruemur? Quomodo Vitæ Officia DEO aut Homini præstanda obibimus? Et verò qui petulanter manifesta sanitatis tuendæ Præcepta contemnit propriæ Mortis Reatu *vix* absolvi-
tur: qui obfirmato Animo adusque extremum Vitæ Exitum, *omnino non.* Est autem hoc immane imprimis Flagitium; nec facile alio quovis gravius læditur DEI Majestas. Proculcatur utique maximum ejus erga Homines Beneficium, temporaria, inquam, Vita futuræ felicissimæ adipiscendæ unica Opportunitas:
deseritur

describitur Statio quam tenendam nobis crediderat, eoque ipsi nos inepti reddimur in quibus peragantur quæ divina Providentia in nobis peragenda proposuerat.

§. 4. CUM itaque Officii nostri sit *sanitatem tueri*; supervacanea autem sit omnis ejus *immodica* Cura: omisâ futilium Quæstiuncularum subtilitate, *Præcepta quædam Regiminis salubris* perspicua, nec ita magno Numero, proponam, latissimè tamen patentia, quibusq; & *facile* & magno suo Commodo quivis obsequatur. De quibus hoc in ipso Limine monendum venit, ea magnam Partem esse etiam Officii nostri erga DEUM Præcepta: ut eadem plerumq; sunt Instrumenta præsentis & futuræ Felicitatis: usque adeo verè dictum est, *Deum Piis spondisse Bona cum præsentis tum futuri seculi.*

C A P. I.

De A Æ R E.

§. 1. **I**NEVITABILEM Aëris, ad Hominis omniumq; Animalium Vitam conservandam, *Necessitatem* maximamque ejus Vim jamjam exponendam in *Valetudine* multis mirisque Modis immutandâ meditati utilissima certè videbitur *Naturæ & proprietatum* ejus Fluidi *Effectuumque* ab iis pendentium aliqualis Cognitio; quâ scilicet instructo in promptu erit omnia *salubris* Aëris Commoda captare atque *insalubris* Noxas evitare, quâtenus saltem cuique, per communem Rerum humanarum, & suarum privatam sortem licebit.

§. 2. AER *purus & primigenius* est Fluidum summè *elasticum*, & *grave* quidem sed omni Humore Oculis nostris obvio longè longèque levius. Non tamen nos merum hunc purumque Aërem spiramus, sed multiplici Haliituum, Vaporum omnigenûmque Effluviorum Varietate foetum.

PRÆCI-

PRÆCIPUA Aëris, eique ex omnibus *certò* nobis cognitis Fluidis *propria*, Qualitas est *elastica Vis*. Quam illi notabilem & validam inesse demonstrant sexcenta Philosophorum Experimenta & Observationes notissimæ. Ea in *condensato* sive stipato Aëre maximè viget: in rariore & *expansiore* languet. Aërem autem *densat* propria ejus Gravitas & Frigus & quæcunque Vis comprimens: *expandit* Calor & omnis externa Causa Gravitationem ejus minuens. Licet Aër *Gravitate* reliquis Fluidis terrestribus cedat: cùm tamen ad magnam à Terrâ Distantiam extensus Amplitudine Levitatem penset; eximios *Pondere* suo Effectus in omnia Corpora terrestria edit, inanimata, vegetabilia, animalia & in his (quod præcipuè attendimus) humana. Mediocris enim stature Homo nunc *quadrages mille* Librarum, nunc pondere decimâ prioris Parte minuto premittitur, Indice Barometro. Aërem *Frigus* contrahit & condensat, *Calor* rarefacit & expandit. *Densioris* major, *rarioris* minor est, æquâ utriusque Mole, *Gravitas*: & *Vis elastica* pro Gravitationis Ratione major minorve. Unde *Frigus*, *Densitas*, *Gravitas*, *aucta elastica Vis* Aëris *ferè eadem* faciunt; ut, ex adverso, *Calor*, *Raritas*, *Levitas* & *Elastica Vis minuta* Effectibus *non multum* differunt.

§. 3. VI *sua Elasticâ & Gravitate* Aër in patentia Corporum animalium Cava se insinuat.

nuat. Unde fit ut Infanti recens edito, cū primū Thoracem dilatat, Pulmo antea clausus & compactus, nunc distentus aperiatur, asperæ Arteriæ Ramis *eousque* diductis ut & Aëri in Vesiculas ultimos eorundem Ramusculos claudentes Aditus, simulque sanguini per intertextas Vesiculis Arteriolas Venulasque eum per Pulmonem derivantes indeque resortum ad Cor referentes, liber Transitus pateat; quem quidem Pulmo sive *nimis* sive *non satis* distentus præcludit. Modum autem quo Aër sanguinem præterfluentem comminuit à sexcentis Scriptoribus expositum hîc describere nihil attinet. *Infirmis* satis erit nosse quis qualisque Aër iis maximè conveniat. De quo primū generalia enarrabimus, deinde singularia quædam Monita subjiciemus. Obiter tamen notandum est, Aërem non *externâ* tantū Pressione *sanguinem* commolere & conterere; sed præterea eidem *commistum*, (sive per Pulmonem ingrediatur, sive per Alimentorum Ductus, sive utrinque) per eosdem Canales protrusum, eisdem Cordis Arteriarumque Viribus compressum, elasticâ suâ Vi resilientem, Humorem viscidum diffringere, comminuere & fluxiliorem reddere, Modo forsan non dissimili ei quo *Gutta vitree* inclusus diffracto ejus Apice totam violenter disjicit & in Pulverem redigit.

§. 4. SANITATI *conservandæ aptissimus* est Aër siccus, inter calidum & frigidum medius,
 *
 quantū

quantum hæc Temperies finit elasticus & gravis, Plantarum odoriferarum Effluviis modicè plenus, Herbarum noxiarum, Animalium, præcipuè mortuorum, omniumque Mineralium Halitibus, quatenus licet, vacuus. *Siccus* admittendis intra se Corporis Vaporibus per Cutem & Pulmonem exhalantibus opportunus (quippe qui Humorem è quorumvis Corporum objectorum Superficie elicit & quasi sitiens exugit) eorundem Egressui favet, nedum obstat. *Humidus* contra iisdem obstat non tantum, sed & Vapores quibus jam onustus est, non raro noxios, intra Corpus adigit: quibus si *Frigus* accedat Liquores summis Cutique proximis Canaliculis contentos incrassans & tantum non congelans, Aëris interim Humore Corporis Fibras longè validiùs laxante quàm Frigus easdem constringat, Perspiratio impeditur, Succis extremis Vasculis hærent aut saltem tardiùs expelluntur: unde Sanguinis Circuitui Obstacula ponuntur, variæque animalis Oeconomix Perturbationes viscidis succis obstructæque Perspirationi debitæ oriuntur. Faciliùs autem Aër *humidus Infirmorum* quàm *Robustiorum* Corpora extrinsecus ingreditur, quòd Squamularum Cuticulæ *Vis elastica* quâ Perspirationis Meatuùm Oscula arctiùs contegunt in *Robustorum* Corporibus, *Infirmis* magnam partem perierit & elanguerit. Præterea *his*, cum omnium Humorum Circulatio languidior sit, etiam perspirabilis Materia *tardiùs minoreque* cum *Impetu* prorumpit minusque

nūsq̃ue ideo Aëris Ingressui obfistit. Cum *robustis* contra validiùs exeat Aërique ingressu-
ro per *eosdem* Canales ipso suo Flumine obftet,
aut per *Venulas* Ingressum quærenti cūm per-
spirabilis Materia per *Arteriolas* egrediatur,
etiam *Venule* aliàs Aditum daturæ, ab Arterio-
lis vicinis Materiâ perspirabili turgidis com-
pressæ, aut minùs aut omnino non pate-
ant. *Arteriolas* autem & *Venulas* hîc intel-
lige Vascula ab *illis secretoria*, aliaque in *has*,
ab extrâ patentia, *Usu* (si talia reverâ existant)
secretoriis contraria. Hâc de Causâ *robusti* &
quicumque Potu spirituofo hausto *ad huc fer-*
vent, *Frigus* non suscipiunt. Eâdemque Ra-
tione modicus Vini generosi & Cibi lautioris
Usus contra *pestilentis* Aëris Noxas tam po-
tens Remedium invenitur; non tantūm prop-
terea quod *Meticulosus* (quibus à Peste majus
est Periculum) eorum usu moderato *Animi*
addantur; sed præcipuè quod hac Ratione
Perspirationis Fluxus vegetus & plenus con-
servetur. *Infirmis*, contrâ, Aër *pestiferus* fa-
ciliùs Corpus subingreditur. Imò, *quicumque*
Aër Corpora *infirmas* & *viscidis acribusque*
Humoribus ex Alimento sive *nimio* sive *pravo*,
ideoque *inconcocto*, genitis plena ingreditur,
Materiam quæ *perspirare debuerat* & Quanti-
tate insignem & acrem & vellicantem per Fi-
brillas adigit in omnia *Corporis Cava* & *Mus-*
culorum Interstitia, Morborum *hypochondria-*
corum & quorumcunque *nervinorum* seminium
futuram. Pulmonem insuper ingressus Aër
Vaporibus

Vaporibus repletus cùm ejus Fibras, non secus ac exteriores & cutaneas, remollit laxatque, tùm Perspirationi per ejus Membranas obest : sicco item & puro Aëre minùs elasticus eo etiam debiliùs Sanguinem præterfluentem commolit & diffringit.

§. 5. CALORIS quidem & *Frigoris* satis insignes Effectus in Animalium Corporibus conspiciuntur ; sed plerique *Humorum Interventu* editi. Verum quidem est Frigus *intensum* aut *derepente* invadens molesto sensu Fibras stimulare & constringere : similiaque facere, licet inæquali Vi, Aërem frigidum frigidamque Aquam prout huic aut illi te subitò immerferis ; eademque ab utrovis instare Mala ex longiore Morâ. *Adurens* etiam *intensusque* Calor eodem Modo irruens, eadem præstat. Citra tamen Vehementiam jam dictam & *Modum servantia* Frigus Calorque ipsas Fibras minùs afficiunt, Viriumque suarum longè *maximam* Partem in Humores impendunt. Qui cùm *Frigore* concresecunt Fibris graves incumbunt, earumque Concussibus cum non promoveantur, easdem delassant ; eaque omnia fiunt quæ paulò superiùs exposuimus. Cùm, è contra, *Calore modico* Humores resolvuntur, Fibras Onere levant, earum Impetui non nimis resistunt, fluidiores facti per Canales faciliùs circumaguntur, minorique Operâ comminuuntur, & Perspirabile promptiùs extruditur. *Intemperantior* si sit Calor ;

Humores plus æquo rarefacti Canales nimis distendunt, Fibrarumque distractarum Interstitiis se insinuant, easque sic remollitas debilitant laxantque: ut omne durum Corpus Fluidò eatenus crasso ut ejus Poros faciliè quidem subeat, non tamen eorundem Angustias eluctata dilabatur faciliè, Mole augetur, mollescit, Fluidique Indolem quadantenus induit; Animalium scilicet & Plantarum Corpora laxioribus Poris aqueum quemcunque Humorem admittunt, nec tamen faciliè dimittunt; Metalla autem, compactiora cum sint, non nisi subtilissimum Fluidum, Mercurium puta aut Lumen sive Ignem, suscipiunt & ingressum tantisper retinent; qui tamen Ignis Metalla relaxans & distendens Corpora quævis animata Motûs sui Pernicitate prius corrugata deinde dilacerata in Cinerem redigeret. Sic, inquam, remollitas Fibras Humores nimio Calore rarefacti relaxant; diffuente interim per ampliatos Cutis Poros non jam Vapore sed Liquore manifesto quem sudorem vocamus. Unde; Exercitatio ne ultra prima levis sudoris initia protrahatur, præceptum est. Quanquam tutius Exercitatione, quâ Fibræ constringuntur, quàm solo Aëris aut Ignis Calore, qui Fibras non contrahit, sudor dimanet: ut diversos quos Exercitationis & Ignis Calor Sensus excitant observanti manifestum erit. *Aliunde* etiam *Frigus* & *Calor* Corpora nostra tangunt; eodem tamen quem modò enarravimus Effectu. Aëris nempe Gravitate & Vi elasticâ
Calore

Calore imminutâ, Humorū contentique in iis Aëris Expansioni (amotis jam Obstaculis) Occasio præbetur: ex quâ, cùm nimia est, Fibrarum distractarum Laxitas sequitur. Iisdem Qualitatibus Frigore auctis Humores comprimuntur &, si nimium est Frigus, congelantur & jam ante dicti Frigoris Effectus cernuntur. Ex dictis patet cur *solutâ acri gelidâque Hyeme, & accedente Veris Tepore, tot Infirmi Pleuritide & Peripneumoniâ corripiantur.*

§. 6. GRAVITATEM & *Levitatem* Aëris eadem, quæ aucta & imminuta ejusdem Vis elastica præstat, in Corporibus nostris efficere supra monuimus. Modicè autem gravem atque elasticum laudavimus, quòd Aëre *leviore* minùsque elastico inertius premente rarefiant & expandantur Humores, Canales laxati debilitentur neque Humoribus, jam minùs fluxilibus, circumagendis sufficiant: unde fatiscen-
tibus, inter alias, Pulmonis etiam Fibris nec satis distentis ejus Vesiculis, sanguis minùs subtiliter comminutus lentè & segniter per eum transit, hinc autem molestus difficilis Respirationis sensus oboritur. *Graviore* è contra Aëre magisque elastico validiùs quam par erat Pulmonis Canaliculos urgente eisdemque contrahente simulque Vesiculas nimis inflante (quæ propterea sanguinis Rivulos eas perreptantes in arctum cogunt) sanguini per hujusmodi Angustias non patet liber Transitus: unde iterum respirandi Difficultas & Præcordiorum
Anxietas.

Anxietas. Perit nempe utrobique *Æquilibrium*; hîc Fibris, illîc Humoribus præponderantibus. *Hæc* ab *ultimis & extremis* Gravitatis & Levitatis Gradibus expectes. Nihil enim metuendum est quamdiu intra *certos quosdam Limites* consistunt eosque robustis quidem Homini-
bus *oppidò laxos*, infirmioribus verò *arctiores* sanè sed *aliquousque* tamen patentes. Intra hos Terminos variè mutatum Aëris pondus quantum ex unâ Parte Circuitui sanguinis (hoc est, Vitæ) obest, tantum ex alterâ eidem favet; *Æquilibriumque* conservatur. Cùm enim auctum Canales angustat, Humores turgentes simul reprimat, eosdemque fluxiliores reddit. Cùm verò, diminuto externi Aëris pondere, internus qui in Corpore est Humores expandit, eoque minus fluxiles reddit: simul etiam eâdemque de Causâ & Canales laxantur & Via Sanguini spumoso, propterea-
que capacior Alveum poscenti, amplior aperitur. Mitto intendi etiam Aëris Gravitate Cordis Vires, Levitate remitti. Hæc autem omnia attendenti clarè patebit minus à graviore Aëre quàm a leviori periculi imminere: cùm hîc spumosior, expansior, minusque fluxilis Sanguis, remissiores Fibræ, inertior Cordis Vis, solâ laxiore Canali-
um Amplitudine pensentur; illîc, è contra, unam Canali-
um Angustiam pensent eorundem firmitus Robur, auctior Cordis Vis ad Humores circumagendos, majorque horum Fluxilitas & contractius Vo-
lumen.

§. 7. EFFLUVIA *Aëri intermixta* quod attinet: jam antè ostendimus qui *aqueorum* Vaporum Effectus sint. Neque his multùm diversa faciunt maximæ PLANTARUM Partis & sanorum ANIMALIUM Exhalationes. Noxiarum & putrescentium Herbarum ut & morbidorum mortuorumque Animalium Halitus mera Venena sunt, proque variâ suâ indole varios Morbos & in his ipsam Pestem gignunt, Teste omnium Gentium & seculorum Experienciâ. *Mineralium* Effluviorum *salsa* quidem sanguinem penitus dissolvunt, omnia scorbuti mala symptomata pariunt, Lassitudinem, erraticos Dolores, Pulsum inæqualem, Oris Foetorem, liventes per Cutem Maculas, verbo, Cachexiam universalem. *Sulfurea* autem & *metallica* Hecticam Febrem, Asthma, Atrophiam, Tremorem, Paralyfin, Passionem hypochondriacam, & hystericam, omnesque Nervorum laxorum Morbos. * Horum Veritatem abundè evincunt Metallarii, sive effodiendis sive fundendis purgandisque Metallis detenti; quorum plerisque miseram Vitam jam dictorum aut consimilium Morborum aliquis brevè abrumpt.

§. 8. VARIE Aëris Qualitates ita insigniter Corpora nostra afficiunt ut *infirmioribus*

---

* Vide Ramazzin. de Morb. Artific.

quibusdam levissimo ejus Frigore & Humiditate Perspiratio valdè minuatur aut tantum non penitus obstruatur, succique coagulentur & lentescant. Imò nonnullis, quibus *singularis alicujus Membri* Fibræ, olim Vi Morbi debilitatæ, Vulnere laceratæ aut quâcunque de Causâ aliis reliqui Corporis infirmiores sunt, cum primum Vapores circa Terræ superficiem densari cæperint, eo in Membro Dolores recrudescunt, *ingruentis Tempestatis prænuncii*. Similia patiuntur quibus *Clavi* aut *Calli* ambientibus Vaporibus, eorum non aliter quam Ligni Cornuumve Fibris sese insinuantibus, tumefacti vicinosque Nervos comprimentes easdem *præfugas* Molestias creant. Sunt & hypochondriaci quibus Cœlo sereno serenus, nubilo nubilus etiam est Animus. *Asthmaticis* quibusdam Aër siccus & tenuis molestus est; crassus humensque, qualis est *Belgarum*, commodissimus: quorum *aliis* crassa aliquot novi Chyli Recrementa videntur Viam sibi aperuisse per Faucium & Laryngis Glandulas, quæ *humido* Aëre mollitæ patent, *sicco* autem constrictæ clausæque totum Onus in Pulmonem rejiciunt eidem ferendo imparem; unde Præfocationis Periculum imminet. Hi sunt ex eorum Genere qui Asthmate quem vocant *humoroso* laborant. *Aliis nervoso* dicto Asthmate laborantibus Pulmonis Fibræ æquo rigidiores emolliente & laxante Aëris Humiditate indigent quo felicius suo Munere fungantur. *Plerisque tamen Asthmaticis* siccus, frigidusq;

imò

imò gelidus, non tamen gelidissimus, Aër convenit. Talis enim validissimè viscidum Sanguinem comminuit omnibusque Respirationis Usibus inservit. Suscepto Frigore aut Rheumatismo laborantium Sanguinem è sectâ Venâ missum inspicienti satis patebit, variis Aëris Qualitatibus immutari, imò & penitus vitari, posse Sanguinis omniumque Humorum animalium Crasin & Compagem. Metallariorum, præcipuè Mercurium Antimoniumque tractantium, Paralytes, Vertigines & Affectiones Hypochondriacæ, alique Nervorum Morbi ex tetris Exhalationibus orti, satis ostendunt Aërem Adventitiis Qualitatibus infectum Nervos relaxare posse, eorumque Motus impedire, intercipere &, ut ita dicam, obstruere. Colicus Dolor, Diarrhæa, Tussis, Phthisis, ab Aëre humido & nitroso orti morbi, evincunt ab eo insigniora Viscera Corporisque Organa corrumpi vitarique. Imò, cum quovis Horæ Momento Aër in Corpora nostra admittatur aut attrahatur ipsisque Humoribus commisceatur; pravæ quævis illius Qualitates Tractu Temporis funestis Perturbationibus Corporis Oeconomiam quatiant. Cujusvis igitur Hominis plurimùm interest curare quo qualique Aëre circumfusus & dormiat & vigilet omniaque vitæ Munia obeat, qualemque (quod præcipuum est) inspiret ad intimamque cum iis Humoribus suis, à quorum rectâ integrâque Constitutione vita & sanitas magnam partem pendent, Mistionem admit-

tat. Satis itaque mirari nequeo, *Britannis* nostris, quibus omnes Vitæ commodè transigendæ, ne dicam Luxûs, Artes perspectissimæ sunt, adeo nullam ferè deligendi salubris Aëris curam infedisse.

§. 9. QUARE cùm Aër tanti sit ad Sanitatem Momenti: gratum nos *Infirmis* facturos arbitramur si ejus Ratione quomodo illis vivendum sit indicaverimus. *Imbecillis* omnibus Naturâque *infirmis* (hoc est, *Valetudinariis* quidem sed nondum gravi aliquo aut notabili Morbo correptis) Aër exquirendus erit qualem jam ante descripsimus, *siccus* nempe, *tepidus*, quantumque per Teporem licet *gravis & elasticus*, omnibus *Mineralium quorumcunque, Animalium morbidorum & mortuorum, Plantarum noxiarum, putrescentium & putridarum Effluviis* quàm fieri poterit vacuus. Quarum omnium Qualitatum Salubritatem supra exposuimus. Sed ne *sanorum* quidem *Animalium copiosissimis* Halitibus aut *Plantarum innocuarum plurimis* Vaporibus foetus convenit, utpote Humiditate suâ noxius. Notissimum est exiguam Aëris Portionem, uno aliquo Animali eam spirante brevi effatam fieri & Respirationi ita prorsus ineptam ut nisi novus in ejus Locum succedat, Animal moriatur. In magnâ igitur *magnarum Urbium* frequentia Aër cùm aliis de Causis Respirationi ineptior est, tùm propter ipsam *Hominum Multitudinem* impotentior & sanguini *minuendo*

minuendo impar. Unde hypochondriaco Malo, Asthmati & Cachexiæ *Urbani* opportuniore degunt omnibusque Morbis à viscido sanguine ortis. Iisdem ferè Incommodis obnoxii sunt etiam *Ruris* Incolæ *sylvestribus* Locis habitantes. Insigne hujus Rei Experimentum cæperunt primi aliquammultarum *Americæ* Regionum sylvis obsitarum Coloni, Morte suâ humentis Aëris scelera luentes, qui non nisi longè latèque vastatis Igne sylvis tandem innocuus & saluber factus est. Quod ingentem Aquæ Quantitatem Plantarum Nutrimeto per eorundem Canales vehendo necessariam, postremò ultimis earundem Ramusculis exhalantem consideranti nequaquam mirum videbitur.

QUARE nullibi commodiùs habitatur quam in Regione *campestri* aut medio *Colliculi* Clivo, Solo *macro*, *tenero*, *minimèque pingui* aut bituminoso, sed *sabuloso* potiùs & Agricolarum Votis *minùs benignè* respondente. Soli verò Indolem satis ostendunt Herbæ sponte provenientes; certiùs autem Aqua inde scaturiens; quæ cùm dulcis, insipida aut lenis est, levisque, pura & translucida, saluberrimi soli Indicia præbet. Quod *Villarum Fundamenta posituris* notatu dignissimum est, ut scilicet eas tali qualem jam descripsimus Loco ædificent, nec unquam *Montium Jugis* propriori, aut majori cuiquam *Flumini* aut *multæ Aquæ* undecunque *confluenti* (multò minus, *stagnanti*)

vicino, procul omni *Minerâ*, omnique *Palude* procul. Denique *Aquilonis*, *Caciaque* hor-
 riferis Flatibus defendant oppositi ad septen-
 triones Ortumque Solis æstivum *Colles* aut
 longiùs diffiti *Montes*: quos si Natura com-
 modè sitos negaverit, Defectum Ars suppleat
 obtento Frigoribus *Nemoris* Vallo; nam *in-*
genti sylvâ nequaquam Opus est, quæ Vapo-
 ribus suis officeret Aëris Salubritati. Prope
Montium Cacumina Vapores condensantur,
 quæ ideo perpetuis ferè Imbribus stillant, ita
 ut Monticolis supellex Mucore pereat hybernis
 præcipuè Mensibus. Nec infrequens est, in
 Montibus pluere aut ningere, cùm in vicinâ
 interim Regione inferiore Cœlum serenum sit.
 Montium etiam plerumque sinibus abditæ la-
 tent *Mineralium Fodinæ* noxiis suis Halitibus
 Sanitati damnosæ; aut Aqua pluvia collecta
 stagnat. Nubes enim, quæ vellerum specie
 Aëri, ad non magnam Altitudinem, innatant,
 non aliud sunt quàm Aqua rarefacta, quæ in
 celsiora Montium *Cacumina* impingens in
 Rorem Pluviamque condensatur & per Fissu-
 ras Hiatusque assiduè depluit in subjecta Recep-
 tacula. Et hæc Fontium Fluviorumque Origo
 est. Violentiùs insuper hîc *Venti* dominan-
 tur, quorum Vi Vapores validiùs impacti pe-
 nitiùs Corpus subeunt, conspirante etiam perpe-
 tuo hujusmodi Ventorum Comite *Frigore* no-
 centiores majorique Damno inferendo pares.
 Omnis latior *Aquarum* Campus Vapores *ni-*
mios: & *Stagna*, *Paludesque* etiam *putridos*
 mittunt.

mittunt. *Bituminosum* & quodcunque pinguius solum (præcipuè nigri Coloris, qui hîc ex * Putredine nasci videtur) sulfureis, sive *mineralibus* sive putridarum *Stirpium* aut *Animalium*, Halitibus vicinum Aërem inficit. Ejusmodi autem Effluvia quàm noxia sint & supra ostendimus & nemini ferè ignotum est. *Macro* è contra, *teneroque* Solo, præcipuè *sabuloso*, & pauciores & minùs noxii Vapores exeunt, iique ferè Plantularum *odoriferarum* & *exsiccantium* (quales sunt *Erica*, *Serpyllum*, *Tormentilla*, &c.) quæ his maximè Locis libenter proveniunt, suaveolentibus Halitibus medicati: qui & Cerebro Nervisque gratissimi accedunt, Pulmonisque Fibras leni suâ Titillatione inspirati corroborant; & in Sanguinem etiam, trajectis (ut probabile fit) ejus Membranis, recepti quovis cardiaco Medicamento *per Ventriculi Vias ingresso* subtiliores & defæcationes, Temporis Diuturnitate magna Commoda, nullo in præsens damno, adferunt. Et, quod obiter notare liceat, *hujusmodi Solo Plantæ* succrescunt, Infirmorum Stomachis aptiores aliis ejusdem speciei Solo *pingui* innutritis. *Hîc* teneriora dulcioraque Olera, Bulbi, Radices adolefcunt. Idemque de *Animalium* minùs luxuriante talis soli Gramine pastorum Carnibus verum esse omnes uno Ore fatentur. Imis autem *Vallibus* qui habi-

---

* Vide *Newton. Optic. Lib. II. p. III. Prop. 7.*

tarent omnia perpetuò *humentis* nimiùmque *calentis* Aëris Incommoda experirentur. In Valles enim undique Aqua torrens defluit, aut subter Terram reptans stillat; stagnansque Aër (liberis utique Ventorum Flatibus impervius) putrescit: unde simul Fibræ remollitæ laxantur & Humores corrumpuntur.

§. 10. PROXIMUM est ut *Infirmi* à nocentioribus *Ventis* sibi caveant. Aër enim vehementiùs commotus (qui Ventus est) validiùs quiescente Vires suas exerit sive noxias sive salutares. *Frigus* præcipuè Aëris Motu intenditur; *Vaporesque*, ut supra monuimus, altius in Corpora Animalium se penetrant. Omnibus ferè septentrionalium Regionum Incolis Aquilonis Cæciæque Flatus (quippe qui Hyperboreæ æternæ Nivis Nitrum everrentes advehunt) acerbo & penetrabili Frigore metuedi sunt. Zephyrus autem & Africus *Britannis*, omnibusque occidentales *Europæ* Regionibus incolentibus, Humiditate suâ graves sunt. Immenso enim Maris Æquore trajecto ad Oras nostras appellant Vaporibus onusti. Extremum etiam orientale *Britanniæ* Litus, *Germanicum* Mare; & australia *Europæ* propiùs incolentibus, Mediterraneum erit molestum: hoc, Austro; illud, Euro flante. Et reâpsè Venti ab Oriente, præcipuè æstivo, flantes *Britannis* & frequentiores sunt & nocentiores. Hyeme enim omnium Ventorum frigidissimi sunt, quòd æternas borealium Regionum Nives ver-

rant;

rant; Æstate, contrà, ardentissimi, quòd easdem Regiones, tùm Temporis perpetuo Sole calentes perflect. Et ab his ferè solis Plagis Venti spirant (cùm ver ficcum est) ab ineunte Februario adusque Calendas Junias: ab oppositis, è contra, Plagis, cùm Pluvium est. Quod usque adeo constat ut per vernos Menses ex Vento circa Novilunii Tempora flante, Cœlum serenum ne & ficcum, an, contrà, humidum nubilumque sit futurum, satis certò prænunciari possit, non inutili Infirmis Præsagio, quibus commodum erit (propter insignem Aëris in humana, & præcipuè imbecilla, Corpora) è cubiculis suis ad Orientem aut Septentrionem oppositis, sicco vere aut flante Cæciâ, in alia migrare Occidentem spectantia aut Meridiem: quod si minùs liceat, saltem Fenestras Frigoribus adversas quàm accuratissimè claudant aut rarissimè aperiant. Simili se Ratione tueri poterunt adversos austrinos & occidentales humidi Veris Flatus. Si quis verò Infirmus quâcunque Occasione Boreæ Frigoribus alserit; conveniet, illum primo quoque Tempore id Medicaminis, prævertendis Malis inde nascituris, adhibere quo postmodum ostendetur præclusam perspirabili Halitui Viam denuò aperiri posse. Reliquis *Europæis* Eurus, Euronotus & Auster Siccitate suâ benigniores sunt. Et omnibus quidem mediterraneis Locis ficciores Venti spirant. *Infirmis* igitur cavendum est ne flanti *inimico Vento* se exponant: aut, si hoc vitari nequit, crassiore se

Vestitu

Vestitu contra *Frigus* muniant. *Humiditati*, dum *peregrè* sunt, non ita facilè occurritur, quæ per ipsa etiam Vestimenta Viam sibi ad Cutem aperit, nulloque Artificio, aut non nisi laborioso & molesto, Pulmone arceri potest; ad quem tamen satis *quoad Frigus* temperatus Aër accedit, si per Nares solas admittatur. *Domi*, *Vestitu* imprimis (sed qui simul Corpus foveat & non prægravet, qualis ex Panno villosò conficitur) Frigori resistendum puto. Assuescendum interim ut quàm minimo fieri potest Vestitu Corpora nostra modicè foveantur, & ne nimio Vestium Calore continuo Sudore madeamus; quo Mala postmodum recensenda vitemus. *Humiditati* autem luculento *Foco* efficacius occurritur. Utroque tamen, & Vestitu scilicet contra Frigus & Igne contra nimium Aëris Humorem, prestantius superest Remedium. *Exercitatione* nempe Corporis, ne ejusdem Humores *Frigore* concrecant & ne *Fibræ* Humiditate mollitæ laxentur pari Felicitate efficitur. Ea autem cùm, pluvio, procelloso aut quomodocunque inclementi Cœlo, sub Dio peragi nequeat, *Domi* obeunda est. Domesticarum vero Exercitationum longè commodissima est *Tudicularis Ludus*: quo nempe Pilarum eburnearum per æquam amplissimæ Mensæ circumvallatam Planitiem Bacillis protrusarum Occursus eâ Arte regitur ut, alterâ per ambientis Aggeris Intervalla (ad hoc ipsum exsculpta) rejectâ & quasi in Fugam actâ, altera victrix Campo dominetur

tur inani. Hic enim, nunc leniter obambulantibus nunc stantibus, cum inferiorum Artuum omnes Fibrae per Vices tensae remissaeque commodissime exercentur, tum Corpus totum concutitur Brachiaque frequenti Extensione & Pilae Propulsione, quanquam non validam at pensitatam tamen & accuratam quaque omnes Nervos intendat, agitata sensim roborantur. Quibus ampla Aedium Moles obvenit, utinam illi spatiosius aliquod Triclinium saluberrimae huic Exercitationi Palaestram assignent: aut, si non adest, SALUTI Aediculam ponere ne graventur.

§. II. PRÆTER eos Halitus quibus vel Solis vel Ignis fortè subterranei Vi excitatis Aer scatet; *infirmis* LONDINI omniumque magnarum Urbium Incolis, quibus pro Ignis Fomite est aut *Gleba pinguis* & sulphurea aut præcipuè *Carbo fossilis*, diligenter quoque cavendum est à noxiis horum Effluviis hyberno Tempore totum circumcirca Aërem inspissantibus nigræque Caligine eorum Domicilia involventibus. Ea *Asthmaticorum* imprimis Pulmonibus gravia sunt, at omnibus quidem *Imbecillis* inimica. Quare illis suadeo, neglectis Urbis Deliciis hybernis, etiam illam Tempestatem Rure, quam minùs amæno salubriore tamen, habitent. Aut si omninò in Urbe, Negotiorum Causâ, morandum est; diligenter saltem *nocturni* Aëris Incommoda vitent; & *Vesperis*, Cubiculo conclusi, luculento Foco, suavibusque Amicorum Confabulationibus Animum

E

simul

simul oblectent Corpusque incommodo Vaporum humentium & mineralibus Halitibus venenatorum Contagio eripiant.

§. 12. UNUM de Aëris *Puritate* monendum restat: ne scilicet quem Coeli Solique Ingenium salubrem purumque dederit *domesticis Sordibus* inquinetur. Quare *Ædes* curiosè purgandæ sunt Sordesque procul everrendæ. Neque in propinquo fœdum Latrinæ Barathrum est defodiendum. Utq; puro salubriq; cum Aëre alia omnia pura salubriaque ad Sanitatem conspirent: omnis Vestis lintea sæpiùs mutanda est, ne penitiùs inquinetur; omnisque vel levis Culcitæ & Stragulorum Mador, & Vapores Tabulato aut Pavimento recens abluto exhalantes cautè vitandi. Denique, *Infirmo agrotare timenti* non *proprii* tantùm Corporis Curæ incumbendum est; sed & *Familiares* & *Convictores* diligentius observandi: ut sanis mundisque solis assuescat, atque ægrotantium & immundiorum Convictu abstineat.

HÆC sunt quæ de Aëris Qualitatibus maximoque ejus ad Valetudinem immutandam Momento *Infirmos Sanitatis tuendæ* cupidos monendos puto. Quorum diligentem Observationem ad hanc Rem magnam insignemque Vim habere, quicumque volet (*cui modò hâc Curâ opus est*) suo Commodo experietur.

C A P. II.

De CIBO & POTU.

§. I. **C**IBUM Potumque iis Qualitatibus præditum eâque Mole definitum assumere qui ad Amussim conveniat Organorum coquentium & digerentium Viribus, quantitvis Momenti est ad sanitatem tuendam Vitamque producendam. Determinatam enim *Nutrimenti* Quantitatem ad reparanda Vitæ *Dispendia* Corpora nostra exigunt. Inter *quæ duo* si iusta observaretur Proportio, non temerè in acutos, vix unquam in diuturnos Morbos incideremus, neque eos nobis præcideremus Annos per quos ut Corpora nostra durarent ex naturali eorundem Compagne datum est. At è *nimiâ Nutrimenti Quantitate* oritur *Humorum* Corporis *Lentor*, Molecularum nempe Organorum coctricium Vires superantium, & proinde minùs quàm par erat subactarum, nimia Magnitudo, Liqueurum per Vasa minima Circuitioni obstans; quo fit ut illa tardiùs quàm Vitæ Usus postulant procedat, nonnunquam

& penitus sistatur. *Minus accurato Ciborum Delectui* præcipuè debetur illa *Salium acrium* & exedentium Congeries quâ ita vitatur Humor Indoles ut ipsos suos Canales deterant aut dirumpant. *Utrique* autem jam dictæ Causæ simulque *sedentariæ* Vitæ Ignaviæ acceptam ferimus *laxam* illam, effoetam & enervem *Segnitiam Fibrarum* Vi suâ elasticâ orbatarum, mille Malorum Fontem. Ecce tres *Morborum diuturnorum* sive chronicorum *effeëtrices Causas*, quæ novas indices novâque Facie Pestes gignunt.

§. 3. QUOD ad CIBORUM *Delectum* attinet: Carne plerumq; vesci solitis, quales sunt imprimis *Angli*, notandum venit ipsa Animalia quibus vescuntur non minùs Morbis ex pravo Victu, Senio, Epidemicis, aliisque Causis ortis obnoxia vivere quàm ipsos Homines; neque è morbidorum Animalium Carnibus salubrem posse parari Victum. Quare nec Animalium Mensis destinatorum Victus Ratio negligenda videtur. *Londinenses* (atque idem necesse est aliis magnarum Urbium Incolis usu venire) Quadrupedibus saginatis Avibusque cohortalibus victitant. Quis autem sine Nauticâ videat quàm insalubri illa Animalia imò putrido vescantur Alimento, quàm foetentibus habitent stabulis, quantâ Immunditiâ curentur! Crassi impurique Victus adusque Satietatem repetita & quotidiana Ingestio cum Immunditiâ juncta si humani Corporis succos putredine, imò ipsas Carnes Gangranâ

grænâ corrumpant, quod certè omnibus manifestum est: annon eadem præstabunt in aliorum Animalium Corporibus; sicque Venenum nobis Nutrimenti Loco parabunt? Non multùm his diversa dici possent de Plantis Calore artefacto ad præmaturam Maturitatem properatis. Qui igitur Carnibus vesci cupit salubribus, non aliâ promptiùs Ratione id assequetur quàm si Animalia nativæ eorum Libertati permittat, puro sub Aëre iisque in Locis ut vagentur quos Duce Naturâ affectant; ubi etiam Tecta aut Fruticeta aptè disposita à Coeli Inclementiâ tutum iis Perfugium præbeant.

§. 3. SED ponamus Animalia sana: nihilo tamen minùs sanè vivere volentibus, præcipuè *Imbecillis* Delectus est habendus. Cujus, ut quod Res est dicam, *Norma certissima* ab ipsâ Animalium Naturâ & intimâ Fabricâ (quam tamen sola Experientia deprehendit) & privo cujusque Hominis Temperamento, Gustu & Consuetudo vescendi More, desumenda est. Ex tribus tamen quas jamjam tradam *Regulis* in omni Animalium ut & Vegetabilium Genere, haud magno Labore discernere licebit quæ faciliùs Ventriculi aliorumque Organorum Viribus, quæ difficiliùs solvantur in succum Corpori alendo idoneum; & proinde eorum unumquodque an *infirmo* Stomacho aptum sit an secus.

QUÆ autem de difficili quorundam Cibo-
 rum *Digestione* dicentur ita intelligi velim ut
 eâ Voce non Solutionis tantum in Ventriculo
 Difficultas sed simul omnia comprehendantur
 funesta quæ hujusmodi Nutrimenta edunt Effe-
 cta à primo eorum in Corpus Ingressu adusque
 Exitum. Ea verò sunt; Vasorum conteren-
 tium (non Ventriculi tantum & Intestinorum,
 sed & Arteriarum, Viscerumque omnium San-
 guinem elaborantium aut quidquam è Sangui-
 nis Massâ seccernentium) Actioni naturali non
 cedere; eadem ad Actionem naturali vehe-
 mentiore stimulo suo impellere; Cohæsione
 suâ in Moles majores coalescere quæ Vascula
 minima, cum transire non possint, obstruant,
 distendant, dirumpant; hisque omnibus Mo-
 dis Fibras deterere, laxare, corrumpere, hoc
 est, Corporis Fabricam diruere. Hæc autem
 pati est ærumnosam & Morbis obnoxiam Vitam
 citâ Morte finire. E contrâ, certo certius est,
 quantò magis Vires coctrices seu digerentes,
 hoc est, Fibrarum robur, Nutrimenta conco-
 quenda & digerenda superent, tantò subtilio-
 rem confici Chylum, liberius Humores per
 omnes Vasorum vel minimorum Anfractus ve-
 hi revehique, atque alacriorem esse Animum.
 Et hæc cum fiunt, sanum & vegetum Corpus
 est. Promissarum autem Regularum

PRIMA est; *Molecularum cujusvis Corpo-
 ris Cohæsionem validiorem esse pro majori
 Ratione*

Ratione Superficie cuiusque Moleculæ ad Materiæ suæ Quantitatem: in plures enim Contactus venire amplâ superficie comprehensa quàm aliter formata Corpuscula.

SECUNDA; *Quantò majori Momento duæ quævis Moleculæ in se invicem impingunt tantò firmiùs ea cohærere, ægriùsque divelli.*

TERTIA denique; *Salis Moleculas utpote durissimas, planis superficiebus terminatas, & postquam omnem Formarum Varietatem induisse visæ sunt, pristinae tamen se suæ facile reddentes Formæ interim invariatae, quâcunq; aliâ Corporum Specie & firmiùs inter se unita cohærere, & divulsa faciliùs, Occasione datâ coalescere.* Planarum enim Superficierum Commoditate pluribus in Punctis se invicem contingere: Duritiæ suâ Figuram propriam tueri; unde Principia Corporum activa & Qualitatum activarum Fontes habentur: & cùm ad se mutuò propiùs accesserint majori quàm alia Corpora Vi in mutuos Amplexus ruere, majoresque in Moles compingi. Hoc autem in Corporum animatorum ultimis minimisque præcipuè Vasculis accidit; quorum Angustiâ lentissimoque per ea Humorū Motu Occasione datâ, Salis Particulæ concrescunt, non aliter quàm per Lixivium dispersæ, languente ejus Motu, in Crystallos se efformant.

§. 4. SED hæc explicatiùs dicenda sunt, ali-
æque Regulæ ex his ducendæ quotidiano Ufui
accommodatiores & quæ propiùs Res singu-
lares attingant. Ad has tradendas propero.

I. CÆTERA si sint paria; Plantæ & Ani-
malia *maturiùs adolescentia* Nutrimentum co-
ctu *facilius* suppeditant. Talia sũnt Veris Mu-
nera Asparagi, Fraga & acetariæ aliquot Herbæ,
quæ Pyris, Pomis, Prunis, reliquisque Autum-
ni Donis faciliùs coneoquuntur Minùs enim
Igne solari torrida, minùsque compactis Par-
tibus sunt, quæ scilicet remissiore Æstûs Vi,
hoc est, minore Velocitate coaluerunt, pauci-
ores denique, imò nullos ferè Salis fixi & acris
Particulas in se admiserunt. In Animalium
Genere, Gallinarum, Leporum, Ovium, Cu-
niculorum, aliorumque intra unum aut alte-
rum Annum maturescuntium (hoc est, Gene-
rationi aptorum) Carnes, Boum, Equorum,
Asinorumque (nam & his vesci Fames ali-
quando cogit) Carnibus teneriores faciliùs in
Chylum liquefiunt: minore enim Vi, ut jam
dictum est, coaluerunt. De Plantis verò tar-
diùs maturescuntibus, ideoque solarium Radi-
orum Igne plenioribus, notare liceat, earum
succos, à Fermentatione, subtiliores majoriq;
Copiâ vinosos Spiritus dare; Uvas testor &
Sambuci Baccas: Et de Animalibus seriùs ado-
lescentibus, ex eorum Carnibus & Humoribus
foeti-

foetidissimum & racidissimum urinarium scælem elici.

2. CÆTERIS paribus, Quò *majorem in Molem pro speciei suæ Modulo* excreverit unumquodque Animal aut Planta, eò *difficilius* concoquendum Alimentum præbent. Magna verbi gratiâ Cepa, magnum Pomum Pyrumve minore ejusdem speciei difficilius dissolvitur. Idemque dicendum est de majorum Boum Oviumque Carnibus Ratione minorum. Hoc autem non ideo tantum fit quòd majorum firmiora sunt Vasa magisque proinde elastica Particulasque majori Vi adigentia; sed præterea, quòd majorum Corporum Qualitates minorum ejusdem Generis Qualitatibus intensiores sunt. Ignis, verbi causâ, major Igne duplo minore plusquam duplo majorem fundit Calorem, & Vinum majore Dolio clausum Vino ejusdem speciei minore Cado incluso valentius est. Majorum itaque Animalium & Vegetantium succos rancidiores esse nihil mirum:

3. CÆTERIS paribus, Animalia *frugivora* & *graminivora* carnivoris, & quæ *citiùs* quàm quæ tardius *maturescentibus* sive Plantis sive Animalibus *vescuntur*, item *Nutrimētum* Animalculis à Naturâ paratum; Lac nempe & Ova, ipsorum Animalium *Carnibus*, *faciliùs* concoquuntur. Quare Gallina & domestica & Indica, Perdix & Phasiana Avis, Ana-

F

te,

te, Anfere, Scolopace & Gallinagine (palu-
 stribus Avibus Animalcula è Limo fuctu hau-
 rientibus) Boum item Oviumque Gramine
 pastorum minore quàm in stabulis faginato-
 rum Carnes Labore digeruntur. Carnivoro-
 rum autem Animalium Carnes difficillimè
 concoqui illustri Accipitrum Exemplo clarissi-
 mè ostenditur. Ex hoc Avium Genere eximià
 Voracitate conspicuo, cuivis edendi Ardore
 furenti, carnivoræ cujuscpiam Avis ut Milvi,
 Pici, Corvi cineritii, Carnem si exhibeas; avidè
 quidem illam vorabit, intactam tamen post ali-
 quot Horas reget etiam si illam in Frustula
 prius minutim concideras. Imò eandem illam
 Vomitu rejectam Carnem si denuò aliquoties
 ingesserit Fame coacta, iterum tamen iterum-
 que eam evomet, nullâ utpote ejus Ventri-
 culi Vi domabilem.

4. CÆTERIS paribus, *Piscium* omnium-
 que Animalium *marinorum*, quocunque tan-
 dem Nomine veniant, itemque *amphibiorum*
 Carnes terrestrium Carnibus *difficilius* conco-
 quuntur. Pleraque enim aut aliis marinis aut
 Animalium terrestrium Cadaveribus submersis
 vescuntur. Præterea, falsa quam incolunt
 Aqua majore Vi eorum Carnes compingit;
 quod nos ipsi frigida, etiam non falsa ideo-
 que non tam gravi, immerfi experimur. Et si
 qua Aquæ falsæ Portio, ut fieri necesse est, eo-
 rum Corpora ingrediatur, eorum ea salinariis
 suis spiculis Partes figit & indurat. Quâ poste-
 riore

riore de Causâ *marini* etiam fluviatilibus Piscibus coctu *duriores* sunt. Testudinem marinam terrestri difficilius concoqui experimur, ut & Acipenserem Rhombumque Trutta aut Percâ.

5. CÆTERIS paribus, Eæ Plantæ & Animalia quæ substantiâ sunt *oleosâ, pingui & viscosâ* iis quæ sicca, carnosâ & fibrosâ constant Materiâ *lentiùs* digeruntur. Oleosa enim, cùm Facultatis coctricis Vim eludunt tùm omni aliâ Materiâ præter salinam (observante summo Philosopho * NEUTONO) arctiore Complexu cohærent, Partibus nempe validiùs se invicem attrahentibus. His adde eorum mollem Humorem, Fibras Organorum tenaci Humectatione solventem. Ipsa præterea Pinguedo Oleumque Vesiculis non facilè rumpendis conclusa est. Quare omne Nucum Genus per Intestina fere intactum labitur. Olivæ Pisis, Carnes pingues macris, Cyprinus, Tinca, Salmo, Anguilla, Rhombus, Asino, Asello molli, Truttâ, Percâ lentiùs concoquuntur. At contra si Alimenta quomodocunque *exarescunt & indurentur, difficiliùs* digerentur; ita ut Carnes aliàs tenerimæ, Agnina, Vitulina, & Pullorum salitæ, Fumo induratæ, aut etiam Temporis diuturnitate siccatae & rigentes, imò ipsa Vegetabilia condita, ne bubulæ quidem aut

---

* *Quæst. 7. ad Fin. Optic. Edit. Lib. 2. p. 3. prop. 10.*

ferinæ Carni Coctionis Difficultate cedant. Hæc de Causâ Fabæ, Pisæ & Cateus, cum Vetustate exaruerunt, iidem novis & mollioribus tanto coctu duriora sunt. Næ, tantâ indurandi Vi Ignis pollet ut ex ipsis teneris Vegetabilibus, evaporatâ humidiorè Portione, substantiam excoquat Duritie vix Adamanti cedentem; Vitrum dico, quod ex Vegetabilium Salibus solis quanquam vulgò non conficiatur, confici tamen potest, nec unquam sine iis conficitur.

6. CÆTERIS paribus, Vegetantium Animaliumque substantia *albidior* fuscâ aut rubicundâ *tenerior* & Stomachi Viribus obsequentior est. Minoribus enim Partibus constant, minùsque sale urinario abundant priora posterioribus. Ut Rapum, Pastinaca alba, Battata, Sisaro, Betâ rubrâ & Pastinacâ tenuifoliâ: Gallina, Gallopavo, Phasianus, Anate, Anser, Gallinagine, Scolopace: Asellus mollis, Perca, Solea, Passer, Halece, Salmone, Acipensere, Sombro: Cuniculus, Agnus, Vitulus toto Cervino Genere, faciliùs concoquuntur.

7. DENIQUE; Cæteris paribus, Nutrimenta cum ex Animalibus tum è Vegetabilibus parata *pungente & aromatico Sapore* Linguam fortiter ferientia insipidis aut mitiore Sapore molli-ter gratis *difficiliùs* digeruntur. Sapidiora salibus magis foeta sunt, quod non nisi adultis aut seriùs maturescentibus Animalibus contingit, ideoque Partes habent difficiliùs sejungendas.

das. Plantæ item aromaticæ solarium Radi-
orum Ignem majori Copiâ haustum retinent
arctius, eoque (sit Verbo Venia) solidi spiri-
tus aut fixæ Flammæ fiunt; quarum quantum
quis voraverit tantam Incendii Materiam para-
verit quo seriùs ocyùs conflagratura est uni-
versa Corporis Fabrica.

§. 5. OMNES jam traditas Regulas unicâ
Observatione illustremus simul & confirme-
mus. Chylus, unanimi omnium Consensu,
non aliud est quàm ipsum Nutrimentum Ven-
triculi Viribus, cujuscunque demùm eæ Gene-
ris sint, in Liquorem quendam resolutum, ei
Coagulo quod sive ex Vegetabilium sive ex
Animalium Partibus excoctum Gelatinam vo-
camus haud quaquam absimilem, sive Humoris
utrobique cum solidioribus Partibus Admissio-
nem spectes sive coquentem Calorem (hoc
tantùm intercedente discrimine quòd Calori
Ventriculi, Ignis Calore longè impotentiori,
accedant Liqueurum penetrantium, Molituræ
Dentium, Ventriculique sive Attritionis seu
mavis Volutionis omnia leniter commiscen-
tis auxiliares Copiæ) seu demùm utriusque Li-
quoris, & Gelatinæ & Chyli, frigescentis Coa-
gulationem. Tutò igitur colligere licet, Ex
quibus Vegetabilibus aut Animalibus tenacior
Gelatina excoquitur, ex iisdem Chylum iti-
dem lentiozem Ventriculi Viribus excoqui. Et
si cui expirari libeat quid ex Materiæ cujusvis
alimentariæ in Gelatinam coctæ Formâ & Spe-
cie

cie expectandum sit, quî deinde Res ipsa Expectationi respondeat: *ille* præcipuè Regularum nostrarum Veritatem sentiet. Inveniet, verbi gratiâ è *Piscibus* Gluten omnium tenacissimum lentissimumque excoqui: in Carnium etiam Jure, Humoris Evaporatione in Massam portabilem exsiccato, in Usûm extemporaneum ferventi Aquâ invicem in jus resolvendam; deprehendet longè tenacius id esse quod ex Carne *bubulâ* excoquitur Coagulum quàm quod eodem Artificio ex *Vitulînâ* paratur. Similiaque, Comparatione in reliquis supra memoratis institutâ, deprehendet.

§. 6. HARUM igitur generalium Regularum Ope, habitâ simul Temperamenti sui & consueti sibi Victûs Ratione, quivis *Imbecillus*, Scientiarum studio aut aliâ quâvis de Causâ *desiderem* agens Vitam, aut cui quâcunque demùm Occasione *laxior* est *Fibrarum* Compages, Nutrimentum sibi maximè conveniens ex omni Plantarum & Animalium Genere deligere possit. Quod tamen si minùs accurate aliquando fiat, tutò saltem errandum est. Id autem hoc in Negotio fit, si quæ certè inferiora sunt Viribus nostris coëtricibus Alimenta adsumamus, iis autem quæ an eas superaturæ sint non certò scitur abstinemus. Ut tamen quàm fieri potest minimè aberretur, usitatiora Alimenterum Genera enumerabo in *Classes* quasdam distributa, quarum *prioribus* quibusque quæ recensentur *facilioris* sunt Digestionis quàm quæ

quæ subsequētibz continentur, prout nempe mihi æstimantur post frequenter repetita Experimenta non in proprio tantum meo Corpore cū infirmissimum esset, sed & in permultis aliis imbecillissimis, quibusque Vires coctrices ferè perierant. Hic etenim validorum & robustorum Experientia nullius Pretii est. Neque, si horum firmis validisque Fibris firmissimi Cibi facilè digerantur, ideo Imbecillorum Vires iisdem domandis pares sunt: Ut tenerioris Trutinulæ Æquilibrium Granulo evertitur, quanquàm validius jugum Millepondiis librandis factum vix aliquot Unciæ alterutrinque additæ deprimant.

IN Enumeratione verò Alimentorum Infirmissis convenientium, non supra expositæ tantum *Digestionis* Ratio habenda est, cujus scilicet Respectu alia facilius alia difficilius Ventriculi & Intestinatorum Viribus subiguntur in Chylum lacteis Vascularibus subeundis aptum (quæ *prima Concoctio* dicitur) qui deinde in Sanguinis Canalibus ulterius comminuitur variisque Humoribus quos Glandulæ hic illuc dispersæ secernunt suppeditandis inservit, donec tandem in Corporis Nutrimentum aliquâ sui Parte cedat (quæ omnia *secundariarum Coctionum* Nomine significantur): non, inquam, hujus unius, sed simul etiam *aliarum quarundam Alimenti Qualitatum* Ratio habenda est. Harum duæ sunt præcipuæ. *Prima* est ea Facultas quâ alii Cibi minùs alii magis Corporum

rūm nōstrorum *Humores ita accendunt Fibrasque irritant* ut, eorum Circuitu tumultuariā cum Velocitate peractō, Globuli Sanguinis rubri, quibus admittendis Vasculorum ampliora sola naturaliter satis patent, in minimos etiam & exilissimos Canaliculos, Lymphæ tantū aut Sero vehendo destinatos, adigantur. Unde *robustioribus* Febris aut Pulmonis aliūve insignioris Visceris Inflammatio nascitur: *aliquatenus autem fractis*, inflammatorius aliquis Morbus ē diuturnōrum Genere, cuiusmodi sunt Arthritis, Rheumatismus, Calculus, &c. His tamen gignendis plerumque non Sola ista jam dicta Alimentorum Qualitas sufficit; nisi adsit & *altera* illa ex duabus quas modō declarandas proposuimus. Ea verō est, *acidarum, acrium & corrodentium Particularum Copia*, quā *Humores* his Alimentis infecti cū seant, *Fibras lacerant* atque adeō *debilitant & relaxant*. Tales sunt Salis cuiusvis Generis acris seu aculeati Particulæ. Cū itaque Corporis nōstri Dispendia solo Nutrimēto reparentur, ideoque paucorum Annorum spatio ferē totā mutantur aut renoventur: utilissimum erit *Infirmis* ex sequenti Tabula discere quibus præcipuē Alimentis adhibitis in quotidianum Usū, Vitiis quibus Humores jam infecti sunt medeatur aut eadem, si nondum invaserint, vitentur, proba denique & idonea illis Crasis Corporis concilietur.

§. 7. 1. ET primum quidem inter facile concoquenda Alimenta Locum do Seminibus & Radicibus *farinosæ Materiæ*; Tritico puta, Avenæ, Saguæ, Oryzæ, Hordeo, Milio, Secali, Pifo, Battato, Pastinacæ, Fabæ, &c. & horum quidem priori cuique præ quibusvis subsequen- tibus: quod de singulis etiam subsequentium Classium intellige. Farinosa ista præcipuèque Semina (Plantarum quasi Ova, Nutrimento teneris Plantulis aptissimo foeta, ipsasque illas Plantulas in se continentia) Oleribus, Fructibus & Radicibus succulentis, utpote crudioribus & Flatus facile gignentibus, præfero. Blandiorem enim & temperatiorem Chylum præbent mini- moque Ventriculi Labore in Liquorem, Potui commista, fatiscunt. Quod monstrat Infantum Pulticula, imbecillis eorum Ventriculis neuti- quam gravis, Nutrimentum vix ipsi Lacti se- cundum.

2. ALTERUM à farinaceis Dignitatis Grá- dum tenent, me Judice, *Radices humidiores & Olera*; primum *temperata*, ut Lactuca, Spinachia, Portulaca, Acetosa, Brassica, &c. deinde & *calidiora*, ut Apium celere, Nastur- tium, Radicula, &c. Hæc *tenera* & Igne *cocta* crudis & adultis multum præstant nec Flatus gignunt. Diluendis præcipuè & edul- corandis Humoribus inserviunt: quare utilem omninò Operam Scorbuticis præstant. Huic Classi omnes *Fructus* accense, sed Igne coctos
G plerosque,

plerosque, & omnes modicè comestos. His Legibus usurpata Vegetabilia quovis Carnium Genere minorem imbecillis Stomachis Molestiam creant.

3. QUIBUS Vires coctrices imbecillissimæ sunt & Humores visceri, proximum ab his Locum dent *Nutrimento* à providâ Naturâ *juni-
oribus Animalibus assignato*. Id autem Lac est, Mulierum, Asinarum, Equarum, Vaccarum, Ovium, Caprarum, &c. Horum priora quæque posterioribus tenuiora esse minùsque Coagulo & Oleo illo, quod Floris Lactis & Butyri Specie in omni Lacte conspicitur, abundare existimo; quâ solâ de Causâ alia aliis faciliùs digeri mihi videntur. Unico autem Incommodo Lactis Esus, inter prima saltem Initia, obnoxium est. Periculum nempe imminet ne in *justo tenacius* Coagulum in Ventriculo mutetur. *Justo*, inquam, *tenacius*: nam acidis qui etiam sanorum Ventriculis & Intestinis insunt succis, quæcunque Alimenta coagulari apta sunt, in *tenerum & molle* Coagulum abeunt: si autem acidis isti succi *plus æquo* abundant, in *tenax* etiam & *durum*. Quare ut morbosâ istâ Acidis Copiâ laborantibus Lac postmodum conveniat, præter repetitam Vomitionem & Purgationem, farinaceorum prius Vegetabilium aliquandiu continuatum Usus præscribo, quo acidis Humores edulcorentur. Horrenda enim symptomata ex Lactis intempestivo Ufu nasci poterunt,

poterunt, Ventriculo scilicet acidis abundante nec prius purgato adhibiti. Nobilis quædam Fœmina Nephritide laborans Lacte plerumque vescebatur. Ea tamen, statim ab hausto Lacte cùm Spiritûs Nitri viginti aut triginta Guttas Aquæ *Bristolensis* Calici instillatas ebibisset, vix Suffocationis Periculum effugit. Quidam etiam dum foedas Venereæ Luis sordes Mercurio incitante expueret, hausto copiosè recenti & ab Uberibus calenti Lacte itidem penè suffocatus est. Et verò neuter evasisset nisi Pituita, quâ utriusque Ventriculus nimiam abundabat, Coaguli Duritiei, ei commista, obstitisset: quo factum est ut illud, dum evomeretur, Oesophago se tanquam Formæ aut Matrîci accommodaret, nec illum obturaret. Neque diu est cum Vir cætera sanus & robustus poto prius liberaliter, non tamen ad Ebrietatem usque, Vino *Burgundico* & *Campaniensi Gallico*, Haustu deinde pleniore recentis ab Ubere Lactis intra paucas Horas perierit. Acerbiora enim Vina ita Coagulum indurasse videntur ut nullo Ventriculi Nixu per Oesophagi cavum transdigi potuerit. Hujusmodi Exemplis moneamur ut talia in posterum Incommoda præcaveamus. Hoc autem fit Ventriculi & Intestinorum Succos farinaceorum Esu prius leniendo (quorum insuper Admitione fit ne, his etiam nondum satis lenitis, Coagulum justo durius evadat) aut Lacti admiscendo sive Spiritûs Salis Ammoniaci aliquot Guttulas; sive Aquæ Pæoniæ compositæ Cochleario aut Sac-

chari denique Frusto : horum enim quovis ejus Coagulatio impeditur.

4. LACTI succedit *Oleum*, atque recens *Butyrum* & *Caseus* è Lacte nata, & *Ova* illi congenera, varia denique è farinaceis, Lacte, Butyro, Ovis *composita*. *Oleum* tamen & *Butyrum*, si *liberius* utaris, nec facile concoquantur & viscidos Humores gignunt; lenta enim & tenacia sunt. Eadem puta de Caseo qui Diuturnitate *Duritiem acremque & mordicantem Saporem* contraxit: multum tamen Carnibus Digestionis Facilitate præcellunt hujusmodi Alimenta, nec Infirmorum Stomachis æquè ac illæ gravia sunt.

5. PROXIMUM ab his Locum tenent *Animalium juniorum Carnes albæ & teneræ*; Gallinæ scilicet domesticæ & Indicæ atque Phasianæ Avis Pullorum, Cuniculi, Agnina, Vitulina, Hædina, Perdiculæ, &c: quæ quò juniores & teneriores sunt & animali sale magis vacuæ eò facilius digeruntur, blandiorem & fluidiorem Chylum præbent, minusque Humores accendunt.

6. HUC proximus Alimentorum Ordo ex eorundem *Animalium*, sed *adultorum* & Generationi aptorum, Carnibus desumitur, & omnium quidem *mansuetorum* sive domesticorum, præter unum Porcum, quem ad sequentem Classẽ refero.

7. EA autem comprehendit omnem cùm *Volucrum* tùm *Quadrupedum Carnem* quæcunque *ferinæ* Nomine venit, ut Scolopacis, Gallinaginis minoris, Querquedulæ, Anatis, Anseris, Leporis, Cervi, Damæ, Hirci, Apri, atque etiam Porci, domestici scilicet Apri, &c. Hæ Carnes cùm viscidis Humoribus aut Sale volatili abundant, quanquam Fibras Corporis ad Vibrationem stimulent & athletici Roboris affatim suppeditent, Humores tamen accendunt & inviscant, quibus Effectibus seriùs ocyùs pravas suas Qualitates produunt.

8. QUOD ad *Piscium* Genus attinet: Quanquam inter alios atque alios Pisces non parùm Discriminis interesse agnoscam, & *fluviatiles* marinis longè longèque præstare propter Causas supra assignatas; in Genere tamen Pisces *Infirmis* non convenire existimo, cùm supra recensitis Rationibus adductus tùm propterea quòd lentum imprimis viscidumque esse omne ex *Piscium* Carne Nutrimentum ostendatur & tenaci eorum Jure & adhærescente eorum squamis, & non-squamosorum Cuti, lentissimo Glutine quod præsertim in semisiccis est conspicuum; imprimis verò ex hoc pateat quòd lentissimum quodque Glutinis Genus in Artificum Usus non ex Animalium terrestrium sed è *Piscium* maximè Cadaveribus excoquatur. Minus interim veri solidique Nutrimenti præbent. Quod Ecclesia sensit cùm Pisces
jeju-

jejunantibus & Corpus macerantibus præscrip-
sit. Non tamen *quorumcunque* Piscium Car-
nem *quorumvis* Volucrum & Quadrupedum
Carne coctu difficiliorem sentio. Imò Aselli
mollis, Passeris, Soleæ, Percæ, Truttæ, Cam-
mari, Astaci facilius quàm bubulam, ferinam,
Porcinam, Querquedulæ, Anatis, Anseris ho-
rumque similes Carnes concoqui possi puto.
Horum verò quàm Piscium Carnes solidius &
plenius Nutrimentum & plus athletici Roboris
suppeditant. Si quem tamen aut Piscium Esus
delectat aut iis vesci Necessitas cogit, ut ille
minùs noxiis uti possit, Cammarum, Asellum
mollem, Passerem, Percam, Truttam, Sole-
am, Squatinam, Asellum majorem, Astacum,
Ostreum, Cancrum, Rhombum, Salmonem,
Halecem, Scombrum, Tincam, Cyprinum, An-
guillam, Lampetram, Acipenserem, &c. pri-
orem quemque omnibus posterioribus præfe-
rat.

FERCULORUM ex variâ recensitorum Com-
binatione compositorum facilior aut difficilior
Concoctio ex ipsius Alimenti Naturâ pendens
(nam de Condimentis postea dicetur) facile
colligitur Partium componentium Indole è
præcedenti Indiculo cognitâ, & cujusque Quan-
titate: ita ut nullo Labore hoc in Negotio pro
se quisque dijudicare possit, nec ulteriore no-
strâ Præceptione opus sit.

§. 8. UNUM tantum hîc addere libet quo Virorum quorundam, cætera doctorum, sive Errori medeatur, sive pravo Ratiocinio nobis adversanti occurratur. Illi scilicet, propterea quod observârint vel ex aliis audierint Cibus aliquem qui difficilius Digestionis censetur, ut bubulam Carnem, hujus aut illius Ventriculo minùs gravem incumbere faciliùsque concoqui quàm vitulinam, agninam aut aliam aliquam facilius Coctionis vulgò habitam; ideo statim concludunt pro nihilo habenda esse omnia generalia de Ciborum Delectu Præcepta, nec aliam hîc Regulam agnoscunt quàm privatam cujusque Experientiam. Demus hæc vera esse & huic aut illi, ex Assuetudine, coctu faciliorem esse bubulam quàm agninam. Et illud præterea largiamur, quorundam Ventriculorum succis aliisve Concoctionis Instrumentis (Attritio enim, quanquam insignem in concoquendis Alimentis Vim habeat, non tamen sola totum Negotium perficere posse videtur) inesse peculiare & privatum quiddam (ut Vitulorum Stomachis non tantum vivis sed & exsiccatis & deinde Aquâ maceratis exstillat acidior quidam succus Lacti coagulando aptissimus) & hujus majores esse in bubulâ, verbi gratiâ, quàm in agninâ resolvendâ Vires. Hæc, inquam, *gratis* concedamus: At quid *unus & alter* contra densa ex adverso stantium *Agmina*, & *paucæ* Exceptiones contra *generalem* Regulam?

Iam? Nam *universalem*, & quæ *nullas* patiantur Exceptiones tradendam non suscepimus. Sed esto, nec uni & alteri nec paucis sed plurimis istud accadat ut Cibos quosdam posterioribus locis à nobis positos faciliùs quàm qui prioribus recensentur, eorum Ventriculi in Chylum resolvant. At jam non semel monuimus non hujus tantùm Digestionis sed & aliarum præterea nec minoris Momenti Qualitatum in Ciborum salubrium Delectu Rationem esse habendam, præcipuè *Infirmis*, quorum Gratiâ hæc præcepta tradimus. Neque enim hæc eò spectant ut quid validis aut robustis faciendum sit aut omittendum doceamus. Oblatâ tamen Occasione, unum istud ne graventur etiam *robustissimi* a nobis Monitum didicisse. Quamquam scilicet validiora illa & opipara Alimenta Potusque spirituosus athleticis Viribus sustentandis utilia, imò necessaria, sint: non tamen aut athleticum Habitum & Robur utilia esse aut necessaria, aut periculo, eoque gravissimo, vacare. Aut enim Morbum acutum imminere qui Vitam iis derepentè præcidat, aut diuturnum tandem adfuturum, cujus sub Cruciatibus miserandum senium (si modò senium attigerint) exacturos qui cùm Juvenes essent quicquid juvenilis firmique Corporis Robur ferre poterat illi ferendum esse duxerant. Sapientissimi enim Regum dictum esse, *Validos valide plecti*.

§. 9. DE Alimentis *Arte coquinariâ* Ventriculo præparandis non est quòd multis edisseram. Assâ & elixa *Imbecillis* conveniunt; nec, si sanam longamve Vitam ament, pro-
 vectioris Coquorum Artis Experimenta capere volent. Salita coctu longè difficiliora ipsâ saliturâ redduntur; eorumque frequenti Usu Humores penitus vitiantur & scorbuticam Cras-
 sin acquirunt. Fumigatione Carnes ex se duræ duriores fiunt; Nitrumque & marinum Sal, quibus illæ salitæ erant, Salis volatilis, quod Fumus advehit, Additione in Ammoniacum transeunt, quo Corpora nostra sponte satis aut fortasse nimis replentur. Conditâ quæ vocant non nimio tantùm Acore suo Humores inficiunt, sed Aromatum præterea Ignibus incendunt. Aromata autem, quæ tam familiariter Coqui nunc tractant, libenter ego Pharmacopæorum Arculis concluderem Medici Jussu parcè illinc extrahenda; nec Culinæ concrederem grata illa Venena quibus & Alimenta corrumpuntur & Sanitati non leviâ Damna inferuntur. Cupedias artefactas, opima Jura, acida acriæque Condimenta, Salsamenta, Artocreatâ & Fumigata, Gulæ Irritamenta Luxus invenit. Et ne fortè naturali Appetitu Judice edentibus non supra quàm par erat gravaretur Venter, Artis Auxilia quæsitâ sunt, ne scilicet quidquam Sanitati convellendæ de-
 esset! Quantò rectius cum Appetitus defecerit, at satis interim Roboris in reliquo Corpore
 H
 supersit,

superfit, Abſtinentiâ, ſuperflui Evacuatione, Labore & Exercitatione Corporis Fames vera & naturalis excitatur, quàm Condimentis & fallacibus culinariæ Artis Illecebris ſpuria & noxia invitatur? Appetitus certè, ſi cùm Morbo gravi extinctus fuerit medicis illum Auxiliis ciere liceat, cùm tamen ad mediocrem Vim ſucceverit Naturæ Arbitrio omninò permitendus eſt, nec Condimentis nec Pharmacis aſſiduè proleſtandus.

§. 10. PROXIMUM eſt ut de *Cibi Quantitate* dicamus quæ Viribus ſuſtinendis ſufficiat, non item obruendis. Ea quidem pro Ætatis, Sexûs, Temperamenti, Roboris Discrimine, Regionis Indole & Situ, Exercitationis deniq; aut Laboris Modo & Menſurâ varia eſt. Borealium noſtrarum Regionum Incolis, propter Corporum Robur & Proceritatem, Aërem frigidum Fibras intendentem proindeque Vires coſtrictas augentem, Laborem denique Carnes abſumentem, majores Alimenti ſuppetiæ neceſſariæ ſunt quàm gracilioribus calidiorum ad Auſtrum Regionum Habitatoribus; Adoleſcentibus item quàm adultis; & his quàm ſenio conſectis. Sed omnibus omnium Generum Hominibus Viſtus mediocris & temperatus longè ſaluberrimus & ad Vitam producendam utiliſſimus eſt. Cui Modum Menſuramque præſcribam poſtquam Exemplis aliquot, è milienis quæ adferri poſſent non tam ſelectis quàm, quòd prima occurrerent, arreptis oſtendero
quid

quid Temperantia, præsertim Exercitatione ad-
justa, præstare queat.

§. II. Vix credi potest quantillo Alimento,
Cibi nempe, si *Cassiano* Fides, Unciis duode-
cim in singulos Dies, *Christiani* orientales in
Ægypti & Arabiæ deserta Loca *Ethnicorum*
Injuriis compulsi, sani Vitam multos in Annos
extenderint, sitim interim Aquâ purâ sedantes.
Ex iis D. *Antonius* Pane solo & Aquâ, nisi
quòd ingravescente senio Oluscula sibi indul-
serit, ad centesimum & quintum Annum Vi-
tam toleravit. *Jacobus* Eremita Annum atti-
git centesimum & quartum: *Arsenius*, *Arca-
dii* Imperatoris Præceptor, centesimum vigesi-
mum; hic autem Annos natus sexaginta &
quinque Eremum ingressus est. D. *Epipha-
nius* quindecim & centum Annos vixit: D.
Hieronymus circiter centum: *Simeon Stylites*
novem & centum: *Romualdus* centum &
viginti. Et *Ludovicus Cornarus*, nobilis Ve-
netus, nobis & Loco & Tempore propior,
frustra adhibitis aliis Remediis & nullâ aliunde
affulgente Vitæ spe, quadragenarius ingens
Opus aggressus Temperantiæ tamen præsidio
perfecit ut Annum centesimum superaverit in-
tegrâ fere Valetudine. Neque minùs miran-
dum est quanto cum Corporis Vigore & Ro-
bore Animique Tranquillitate & Alacritate
multos Annos numeraverint sobrii aliquam-
multi Boreales temperato Victui à primâ Pue-
ritiâ assueti. *Buchananus* noster *Laurentii*

cujusdam, Piscatoris *Orcadensis*, meminit qui plusquam centenarius Uxorem duxit, & non nisi centum & quadraginta Annorum Oneri succubuit, Temperantiâ & Labore suffultus. *Joannes Spotisvodus* Archiepiscopus Fani D. *Andree Kentigernum*, postea *Mongæ* Nomine apud nostrates clarum (cuique Fontis celeberrimi in Agro *Eboracensi* Aquam sacrauit Majorum nostrorum Pietas) narrat Annos explevisse centum octoginta & quinque, neque post primam Adolescentiam Vinum aut Liquorem quemvis non tenuem degustasse, sub Dio præterea nudoque in Solo cubuisse. Vivum etiam appello Testem *Vebbium* meum vegeto Corpore Animoque Virum Plantis Solis & Aquâ meracâ victitantem. De Medico *Croidonensi* * aliàs dixi, cui postea à Lacte Cognomen adhæsit. Hic Solis Lacticiniis pastus *Herculei* Morbi Vires fregit qui illum aliquandiu miseris Modis habuerat; deinde Annos quatuordecim illibata Sanitate transegit, tandemq; Casu fortuito sublatus est. *Henricus Jenkinsius* Piscator centum & sexaginta & novem Annos vidit Victu vulgari & acido (Verba sunt optimi doctissimique Viri, D. *Tancredi Robinson* Medicinæ Doctoris † de eo narrantis) hoc est, refrigerante, usus Aëremque frigidum & serenum spirans, *Allertonie* ad *Sualam* Flu-

---

* Traët. de Arthrit. §. 64. † Aët. Philos. Reg. Soc. Angl. Compend. v. iii. p. 308.

vium in Comitatu *Eboracensi*. Notissimus Anglis *Parrus* sedecim tantum Annis ab hoc defecit. Hic Casco, Lacte, Pane furturaceo, Cerevisiâ tenui & Lactis sero Vitam sustinuerat; & per plures Annos duravisset nisi purum serenumque Ruris Aërem *Londinensi* impuro & crasso, simplicem, vulgarem & rusticum Victum lautiore urbano, Serumque Lactis suum Vino non suo mutasset, Nobilis Angli Mensæ opimæ adhibitus. Hinc Oeconomia animalis turbata, Vires coctrices oppressæ & brevi subsecuta Mors. *Mart. Listerus*, Medicus Scriptis suis Orbi erudito notissimus, octo Anglorum borealium * meminit, quorum qui paucissimos Annos, is centum; qui plurimos, centum & quadraginta vixerat. Omnes autem montosi ejus Tractus Incolas monet Victu uti minimè delicato. Et verò nulla Regio Vitæ prolongandæ aptior videtur iis Angliæ Locis ubi cum Solo cretaceo mobilis purusque Aër ad Incolarum sanitatem conspirat, præcipuè si his addatur Victus temperatus cum debita Corporis Exercitatione.

§. 12. † ALIBI ostendere conatus sum quantum Alimenti satis sit mediocris staturæ Homini, Vitæ Genus minùs laboriosum sectanti, ut vegetus sanusque vivat: octo nempe Carnium, & duodecim Panis reliquique Vege-

---

* Ibid. p. 108, 109.

† Tract. de Arthrit. §. 29.

tabilis Alimenti Unciæ, cum Vini unâ Librâ in singulos Dies. Sed *parum firmæ Valetudinis* Hominibus & *Literarum studio* aut quâcunque demùm Causâ *desidentibus* aliquid etiam de hoc pauxillo minuendum est, si sani & alacres vivere velint. Talibus enim minor Alimenti Copia sufficit quàm Labore exercitis sufficeret. Exercitationis enim Defectu cùm minùs perspirent minùsque validè Alimenta subigant conterantque &, quod literato in Otio viventibus proprium est, Animi Intensione plus Fibris decedat Firmitatis quàm Labore Corporis decederet: si liberiori Victui parùm modò indulgeant; laxantur iis Nervi, hebescit Stomachus, lentescunt omnes Corporis Humores. At cui ad Intellectûs Officia obeunda sereno alacrique Animo opus est, ei omni Ope nitendum est ut valenti sit Stomacho. In eo enim si cruda stabulari sinat, obscuris brevì Nebulis Mentis Arcem circumfusam sentiet. Hujus Præcepti parùm curiosæ fidæque Observationi Literatorum magna Pars ingentem Malorum Acervum in Hypochondriis natum, anxiumque & dejectum Animum debet, Tristitiâ horrendisque vanarum Imaginum Terriculamentis miserrimis Modis discruciatum, alacri Gaudio, ipsâque meliorum Rerum spe, omni denique Malorum Solamine &, quæ ea ferat, Fortitudine, destitutum. His autem tantis ut occurratur Malis, *Mediocritate tantùm Vitæ modicâque Corporis Exercitatione* opus est.

§. 13. QUÆ autem his neglectis *Corporis Plenitudo* succrescit, Lentoris Humorū & Infarctionis Canaliculorum Parens; hanc diuturnorum omnium Morborum, præproperæ & infirmæ senectæ, Vitæque medio in Decursu recisæ Causam facilè agnoscas, si attendas, *Evacuationum* maximè Ufu illos sanari, hæc præcaveri. Venæ enim Sectione, Cucurbitulis, Vesicatoriis, Fonticulis, Catharticis, Emeticis, Sudorificis an non manifesta sit Evacuatio & supra Modum ingestorum Absumptio? Sed & ipsius Abstinentiæ, Exercitationis, Medicamentorum item alterantium, Cardiacorum nempe, Alexipharmacorum & Stomachicorum amaricantium Ufu hoc-ferè assequimur, ut crassiores Humores Attritu comminuti promptius è Corpore expellantur, quò eorum in Locum succedat Succus novus diligenti Trituratione elaboratus, apta reficiendis Carnibus exhaustis Materia. Evacuatio autem cùm Periculo non careat; eâ non indigere certè tutius est, sed &, quod Ægris bene veritat, facilius. Quod enim Venæ Sectio, quod Cathartica, quod Hidrotica præstant, idem in diuturnis Morbis (celeres enim lenta Medicamina anteverunt) præstat per Quatriduum aut quinque Dies Cænâ abstinuisse, Carnes non attigisse, Vino caruisse.

§. 14. QUARE omnibus *sedentariam, desidem & Labore immunem* Vitam degentibus
Auctor

Auctor sum ut *parco eâtenus Victu* utantur; quâtenus Corporis Viribus Animique Alacritati eundem non officere senserint. Quod si illos Torpor, Inquietudo, Laboris Fastidium invaserint, aut insomnes agantur Noctes; continuo *accuratiùs* abstinendum est, Carnium nempe consuetarum & Potûs meraci soliti dimidiâ tantum Parte tamdiu utendum quoad Vires solitæ cum Alacritate reddantur: vel potiùs Cerealibus solis aliquamdiu Vinoque Aquâ copiosiore temperato vivendum. Imò si Sanitatis vegetique Senii Desiderio tangerentur; Legem sibi ferant non violandam, ut tertio aut quarto quoque Die Carnibus abstineant. Hoc autem si non liceat aut non placeat, Cathartico aliquo utantur ex eorum Genere quæ domestica aut familiaria vulgò audiunt, quæ nempe nec quotidiana Negotia impediant nec Victum solito accuratiorem postulent, quæque dum noxios succos ejiciunt simul Viscerum Fibras roborent. Tales sunt Pilulæ ex Aloë & Extractis amaris compositæ, nostratibus *Scoticarum* Nomine notissimæ Numero sex aut septem; Pilularum Stomachicarum cum Gummi dictarum Semidrachma cui, si segniùs Munere suo fungatur, Diagriditria quatuorve Grana admisceantur; Pilularum Ruffi tantundem; Tincturæ Hieræ Picræ Unciæ duæ affusâ Drachmâ Syrupi è Rhamno cathartico; Elixiris salutis duæ tresve Unciæ; aut, quod omnibus prætulerim, Pharmacum è Rhabarbaro hoc Artificio paratum.

RHABARBARI lectissimi in Pulverem triti duas cum dimidiâ Uncias, *Salis Absinthii* unam Drachmam, *Corticum Malorum Aurantiorum* semunciam, *Coccinillæ* semidrachmam macera in *Spiritus Oryzæ* Libris duabus, Loco tepenti, per totos duos Dies. Humorem colatum Phialæ vitreæ, diligenter deinde obturandæ, infusam asserva.

Cujus Cochlearia duo aut tria alternis Noctibus, aut quoties quidem commodum erit, epota, nullo solitorum Negotiorum Impedimento, magnum Sanitatis Munimen tutò adhibeas, ad maturumque, si opus sit, senium continues. Verè enim *Verulamius* nostras, “ *Nihil magis conducit ad Sanitatem & Longævitatē quam crebræ & domesticæ Purgationes.*” Ut Verbo dicam, Literato Otio dediti & Chartis impallescentes omninò audiant *Carolus Scarburium* Equitem auratum Medicum Anglum his Verbis nobilem quandam Fœminam lepidè monentem, quæ firmam quidem Valetudinem, sed quæ Luxum tamen Comitem pateretur, exoptabat; “ *Aut minùs opiparè tibi vivendum est, aut Corpus pleniùs exercendum, aut Pharmaca devoranda, aut egrotandum est.*”

§. 15. QUI de Sanitate scripserunt plurimas tradiderunt Regulas quarum Ope quis dignoscat *an nimiâ se Nutrimenti Copiâ impleverit*. Unica mihi videtur satis esse; si quis nempe, post Horam à Pastu unam, Digestionis promovendæ Causâ, Otio aut amœnioribus Colloquiis datam, Animi se Laboribus minùs aptum senserit; nimium se aut Dapibus aut Poculis indulgisse sciat. Quod de *iis* dictum volo quibus id Negotii datum est ut *Animum excolant*. Qui enim *Corporis Labore* Victum sibi quærunt, necesse est etiam Corporis Rationem habeant, quod, ut Labori sufficiat, uberius Nutrimentum postulat. Ad quam se Normam *Imbecilles*, præcipuèque *Literati*, si componerent; Morborum chronicorum Medela haudquaquam Medici Opem postularret. Neque, si non ultra *tertiam* Cibi sui Partem è *Carnibus* peterent, *reliquas vegetabili* Alimento supplerent, & *Aquam* vel puram vel *Vini pauxillo* mistam, aut *tenuissimam* & defæcatissimam *Cerevisiam* biberent, ipse Appetitus ad peccandum alliceret. At luxuriosa Dapum Varietas, Luxuriæ Lena Ars coquinaria, Vinumque meracum identidem inter Fercula devoratum ita languentem excitant Stomachum: tenerâ Matrum Indulgentiâ & Perniciosâ Nutricularum in Cibis ingerendis Sedulitate, ita laxâ facti sunt Ventriculi Cavitate à primâ usque Infantiâ, ut lautiore in Re natis minùs tutum sit *Appetitûs Arbitrio* se, in dimetiendâ Cibi Potûsque

tûsque Quantitate, credere. Quod tamen ple-
risque omnibus Uſu venire ſtupendæ ſanè De-
mentię Argumentum eſt. Credunt ſcilicet
belli Homunculi Luxu Otioque & proinde lax-
iſſimâ enervis Corpusculi Compagne diffuentes,
poſſe ſe Condimentorum Aculeis Vinorumq;
generoſorum Fervoribus reſidem Ventriculum
ſtimulare, urere, neque interim his Ignibus li-
queſcere: cùm vix Robur Agricolarum, Arti-
ficumque Labor, Alimento tenui, ſimplici, è
Vegetabilibus maximam Partem parato, ita
terendo comminuendoque ſufficiat ut natu-
ram iis Senectutem vegetis ſaniſque attingere
concedatur.

§. 16. QUANDO igitur Appetitui nulla Fi-
des, Cibus vero & Potum Trutinâ quotidie
expendere nimis laborioſæ & ſingularis Subti-
litis ſit; *Regulam* exquiramus *minimè falla-
cem* quæ nec Appetitûs Fraudibus obnoxia ſit
nec Operoſitate ſuâ Tædium adferat. Ea au-
tem eſt, *Oculo Judice, carpere Cibus*. Depre-
henſâ enim vel Bilancis Auxilio vel repetitis
Experimentis Carnium (in his quippe majus
ineſt Periculum) ſive Mole ſive Buccellarum
Numero, eâque Vini Quantitate quâ uſi ala-
ciores nos vegetioresque ſenſerimus Vitæque
Muniis exequendis aptiores; non difficile erit
in poſterum eandem Quantitatem Oculo di-
menſam uſurpare. Hâc Menſurâ utentes mag-
na Imbecillorum pars invenient *non longè* ſe
aberrare (*ſummâ* enim Accuratione non eſt

opus) si Prandio non majorem Carnium Quantitatem adhibeant quàm Gallinæ utramque Alam, aut alterutram cum Coxa, ovillæ quod Carnis tribus costis incumbit, duo ex Armo aut Coxâ qualia elegantiores Cibicidæ distribuere solent Segmenta rejectis Membranis & Pinguedine; bubulæ tandem minorem etiam Quantitatem. De similibus similia dicta puta.

CARNIUM opipara Jura eaque Coagula quæ Gelatinæ vocantur quantum æquale ipsarum Carnium Pondus tantundem ferè Alimenti in se continere autumo, nihiloque faciliùs concoquendi. Tria aut quatuor eorum Cochlearia, qualia forberi solent, Unciæ Pondus explent, Buccellarum autem Carnis ferè duplus Numerus. Hæc *Vero propiora* sunt: & *summam Accurationem* minùs necessariam credimus, quandoquidem ita fabricata sunt Corpora nostra ut quanquam à Vero *pauillum* aberremus, sive Modum excedentes sive ab eodem deficientes, non ideo statim pereat Sanitas.

§. 17. SED hîc, Occasione datâ, de *Piscium & suillâ Carne* Monitum addere liceat. Hâc *imbecilles*, præcipuè *literato in Otio* degentes, tanquam *Judæi* abstineant. Nullum enim Animal fœdiore quam Sus se ingurgitat Alimento aut cutaneis Morbis opportunius vivit, nullius Caro Stomacho molestior incumbit, nullius denique succi rancidiores aut Putredini magis obnoxii sunt. Quâ postremâ
de

de Causâ, * Peste aut quovis epidemico grassante Morbo, sapientiores quæque Gentes turpis huius Animalis Genus Internecione delent, ut australiores Populi fervente Æstate Canum deleto fere Genere ab eorum rabie maleficâ sibi cavent. Neque de Piscibus plerisque mitiùs censeo, iis præsertim quibus consuetum Habitatulum falsa Maris Aqua est, fluviatilis temporaneum tantùm Diverticulum Ovis tutò ponendis commodum. Hâc de Causâ cum ex Particulis arctiùs cohærentibus coaluerint, difficiliùs digeruntur. Præterea, ut supra monui, Piscis Piscem & quodvis alterius Animalis Cadaver objectum vorat, Carnivorâ autem Animalia Mensis minùs apta sunt. Eorundem porro Humores Sale foeti sunt Sanguini humano turpiter foedando & Morbis proinde diuturnis gignendis opportuno. Observantur item Piscium Esui plus æquo dediti Scorbuto aliisque quâ cutaneis quâ corrupto Sanguine cretis Morbis magis obnoxii esse. Et Piscibus quantumvis recentibus plenius pasto intensior solitâ oboritur Sitis; Torporque obrepit solo Vino meraco ejusve Spiritu levandus (cujus Rei ita Usus invaluit ut in Proverbium abierit, *Pisces sine Vino Venenum*); inscquenti deni-

---

* Caro porcina in Peste præsentaneum Venenum est. Vide Em. Timonem de Peste, Anno 1712. Constantinopoli grassante, in Act. Philosoph. N° 364. pro Mense Jan. Ec. 1720.

que Nocte, non tantùm cùm Vespere fero sed & ubi circa Meridiem peccatum est, inquietior & interruptus Somnus.

§. 18. DEINCEPS de POTU, alterâ Victûs Parte, dicamus, cujus præcipuus Usus est Cibus dissolvere & diluere, eique Vehiculi Loco esse ut Chylus ex utroque factus facilè per minutissimos quosque Corporis Canaliculos transire possit, Salem præterea liquare & superfluum extra Corpus per Urinæ Vias derivare. His Usibus cùm *Aqua* optimè interserviat; nullum certè *Aquâ* præstantius Potûs Genus reperiri potest. Et reverâ, nihil quidquam, non dico Animalia reliqua, sed ne vel ipsi Homines bibimus præter Aquam aut simplicem puramque aut varii Generis alienâ Materiâ vel à Naturâ vel ab Arte foetam. Nam Mercurium, Aërem, Lucem (sola præter Aquam simplicia Fluida) prædictis Usibus omninò inepta experimur. Aqua igitur sola *verè* Potûs Officia præstat. Compositi autem illi Liquores qui Cerevisiæ, Vini aut alio quovis Nomine bibuntur, non tam Potus quàm *dilutiora Nutrimenta*, aut *Medicamenta* calidiora sive *cardiacâ* Aquæ permista, censenda sunt. Pro variâ igitur *Materiæ admistæ Naturâ*, variâque ad Aquam, quâ temperatur, *Quantitatis* ejus Ratione plùs minùsve Sanitati aut profunt aut obsunt varia Potûs Genera.

Q U O D itaque in Cibis supra factum est ; nunc Potus usitatiores eo Ordinè recenseamus ut primo Loco veniant simpliciores & *Infirmis utiliores*, deinde *minùs nocentes*, ultimo denique illi qui, nisi parcissimè adhibeantur, *Infirmos obruant* potius quàm suffulciant aut dejectos erigant. Eos autem earundem quas * supra in Cibis recensendis respeximus Qualitatum Ratione habitâ distinguemus & ordinabimus. Hic ergo sit Potulentorum Ordo *minimùm à vero aberrans* ; nam ad Minutias usque *accuratissimum* describere nec Operæ Pretium est, nec forsan fieri potest. Aqua simplex & pura, Pulmentum dilutissimum ex Farinæ pauxillo Aquæ incocto, Ptisana, Lactis Serum aut simplex aut Salviâ incoctâ vel Vini albi parvulâ admistâ Quantitate medicatum, Cerevisia tenuis, Hydromeli sed simplicissimum nec Aromatis conditum, Vinum pomaceum & pyraceum tenue, Vinum *Rhenanum*, *Gallicum* rubellum vulgare, *Campaniense Gallicum*, *Olysiipponense* album, *Burgundicum*, rubrum *Lusitanicum*, *Gallicum* rubrum australibus Regionibus proveniens, rubrum *Olysiipponense*, album *Hispanicum*, montanum album vetus, *Maderense*, *Frontinianum*, *Cyprium*, *Tokæense*, Spiritus Cerevisiæ, Spiritus Vini dilutior, *Barbadensis* Aqua,

---

* §. 6. Hujus.

Spiritus Vini iteratâ Destillatione depuratiôr,
 Aqua *Hungaricæ* Reginæ, &c. Ecce vulga-
 tiora ex infinita pene Multitudine Potulentor-
 um quæ nova indices Luxus excogitat. Ex
 his *Infirmi*, si Naturam vera monentem au-
 diant, simpliciora quæque præ reliquis æsti-
 ment. *Aquam*, procul omni Dubio, pri-
 mam & præcipuam Hominibus Potionem Na-
 tura dedit, omnibus utique Potûs Officiis præ-
 standisunicè idoneam. Et O felicem Gentem
 humanam! si Aquam puram & innocuam
 bibentes omni mixto & factitio Potionum Ge-
 nere, artificis Luxuriæ Invento, careremus.
 Magnâ cum Animi Voluptate observavi solam
 Aquam bibentes, quanquam Carnium Esui
 liberiùs paulò indulgentes, vegetos benèque
 valentes, alacres & Dolore immunes maturum
 senium attigisse. *Aqua* una omnia Potus Mu-
 nia adimplet: at Potulenta artefacta *Spiritibus*
facta quotidiano Usui Natura non destinavit.
 Et fuit cùm solius Medici Arbitrio biberen-
 tur, à Pharmacopolis unis petenda, Laboris
 Lenimina, Imbecillitatis sustentacula, langu-
 entis & dejecti Animi Solatia. Et æquo qui-
 dem Jure ageret qui fervidissima quævis eo-
 rum quæ hodièque in Pharmacopoliis asser-
 vantur Medicamenta Mensis adhiberet (& ve-
 rò quibus tandem se Finibus continebit eo-
 rum Insania qui jam Opio Haustus suos, hi-
 laria inquam Pocula, ditant dicam an vene-
 nant!) ac qui *Vina* quæque generosiora ipsum-
 que *Vini Spiritum* (Aquâ quidem dilutum,
 sed

sed tamen Vini spiritum) apertis Faucibus ingurgitant. *Vinum* beatioribus nunc Dierum Aquæ Vice est, eo scilicet ferè solo Alimenta temperant, vix Aquâ aut tenuiore quovis Potu degustato. Hinc Experienciâ Teste inflammato Sanguine ampla Arthritidis, Calculi, Rheumatismum, Februm ardentium, Pleuritidum, Variolarum, Morbillorum Seges, pravorumque Affectuum Animi Rixis, Cædibus, impiis in Deum Convitiis furentis Fomes. Hinc Corporis Humores incrassati & Ardore siccati, Fibræque torridæ & quasi ustulatæ Vitæque Functionibus peragendis impares. Nullâ autem Naturæ Necessitate hæc excusari possunt. Quibus enim incorruptæ vigent Ventriculi Vires, his ad parandos, ut loquuntur, Spiritus nullo opus est Potu Spiritibus foeto: Qui enim hinc proveniunt Spiritus fugaciores sunt quàm ut Vitæ Actionibus vegetis aut Animi, Rebus utilibus diuturnâ Meditatione inhærentis, necessariis Usibus sufficiant. Carnis benè digestæ paucillum quiddam majorem gignit Spirituum utilium minimeque fugacium Copiam quàm decupla spirituosæ Liquoris Quantitas. Felices quibus, etsi lautior in Re familiari natis, contigit Vinum ante virilem Ætatem & prudentiam aut omninò non aut quamminimum bibisse! sive id ejus Odio à Ventriculi Palative Fabricâ pendentis, sive Parentum Cautelæ, seu tandem benignæ illi Numinis Curæ quâ Rebus humanis prospicit, acceptum referant. His compositi Animi Affectus,

fectus, Sensus integri, Rerum Imagines nitidiores, frænabiles Cupidines, illibata Sanitas fuisse pro *Temperantiæ Mercede* frustra aliunde expectandâ.

§. 19. VINI autem & *Spirituum plenius haustorum* multæ magnæque sunt Noxæ. Vini Salibus & causticâ Qualitate Fibræ animales corrugantur, constringuntur & indurantur. Hinc fit ut, à Vino liberiùs poto, omnes sensibiles Evacuationes minuantur, usque dum Ardor ab eo excitatus deferbuerit Fibræque ad solitum suum Tensionis Gradum redierint: & quibus familiare est, propter cruda quibus eorum Ventriculi onerantur, multum aquei aut pituitosi Humoris manè expuere, ut iis parùm aut nihil ejusmodi Liquoris *fluat* primo postquam Potationi indulserint Die, nec nisi magno Conatu & iteratâ Screatione denuò ut *liberè ejiciatur* effici possit. Hâc de Causâ in juniorum & alioqui sanorum Febribus depuratoriis, cum ad Crisin tendunt, Sanguine vapescente & Fibris multùm laxatis, Vini generosioris Cyathis aliquot aut etiam pleniore Haustu Crisis promovetur: eâdemque Ope nocturni Sudores Febres intermittentes graviores subsequi soliti cohibentur. Et hæc *Sydenhamus* prudenter & ex Arte suasit. Licet tamen Vinum laxatas *Ægrorum* Fibras aliquantùm intendendo profit: *non ægrotantibus* tamen plenius haustum plùs obest Alimenta in Ventriculo indurando, quàm ejusdem Fibras constringendo juvat.

Prop.

Propterea *Imbecillis* à largiore Vini Potatione Vires coctrices solito magis languent. Alimenta enim nostra non aliud sunt quàm aut Animalium aut Vegetabilium Fibrillæ; quæ Vino perfusæ indurantur. Eoque magis illæ inanimatæ Fibræ Vino indurantur quàm animatæ Ventriculi Fibræ roborantur, quòd post paucas Horas & Alimenta & Vinum Stomacho ejiciantur, *hoc* tamen *illis* penitiùs commistum & eorum Substantiam intimam penetrans (cùm Ventriculi aliorumque Vasorum superficiem tantùm tangat) per sequentes etiam secundarias Digestiones adhæreat nec illa usquam deserat. Unde ex Vini Actione Digestionis Impedimenta crescunt supra ejus Adjumenta in Ratione Solidorum ad Superficies. Nullâ autem Re manifestiùs cernitur *immodicè hausti Vini Noxa* quàm prostrato Appetitu & Digestionis Imbecillitate illud subsequente; & vegetiore Appetitu validioreque Digestione Vina non bibentium. Concedo Vinum omnemque valentiorum Potionem *Robustis* Roboris athletici & Laboribus ferendis utilis Incrementa, in præsens saltem, adjicere. At nec ego *Artificibus & Operariis* præcepta trado, sed *Imbecillis & Sedentariis*; & adventitio isto Robore *Fibræ maturiùs deteruntur*, omniaque proinde Organa vitiantur; ut, circumpositâ Radicibus suis Calce, Arboris cujusvis Fructus quidem maturantur, at Vires citissimè exhauriuntur. Quod ad *Spiritus* attinet; ii insigni Vi causticâ pollent. Ani-

malium enim Fibras non ipsum Ferrum candens aut Lunare Causticum certiùs, quanquam citiùs, adurit aut corrumpit. Notum est quantâ Vi Fibras constringant in Sanguinis Fluxu sistendo. Depuratiore enim Vini Spiritu non minùs quàm Styptico quovis validissimo discissæ Venulæ aut Arteriolæ corrugatur Osculum: & Cutis tenera, derasâ Cuticulâ, non minùs Vini Spiritu quàm fervente Aqua aduritur. Neque Spiritus ardentes vinosi è Vegetabilibus educti, à volatibus ex Animalibus elicitis multùm differunt nisi Vis causticæ Intensione, & quod hi Salibus pungentibus, aculeatis, urentibus, illi Oleo inflammabili abundant, & *hi* propterea *illis* & citiùs & profundius urant: *urant*, inquam, non *ardeant*; nec enim inflammari possunt. Utriusque quidem Generis Spiritus repetita Destillatione depurati (quod vocant *rectificare*) facilè evaporantur, at diverso Modo; Vinosi nempe Flammæ Formâ, alteri specie Fumi relictâ merâ insipidâ Aquâ. Utrique igitur *cautè parcèque* usurpandi sunt, nec nisi Necessitate cogente; *non ad Sanitatem conservandam, sed ad instantem Mortem aut grave Periculum avertendum.* Non enim, cùm Spirituum aut Vini *intempestivè* aut *immodicâ* Copiâ adhibiti *Noxas* numero, easque ex ipsâ Rei Naturâ inevitabiles esse ostendo, *Usum necessarium* improbo, sed *Abusum* vitupero.

§. 20. QUI autem *intemperanti Liqueurum spirituosorum Potationi* assueverunt, *absurdissimam Excusationem* adferunt cur in eodem Tramite pergant ; ne scilicet qui jam diu inolevit Mos non tutò relinqui possit, præcipuè si *statim* relinquatur. At in Flumen delapsum & jamjam submergendum aut quem Flammæ mox voraturæ sint, si apud amicum Hominem, illum inde erepturum, de *Periculo subitæ Mutationis* seriò caventem audieris, ridebisne? Aqua, fateor, aut Ignis citiùs, at neutrum igneis hisce Poculis certiùs, Annos misero Mortali præcidet. Fatalibus autem illis Potationibus siquid subest Mali, siquid sanitati adversum, siquid Corporis Humores corrupturum : quid, quæso, nocet crescenti Malo vel *subitò* posuisse Obicem ? Morbo acuto correptus *non cessat* malis suis Poculis valedicere quantumvis aliàs dilectis. *Hic* tamen, si uspiam, subitæ Mutationis non tantùm majora essent Mala, sed & præsentius instaret Periculum. Cùm enim hoc in Casu omnes Corporis Humores impensè ferveant, Mutationes & faciliùs fiunt, & minores plus Periculi adferunt. Præterea si *Fomite Morbi subtracto* Fatum impendeat, eodem *liberiùs appposito* non longè utiq; distabit. At quid, quæso, illud est quod tam ægrè ferunt sibi eripi ? Nimiumne & noxium, an secùs ? Si *nimium* est, si *nocet* ; quid *cessant* Circæa Pocula *ocyùs* deponere ? Aut si illos *ludit amabilis Insania* bibendi ; nè saltem gra-

graventur ea sibi ab amico Monitore è Manibus excuti. Si *neque* nimium est *neque* noxium: non *id* illis ego invideo, aut Præcepta nostra extorquent. Iterum tamen iterumque moneo ne *Cupidinem* sibi suam *Necessitatis* specie imponere patiantur; nec quod Gulæ aut, ut mollissimè dicam, Genio datur, id sanitatis Causâ fieri se sibi persuadere sinant. Sunt qui non ritè intellectam Hippocratis Sententiam nostræ adversari credant. Cùm enim divinum Senem de subitâ *ab altero ad alterum Extremum* Mutatione caventem audiunt, Re non pensitatâ statim omnem & præcipuè citam Mutationem horrent. At non ego cuiquam suadeo ut a *plenissimo* Victu & quotidianâ nimii Cibi Potûsque Ingurgitatione, continuò ad Victum *exquisitè tenuem* & *Jejunium* transeat. Neque ego majoris aut magis subitæ Mutationis, etiam Morborum jam genitorum *primas Impressiones sustinentibus*, & quasi præviis futuræ Pugnæ Velitationibus laceratis Auctor sum, quàm sit idem ille Hippocrates ægrota-
 re periclitantibus quidem sed *in præsens vegetissimis & sanissimis*, cum athleticum Corporis Habitum *non cunctanter* solvi præcipit. Et cùm, eodem Autore, Valetudo uno in Loco aut Gradu consistere nequeat; viderint strenui Potores, atque etiam odiosi illi & ignominiosi *furtivi Bibaculi*, clàm nulloque Teste pergræcantes, utrum continuatâ Intemperantiâ suâ an maturo ad Temperantiam Reditu verisimilius sit in melius mutatum iri
 eorum

eorum Sortem. Minimè profectò dubitandum est *certam* quandam esse & *determinatam* Cibi Potûsq; Quantitatem cuicunque cujusvis Hominis Virium & Sanitatis Gradui *congruentem*. *Hanc* qui deprehensam diligenter *observat*; ille verè temperans est dicendus, ille Sanitatem diutissimè tuebitur. Qui ejus *Limites excedit* ille impari Congressu Vires suas cum fortiore Hoste committit, cui necesse est ut tandem succumbant. Qui ab hâc *deficiunt*, certè contra Sanitatem peccant. At hi ita pauci sunt, iique aut *omnium Rerum* præ Tristitiâ & Desperatione, aut *terrestrium omnium* præ coelestium Ardore ita incuriosi & negligentes, ut inutiliter omnino illis de Sanitate Præcepta traderentur, præcipuè quæ *curandi Corporis* Modum docerent.

Ex dictis satis elucere puto *infirmo* eos uti *Ratiocinio* qui, sive suo sive alieno Luxui patrocinantes, magna intemperantem Victûs Rationem in temperantiorum mutantibus Pericula imminere crepant. Sed & *Rei Veritas* malè constat. *Quoscunq;* enim mihi videre contigit relictâ diutinâ comessandi Consuetudine (neque verò contemnendus est eorum Numerus) Temperantiæ Legibus derepentè se addicere; audacter affirmo, eorum *nulli* inde Mali quidquam accidisse; multa autem è contra Bona redundasse. *Viribus penitus fracti* Viram ulteriùs producebant, & Morbos insanabiles faciliùs tolerabant quàm quisquam Medicorum illis spondere

dere sustinuiſſet. At quibus aliquid ſupererat Virium, ii melius meliusque ſe habebant tandemque propoſitum ſibi Finem aſſequebantur. At unde quaſo Periculum imminet? Non enim ego tam inſignem omnibus Mutationem ſuadeo, nec Vinofis omnimodam à Vino Abſtinentiam impero. Unam enim Vini Libram in ſingulos Dies conceſſi. Quæ ſi Cupidini non ſufficit, ad Sanitatem tamen quantumvis Compotationi aſſuetis ſatis eſt. Imbecillis autem & Literarum cupidis, qui Compotationibus non aſſueverint ſatis erit inter prandendum tribus Aquæ Poculis Vini pauxillum admixuiſſe. A Prandio autem totidem Vini meri Cyathi ſufficient; nec quartum attingent ſi Gulielmum Templum doctum illum Equitem noſtratam audiant, ſapienter ſobrièque dicere ſolitus; Primum meâ, alterum Amicorum Gratiâ ſicco Calicem, tertium in Uſum Lætitia; quartum non, niſi Inimicis gratum factururus; attingam: multò minùs ſi Eubulum qui, Athenæo Autore, primum Cratera Sanitati, ſecundum Voluptati & Amori, tertium Somno, quartum Injuria dicabat.

§. 21. FIERI quidem poteſt ut inter temperantis Viſtûs Initia, ſubtracto Pabulo ſolito, aliquot Dies Spirituum, quam vocant, Inopîâ, ſive Animo dejecti langueant. Huiusmodi autem Languorem vix Morbi Nomine dignum cenſeo qui & in præſens Patientiâ levior fit, & Sanitate, Indolentiâ, Animique Alacritate

tate brevi secuturis abundè pensatur. Taceo
 cos Gulæ Tyrannidi ereptos liberam & quæ
 ingenuos Viros deceat Vitam vivere. Imò;
tenuissimum ex solo Lacte & farinaceis Victum
 aggredientibus (si periculosi Morbi imminen-
 tis Causâ id subito faciant) primis fere *Men-
 sibus* accidit ut Pituita solito copiosior è Na-
 rium Fauciumque Glandulis fluat. At non
 istam Lac aut tenuis Victus *genuit* : sed, re-
 missis paulùm Fibris ab illâ Tensione quam
 pro earum Viribus & Cohæsione nimiam effi-
 ciebat quotidianus Vini & generosi cujusvis
 Potûs Stimulus, jam *genitæ*, & in Sanguine
latenti, illumque vitianti liberior & patentior
Exitus aperitur ut è Corpore protrudatur.
 Ita enim facta sunt Corpora nostra ut, cùm
 Arbitrio suo permittuntur, nec illorum Fibræ
 Vini & Potûs spirituosi stimulo non naturali
 concitantur & ab Officio identidem retrahun-
 tur, ex ipsâ Fabricæ Corporis Vi & Motu ne-
 cessario illinc pendente Humores per Glandu-
 las quasque patentiores, præsertim quas emun-
 ctorias vocant defæcentur & purificentur.
 Hanc autem rectiùs *Morbi Crisin* quàm *Mor-
 bum* dicas. At cùm ex tenui & moderatò
 Victu, atque Exercitatione nunquam non illi
 conjungendâ, sensim crescat & indies augea-
 tur solidum & *durabile* Corpori *Robur*, *Ani-
 moque* stabilis & *mutari nescia* *Alacritas*, pro
fulgurante illo & *ocysimè transeunte* *Gaudio*
 dicam, an grato Delirio, & fallace, *brevique*
pereunte Virium Emicatione, quæ Vina dant :

Malum illud neque grave neque diutinum, certâ meliorum Rerum spe fulti, haud difficulter ferent. Nonnunquam & Paroxyſmi Arthritici aut Nephritici, non longè ~~ut cunque~~ distantis, Accessum maturat soliti Viçtus plenioris in temperantem, calidioris & exsiccantis in humectantem & refrigerantem Mutatio. Hæc propter jamjam traditas Causas fiunt, at nullo cum Ægri Damno: nam & minùs acerbò tunc Dolore premetur & solito facilior liberiorque è Corpore Exitus Materiæ morbificæ patebit, Morbi jam diu repositus Fomes subtrahetur, & novus aut nequaquam aut quàm minimâ Quantitate accumulabitur.

§. 22. CIRCA legitimum Potûs Usûm graviter errant qui *Ventriculo* plus æquo Cibis *onusto Suppetias* ferre satagunt *Vino plenius ingesto*. Quo nihil usquam infeliciùs excoGITatum est. Igni scilicet per se satis æstuanti, frigidam isti suffundunt. Vinum enim aliaque hujus Generis Potulenta non minore quàm Cibi firmiores Labore digeruntur. Quod *non Imbecilles tantum* experiuntur, sed & *vegeti firmique*, qui Aquam puram aut Cerevisiam tenuem bibentes Cibos ferè duplo plures commodè digerunt quàm iidem ipsi Vini Potationi indulgentes. Hoc si cui dubium est, Experientiâ edocùs credat. Aqua autem quantum Vino & Potulentis spirituosus præstet vel hinc elucet; quòd illa omni Alimentorum Generi dissolvendo utilissimum Auxilium adferat, his,
è contra

è contra, Edulia plurima indurata dissolventi cuivis Vi fortiùs resistent, nedum eorum Ope dissolvantur. Cujus disparis Efficaciæ illustrissimum Exemplum Sal erit, facilè Aquâ, Spiritibus difficillimè solubilis. Salis autem imprimis Viribus Corporis animati Fibræ deteruntur, ut superiùs docuimus. Experientiam denique consulamus. Vidimus qui, dum Vino Cibus diluerent, & languidiùs esurirent & ægriùs concoquerent, postquam Vinum Aquâ tepenti mutassent & vehementer esurivisse & validè concoxisse; unde prius macilentos deinceps nitidiusculos evasisse. Fateor Potiones valentiores Calore suo Coctionis Organa stimulando & proinde Humorù Velocitatem augendo Viscerumque Actiones urgendo, incumbens Onus majore cum præsentis Alacritatis sensu excutere. At, ut provenientia inde Ventriculo Damna taceam qui supra Vires suas operari coactus eo ipso magnopere deteritur & consumitur, Alimenta indigesta per Viscera & Carnes distributa Colicis Doloribus, Febribus aut diuturnis Morbis Materiam parant.

§. 23. EUNDEM Errorem graviùs errant qui *fervidissima quæque Vina*, è montanis præcipuè Regionibus delata, *tenuioribus præferunt*; nescio quâ Ratione inducti: nam eam quæ Vulgo suadet spiritûs Vini quotidianam Ingurgitationem (quod scilicet inde citiùs inebrientur) nobilibus Viris placere, vix salvâ iis debitâ Observantiâ licet suspicari. Tenuiorum

certè Vinorum Dotes sunt, Humores *moderatius* accendere, Ventriculum *lenius* affligere, hilarium Colloquiorum Delicias *tardius* eripere, *serius* denique Furores aut Somnum inducere. In his præterea si nimius tueris, *minus* ægrotabis, *citiùsque* convalesces. At vix mihi persuadeo strenuorum Compotorum vel strenuissimo periculosum hoc de quo monuimus Compotationis Genus *statim ab Initio* placuisse. Nam, ut *nemo repente fuit turpissimus*, in tenuioribus Vinis prima Tyrocinia posuisse videntur, quorum fractis Viribus Ventriculo stimulando jam imparium, majora ausi sunt & fortissimo quoque Vino, atque illo etiam quem igneis Telis artifices Chymicorum Manus armavere, devicto, cùm vetus Orbis pluribus Triumphis non sufficeret, de novo Hostem sibi quærunt acerrimum, molli licet *Barbadensis Aquæ* Nomine fallacem. Quo omnium immanissimo domito, ipsi tandem Heroes fatiscunt, longoque Bello confecti Fatigis omnia vincentibus cedunt. Sed ut in gravi seriò dicam, Quibuscunque aut Sanitas aut Vita Curæ est, *prima* venenati Calicis Desideria horreant. Nisi enim *maturè* caveant, eò tandem devenient ut ab illo precariam suam Vitam pendere sentiant, nonnisi Stygiis hisce Poculis suffulciendam. At cùm eò ventum est ut sine hujusmodi Adminiculis Vita tolerari nequeat, miserum Mortalem *mortuis* meritò accenseas, *Morti* utique *propinquum*, & sibi, Amicis, Reipublicæ *inutilem*. *Immodicum*

cum tamen & *quotidianum* generosioris Vini Spirituumque ardentium Usū dum improbo, non is mihi Animus est ut quibus in Morbis *utilem* præstant Operam (articularis putà Morbi Fomite Visceribus incurfante, aut languentibus Cordis Viribus, aut colico vexante Dolo-
 re) ea miseris *Ægris Medico Arbitro* haurienda durus pernegem. Ridiculum enim esset, *ne moriari mori*. Nec cū *tenuioris* Vini bibendi Auctor sum, *immaturum & omphacinum* laudo. Ratione tamen persuasus & Experi-
 entiā edoctus ratum habeo *tenuiora* Vina, maturis tamen Uvis expressa & vetera, siue Hilaritatem Conviviorum spectes siue Corporis san-
 nitatem, *valentioribus & fervidioribus* in *quo-
 tidianum* Usū multū præstare. Quæ po-
 steriora, cui Sanitas Curæ est, nisi copiosiore Aquā temperata non aliàs degustabit quā cū *Medicamentorum cardiacorum* Nomine *Medici Jussu* bibenda venient.

§. 24. NEQUE *tetricorum* Numero censeri velim *innocuam Hilaritatem averfantium*. Compotatiunculas & Convivia Animos exhi-
 larantia, Familiaritatem conciliantia vel augen-
 tia, Vinumque

*Quod Curas abigat, quod cum Spe divite manet
 In Venas Animumque ——— &
 ——— Muto quod Verba ministret,
 Nequaquam improbo. Quinimo, ——— Recepto
 Dulce mihi furere est Amico.*

Quibus

Quibus enim quotidiana Temperantia Præsidio est, ii *levibus nec frequentibus* Erroribus minùs læduntur, si tamen statim ad Ingenium redeant, solitamque Temperantiam colant, & jamjam nascitura Mala *severiore mox subsequenti* Abstinentiâ coërceant. At *bibace* Homine, *continuâ* Crapulâ gravi quid odiosius aut contemptius! Quod Opprobrium si solis *Nebulonibus* cætera etiam impuris dici posset, Reprehensione non profuturâ abstinerem. Procellam Imperio tuo parituram expectes, si tales benè monentem audituros speres. Sed popolare Vitium jampridem *omnium Ordinum* Hominibus placet: neque infimam solùm Plebeculam tenet, sed & elegantiores, Ingenio præcellentes, & (quod falsò dictum maximopere cuperem) cum honestis Matronis teneras etiam Virgines, omnes cætera probos. Quæ cùm ita sint, eorum Commodis consulturus mihi videor si, repetitis primâ ab Origine Mali Progressibus, pessimi Facti Flagitia & noxas apertiùs & quasi Digito monstravero.

NUNC colicus Dolor, hystericus Affectus aut hypochondriacum Malum; nunc Res adversæ & Infortunia, Filii putà immaturum Fatum, vel Amicus Morte ereptus, obstetricante Nutriculâ aut ipsâ Obstetrice, vel quâvis è Viciniâ Aniculâ medicastrâ, gravem hanc Pestem pepere-runt. Languenti scilicet *aliquot* Spiritûs volatilis Guttæ, aut Cardiacæ Aquæ pauxillum è *Pharmacopolio* adfertur; quæ *Medicamenti* Nomine innocua

nocua videntur. Placent : & *integer Cyathus* petitur. Deinde *non unus* sufficit : *sine Modo* ardentes Spiritus infunduntur. Tandemq; miser Mortalis obscoenam suam Cupidinem profiteri non ausus, cum dura interim eidem indulgendi Necessitas indies crescens premat, hinc & inde mille Cruciatibus Intemperantiæ Poenas luit. Et cum ex ipso, quod putant, Medicamine novus Morbis Fomes reponatur; violentioribus hysteris Paroxyfmis, Tremoribus & Spasms Necessitas *liberioris & plenioris* Spirituum Potationis *in immensum* augetur, donec tandem amicus Hydrops, Atrophia, colliquans Diarrhæa, Febris aut Phrenitis, grata Sævitiæ infelicem Animam ærumnoso Carcere eductam liberet. Quoties mihi magnâ cum Animi Ægritudine videre contigit Viros cæteroquin prudentes probosque durâ hâc Compede vinctos, non nisi omnipotentis Dei Gratiâ, aut Morte solvandos. Rationi etenim non parent, Medicorum Præcepta non curant, Experientiæ Fidem derogant, & ne Deum quidem audiunt Ebrios æternum è Coelis Exilium denunciantem. Si fascinantia ista Pocula per *insigne aliquod Temporis Spatium* illis mederentur, esset quo aliquatenus excusari possent. Sed contrâ, in posterum graviora *hâc ipsâ de Causâ* patiuntur Mala. *Brevissimum* quidem per Tempus devoratum Venenum Medicamenti Officio fungitur, Dolores *differens* quos postmodum *cum Fænore reducat*, Momenta Horis pensaturum, Morbumque

bumque tandem insanabilem effecturum. Languorem diximus vix Morbi Nomen mereri. Si tamen impatientius feratur, alia ab *his* Medicamina Ars suppeditabit modò non defuerint Naturæ Vires: quæ si defuerint irritò Conatu Medelam adhibere, hoc est, mortuos suscitare satagemus. Corporis Exercitatione, Abstinentiâ, Evacuatione idoneâ tolerabile certè evadit Malum, aliquando & sanatur. Ad Spirituum Auxilia qui confugit, turpiter Stationem deserit victasque dat Morbo Manus: & ne quidquam ab his Boni sibi expectandum putet, vix majore Periculo sciat ab Arsenici Opiiue Buccellis ingestis Malorum Medelam sperari. Neque *Medicamenti* assumpti Nomine aut Prætextu se tuebitur. Cardiaca enim Medicamentorum Numero *vix* censenda sunt. Morbos enim iis non *debellamus* sed eorum Interventu *Inducias* paciscimur quò *validioribus* postmodum Copiis illos adoriamur, Medicamentis putà illis radicitus evellendis accommodis. Inertium igitur istorum Medicaminum *repetito* Usu, nisi summa urgeat Necessitas, abstinendum censco. Aliis enim Auxiliis effici posse ut hystericis hypochondriacisque Malis detenti cātenus saltem convalescant ut Vitam facilè tolerant, modò Dicto obediētes sint neque alio quopiam insanabili Morbo teneantur, expertus credo. Hæc de Re tam gravi dicenda putavi: de tam inamænâ plura dicere piget.

§. 25. PROXIMUM Infamiae Locum tenet *Potio illa, Vini vicaria*, ex Vini Spiritu, immaturorum aut etiam agrestium Limonum Aurantiorumq; Malorum Succo, & Saccharo, Aquæ confusis malè coalescens. Quorum unumquodque, si unam Aquam excipias, Valetudinariis & Infirmis inimicum est & insalubre. Vini &, quem ejus Loco substituunt, Oryzæ, Sacchari, Hordeique Spiritum Vi Ignis è Plantarum Succis fermentatis elicimus, quas aut calidiores ad Austrum Regiones miserunt, aut quæ maximas in nostris Solis Ardores passæ sunt. De Igne autem observabile est, cujuscunque Corporis Meatibus ita se insinuaverit ut illud in minutissimas Partes discerpserit, his illum indivulsum Comitem hæreere, omnia quæ deinde attigerit urere, rodere, deterere. Id docet Spirituum, præsertim ab Alembico recentium, igneus planè & Linguam adurens Sapor : idem, calcarius Lapis in Calcem redactus, qui etiam *Aquæ* in quâ deferbuit tantâ Copiâ Ignem suos immiscet, ut *eam* postea exsiccandis humidis Ulceribus sive epotam sive exteriùs affusam, feliciter adhibeamus. Quamquam verò Ignis aliqua Pars è Corporibus quæ occupavit Temporis Diuturnitate evolet, manet tamen Portio major, *Aquâ* neutiquam expellenda, quæ exiles Corporum Meatus qui Ignem jam admiserunt cùm præ Particularum suarum Mole subire nequeat, eidem illinc fugando non sufficit. Manifestiùs autem sese

M   ostendent

ostendent indomabiles planè ardentium Spirituum Ignes, contemplant Partes ex quibus coaluerunt. Eæ sunt Sal subtilissimus Oleumque purissimum minimèque ponderosum. Quorum ille durissimus & solidissimus, adeoque Igni diutiùs retinendo aptior; hoc autem cùm Igni concipiendo alio quovis Corpore opportunius est, tùm Salem Aquæ, Ignem extrusuræ, nudis Amplexibus arcet. Admissum igitur Ignem Spiritus tenaciter retinent. Quantum autem ejus Portionem dum distillantur admittant vel hinc patet quòd repetitis Distillationibus in merum Ignem mutantur, in Auras suo se Fervore dissipantem. Alteram jam Compositi Partem videamus, Limonum nempe aut Malorum aureorum succum. Ea autem *immatura* colliguntur, non aliâ scilicet Conditione ad nostras Regiones sine Putredinis Vitio deferenda. Quod & Ratio suadet & idoneorum Testium consentientes Voces confirmant. Aureum enim Colorem quo se Oculis commendant non maturanti Soli debent, sed cum, Loco clauso in Acervos congesta, tabescentia contrahunt. Tales autem Succi Omphacio, Agrestâ, Grossularum aut Acetosæ succis quâ præstantiores sunt? Si Palato gratiùs sapiant; certè non efficacius Spirituum Ardorem restinguunt. Isti autem posteriores infirmis Visceribus quàm convenient experti dicant. Profectò omnes Succii acidi Fermentationi ciendæ idonei, *Imbecillis* noxii sunt; quorum in Ventriculo & Intestinis Cibis semicrudis occurrentes

tes colluctantur. Vehementiore interim fermentantium Collisione Vapores acres excitati, undique Exitum sibi quærentes, omnia Viscera Corporisque Cava replent & distendunt, ampla Morborum Nervos laceffentium Materies. Ipsis etiam *Americæ* Incolis, qui non nisi matura Limonia Aurantiaque Mala Poculis suis miscent, quibusque immodicus Coeli Ardor liberiores Potationem, Vinique Inopia funestum hunc potum necessaria fecerunt, quæ non Morborum Monstra inde oriuntur? Paralysis, spasmus omneque convulsivorum Morborum Agmen, & præcipuè popularis iis in Regionibus Colica Pictonum, brevi paucorum Dierum spatio Vitæ stamina præcidens. Hujusmodi Morbis correpti singulare Remedium experiuntur Aquas calidas *Bathoniæ* scaturientes; quò, si per Morbi Celeritatem liceat, omnes advolant. Istic, quæ de *Americanorum* Ægreditudinibus narravi ex ipsis Ægris didici; quibus suffragantur ejusdem Regionis Medicorum Testimonia, uno Ore hæc Mala Liquoris quem nunc vituperamus aliorumque spirituosorum Potationi imputantium. Si quis verò, ut de hoc obiter moneam, acidis succis impensè delectetur; Vini Aceto, utpote minùs noxio, omninò utatur. Et si *Romanorum*, sapientissimæ Gentis, Auctoritate moveatur, eorum Exemplo Acida parcissimè usurpet, nec nisi Condimenti & gratioris Saporis Causâ, ubi ab eorum minimâ Quantitate minimum etiam Periculi erit. Est & ubi

pauxillum acidi proderit : *Romani* enim Milites magno Sanitatis Adjumento, Aquam quam bibebant Aceti modico exacuebant ne segnis intra Viscera stagnaret ; Putredinem, Febrem, Pestem eâdem etiam Operâ præcavescentes. Eodem Consilio antiquiores Medici Oxycratum & Oxy-mel Ægris propinabant, Pharmaca nempe Aceto, Melle aut Aquâ temperato constantia. Acida enim non, nisi adjuncto quod eorum Vires frænaret Ferociamque mulceret, in Corpora Hominum admittebant. Saccharum, Salem scilicet ex Arundine excoctum, quoscunque Sanitatis Cura tenet parcius Alimentis suis immiscebunt, eorum memores quæ de Salis Naturâ supra monuimus ; maxime verò qui experti sunt Dulcia omnia Ventriculi Vim obtundere &, ut appositè *Horatius*, *se in Bilem vertere* ; hoc est, lentum acremque Humorem in Ventriculo gignere Vomitu tandem, Valetudinis Causâ, rejiciendum. Superest Aqua ; innocua quidem illa, at impar Venenis quibus infecta est Remedium. Horreant igitur funesta Pocula omnes Infirmi & quoscunque tangit Valetudinis Cura ; aut parcissimè omnino adhibeant, sic enim minùs nocebunt. Quædam nempe Venena sunt quæ Quantitate suâ præcipuè nocent. Firmiter valentibus, nondumque Intemperantiâ fractis omnis Cautela superflua *videtur* : quare nec hos, nec quibus Voluptates quocunque demùm pretio emptæ placent, inutiliter monendo Operam perdo. Talibus Voluptatum abjectis

abjectis turpibusque Sectatoribus solis hæc pocula conveniunt, uno hoc Nomine expetenda quod quibusvis aliis celerius, unoque quasi lectu & vehementius Compotores ebriosissimâ Ebrietate inebrient, diutissimè sopitos detineant, omnibusque Animi Facultatibus Corporisque Membris somno devinctis, stupidâ ignavos Mortales Indolentiâ beent, Opio somniferâ sua Qualitate & Actionis Modo, Arsenico deleteriâ Vi simillima : Mortales, inquam, cætera ignavos ; magnanimo tamen bibendi Ardore vel * nobilissimi nostri Comici Thraconi æquiparandos qui mediâ inter Tela Vini Cratera amplexus, constanti firmoque Animo pronunciabat,

*Audeo, potandi Causâ, Mortem instantem
spernere,*

*Audeo jamjam periturus, dulci Nectare
prolui.*

§ 26. CEREVISIA, præter tenuem Mensæ utilem, non nisi Operariis & robustis Agrestibus in Deliciis est. Galli sarcasticè *Hordei Jus* appellant. Et credo equidem infirmum Stomachum non difficilius concoquere porcinæ Carnis Jus Pisis incoctum, familiare

---

* Ducis *Buckinghamiensis*, in lepidissimâ Comœdiâ *Anglice* scriptâ, quam *Recitantes* inscripsit.

nostratibus Ferculum, quàm crapulariam illam *Notinghamensium & Eboracensium* Cerevisiam visco haud multò minùs lentam : Cocta enim Emplastrum fit tenacissimè adhærens, distractis Musculorum Tendinibus roborandis commodissimum. *Infirmi* igitur primariâ quam vocant Cerevisiâ *prorsus* abstineant, Vini suo Modulo contenti. Tenuem etiam vitent nisi diligenter coctam, accuratè defæcatâ & vetustate pelluentem. Cui enim hæ Conditiones defunt per totum Alimentorum Ductum fermentans, Cava Corporis Vaporibus replet miris postmodùm Morborum Machinis infirmam Compagem, vix ferendâ cum violentiâ, concussuris.

§. 27. POST QUAM exoticarum Mercium Affluentia Luxus ad summum Culmen pro-
vectus est, invaluit per omnes ferè Europæ
Regiones Mos bibendi *Theæ* Herbæ Infusum,
Fabæq; *Meccanæ*, quam *Coffeam* vocant, De-
coctum ; & Pulmentum quoddam sorbendi,
quod *Chocolatam* vocant, ex *Americana* cu-
jusdam Nucis Farinâ Aquæ incoctâ confectum.
Quem Morem quidam magni Nominis Me-
dici omnibus Diris devovent, alii contra summis
Laudibus efferunt. Ego nec magnæ Laudis nec
maximi Vituperii Rem esse existimo. Tutò
enim quis se consuetudini inolitæ accommo-
dare poterit ; modò ne in licitis nimius sit.

MECCANÆ Arboris Fructus tostus (tosti enim pulverem decoquunt) vulgaris Fabæ tostæ Virtutibus non longè distat; nisi quòd Ventriculum minùs gravet, gratiùsque aliquanto sapiat. Decocti ejus quatuor aut sex Unciæ epotæ Ventriculum nimia *Pituita humentem* & laxatum, aut *humentione* Aëre obtusum, plurimùm juvant, nedùm lædunt. Sed bis terve de Die, quâcunque Aëris Temperie illud potitare non minùs noxium est, siccis præsertim & macilentis, quàm tantundem Aquæ quæ Calcem vivam extinxerat ebibere noceret. Et *Turcarum* quidem, quibus tam hoc Decoctum quàm Opium Vini Spiritûs Vicem supplet, intemperantiùs eo abutentium Exemplo vix se tuebuntur. Hoc enim illi Delictum non impunè ferunt, iisdem, quibus nostri à Spiritus Vini pleniore Ingurgitatione laborant, Morbis obnoxii, Stupori, Paralyfi, Nervorum Inertiæ; parique, quo apud nos ebriosi, Contemptu à sobriis & temperantibus Viris excipiuntur. Coffeam quidem solo absorbentis & siccantis Medicamenti Nominine commendo. *Infirmioribus* tamen, quibusque *Ventriculum molestiore Vellicatione laceffit*, Autor sum ut Lactis pauxillum illi admisceant, Vires ejus temperaturum, ne statim toto suo Impetu in debiles tenerosque Stomachi Villos incurrens violentiore eas, quàm cui ferendo sint, Ictu concutiat, sed leniter & pedetentim agendo tutiùs gratiùsque medeatnr.

medeatur. Non aliâ de Causâ (quod, Occasione datâ, monuisse non ingratum erit) præstat Vinum Aquâ *jam dilutum* bibere quàm, Merum cùm biberis, *deinde* haustâ Aquâ restinguere : Hostem nempe Agri tui Depopulatione penitùs prohibere quàm inceptam jam Vastationem coërcere. Vinum enim jam deglutitum avidiùs Ventriculus purum merumque combibit quàm ut seriùs adveniente Aquæ Ope ejici possit.

THEÆ utimur aut *viridi* Folio, aut *fusco* quam Boheam appellant. *Jacobus Cuningamus*, Medicus doctus & curiosus Rerum Observator plures Annos apud *Sinenses* commoratus, * refert, utrumque ex eodem Frutice colligi, neque multùm diversâ Anni Tempestate : fuscum, prima nempe Fruticis Germina, ineunte Vere; viride, eodem procedente & ad Æstatem inclinante : illud Loco umbroso arefcere, hoc Igne siccari. Sed non hoc solo Discrimine *Boheam* à viridi *Theam* differre censeo : *Boheam* enim *non integram* puramque ad nos afferri, sed succo quodam alieno sive Plantæ sive Minerali imbutam, cujusmodi ille est quem Terram (non vero tamen Nominè) *Japonicam* dicimus. Id suadet mollis & dulcis *Boheæ* Sapor, & quod Stomacho alterâ

---

* Motti Comp. Act. Philos. Reg. Soc. Anglican. Part IV. p. 180.

gravior incumbat. Quare illam nihili facio præ viridi ; cujus Decoctum, si tenue nec fervidum bibatur & Lactis pauxillo mistum Jentaculi Loco, plurimum Infirmis conducere existimo ad diluendas hesterni Cibi Reliquias, Alimentorum Ductus sordibus purgandos, Salemque scorbuticum & urinarium eliminandum. A pleniore etiam prandio si cui Ventriculus gravetur, aut post aliquot Horas sitiat, nullo Potûs Genere commodius Coctionem Cibi promovebit, Ventriculum levabit, Sitimque restinguet, quam hoc viridis Theæ, aut Limonii Aurantiive Mali, non tamen decorticati, Infuso. Quibus molliores *infirmæque Fibræ* sunt à liberiore aut hujus aut Coffeæ Usu, aut animo concidunt aut Tremore, corripiuntur ; vel *nimiâ* scilicet Aquæ fervidioris *Copiâ* Ventriculi primùm deinde & reliqui Corporis Fibras resolvente, vel ipsis Pharmacis easdem plus æquo irritantibus. Iis *illi* tanquam Vini Spiritu abstineant, aut saltem ea temperantiùs usurpent. Nihilominùs, vulgato eorum Usui imputantium Scorbuti, hypochondriacorum Affectuum aut Dejectionis Animi latiùs nostris quàm Majorum nostrorum Temporibus grassantem pestem, Sententiæ non accedo. Causam illi Effectibus omnino imparem assignant & Naturâ disjunctam. Quis nescit Aquam tepidam Ventriculi & Fibrarum Infirmitate laborantibus concoquendi Vires augere, saltem coquendorum Massam dissolvendo dimidiatum tantùm Laborem iis relinquere ?

quere ? Hoc certè unico Medicamine pluries vidi erectam eorum Stomachi languentem Vim quibus Aquæ chalybeatæ frigidæ, Stomachica amara, Cardiaca & Vini Spiritus nocuerant, nedum profuerant. Thea autem Potus quid est, nisi Aqua cui infusa est innocua plantula ! Innocua, inquam, nam Gustu deprehendimus nihil illi venenatum, delecterium, acre aut erodens inesse. Et Gentium, Regiones dimidiâ Europâ non contractiores unde nobis Thea advehitur incolentium, Testimonio & Experientiæ si qua Fides ; nihil illa nocet ; è contra verò Coctionem & insensilem Transpirationem plurimùm promovet, omnesque Corporis Humores attenuat. Nam Mucus illis lentior nullus gignitur, nunquam excreant, nec obstructâ perspirabili Materiâ oriundis Morbis laborant. Quòd verò ejus *Calore humido* Stomachi & Intestinorum Villos resolvi causantur, nullius Ponderis est. Nisi enim Sanguine humano ferventior bibatur, *Calore* non nocebit. Et balnearios servos novimus per plures quotidie Horas omni ferè Anni Tempestate Thermis immerfos nihil inde Damni sentire, nisi Sitis hinc ortæ restinguendæ Causâ largiùs se Poculis invitent. Utut sit, Theæ Potores moneo ne eam Sanguine multò calentiorem bibant ; quò Virtutibus ejus quibuscunque pollet fruantur Noxamque, si qua inest, evitent.

QUOD

QUOD ad Pulmentum illud attinet è Nuce
Cacoâ confectum illud Ventriculo gravius &
 si Vaniliæ admixtæ sint, calidius existimo quàm
 ut *Infirmis* conveniat. Jampridem monui
 omne Nucum Genus, Pinguedine & Tenaci-
 tate suâ tutum, intactum ferè per Intestina
 elabi. Et quanquam in Farinam redactæ &
 Aquâ dilutæ tenuiorum suarum Particularum
 aliquid per lacteas Venas Sanguini immittant:
 non tamen ea infirmorum Ventriculis inest
 Vis quæ eorum Lentori domando & Nutri-
 mento copiosiori indidem eliciendo, aut ea
 Vasis Sanguinis Firmitudo quæ jam elcito,
 si modò elici possit, satis frangendo & atte-
 nuando par sit. Audivi qui dicerent hoc sibi
 Pulmento Appetitum excitari. Profectò non
 absimile vero est, eum qui vigenti Appetitu
 jentaverit, eodem, nisi quidem jentaverit in-
 temperantiùs, non multò languidiore pransu-
 rum etiam. Sed qui mane languebat si ab
 assumpto Pulmento sub Prandii Tempus ex-
 citari dicunt Appetitum, id non alio Modo
 fieri existimo quàm quo Vinum acrius aut
 acescentes in Ventriculo Humores Vellicatione
 suâ, non veram & naturalem Famem excitant,
 sed falsâ ejus imagine ludunt. Omnia enim
 oleosa & pingua, quale est Nucum Genus,
 Stomachum valdè obtundunt, nedum exci-
 tant: in eo tamen acescentia eundem, eo ferè
 quo vera Fames Ritu, vellicantia stimulant.
Robustis quidem hic Potus, sive Cibus ap-
 pellare

pellare mavis, utilis Nutrimenti omnia Munia implet : quibus etiam in colicis & nephriticis Doloribus Medicamenti anodynus Loco esse poterit, ut qui Lentore suo falsos acresque irritantes Humores irretitos obtundat, quò commodiùs per idoneos Exitus vegeto Viscerum Impetu utraque *simul* ejiciantur. Tenuior autem cùm sit quàm qui tenerioribus *Infirmorum* Fibris subigi queat, *his* nec Cibo neque Medicinæ utilem putò. *Imbecillis* (quod, quia magni Momenti Res est, iterare liceat) farinacea apprimè conveniunt, Pisum, Faba, Milium, Avena, Hordeum, Secale, Triticum & hujus Generis alia, quorum aliquo Aquæ aut Lacti incocto commodissimè & *jacent & cœnent*.

§. 28. QUANDOQUIDEM in Plantarum alio Cœlo provenientium apud nostrates Usus Sermo incidit, de *Tabaco* hîc, etsi Loco forsitan non suo, Verbulum addamus. Herbam quæ plerisque, mediæ præsertim & inferioris sortis, Hominibus in Deliciis est, *frigidis tantùm humidisque* Corporibus *seroque nimio differtis* utilem credo : quibus Tussi, Destillatione, Catarrho, Asthmate laborantibus, Dentium Dolo amentibus, lippientibus, aut, Ventriculo nimiam & Aquæ propiorem Lympham fundente, languidiùs esurientibus Tabaci Fumus suctus ipsave Herba masticata, Corpus Pituitâ frigidâ omnique superfluo Humore evacuando, non parùm Levaminis adfert.

fert. Caveant interim nè fortè deglutito temerè Fumo aut Succo, intempestivâ Vomitione aut Alvi Purgatione totiusque Corporis vehementiore Commotione gravius sibi Malum accersant. Scio esse qui exinde talia non patiantur quique Tabaci succo deglutito *leniter* sibi Alvum cient. At cui ignotum est Medicamenta quævis vel efficacissima, imò ipsa Venena (*Mithridatem* testor) iidem *assuetos* non commovere? Neque siccato jam, ut par erat, Corpore novum inutilis Humoris Fomitent bibendo suppleant: Aquâ tantum Fauces colluant quam deinde expuant. *Siccis* autem, *macilentis*, *hecticis* hæc eadem summopere efficiunt. Boni enim utilisque Humoris pauxillum illud quod supererat penitus exhauriendo, Sanguinem sponte suâ justo calidiorem accendunt, Fibrasque exsiccant; & quod maximi Momenti est, Salivam Ciborum Digestioni omninò necessariam inutiliter absumunt. His non multum diversa præstant Tabaci Folia minutim concisa Naribus indita. Pituitam enim Cerebro Oculisque gravem futuram *occupant*, & per Nasî Glandulas deducunt. Ridiculum autem Morem, ptarmicum ex Tabaco paratum Pulverem identidem insufflandi deindeque emungendi, quàm visu foedum tam Corpori, præcipuèque Oculis, noxium, *honestis* omittendum censeo. Ventriculum autem si obscœnus ille è Naribus Mucus Tabaci Pulvere sordidus ingrediatur (quod è Fide dignis audiivi qui se cum non minimâ Quantitate Vomitu

Vomitu post diuturnam Nauseam rejecisse affirmabant) certè illum cùm aliàs, tùm narcoticâ suâ Facultate maximè offendet.

§. 29. PROUT supra, de eâ Cibi Quantitate, quæ Valetudini conservandæ, aut diuturno Morbo jam affectæ recuperandæ, idonea est, determinandâ monui: nunc *quantum*, in eundem scopum collimanti, *bibendum sit* docebo. Etsi cùm Cibi tùm Potûs Quantitas pro variâ cujusque Ætate, Mole, Crassi, Corporis Exercitatione, Regionumque & Temperatum Diversitate, varia etiam sit oportet: cùm tamen *Infirmis solis* scribam, ideo & Cibi *iis* convenientis pondus præscripsi, & *Potûs mediocriter fortis* Mensuram diariam unius Libræ angustis Limitibus conclusi (de quo etiam tantillo, senio confectis & jam Morbo occupatis demendum est aliquid) nunc *Aquam tenuesque* alios *Liquores* admensurus: quorum, etsi Qualitate innocuorum, *Quantitatis* tamen Ratio aliqua est habenda. Ea enim si *nimia* sit, Vasa Corporis ultra Modum naturalem distendens, simulque laxans, tenuiores & Nutrimento aptiores Chyli Partes non paucas per Urinæ Vias defert, fortè aliquid etiam solidi per Cutis Poros amandat, cùm utramque istam secretionem liberiore Potatione augeri sentiamus; postmodùm, si in Errore pergatur, crassioribus etiam sanguinis & Chyli Particulis Meatus, solis minutioribus destinatos, apertura, Tumori Corporis & seu Obesitati seu Obesita-

tis

tis speciei falsæ Occasionem datura. Si è contra debito parcior sit, Cibo diluendo Chyloque, per Vascula minutiora fluxuro, fluxili efficiendo non sufficiet. Ut igitur *Cibo congruentem Potûs Quantitatem* æquiùs æstimem, de Cibo paucula repetenda sunt. Id primùm mihi sumo, Imbecillos, Moniti supra traditi memores, assis & elixis solis (omissis falsamentis, acrioribus Condimentis aliisque Irritamentis Luxuriæ Sitim naturali majorem excitantibus) contentos vivere. Sed inter assa etiam & elixa, Ratione Potûs paululum quiddam interest. Carnes enim Elixatione non parùm divitis & luxuriantis succi sui deperdunt. Proinde minùs nutriunt; sed teneriores cùm sint faciliùs concoquantur & in Chylum fatiscunt, Liquoris interim addititii minùs indigæ. Qui igitur adulatorum Animalium solidioribus Carnibus, bubulâ, verbi gratiâ, aut vervecinâ delectantur, Coctione eas domando Stomachi sui Quietì consulant. Tenerioribus Carnibus contenti, quales sunt Pullo-
rum, Agnina, Vitulina, tutò earum Assatione Palato suo gratificentur, aut languentem Appetitum gratiore Assorum sapore excitent. Quantum autem Humoris Assatione decesserit, tantundem largiore Potûs Copiâ accedat necesse est; quò aridiores Carnium Fibræ Humorem avidè imbibentes Dissolutioni opportuniores fiant. Sic igitur paratis Cibis victitantium, nec Fines Quantitati superiùs præscriptos excedentium ut generaliter dicam,
præter

præter Vini Libram jam concessam, aliæ duæ Aquæ aut tenuioris cujusvis Liquoris Libræ si accedant (habitâ interim Ratione Differentiæ quæ inter assâ & elixa intercedit) Sanitati optimè consultum erit. Ita enim Cibi, sesquilibram scilicet non superantis, duplâ Potûs Quantitate temperati quod superest à Fœcibus per Alvum ejectis, satis fluidum fiet ut per minimum quemque Canalem fluat cujus modo Capacitas Diametro Particulæ solidæ paxillo major sit; qui Fluiditatis Chyli Scopus est & Finis. Quare *infirmo Ventriculo* aut *Laxitate Fibrarum* laborantibus suadeo, Vinum jam dictâ Aquæ Quantitate temperent, tepentis nempe & in quâ Panis Crustulum ustulatum maceretur. Cujus itidem majorem Partem non inter prandendum, sed à Prandio, bibant. Tenuior enim & subtilior Chyli Portio, non magnâ Liquidi Copiâ indigens, facilius inter Digestionis Initia per inferius Ventriculi Os elapsa Viam sibi per lactea Vasa aperiet. Crassiori tamen, in Stomacho diutius commoranti, plenior Humoris Quantitate opus erit ut comminuta & fluxilis facta easdem ineat Vias. Cui autem dudum pasto Ventriculus gravatus nauseat, difficiles Ructus emit, Cardialgiam patitur aut Oscitationes ciet; is Aquâ potiùs tepenti, sive infusâ Theâ sive non infusâ, Cibum diluens Coctionem promoveat: immò, si increverit Molestia, Chamæmeli potiùs aut Cardui Benedicti Decocto epoto, laborantem Stomachum Vomitione exoneret;

exoneret ; quàm Spirituum ardentium infelicitatur Operâ, quâ irritatæ Ventriculi & Intestinorum Fibræ, præfenti quidem cum Levamine, fed nimio Labore defatigatæ, Onus fuum excutient, crudum tamen, & Tormina Alvi Colicosque Dolores daturum, & cùm Vafa Sanguinis ingredietur, fiquidem fatis attenuari nequeat, Laffitudine, Animi Dejectione, & pungente Rheumatico Dolore moleftum futurum.

§. 30. SI cui tamen incautiùs & minùs accuratâ Temperantiâ viventi eò Res reciderit ut *cardiaco Medicamento omninò Opus fit*, quò jam præfentia Mala eluctetur, Animi Deliquia aut Dejectionem, Nauseamve : fi cui etiam *Salutis Impendio* libuerit Animi Alacritatem & vividam Ingenii Vim per *pauculas* aliquot Horas duraturam, oblatâ aliquando *Rei benè gerendæ* Occafione, redimere : quocunque demùm Cafu cardiacum Medicamentum, five *commode*, five *licitò* adhiberi poffit ; illi jam describendum expertus commendo, ad omnia utile. Quod fi cui forfan æquo *fervidiùs* videatur, is fciat ejufmodi Medicamenta nufquam exhibenda videri nifi ubi *calidioribus* opus eft.

AQUÆ *Florum Chamæmeli fimplicis* Uncias fex ; *Aquæ Gentianæ compofitæ* Sefcunciam ; *Aquæ Absinthii compofitæ* tantundem ; *Spiritus Lavendulæ compofiti* ;

positi; *Sp. Salis Volatilis Oleosi, Tincturæ Castorei, Gummi Ammoniacy in Aquâ aliqua simplici (Pulegii verbi gratia) soluti, singulorum duas Drachmas; Tincturæ Serpentariæ Virginianæ & Specierum Diambriæ, utriusque Drachmam; Oleorum Chymicorum Lavendulæ, Juniperi, & Nucis moschatæ, cujusque Guttas decem cum Vitello Ovi conquassatas quò arctiùs prædictis cohæreant; ista, inquam, commisce.*

COCHLEARIA duo, tria, aut quatuor, prout Res exegerit, bibantur. *Asæ fœtidæ* semidrachmam & *Caphuræ* tantundem, cui hæc placent, in jam dicto Medicamento, Linteolo involuta maceret.

C A P. III.

De SOMNO & VIGILIA.

§. I. **U**T omnia Corpora mutuâ in se invicem Actione atteruntur & absumuntur: ita Animalium Corpora, cùm externâ ambientium Vi, tùm præcipuè internis suis Motibus detrita, & quod detritum est foràs dimittentia, incessanter diffluunt. Cui Dispendio reparando provida Natura Somni placidam Quietem attribuit. Quàm enim necessarii sunt Vigiliæ Labores Vitæ Negotiis obeundis, & Nutrimento parando & assumendo, tam utile est Somni tranquillum Otium Partibus detritis reparandis, turbatis reconcinandis, Nutrimento apponendo, & Labore amissis restituendis, Sanguini elaborando & perficiendo, & variorum Humorum ex eo secretorum eam Copiam parando quæ & reficiendo Corpori & sustinendis secutura Vigiliæ Impendiis satis sit, nervinis denique Fibris per

O 2

Vigiliam

Vigiliam Labore remissis denuò intendendis, Humorique ad hoc necessario (sive Spiritus appellare libet animales sive Liquorem nervinum) elaborando & iisdem illinendo. Quo tam multiplici secundariarum Concoctionum Officio occupatam *Naturam ad diversa & Tempori aliena Munera invitam distrabere*, quantum Sanitati obsit nemo non videt.

§. 2. Hoc tamen tantum & tam ægrè refarciendum Damnum adfert liberè & *luxuriosè* cœnasse, aut maturiùs à *Cænâ* decubuisse. Quare *imbecillis* suadeo aut *omniñò non*, aut Herbis, Cerealibus aliisque *facile concoquendis* ut cœnent, idque aliquot ante Somni Tempus Horis. Certum enim est (nisi Morbus jam occupaverit, quasvis, quovis Tempore, Functiones animales turbaturus) Somnum eâtenus placidum mollemque futurum, Corpusque refecturum, quâtenus Alimentorum Ductus ab Officio suo vacui, nullique molestæ Irritationi obnoxii, conquiescent. *Gravem* quidem Soporem aliquando onustus Ventriculus inducit: *dulcem, quietum*, & qui fessâ Membra reficiat, non item. Laxiora etenim per Somnum lacteorum Vasculorum Ora, etiam semicruda Alimenta (neque enim tantâ dormientis & quiescentis Stomachus, quantâ vigilantis & se commoventis Vi Cibus coquit) ingredientur, Morborum Semina, cum postmodum difficillimè conterantur, futura. Si cui igitur Somnus inquietus & per Intervalla abruptus

abruptus vexatum Corpusculum gravet potius quam reficiat; neque interim Morbo quam manifesto detineatur; Ventriculo se id debere Molestiæ sciat aut Intestinis, semicrudis Nutrimenti Reliquiis aut Cholera, quam vocant, Chylo nempe viscido Bili inertis commisto, indeque ortis Flatibus, distentis & irritatis. Hæc sentiunt qui hypochondriaco Malo imputant insomnes Noctes, aut interruptum, nec nisi partitis Vicibus captatum Somnum Corpus minimè reficientem. Quales, de variis Rebus interrogatos ut *Mali Causam* deprehenderem, nunquam non reperi circa *Victum* vel ipso illo Die quem insomnis Nox infecuta est vel aliquo qui non diu præcesserat, insigniter peccasse; aut pravo scilicet, aut nimio, aut intempestivo Cibo Potuve deliquisse.

SÆPE ego hypochondriacis & hystericis, eorum Sortem miseratus, vidi post Noctem insomnem, irrequietâ de Latere in Latus Volutatione consumptam, mane tandem Somnum fatigatis obrepisse: quo excussio graves, delassati, minimèque refecti querebantur Incubo se pressos, fatigatosque non aliter languere quam si per Noctem Verberibus & Calcaribus excepti Sessorem, Equi More, passi fuissent: Anima fætebat, Lingua albicabat, rutabant, oscitabant, tussiebant, screabant, nonnunquam & vomituriabant, inertes socordesque per totum Diem Cibum fastidiebant. Sero tamen Vespere tandem erecti & esurientes,
variâ

variâ Cænâ Potuque spirituofo paululùm reſecti, alacres vividique, Vigiliis ad multùm Noctis productis, poſtremò decumbebant ; eadem omnia eodemque Ordine denuò paſſuri. Benignus ſcilicet novi Cibi Succus Potuſque ſpirituoſus languentes primùm Ventriculi Fibras, Nervorumque ejus Interventu reliquos deinde totius Corporis Villos lenitur ſtimulans, ſemianimem Hominem Alacritate perfundeſcit : qui tamen, poſt aliquot Horas, crudis priorum Ferulorum Reliquiis acceſcentibus penitiùs miſtus & contaminatus, acriùs vellicando (non tamen ſemper eâ Acredine quæ Taëtui ſenſibilis Dolorem manifeſtum crearet) Ventriculi & Inteſtinorum Fibras iisſque connexas alias, Somnum arcebat, donec tandem defatigatum ſopor gravis occuparet. Hinc ulterius provectus corruptus Chylus, intraque *Vaſa ſanguinis* receptus, etiamnùm manifeſtè acidus, (quod licet in ſanos vix cadat, infirmis tamen, Bileque elaboratâ & copioſâ quæ acidum ſubigat defectis plerumque accidit) ibidemque fermenteſcens, *eaque* (& præcipuè per Pulmonem, infirmum Viſcus &, auctâ quomodo-
cunque Sanguinis Mole, facile nimio Oneri obnoxium, reptantia) diſtendens & irritans, Flatus, Incubum, Convulſiones, & hos ſubſequentem Animi Dejectionem Torporemque parit. Tot igitur undequaue Remoris injectis, Ciborum Digefſionem non ante Veſperam inſequentem perfici (*quouſque*, inquam, *licet*, perfici) proſtratumque *eouſque* jacere
Appetitum,

Appetitum, nihil mirum. Reviviscenti tamen Appetitui, & Doloris Tædio impulsî, & Voluptatis Lenocinio ducti, liberius indulgentes eadem Vestigia premunt in eundemque Orbem redeunt. Fatui ! qui si Rationi obtemperantes paucos aliquot Dies incoenati aut cerealia aliave levia coenati, maturè decumberent (forti interim Animo, si quid inter Novationis Initia non assuetis molestum acciderit, id ferentes) ; commodioribus Horis, nec languidè, esurirent ; brevique *Salernitanorum* Moniti Veritatem experti faterentur. Id autem hujusmodi est ;

Somnus ut sit levis, sit tibi Cæna brevis.

§. 3. In hoc præterea graviter peccatur quòd *somno opportuna Tempora Vigiliis dantur, & Vigiliarum Laboribus dicata, somno pereunt.* Naturæ enim Indicia qui sequi velint, *nocturnum* Tempus *somno*, *Vigiliæ diurnas* Horas impendent ; quæ si inverso Ordine usurpent, non impunè ferent, *infirmi* præcipuè, *quibus ea nocent quæ robustiores non offendunt*, imò ab illis *ne sentiuntur quidem.* Vapores enim & Exhalationes quos Solis Calor diurnis Horis in altum sublato & rarefactos innocuos præstat, accedente nocturno Frigore condensati decidunt in Terram, lentèque per Noctem totam distillant. Perspirabilis illi *Materiæ* liberum per Cutis poros Exitum prohibent, quam interim intempestivè *Vigilantium*

tium Motus excitant protruduntq; ad minima usque Vascula, ibi eo Frigore constipandam & coacervandam, Materiem Febri suffecturam, aut saltem Fibras oneratas resoluturam, forte & exiliores rupturam ; quod Nutricibus accidere solet & quibusvis ad Ægrorum Lectulos vigilare solitis, qui plerique Hydrope tentantur, aliquam multi pereunt. Obstructâ scilicet perspirabili Materiâ, serosa Sanguinis Pars & Quantitate augetur & lenta acrisque fit ; unde exilissima Vascula lymphatica distendit, exedit, rumpit & Hydropem gignit. Et supra monui Corpora nostra Vapores cujusunque Generis per Aërem natantes, sive noxios, sive salubres, attrahere, intrò rapere & per patentes in Cute Meatus quasi haurire, aut potius eos se intra Corpus per hoc Ductus insinuare & adigere ; cùm interim Corporis Machina perspirabilem Materiam, quantum per ambientia Corpora licet, foràs propellat, Effluviorumque Nebulâ, bullientis Aquæ Vaporibus tenuiore quidem at cætera non absimili, se circundet. Hæc attendenti, ab Aëre nocturno frigido & humente, perspirabili Materiæ Exitum præcludente, intraque Corpus sese insinuante, tantum Malorum Agmen infirmis instare comparebit, ut nihilo magis Sanitati aut Longævitati obsit ebrium, si modò *maturè*, decubuisse (strenuos Compotores testor) quam Vigiliis *in multam Noctem*, quanquàm sobrios, protraxisse. Ista qui caverit Pericula maturèque cubitum iverit, Somno ad Horas Meridiei proximas producto
non

non indigebit ; aut eidem superfluō si indulserit, cū utilis esse desierit ideo jam noxium sentiet. Quem enim non Necessitas dulcem placidumque indulserit, sed luxuriosum suaserit blandiens Stragulorum Calor & Mollities, ille tabescentes quasi Fibras emollit atque enervat, & supra quam Usus postulabat irrigatas nimio Humore gravat hebetatque. Qui Conticinii Tempora Vigiliæ dederit neque ante Matutinas Horas decubuerit, is neque exhaustas fractasque Vires modico Somno reficere poterit, & somni Finem in Tempora minimè opportuna conjiciet. Cū enim eousque Digestiones procefferint ut jam copiosius accumulata perspirabilis Materia liberiores (quem solus Somnus concedit) patientioresque sibi Exitum postulet, & *assueta quasi expectet* ; ea impedita Fibras impari Onere premit, quæ hinc distentæ, laxatæ & fatigatæ difficilius exonerantur reficiunturque, aliā perspirabilis Materiæ Particulā alii Exitum quem simul plures affectant intercludente. Et nisi ante meridianas Horas quietus & mollior Somnus Corpus refecerit, minimū profectò proderit interruptus ille, & suspensus, quem solum concedet *ingressum jam clarum Mane Fenestras* omnes undique *angustas extendens* molesto *Lumine Rimas*, & circumsonans undequaque Hominum Negotiis suis intentorum strepitus ; multoque minùs veternosus ille sopor cui succumbunt, exhaustis Viribus, delassatæ, distractæ, Onerique ferendo impares Fibræ.

§. 4. NIHIL igitur apertiùs Natura indicat, quàm *Vigiliæ Diem Lumenque, Somno Noctis Silentia obscuramque Umbram convenire* ; non læti tantùm *Solis Splendoris* ad obeunda Vitæ Munia omninò necessarii, sed & maximè *Salubritatis* Ratione habitâ. Infirmioribus, fateor, quibusdam Animalculis, Gliri putà, Hirundini, Vespertilioni, aliisque non sufficit cujusque Diei Vigilias excipiens alterna Noctis Quies : sed integris etiam per Hyemem Mensibus ad idoneam sive Requiem sive Somnum opus est : nisi, quod vero similis est, non tam dormiendi quàm vitandæ Cœli Inclementiæ Causâ secedunt, somnus autem, cùm ad fallenda longi Otii Tædia tùm præcipuè ne eorum Corpora tunc Temporis nihiladmittentia Nutrimenti Actionibus vegetioris Vitæ absumerentur, indultus est. Robustiora autem Ferarum Genera ipsam Noctem insomnem agunt, cùmque omnia apud Homines silent horrendis illa Rugitibus terrificisque Ululatibus Prædæ intenta Sylvas latè implent. Meticulosus etiam Lepus, ab Infidiis sibi cavens, Noctu Gramina depascitur. Huc *ea* impellit dira Necessitas, hisque ferendis prævida Natura *illa Animalia* adaptavit. Ego *Homines, eosq; imbecilles*, quid *illis* conveniat doceo : nam *robustos & quibuscumque duris ferendis pares* non moror.

§. 5. INFIRMIS itaque Vitam *gravioribus* Morbis vacuum ad maturum senium extendere cupi-

cupientibus suadeo deciduos Nocte Vapores, nocturnas Lucubrationes & quascunq; demùm *intempestas* Vigilias quantâ poterunt Curâ devitent : *Æstate* paulo post solis Occasum, Horâ scilicet vespertinâ octavâ, nonâ aut decimâ eant cubitum ; Hyeme ante Diluculum, quartâ, quintâ aut sextâ matutinâ resurgant. Sic octo plùs minùs Horas somno dabunt ; quod cuivis nullo Morbo acuto nulloque diuturni Morbi Paroxysmo detento satis est. Parcè enim sobrièque viventes brevior Somnus reficit, qui illos, contra quàm Luxui indulgentibus accidit, suavis occupat, continuus nec interruptus fovet recreatq; , alacres demùm vegetosque ad Vitæ Officiæ dimittit. Pro Quantitate scilicet Cibi Potûsque ingesti brevior molliorque aut productior & gravior Somnus est. At immodico indulgere Somno, ut jam dictum est, aut *cessantes* tepido se Stragulis coopertos fovere Nido *Imbecilles*, quid aliud est quam laxatis enervatisque Fibris, indeque inspissatis Humoribus, Corporis sui Machinam diruere ! Libero apertoque Aëre, Lecto exilientem illicò se circumdare, est quasi Frigidario se immergere, quo Circuitus Humorum promovetur Fibræque firmantur quæ, mollibus calidisque Stragulis diutiùs involutæ, nimio Humore maceratæ mollitæque resolverentur. Erectus etiam Corporis Situs, Actio item & Labor (postquam sufficiente somno Corpus resectum est & Labori aptatum) plurimùm prodest, Perspirationem augendo &

crassiora etiam Excrementa Expulsioni præparando & Expulsionem eorundem sollicitando. Hæc ostendit vegetior maturè surgentibus quàm manè pigrè stertentibus Appetitus. His adde puri benignique Aëris matutini salubrem Influxum, noxiorum Noctis Vaporum Recessum, omniaque Exortu suo exhilarantem novum solem, qui vivo cuncta Calore fovens novo Cor Robore firmat totamque Corporis Machinam Vigore replet.

§. 6. LITERARUM imprimis studiosis *Amica Musis Aurora* convenit; quo præcipuè Tempore vigent Animi Facultates, Corpusque moderato Somno instauratum ad omnia Menti debita Ministeria obeunda alacre promptumque adstat, Cerebrum serenum & expeditum, sopitaque Animi Perturbationes, non ampliùs fervente Digestionis Opere à Pastu plerumque Mentis Aciem obtundente Infirmorumque Spiritus conturbante, Intellectui ad sua se Munera accingenti favent.

INFIRMI igitur Literarum amantes nocturnis Chartis ne impallescant, sed primo Mane experrecti studiis incumbant &, ut benè coeptum Opus feliciter progressum ad bonum Exitum ducatur, cùm paulo ante Meridiem leviter jentârint, ea repetant, quousque Vires Spiritusque commodè sufficient eousque perduraturi, ad secundam scilicet tertiamve à Meridie Horam. Unâ deinde Horulâ Ambulationi,

tioni, Equitationi aut leniori cuivis nec vehementi Corporis Agitationi datâ, postquam parumper quieverint Prandium aggrediantur, Pastum quanquam Jentaculo plenior, temperatum tamen & Regulis jam traditis coërcitum, Reliquum deinde Diei Amoenitati sacrum partim hilaribus Colloquiis relaxandi Animi Causâ terant, partim, repetitâ Exercitatione, Saluti Corporis tribuant, omisâ omni intensiore Cogitatione. Postremò, maturè decumbant postquam Prandium, si libuerit, Aquæ Poculo diluerint, aut Vini albi, Hispanici, verbi gratiâ, Aquâ copiosiore temperati Lactisque calentis Sero deliniti Haustulo; quod & Perspirationi promovendæ insuper conducet.

§. 7. UNICUM superest de Somno monendum: *Jam ægrotantibus*, scilicet, *Senioque onustis* longiorem in Lecto Moram necessariam esse. *Ægrotis* enim inquietior & interruptus Somnus, cùm *Tranquillitate* non possit *productiore Temporis Spatio* ut proficuriandum est. *Senibus* eadem Damna eodem Artificio pensanda. Rigidioribus præterea & exsuccis eorum Fibris pleniori Somno remolliendis & humectandis, prostrato Corporis situ tepidoque Stragulorum Fotu allaborandum est.

§. 8. UT suprâ dictorum *Summam* paucis comprehendam; Somni Ratio his contineri videtur.

videtur. *Somnus* est plena & integra omnium Functionum & Motuum voluntariorum Cessatio, eorum Organis *reparandis* Vigiliæque Dispendiis *resarciendis* accommodata. Eò autem *magis* Somno *reficimur* & recentamur quò *minus* ille Rerum Imaginibus Animique Affectibus per Insomnia *turbatur*, Organorumque corporeorum Animæ Facultatibus inservientium Usu *impeditur*. Somnus temporaria Mors *dicitur*, & quodammodo *est*. Per Somnum enim quietum & altum *spiritualis* nostri Pars ab *animali* liberata & quasi sejuncta esse videtur; idque eo, ut probabile fit, sapienti Consilio ut, cessantibus Mentis Operationibus, solidæ Corporis Partes, quæ dum agunt & moventur non ita commodè resarciri queunt, per Quietem nutrantur, augeantur, & quod inter vigilandum & agendum deperdiderant nunc recipiant reparentque. Solidæ *Alimenti Partes* non aliud sunt quàm exilissimæ Animalium Vegetabiliumque comestorum contritæ *Fibrillæ*, *Membranulæ*, *Vasculorum Anelli*, variique Generis *Fragmenta Oleo*, *Sali* & *Aquæ* commista & confusa; quæ per Animalis *nutriendi* Canales quoscunque omnia in omnes Partes feruntur, ut alibi aliæ Particulæ, magnâ Varietate Humori nutritio innatantes, Rimæ alicui obturandæ aut Defectui cuicunque supplendo, *adhaerescant*, & quodam quasi Glutine *appositæ affigantur*. Hæc autem tam commodè tamque examussim fieri non possunt Organis per Vigiliam *Actiones* suas

suas obeuntibus ac per altum Somnum ces-
 santibus & *quiescentibus*. Vigiliæ igitur Tem-
 pore Fibræ *deteruntur*, Somni Tempore *resar-*
ciuntur. Quare ut ista *Tempora* necessariò
alterna sunt, & propter *diversos Fines* insti-
 tuta sunt Somnus & Vigilia, ita *diversos* &
contrarias ferè esse omnes hujus & illius *Cir-*
cumstantias convenit. Hinc, ut id obiter
 moneam, elucet nullos per Somnum gigni
Spiritus animales sive Fluidum voluntariis vi-
 talibusque Motibus peragendis per Nervorum
 Canales fluxurum; neque quidem *aliud quid-*
quam peragi quàm *Fibrarum* Redintegratio-
 nem, Reconcinnationem, novamque Tensio-
 nem & quasi Modulationem. Si enim *sub-*
tile aliquod Fluidum *secernendum*, esset, satis
 patet id æquè commodè, imò forsan commo-
 diùs Secretionis Organa *separare* posse Cor-
 pore per Vigiliam *moto*, quàm per Somnum
quiescente; quod Tempus *jam secretæ* & pre-
 paratæ Materiæ *Appositioni* aptius est: ut
 Antlia non minùs commodè Nave progre-
 diente quàm ad Anchoram stante exercetur;
 licet ad Carinam *reficiendam* eâ quiescente &
 fixa opus sit. Corporis autem Nostri Dispen-
 diis reparandis *Quietem* omninò necessariam
 esse usque adeò verum est ut quos Somnus
 fugit, illi *quiescendo*, Corpus *immobile* deti-
 nendo, Animæque Operationes quantum po-
 te *sopiendo* Somnum, quâ licet, imitati non
 parùm reficiantur. His sic expositis satis pa-
 tet Corporis Fibras, ut commodè refici pos-
 sint,

sint, *Situ* per Somnum maximè naturali & proclivi, eo scilicet quo earundem Tensio maximè *remittitur*, ponendas esse; cùm *tensis* & distractis, ut per Vigiliam fit, non æquâ Commoditate Nutrimentum aut *apponatur* aut *adhæreat*. Hâc de Causâ Opium aliaque *somnifera* Medicamenta ut Somnum inducere possint, prius necesse est ut Fibras nimis *tensas eatenus* relaxent quatenus relaxari solent ut resarciri possint Nutrimenti Appositione. Eâdemque Ratione quivis *Dolor*, aut *Spasmus*, aut difficilis & molestus Corporis situs, qualis est stantis & (si dormire velit) sedentis etiam, mollem somnum, & quæ Membra foveat Quietem impedit. Qui temperanter sobrièque vivunt & æquales præter propter Nutrimenti Quantitates quotidie assumunt idque statis Horis, illis statâ etiam quotidie Horâ vesperâ (nisi extrinsecus Impedimenti aliquid incidat) *Concoctionis Munere defunctis* commodum erit ire cubitum; nec tamen maturius, eoque imperfecto, aut solito brevior post Cibationem Tempore. Absolum enim videtur *crudos* Humores Materiæ nutritivæ *jam coctæ* permiscere & confundere: quod tamen necesse est accidere nisi Concoctionis Opus magnâ ex Parte jam peractum sit priusquam appetat Somnus, Tempus nempe Nutritionis & Instaurationis: cujus cùm jam *Materia parata* est *Organaque* ad Opus suum *rite disposita*, non minorem eâ *interturbatâ* Vim Naturæ inferas quàm *inhibitâ Alvi Fæcum aut Urinæ Expulsionem*,

sione, cùm aut hæc aut illæ Vasa Copiâ suâ ad Expulsionem stimulant.

JAM cùm manifestum sit Rorem crassum, gravem, densum, putridum noctu destillare; (Solis enim vegeto Calore ob omni Corpore humido excitantur Vapores in mediam Aëris Regionem, ibidemque suspensi detinentur ad ejus usque Occasum; quò fit ut *diurnis* Horis quàm *nocturnis*, præcipuè primarum Vigiliarum, *Aër sit purior, siccior, salubrior*) Somnus diurnus nocturnæque Vigiliæ necessariò Perspirationis solitum Tenorem conturbabunt, ejusque Materiam *excrementitiâ* Nutritionis *alibili* Materiæ permiscebunt & confundent, impeditam scilicet & repulsam; quam tamen *suo* Tempore *justâque* Quantitate extra Corpus efferri majoris est ad Sanitatem Momenti quàm simul & *Urinam* & *Alvi Fæces* debito Ordine expelli.

Ex istâ autem Conturbatione fit ut *Infirmi* Somno tempestivo prohibiti toties *oscitent* & *pandiculentur*, Vellicatione nempe & Irritatione perspirabilis Halitûs obstructi, omnes Corporis Musculi ad Spasmos & Tremores excitantur, quibus ejus Expulsio promoveatur per Cutem. Cùm autem Vaporum crassissimi & gravissimi, ideoque maximè noxii, ii sint qui ad minimam Altitudinem elevantur celerimèque & *citissimè* descendunt, omnesque Exhalationes *tùm* decidere incipiant cùm solis

Calor tantus esse desierit ut earum Gravitati æquipolleat : manifestum est nullum *hybernæ* Diei Tempus alterâ aut tertiâ ab Occasu Solis Horâ, nullum *æstivi* ipso Crepusculi Tempore Infirmis magis periculosum esse & noxium. *Æstivi* enim Solis Ardoribus ipsi etiam animales sales putridæque quævis & tetræ *Exhalationes*, aliaque Morborum, etiam pestilentium, Semina in Aërem elevantur ; quæ tamen, cùm *Gravitate* præcellant, paulò post ejus Occasum necessariò decidunt : cùm, è contrâ, hybernæ Calor modicus non nisi *aqueis Vaporibus* excitandis par sit, quæ, cùm *leviores* sint, & altiùs ascendunt & decidunt *lentiùs*, nec ut alteræ illæ *Exhalationes* ita noxiæ sunt. Et hæc præcipuè de Causâ *vesperæ*, post intensos in calidioribus Regionibus *Ardores*, Horæ tam noxiæ imò pestiferæ deprehenduntur. Rore enim *Cælo sereno* cadente, non minùs quàm Aurâ marinâ frigidâ, *incautos* urunt : nullus enim paulò *prudentior*, qui modò *sui Juris* sit, illi se Periculo objicit. Ex his perspicuè deducitur *Æquitas* atque *Utilitas Consilii Infirmis* superiùs dati ; ut nempe *Æstate* paulò post Solis occasum eant cubitum, at Hyeme octavâ aut nonâ Horâ *Vesperinâ*. *Hæc* nempe Tempora toto *reliquo* Die plura intentant Infirmis Pericula, contra quæ tepido se Lecti Forti munire prodest. Hinc etiam Ratio redditur vulgaris Observationis, *Paucarum* nempe mediam Noctem *præcedentium* quàm *bis tot* Horarum eam
subse-

subsequentium Somno Corpus magis refici: non utique propter *tempestivam tantum* Requiem, *sed &*, quod Rei Caput est, propter majora *illius* Temporis Pericula cautè & prudenter vitata, quæ Horis antelucanis jam præterierunt.

LEVIA forsan hæc *Validis & Robustis* videbuntur, quos scilicet minuta & exilia non tangunt. At *Infirmis*, qui, ut subtiliores Trutinulæ, paulo Memento huc illuc impelluntur, *graviora* Pericula adferunt frequentes circa has etiam *Minutias* Errores.

C A P. IV.

De MOTU & QUIETE.

§. I. **P**ROXIMUM est ut de Motu & Qui-
ete dicamus, quorum commoda
Institutio non minoris ferè ad *Vitam sanam*
Momenti est, quàm ad *ipsam Vitam* Nutri-
mentum.

AN ea fuerit primis nostris Parentibus,
priusquàm Peccato suo omnium DEI Dono-
rum Jacturam fecerant, Corporis Fabrica,
Posteris etiam, si in Fide suâ erga DEUM
perstitissent, permansura, quæ sedentariam &
contemplativam Vitam sinè Incommodo per-
ferre potuisset; uti inutilis, ita etiam, ut nunc
sunt Res humanæ, difficillimæ Disquisitionis
Quæstio est. Pristinum enim illum ex hodi-
erno Rerum Ordine nullâ certâ Ratione
colligimus. Nam ut primorum Hominum
Indoles Animique Facultates in deterius mu-
tatae

tatæ manifestò apparent : ita non obscuriora se produnt Indicia mutatæ simul Naturæ cum omnium terrenorum Corporum tum præcipuè Animalium Plantarumque ab eâ quâ tum præcellebant cum DEUS omnia sua Opera integra & perfectâ pronuntiavit. Ne ipsa quidem cœlestia Corpora, quatenus nostris Usibus inserviunt, magnæ illius Vicissitudinis Noxam evasisse videntur. Cujus Rei idoneum profectò Testem habemus Divum illum *Paulum* qui in interiora Cœli Adyta admissus multa inenarrabilia audivit, viditque. *Is, omnia creata, * prodit, Inertiæ & Corruptelæ non suâ sponte mancipata, Vi ipsis illatæ ingemiscere, in eamque Instaurationem sui eluctari quæ adornandæ reducunt à terreno Exilio Hominum, Filiorum DEO Patre dignorum, Pompæ destinatur.* Utcunque verò hæc fuerint ; his DEI ad *Adamum* Verbis, † *In Sudore Vultûs tui comedes Panem,* non tam *Pœna* irrogari videtur quàm *salutaris Exercitatio* imperari, occursurum Morbis, Rebus jam novatis, orituris Remedium, Fructusque venenati ex infelici, si qua usquam, Arbore decerpti præsens Antidotum. Hoc mihi suadet *inevitabilis Exercitationis Necessitas*, quam nisi adhibeas frustra vegetum firmumque & perennaturum Corporis Robur expectes. Quantumvis enim accuratè delecto

* Rom. viii.

† Gen. iii. 19.

Alimento quantumvis temperanter te nutrias, quâcunque Evacuatione cum Modum excesseris oppressum Corpus exoneraveris, quòcunque demum te vertas ; ea tamen est humani Corporis Fabrica & Dispositio ut, *nisi Exercitatione ejus Fibras intendas Humoresque comminuas*, hi lentescant, illæ laxatæ resolvantur. Artuum denique Juncturæ & Cardines nisi frequenti Rotatione eorundem Volubilitas conservetur, rigescent, Mucusque iis lubricandis destinatus in lentissimum Gluten abibit. Hinc Morbis diuturnis Materia, fractumque & enerve Senium, si tamen Senii Tempora non antevertat Mors. Neq; solum *frigido* crassoque sub *Aëre crassoque Cibo* viventibus ; sed & clementissimo *purissimoq; Cælo* tenuique & *facile concoquendo Victu* fruentibus Agitatio Corporis necessaria est. Si enim Aëris Calor tantus sit ut, sine Exercitationis Auxilio, amplæ Perspirationi excitandæ sufficiat, Sudorem profectò inducet, eoque Fibras laxabit & Humores inspissabit. Cui utrique Malo occurret Exercitatio, comodo tamen Tempore, dum scilicet, Mane & Vespere, frigido propior Aër tepet, obunda. Et quanquam Victus tenuis ad prohibendam Sanguinis Incrassationem vel maximè conducatur, nisi tamen Subsidio veniat Exercitatio, non omnia solus poterit ; nec ad fatigantium Otio Fibrarum Intensionem quidquam, præter impediementi Amotionem, confert. Nec si *junctis Viribus* concurrant Cœli clemens

clemens moderatusque Calor Victusque tenuis
 sine Exercitatione debitam Artuum Cardini-
 bus Mobilitatem conservabunt.

§. 2. VERISIMILLIMUM mihi videtur
 Animalium Carnibus Potuque Arte facto
 Hominibus, quales primitus constituti fuerunt,
 non licuisse vesci; quibus scilicet Plantas in
 Victum concessas fuisse accepimus à sacro
 Scriptore nullam interim *illorum* Mentionem
 faciente. Hominum Ventriculi non iis pol-
 lent Viribus quibus Animalium Prædâ viven-
 tium; nec, si Naturam Ducem sequantur, eâ
 sunt Voracitate quæ solis Carnibus satiatur,
 aut aliud quàm Aquam sitiunt; nec ita duro
 crudelique Animo à Naturâ instructi ut im-
 misericordes ferique Animalia sibi quadan-
 tenus cognata jugulent, lanient, eviscerent.
 Mitiùs certè sentiebat primævum Hominum
 Genus: neque priùs eò Feritatis provecti
 videntur quàm omni Scelerum Fœditate con-
 taminati Labem contraxerant non nisi Dilu-
 vio eluendam. Quâ facinorosorum Homi-
 num Stirpe recisâ ne nova Progenies, auctâ
 cum Annis Nequitia, eadem quæ priores
 impia molirentur; contracta novem decemve
 Sæculorum Prolixitate, Vitam humanam
 Deus intra unius Centuriæ angustos Limites
 conclusit, denuò brevioribus Terminis cir-
 cumscribendam. *Eâ Causâ videtur* sapien-
 tissimus omnium Rerum Administrator, effi-
 cacissimum Vitæ Filo rescindendo Instru-
 mentum,

mentum, Animalium Carnes, Vinum & deinceps invenienda Luxûs Irritamenta, grataque Venena, obduratis vitiati Generis humani Affectibus indulgisse; non interim nescius quæ ignavis & luxuriosis Voluptatem, sed Vitæ insidiosam, afferrent, ab his diligentissimè sibi cauturos probos prudentesque qui domitis & pacatis Animi sui Affectibus frænatoque Appetitu & DEO se placere scirent & Felicitati suæ commodissimè prospicere. *Eâ certè Occasione* ex sacris Scriptoribus discimus & concessum Hominibus Carne vesci & Vinum eosdem bibisse: postquam scilicet Experientia monstraverat non solo moderato Victu (qualis erat primorum Hominum solis Plantis viventium) coërceri posse tam longævam Improbritatem, nec Sceleratorum Artes Incrementi Modum habituras nisi, contractis Vitæ Terminis, Opportunitas simul in Nequitia proficiendi tolleretur. Non nego difficillimum esse, nec possibile quidem ut nunc Res sunt, Animalculorum quorundam, Plantarum nempe Foliis, Fructibus, Radicibus infidentium & nidulantium, Vitæ parcere, nisi omni omninò Nutrimeto abstineamus. Sed, præter ea quæ de primigeniâ Rerum Facie penitùs mutatâ jam dixi, meminisse convenit aliud esse Animalis Vitam alioquin in plures Annos duraturam volentes scientesque rescindere ut malæ Fami Cupidinique nostræ indulgeamus; longè aliud inevitabili Casu Animalcula brevioris *Ævi*, trimestria
puta

puta aut semestria, Animâque vix, eâ quæ Plantis infusa est, nobiliore prædita opprimere. Utcunque sit, sive verum Conjecturâ attigimus, sive aberratum longius est: hoc saltem Oeconomix animalis & Fabricæ humanæ peritis, eorumque quæ sobriè viventibus quæque rursùm liberiùs evagantibus accidunt non ignaris, obscurum esse nequit; plenior *Carnium* Usu, *Vini*que & aliorum Liqueurum *artefactorum* Potu copiosiore, *vehementioribus* Affectibus Animum conturbari, *Infirmorumque* Corpora *diuturnis Morbis* fracta graviter molestèque Senii Tædia perferre, si tamen eousque perdurent neque priùs Vitæ Filum Intemperantiâ abruperint. Cujus Veritatis supra omnes alios illustrem imprimis Testem habemus *Cornarum*. *Robustum* quidem *firmumque* à primâ Origine Corpus quanquam istiusmodi Victûs Impetum *diu* ferat; & Operariis, duro simul Labore Victum quærentibus durumque Cibum digerentibus, *Carnium* Esus Potusque generosus quodam Modo necessarius sit, quo nempe *temporariæ Vires insignes* suppeditantur: *celerius* tamen etiam horum Fibræ validis hujusmodi Motibus deterruntur Corporisque tota Machina frangitur; & *Imbecilles* præcipuè, nec eadem ferre possunt; nec, si possent, lacertoso illo & ad Labores infracto Robore egent, quibus quippe ea Fibrarum Firmitas sufficit quæ, modicâ Exercitatione adjuta, tantum Alimenti concoquat, quantum Vitæ *sane* satis est, non

R

quanto

quanto Athletis ad *Cursum Luctamve* est opus.

§. 3. DEAMBULATIONE, Equitatione, Vectatione, Gestatione, Tripudiis, Cursu, Globorum, Pilæ, Rudium Ludo, Saltu, Fossione, sexcentis aliis Modus *totum* simul Corpus, aut privatim aliqua ejus *Pars plus minùsve* exercetur.

EXERCITATIONUM toti in commune Corpori salubriter utilium *Deambulatio* ineruditæ, nec Artibus instructæ Naturæ, prima placet : nec commodiorem Ars substituere posset, nisi infirma Corpora priùs ambulando lassata & exhausta deficerent quàm quantum Sanitati satis sit agitentur.

QUARE *Equitationi* Palmam do, quâ minimo Labore Viriumque Dispendio Sanitati prospicitur. Totam ea Corporis Machinam concutiendo Transpirationi egregiè favet, Secretiones promovet, omnesque Fibrillas leni Vellicatione ad Contractionem impulsas firmat roboratque, aspirante interim Opemque ferente Aëre qui subinde novus variusque (celerius præsertim & inæquali solo, nunc Colli-
bus surgente, nunc in Planitiem subsidente, vectis) nunquam non Villos stimulat novasque in Contractiones sollicitat ; dum simul, quod magni ad Sanitatem Momenti est, Animus
amanâ

amænâ Ruris Varietate delinitus Tranquillitate perfunditur.

EQUO regendo aut Imperitiâ aut Infirmitate inidonei *Curru vehantur*. *Vectio* enim claudis, Viribus fractis, decrepitis Senibus, Puerisque Habonarum impotentibus apprimè convenit.

HÆC usitatoria sunt Exercitationis Genera toti Corpori communia ; quæ saltem Infirmis conveniunt. Cursus enim & Saltus Robustis magis congruunt. Et de Gestatione eadem dicenda essent quæ de Vectione sunt dicta.

DOMESTICA Exercitia, inclementi Cœlo, campestrium Locum rectè tenent. Tùm enim Reticula palmarem Pilam jactare, aut Clavâ eburneam, quam * supra laudavimus, pulsare expedit. Alioquin Aëre quantum per Tempestatem licet fruendum est, qui Exercitationi commodè auxiliares Copias submittit.

QUANTA autem sit Exercitationis in firmando Corpore utilitas *Pueri* docent, Naturâ Duce Cursui, Saltui, Luctæ, omni denique laboriosæ Exercitationi ad Lassitudinem usque ita avidè dediti ut desiderare domique se continere illis instar omnis supplicii sit. Quæ pro-

---

* Cap. I. §. 10.

fecit sapienti Natura Consilio instituit. Sic enim imbecilles eorum Artus sensim roborantur & ad omnem Motus Varietatem faciles redduntur: sanguis alique Corporis Humores nec lentescunt nec stagnant nec aliàs corrumpuntur, perspirabilis Materia copiosè liberèque per Meatus suos transmittitur, Fibræ denique ad præstitutos sibi Expansionis Terminos, vegeto interim Motu confirmatæ, tutò maturèque exporriguntur.

§. 4. NEQUE minore *Infirmorum* Emolumento observare licet *quid Operariorum Labor singulis Artibus Roboris adferat*. Iis enim, quamvis *alia* Membra gracilia sint, quæ tamen proprio sibi Opere *exercent* torosa nervosaque fiunt. Vide Læticarum Gestatoribus quæ *Crura & Femora*, qui Remigibus *Lacerti* quàm lata *Pectora*, quàm validi Bajulis *Humeri*, quàm musculosum *Dorsum* firmique *Lumbi*! Clarâ Voce eloqui *Pulmonem* confirmat & *Ventriculi* Concoctionem promovet. Verbo, cuivis *Membro exercitatori* copiosior & elaboratior Sanguis Spiritusque subtilior plenius Nutrimētum Viresque firmiores adfert. Ea etiam est Corporis Fabrica & *Assuetudinis* Vis ut siquis quò ducendus sit Humor, sive nutritius Succus alliciendus, sive noxius eliminandus Latex, id *Exercitatio* præstet, & per Vias *notas* faciliùs fluat Liquor. Ungues sæpe resecti promptiùs succrescunt. Capilli frequenter tonsi firmiores impigrè stirpes Radicibus suis
emittunt.

emittunt. Perspirabilem Materiam per Urinæ Vias, imò per Alvum facilè ducas. Auctâ iterùm Perspiratione parcior Urina fluit, stipatur Alvus. Cujusvis denique Functionis animalis Organum *moderato* congruoque Labore firmatur; *nimio* perit & labefactatur.

§. 5. HÆC intuens, *Asthmate* (non tamen sicco & convulsivo) *Pulmonisque* Imbecillate laborantibus suadeo *clarâ Voce* loquantur, sine Vociferatione tamen, & per Loca leniter *acclivia* deambulent, identidem (momente notabili respirandi Difficultate) Gradum sistentes; producto paulatim Exercitationis Tempore & accelerato Gradu donec *assueti* majora & Loci & Temporis Spatia tuto aggreantur.

ÆGRIUS *concoquentibus* Cibos, *Capitisque* Dolore à *Ventriculi* & Intestinorum Vitio (ut plerumque fit) orto laborantibus, omnibus denique Fibrarum laxarum inertis Mollitie languentibus *Equitationem* commendo frequentem puro siccoque sub Aëre, & quotidie, si fieri possit, alio atque alio:

NEPHRITICIS Doloribus & *Calculo* afflictis *Vectationem* per aspera Viarum:

RHEUMATISMO obnoxiiis, *Pilâ* ad plenioris sudoris Manationem ludere, statimque cùm desierint Lectum petere ubi *Sudationi* faveant

faveant Liquorem quemvis tenuem calidum liberè bibentes, cujus singulis Haustibus Spiritûs Cornu cervini aut Ammoniaci Salis decem Guttas instillaverint.

LACERTORUM *Crurumque* Infirmitati *Pilâ palmari & pedali* optimè medetur.

PODAGRA detentis commodè paroxysmi differuntur *Equitatione & Vectatione*; post Paroxysmum *Deambulatione* per asperum & inæquale Solum promptissimè ad liberum Crurum Usus reditur.

§. 6. INFIRMIS omnibus, præcipuè *Literarum studiosis* aliisque sedentariis, Gentium orientalium Exemplo (quibus manuarium aliquod Artificium exercere inter Religionis Officia est, non minùs quàm statis Temporibus Peregrinationes suscipere) Religio sit Exercitationis *stata Tempora* neglexisse: *Stata*, inquam, *Tempora*, non incuriosius quàm religiosi Cultûs, Refectionis, Somnique Horas servanda. Tres ad minimum quotidie Horas (quibus vacat) Equitationi, aut duas Deambulationi dent; partim ante Prandii Tempus Appetitui excitando, partim ante Somni Horam Digestioni promovendæ. Occupationibus cum quod velint non liceat illi quod possunt volunt, omnemque exercitandi Corporis Opportunitatem arripiant.

§. 7. TRES

§. 7. TRES præterea *Leges* sunt Exercitii salutariter obeundi.

UNA est ut Ventriculo non turgente peragatur, Tempore nempe omni medicinali Operi commodo. Sic enim, Digestione perfectâ, jam cocta Naturæque Ordine ad Ejectionem præparata, opitulante Exercitatione facilius commodiusque eliminabuntur: cum contrâ, pleno Stomacho, cruda præmaturè in Vasa Sanguinis protruderentur, secretio perturbata præcipitaretur & cum superfluis, utiles etiam Succî projicerentur.

ALTERA est, ne usque ad Lassitudinem, Animi Dejectionem, aut ultra prima levis Sudoris Initia protrahatur: ne fortè Fibras resolvat deteratque quod iisdem roborandis destinabatur; Viresque frangat, nedum reficiat, Oeconomiamque animale turbet, importunè adhibita, saluberrima aliàs Medicina.

TERTIO denique, Exercitatione si incalueris, eâdem finitâ à subitâ Refrigeratione omni Ope tibi cave, Cubiculoque aut commodo quocunque Loco, Cœli frigidi Inclementiam vita, ne in Corpus inanitum nitrosæ Aëris Particulæ se insinuantes Humores accendant & Destillationem, Rheumatismum aut Febrim gignant.

DILIGENTER

DILIGENTER interim (quod *quartæ* Legis Vice esse poterit) hîc advertendum est, Exer- citationem, nisi *Temperantiæ* conjunctam, ita nihil prodesse ut potius oblit. Appetitui enim quem *illa* excitaverit nisi *hanc* Moderatricem ponas, Fibras jam levatas novo Onere premes, & in vacuatos Canales semiconfectum Ali- mentum præcipitantiùs se intrudet. Sed hæc suprà plenè tractata ulteriùs prosequi super- sedco.

§. 8. CUM de Exercitatione loquor, com- modum erit ut de *Corporis in Aquam frigi- dam Immersione* paucis dicam, quòd similia iis quæ Exercitatio præstet.

HANC dilectæ quondam Genti suæ à DEO per summum Legum latorem *Mosen* impera- tam, CHRISTIQUE deinde sequacibus, trinæ Immersionis sacro Ritu in Ecclesiam introdu- cendis, præscriptam, eodem utrobique DEI Spiritu Auctore qui & hîc & ubicunque hu- mani Generis Res agitur Officium nostrum cùm Felicitate *nostrâ* arctè conjungit : hunc, inquam, Morem, tanto Imperio sancitum, tamque salubrem, exolevisse impensè miror. Quod ad multiplicia ejus Commoda respici- enti jure mirari videbor.

PRIMÒ, Quantum *liber perspirabilis Hali- tûs Egressus* ad Sanitatem integram conferat
jam-

jamdudum omnibus notum est. Neque ignotum esse potest frequenti Corporis *Ablutione* Meatum ejus Egestionem dicatorem Oscula mundari, pinguesque ex densatis Corporis Effluviis coactas Sordes, Exitum illi præcludentes, abstergi.

DEINDE, *Sanguinem* indèque genitos Humores pleno, *libero* nec impedito *Circuitu* per minimos quosque Meatus suos *ferri referrique*, maximi esse ad Sanitatem & Longævitatem Momenti quis nescit! At hunc Circuitum *Immersio in frigidam* immane quantum promovet. Vivido enim primùm lētus Impetu ingentique Aquæ Pondere Vasa omnia exteriora constricta corrugataque Sanguinem pleno Alveo versùs Cor propellunt, qui deinde (auctis jam hinc Cordis Viribus) pari Rapiditate recurrens, jamque omnem quamcunque Arterioli minimis (quæ præcipuè Obturationi obnoxia sunt) hærentem easque obstruentem Lentorem Momento suo superans eundem protrudit, plenumque & liberum per universi Corporis Canales Circuitum absolvit.

TERTIÒ denique, *Infirmis* nihil æquè nocet, aut Exercitationis Commoda præripit, ac *nitrosas humentesque* per *Aërem* natantes Moleculas intra Corpora sua recipere, quod *Frigus suscipere* vocant. Cui Malo nihil potentiùs obsistit *Immersione in frigidam*. Et Ratio enim & Experientia testatur, attenuatis priùs

tatione Humoribus confirmatisque Fibris, si *ita* præparatum Corpus frigidaë immergatur, tam citato Cursu circumagi Sanguinem ut & noxios quoscunque jam ingressos intrave se genitos Humores facile expellat &, cum copiosæ hinc provenientis Transpirationis Effluxu tum constrictis frigidaë Vi Cutis Fibris, squamulisque Epidermidem constituentibus purgatis compactisque, omnem deinceps ingressuris Aditum præcludat.

§. 9. QUARE omnibus *Infirmis* (quibus saltem id licet) suadeo, commodo aliquo *Ædium* suarum Loco *Frigidarium* ædificent, aut *desodiant* potius (ipso profectò Triclinio aut Cubiculo non minùs utilem *Ædificii Partem*) cui certum sit se immergere bidui, tridui, aut quatridui ad summum Intervallo, tam per Hyemem quam per *Æstatem*. Quibus id, quâcunque de Causâ, non licet, ii quoties commodè possunt Fluvio, Lacui aut cuivis Aquæ vivæ se immergant.

CAVENDUM interea ne Frigidarii intempestivus Usus noceat. In Paroxysmis enim Morbi diuturni, Arteriâ celerius pulsante, Ventriculo crudis Cibi Reliquiis aut quâvis impurâ Colluvie onusto, & Capite dolente, omninò illo abstinendum est. Nec, si Pulmonem, Ventriculum aliudve singulare Viscus Morbus *privatim* occupaverit, Frigidarium proderit: imò *infirmum* Membrum reliqua, Immersione

Immersione *confirmata*, validiùs prement, opprimentque.

CURANDUM insuper ut debitâ cum Cautelâ præstantissimum Remedium adhibeatur. Quare imprimis videndum ne nimiâ sub Aquâ Morâ, aut sæpiùs repetitâ Immersione algeant, rigeantque. Hyeme item Frigidarium egressi, statim atque Vestimenta induerint Corporis Exercitationi se dedant.

INFIRMI ante ingressum Caput Aquâ perfundant; saltem humenti Spongiâ lavent.

VULGATUM denique Morem temerarium *præcipitandi* se in Aquam non probo, quòd vehementi nimis Ictu hinc infirmorum Corpora conquassentur, Periculumque immineat ne aliquis è minoribus Canaliculus accelerato repentè Sanguinis Motu dirumpatur. Præstat, Fune de Laqueari pendente Manu prehenso, quantocyùs Gradibus ad Frigidarii Fundum descendere, dein flexis Genibus Caput profundius submergere, idemque, post brevissimam Moram, respirandi Causâ exerere; post secundam denique aut tertiam Immersionem egressos crasso Linteo ficcari, fricari, strigile distringi, indui.

§. 10. DE *Strigilis* (quo Nomine signare liceat *setaceas Scopas* Corpori fricando adhibitas, Instrumentum Strigili Veterum Usu non

abſimile, quantumvis Fabricâ diverſum) de *Strigilis*, inquam, eximio Uſu in Fibris leniter ſtimulandis, Humorum Circuitione accelerandâ & Halitûs perſpirabilis Egreſſu promovendo aliquid ſuprà de Exercitatione dictis ſubnectendum eſt. Nemo nescit *Equus* Strigili ſtudioſè diſtriſtus quàm lævis, toroſus, agiliſque, quàm alacer, quàm vividus; quàm contrà horridus, ſtrigoſus atque iners degat quem Strigilis non fricuerit: ut videatur *Equus* ſemipaſtus, ſedulò tamen diſtriſtus, alio plenè paſto, ſed incompto, longè habitior. Strigilis nempe Operâ leniter ſtimulantur Cutis & Cuti proximæ Fibræ; unde Perſpiratio augetur, Humorumq; Corporis Recrementa, Sanguinis per minimas Arteriolas Venulaſq; Circuitioni obſtantia, expelluntur. Iiſdem illis Arteriolis Venuliſq; Humore copioſo ſic repletis Muſculi, qui *illis* magnam Partem conſtant, & toroſiores & Motibus validioribus pernicioſioribuſque apti fiunt. Eoſdem ab iſdem Cauſis Effectus in aliis Animalibus meritò expectes quos in Equo cernis. Et Homo ſi eâdem Curâ tractetur eadem inde Commoda capiet. Imbecilli igitur & ſedentarii, præcipuè quibus Paralyſeos Periculum imminet, aliorum Exercitiorum inevitabilem quandoque Defectum rectè ſupplebunt, totum Corpus, maximèque Artus, per Horæ circiter Dimidium manè & veſperè, craſſioribus aſperioribuſque Linteis ſetaceoque Strigili ut rubeant fricando. Imò etſi Exercitatione liberè & quoties libet fruantur; magno
tamen

tamen suo Commodo & hujusmodi *simul* Frictionem tuendæ Sanitati adhibebunt.

OMNE insuper Quadrupedum Genus *quorum Carnes Mensis destinantur Strigili* diligenter districtum, easdem succulentiores, Gustui suaviores, Morborumque Contagio liberriores, hoc est, magis salubres & Nutrimento bono multoque plenos præberet. In *Volucris*, quorum magna Pars Corporis Ablutione summopere delectatur, eadem præstaret *Immersio in frigidam*. Et hæc miror elegantiores & erudito Luxu Viros non vidisse, aut visa in Usus suum non arripuisse.

EX præscriptis Motui Legibus, Quietis Tempora Modumque intelligere non erit difficile.

C A P. V.

De EXCRETIS & RETENTIS.

§. 1. **C**UM non tota *Alimenti* humani Materia Corpori nutriendo apta sit; neque tanta *Humoris* Copia Sanguini utilis sit quanta Alimento concoquendo Chyloque inde Confecto in Vasa Sanguinis deducendo necessaria est; nec denique fieri possit ut Vitæ Actiones peragantur quin continuò à Canalibus omnibusve solidis Corporis Partibus *Ramenta* deterantur, & fluentes per eosdem Humores (sive quod Corruptioni obnoxii sint seu quia non quicunque per minimos etiam Canales transiverunt protinus in Materiam Nutritioni idoneam redigi possunt) perenni Purgatione egeant: *tribus* præcipuè Modis Natura superfluum Egestionem molita est. Per *Alvum* scilicet Ciborum Fœces sive Chyli Recrementa, per *Vesicam* inutilis Sanguinis Liquor, per innumeros denique *Meatus in Cutem patentes* detrita

detrita Fibris Ramenta Succorumque è Sanguine colatorum Purgamenta ejiciuntur. Ut autem Sanitas constet Vitaque, quantum fas est, in longum producat, singula hæc debito Modo, Quantitate & Tempore, certaque Lege excernenda sunt.

§. 2. ALVI *Fæces* neque fluidæ neque duræ, sed mediæ inter utrumque extremum Densitatis è sanorum Corporibus exeunt. Veriusque quàm elegantius dictum est; Oportet Sanorum Sedes esse figuratas.

QUIBUS stipatâ Alvo, *paucæ duræque* excernuntur, iis aut nimio Labore Corpus exaruit; aut Potu generoso pleniore incaluit; aut severiori Jejunio maceratis parùm superest dejiciendum; aut Digestionis Vis languet; aut peristalticus Intestinorum Motus cessat, quo fit ut Chylus lacteorum Ductuum Osculis diutius objectus per illa quicquid in se Humoris est transmittat, Fœcesque, non nisi exuccas & arentes, deponat.

QUI *liquidiores magnæque Copiâ* detrudunt, ii Alimentis aut Naturâ suâ aut nimîâ Quantitate Ventriculi Vires superantibus vescuntur. Crudi hinc geniti Chyli Copia major quàm quæ lacteis Ductibus inferri possit, intra Intestina acescens & fermentata, Pharmaci Ritu illa ad sui Expulsionem stimulat, tandemque cum Fœcibus dejicitur. Infirmis *Bubulâ, Porcinâ,*

cina, Pisciumve, Carne, Artocreate, variis Ferculis Arte coquinariâ *confusis*, aliove quocunque Nutrimeto Ventriculi Viribus *indomabili* plenius pastis solenne est semicrudum Chylum per Intestina se præcipitem dare, quæ deinde gravia Tormina Colicique Dolores excruciant, languente interim profundèque dejecto Animo. Cibus enim, sive durus frangique contumax, sive dissimilium Commistione in Fermentationem pronus, conspirante etiam suo Pondere, à Stomacho ad Recti usque Intestini extremum Finem omnes Fibras vellicans, alibilis succi vix pauxillâ Portione in Chyli Ductus ad nutriendum Corpus admisâ, totus ferè crudus effluit : neque *hujusmodi* Victu Corpus magis reficitur (imò minùs, ut mox ostendam) quàm vel *parcissimo*. Hoc tamen Discriminis interest quòd Alimento *copioso* inutiliter ingesto Ventriculus & Intestina affligantur, reliquumque Corpus & Partium Consensu, & non satis subacti Chyli Rinxu in Canaliu eum comminuere molientium Latera, paria patiatur.

QUARE ex Foecum Consistentiâ certò dignoscitur an eam tantum, ejusque Generis, Alimenti Quantitatem adhibuerimus quæ Corporis Usui satis sit nec Digestionis Viribus major ; an Modum superaverimus. Et tantam profecto Vim habet ad *irritanda Intestina* quodcunque Digestionis Vi indomabile est, ut non aliâ de Causâ putem *Peruanum* Corticem, nimia

nimiâ Quantitate *Infirmioribus* exhibitum, Alvum ciere; Mercuriumque, five devoratum five Cuti affricatum, sæpe effræni Alvi Purgatione præcipitem sibi Exitum quærere neque salivæ Profluvium excitare; quàm quòd nimiâ nec Ventriculi Fibrarumque Viribus respondente Quantitate peccatum sit. Suâ enim Naturâ *Peruanus* Cortex astringit, Mercurius patentes Glandularum salivalium Exitus petit. Imò ipsum *Diascordium Theriacamque Andromachi* sæpè vidi Alvum solvere *Infirmis* quibusque *Scrofula* Viscera occupaverat. Quo damno isthæc Medicamenta minimè noxia sunt cùm *minore* Quantitate exhibentur. Et Morbis Mercurio sanabilibus tutiùs mederi, si *lentiùs*, à *parvis* Initiis, *sensim* augendo Medicamenti Dosis, progrediari, multiplici certâq; Experientiâ edoctus probè scio.

§. 3. A PRÆSENTI Argumento non alienum erit funestum quorundam Errorem notare qui *infirmi, macri, strigosique* cùm sint omni Ope nituntur ut *obesuli & habitiores* fiant. Quod ut assequantur Cibi alibili Succo ditissimi Potûsq; cujusvis generosissimi magnâ se Copiâ ingurgitant; nescii hoc ipso augeri Morbum quo ipsi tanquam Medicamento eundem abigere satagunt. Illis enim rubella Sanguinis Portio minor viscidiorque est & Serosa Pars liquidior atque aquosior (hoc est, ipse Sanguis tabet macetque) Soli-
T dæque

daque Fibrae torpent resolutae. Cum autem
 pro Sanguinis Crassi Fibrarumque Robore
 valeant aut langueant coctrices Vires; tali
 in Corpore necessario invalidae erunt, nec
tali, tantoque Alimento frangendo, commi-
 nuendo, accuratè miscendo pares; Chylum-
 que Nutritioni ineptum conficient, qui prop-
 terea aut totus per Alvum praecipitabitur;
 aut si qua ejus Portio Canales Sanguinis in-
 grediatur, crassior cum sit quàm quae Sanguini
 probè commisceri in eundemque cum illo
 Liquorem coalescere possit plurimumque ab
 illâ *Tenuitate & Fluiditate* deficiat quae ne-
 cessaria est ut *minimos* Corporis Canaliculos
 subingredi queat, eos nempe qui *Nutritivae*
Materiae advehendae inserviunt (cum enim
minimae quaeque Corporis Particulae nutrian-
 tur *minimis* etiam Canaliculis Nutrimentum
 advehi necesse est) per Urinae, Sudoris, aliof-
 que Meatus diffluet; miserumque Animal
ipsâ Copiâ egenum media inter Fercula *Fame*
 enecabitur. In eo igitur isti peccant quòd
 Viribus suis superiora Alimenta ingerant;
 cum tamen Cibo levi, tenero, refrigerante,
 molli, aut qui à Naturâ aut ab Arte Chyli
 Similitudinem Indolemque *jam* habeat, vesci
 deberent; (Lacticinia, dico, Ova, Juscula tenu-
 iora, & coacta quas Gelatinas vocant, Ory-
 zam, Hordeum, Triticum, reliquaque Cerea-
 lia, Volucrumque & Quadrupedum juniorum
 salubrique Nutrimento pastorum Carnes albas
 tenerasque) omniaque praeterea Alimenta sua
sufficiente

sufficiente Aquæ aut tenuioris cujusvis Potionis Copiâ ita *diluere* ut in Ventriculo & Intestinis *satis comminui* possint. Ego hujusmodi Moretum, felicissimo cum Successu, solco commendare macilentis.

GELATINÆ *simplicis* è *Cornibus Cervorum*, è *Vitulorum Cruribus*, & è *Medullâ Palmæ Indicæ fariniferæ Saguâ dictâ excoctæ*, *Floris Lactis*, *Vinique albi* mollioris quale ex *Insulâ Palmâ* adfertur, uniuscujusque *Selibra* ; *Cremonis* quantum exprimitur *sex Pistaciis* totidemque optimis (quales ad *Jordanem* Fluvium proveniunt) *Amygdalis* contusis ; *Sacchari* & *Cinnamoni* aut *myristicæ Nucis* quantum ad conciliandum gratum Saporem satis est : hæc, inquam, omnia commisceantur, lenique Calore, quo penitiùs cocant recoquantur.

ET *hi* etiam Cibi quantumvis facilè concoquantur, non tamen ad *Satietatem* usque ingerendi sunt ; sed *exiguïs* Portionibus ideoque *sæpiùs* iterandis, nec nisi *Fame sollicitante* comedendi. His si *Exercitatio moderata* accedat, *habitiùs* fiet Corpus, sed *nondùm robustum*, & *Caro* gignetur, sed *mollis*. Cùm tamen eò Res devenerit facilè *firmantur* *Fibræ* *solidiore & valentiore* Cibo Potuque generosiore &, quæ hæc frangat & comminuat, *Exercitatione validiore*. Ad quæ tamen non protinùs sed lentè & *pedetentim* est progrediendum.

diendum. Hanc Methodum & Ratio suadet : nihil enim non *penitus* coctum & digestum Animalis Corpus nutrit : & Observatio insuper & Experientia fulcit. Sic enim Plantis succrescit quotannis nova quasi Cutis, mollis laxaque & Morâ induranda. Sic Equifones peritiores, macilentos Equos tractant ; eoque (quod mireris) strigosum, anhelum, marcensentem & jam tabescentem Equum breviori Temporis Spatio obesum, nitidum alacremque Veterinarius dabit, quàm vel expertissimus Medicus Hominem. Non tamen dissimulandum est, vix tantam Humorum Corruptionem Fibrarumque solidarum Dissolutionem in *Pecora* cadere quanta in *Homines* cadit, *Gulæ dedita Animalia*.

§. 4. EUNDEM Errorem errant Nutrices Matresque in *nutriendis Infantibus* : quorum magna Pars non aliâ de Causâ Torminibus, Coli Intemperie, Diarrhæâ, duro Alvi Tumore, Suffocatione, Flatibus, Morbisque convulsivis excruciat ; quàm quod Nutrices Matresque, ipsæ Gulæ deditissimæ, Alumnorum etiam suorum *nimiâ lautioris Cibi Potûsque generosi Copiâ* infirmos Ventriculos distendant, eoque Vires obruant. Nam quid, quæso, Alvi Fœces viscosæ, cineritii Coloris, hoc est, Chylo plenæ, nigricantes item & biliosæ, Intestinorum Murmura & undantes Motus, Strangulationis Sensus, Flatusque, Infantibus familiaria significant, nisi *crudum & semiconfectum*

fectum ex superfluo nimioque Alimento Chylum ? Quod ex ipsâ præterea Horum Morborum *Curatione* manifestum est. Concharum enim Pulvere acidos Ventriculi & Intestinorum Succos absorbente, Clysmatis, Fontanellis, Vesicatoriis crudos nimiosq; Humores educentibus, Rhabarbaro quod vacuat simul & Intestina roborat, similiumque eadem præstantium constanti Usu, Alimento denique *facile* concoquendo & *parcius* ingesto tota Res perficitur. Et cum reliqua Animalia, Naturam Ducem secuta, Foetibus suis invitis superflua Nutrimenta non ingerant : præstaret Homines *eorum* imitari Sobrietatem quàm supervacaneâ Curâ noxiâque Diligentia Infantes vexare, Morbisque obrutos pessumdare.

§. 5. SÆPE *Infirmos & sedentarios*, præcipuè *literato in Otio segnescentes* audiivi de Capitis Dolore, Nauseâ, Alvi Torminibus, Coli Doloribus, Flatibus, Animiq; Dejectione querentes ; cum interim *sobrios* se & *temperantes*, imò *abstemios* profiterentur. Diligentiore tamen Examine instituto nunquam non deprehendi *sobriis illis* Alvi Fæces *copiosas & liquidas* dejici, certissimo mihi Argumento *plus* eos Alimenti ingessisse quàm quod vel concoqui posset vel Corpori nutriendo sufficeret. Nam, procul omni Dubio, parcè sobrièque viventibus Fæces modicæ Spissitudinis, aut etiam crassæ & duræ sunt.

Ridiculè

Ridiculè planè Hypochondriaci, Hyſtericæ aliiſque Infirmi adeo languere ſe queruntur ut jamjam Animo defecturi videantur ; nec tamen ceſſant opipara robuſtaque Alimenta devorare, Potuque generoſo, imò & Aquis Cardiacis, ſe proluere : quo illi Morbi Fomite perpetuo, quam Medicinam putabant, graviùs affliguntur. Non diffiteor *recentem* è generoſo Alimento conſectum Chylum, aceſcentibus Ventriculi & Inteſtinorum Humoribus miſtum, poſſe eorundem Vellicationem *aliquandiu* obtundere ſuoque Calore ita Corpus fovere ut Sanguinis Circuitio pauliſper promoveatur, ſicque Doloribus ut dentur ad Tempus Induciæ ; itemque Operculi inſtar noxios Ventriculi Halitus comprimere *ne Caput Nervorumque in Cerebro Originem tentent*. Nam *Cerebrum* non tantùm Multitudine Nervorum Stomacho intextorum *Ventriculi* Mala ſentire ; aut *hòc* ſive Cibo ſive Flatibus turgido, pleniore Sanguinis Rivo *illud* peti, repleri, diſtendi conſtat : ſed & Halitibus ſubtiliſſimis quos Abdomen, Humoribus fermentantium & putreſcentium ſpurciſſimâ Colluvie (gravi illius Corporis Regionis, cùm nudatur, Odore tetroque ipſius Oris Animæque Fœtore, ſe prodente) diſſertum, per medium Pulmonem fortiùsque obſtantia Cranii inferioris Oſſa nequaquam tenuia evibrat atque validè ejaculatur : talibus, inquam, Halitibus Cerebrum Nervosque tentari non ignorant quibus *perſpecta eſt* ſubtilis

tilis supra quàm facile *credi* posset Natura Effluviorum cùm omnium tùm præcipuè è *fermentantibus & putrescentibus* Corporibus, maximè *animalibus*, emicantium. Sed *temporaneum* Remedium Malum postmodùm auct. Sicut enim in Cloacam quæ pura & dulcia projicis, ea ipsa deinde corrupta Fœtorem augment : non aliter Ventriculo & Intestinis impuris Humoribus repletis accidit, ut quæ sana & salubria exceperint, non sine Contagii Labe dimittant. Quare, *valere cupientibus*, cùm *hâc non succedat, aliâ aggrediendum est Viâ*. Cloaca nempe primùm evacuanda est, deinde omnis Sordibus Aditus præcludendus : hoc est, Abdominis primùm Colluvies Vomitu Alvique Dejectione purganda est, deinceps Gulæ invigilandum ne nova impurarum Sordium Materia subingrediatur. Quod sine *Labore* peragi non posse fatendum est, sed quem forti Animo toleratum non deficiet *Mercēs*, suavis puta Vitæ Tranquillitas & à *suprà memoratis* Morbis Immunitas, qui Gulam non frœnantibus cùm accidunt vix aliam agnoscunt Causam quàm Intemperantiam ignavamque Desidiam.

§. 6. Qui semel tantùm de Die & *temperanter* Carne vescuntur, semel etiam *quotidiè* illis familiare est Alvum deicere. Qui *sæpius* Ventris Onus deponunt, aliquâ Temperantiæ Fines transgrediuntur. Qui Nervorum aut quibusvis diuturnis Morbis mederi satagunt
parcissimo

parcissimo utantur Victu necesse est : quare illis *alternis* tantum Diebus Alvus movetur, ejusque *adstrictæ* Molestia forsan ferenda est. Quamdiu enim soluta illis *Alvus* fluit, frustra laxatas *Corporis* Fibras contrahere aut confirmare nituntur ; cum unde orta est prima Mali Labes *indidem* Medela inchoanda sit exinde per reliquum Corpus diffundenda sicut contorto ab alterâ Extremitate Resti sensim Plicæ aut Rugæ ad alteram usque propagantur. *Facilis* est Medicamentis Aditus ad Ventriculi Intestinorumque Fibras, ad reliquas *difficilior* & per Circuitus atque Ambages longior. Cumque *Fibrarum* Relaxatio, Infirmitas, & Vis elasticæ Defectus Origo sit omnium qui *Nervini* dicuntur, Morbi, *his* nulla nisi quibus *Fibræ* contrahuntur, stipantur, & roborantur Medicamenta proderunt. Ea autem quoscunque *primos illibatis suis Viribus* contigerint, Ventriculi scilicet & Intestinorum, Villos validiùs corrugabunt & firmabunt. Verbo, qui non priùs confirmato Stomacho atque Intestinis, Nervorum Morbos arcere sperat, idem à Citharæ Fidibus Aquâ maceratis & flaccidis validos Tremores & canorum liquidumque Sonum expectet.

§. 7. EXPERIENTIA & Observatione mihi compertum est, *semel de Die* Alvum exonerantibus Cibi Recrementa *tertio* postquam assumptus fuerit Die per inferiora expelli : *alternis* tantum Diebus eo se levantibus Onere,
non

non nisi *sexto*. Quod de *Infirmioribus*, ut *omnia ferè nostra*, dictum puta. Nam quibus præ *Fibrarum Robore* citatior est Alvus, ii *Bidui* aut etiam *minore* Intervallo à Cibo quovis comesto ejus Fœcem deponunt. Curiosi hæc vera experientur devoratâ quâvis Nuce lævi quæ intacta transeat per Intestina, nec illa irriter. Hujus Varietatis *Causa* est quòd quo minor fuerit Alimenti *Quantitas* eo diutius lacteorum Osculis objicitur, cum minore suo *Pondere* Intestina minùs premat: quare hæc illud arctiùs amplectuntur & non nisi *penitùs* digestum *omnique suo Humore* spoliatum dimittunt: unde *Temperantibus* *aridior* Alvus; *Intemperantibus* verò, contrariâ de Causâ, Alimentorum *Progressus acceleratur*: unde illis perpetua Intestinorum *Lævitas*; quâ nihil quidquam manifestiùs Intemperantiam indicat. Præterea temperanter viventibus & semel tantùm de Die Carne vescentibus sæpè observavi accidere, si quando plenior Pastus Stomacho molestior fuisset, licet per insequens Biduum & Animo & Corpore optimè se habuerint, ut *tertio* demùm Die quo plenioris Cibationis Recrementa per Alvum secedebant *Animo dejicerentur*, *Flatibus distenderentur*, *Oculi caligarent*, *Caput gravaretur*, *Intestina Colicis*, *totumque Corpus Rheumaticis Doloribus urgeretur*. Unde colligere licet,

(1.) EODEM *Temporis Spatio Alimenta* in Chylum Sanguinemq; redacta minimos Corporis Canales ingredi, indeque perspirabilis Halitûs Specie exire, *quo* eorundem *Recrementa* per Intestina vecta Ano ejiciuntur.

(2.) VERISSIMUM esse Medicorum Axioma; *Primæ Concoctionis Errores subsequen-
tibus non emendari* (nisi fortè sequenti Articulo dicenda generali Regulæ Limites ponere videantur): indigestus enim Cibus, cùm transpiraret, molestior fuit quàm cùm Stomacho gravis incumberet.

(3.) HOMINUM *Vulgus* egregiè *falli* cùm quæ patiuntur *Mala*, Malorumque quæ sentiunt *Solamina*, Alimento aut Medicamento *proximè deglutito* accepta referunt. Imò Coli, verbi gratiâ, Intemperie laboranti per duos trefve Dies tenui Victu utendum est priùs quàm insigne & manifestum aliquod Morbi Levamen à Temperantiâ sentiat; quod quidem non maturiùs est expectandum quàm id elapsum fuerit Intervallum post quod ei redire solet Alvi exonerandæ Cupido.

§. 8. QUÆDAM Alimentorum Genera, nonnunquam *Ventriculo & Intestinis gravia* & molesta dum primam Concoctionem subeunt, *posterioribus* tamen *facile* cedentia, tutissimè comeduntur. Talia sunt Lacticinia,
Caseus,

dependet, quæque Potûs Dodranti *Quantitate* respondet, optima est, Alimentumque justâ Proportione adhibitum accuratè digestum esse, neque crudis Corpus Humoribus repleri, ostendit. Talis est eorum Urina qui Temperantiæ & debitæ Exercitationis Beneficio, integrâ Sanitate fruuntur.

E CONTRA, liberiùs viventibus pleniùsque pastis, Urinæ pallentis, pellucidæ nec salis copiosa Excretio planè indicat perspirabilem Materiam intra Corpus detineri ; Chylum minùs accuratè comminutum & secundariis Coctionibus minùs elaboratum in Canalibus angustioribus hære, *liquidiorum* Humorum imperfectam Secretionem fieri, Salis denique urinarii crassiores nec satis fractas Moles aut Sanguini strictiùs uniri aut in Carnis solidæ Interstitiis incommode subsistere. Quem conturbatum Oeconomix animalis Statum sequuntur Animi dejectio, extremorum Membrorum Algores, Cephalalgix, Dolores aliâ atque aliâ Parte rheumatici, Coli & reliquorum Intestinorum Tormina. Hujusmodi Urinæ Profluvio *moderando* conducit, cubitum ituros compositi Pulveris è Chelis Cancrorum aut Confectionis Kermesinæ aut Raleianæ parvâ Quantitate deglutitâ, Vinum album multâ Aquâ dilutum Lactisque calentis fero medicatum (Possetam vocant) plenis Poculis bibere, obstructæ Perspirationis denuò redintegrandæ Causâ. Morbis autem postmodum

modum *secuturis* ut occurratur, temperantiùs in posterum vivendum est & Corporis Exercitationi vacandum.

§. 10. HIC non pigebit Differentiam notare quæ inter *Hypochondriacorum* aut *Hystericarum* Urinam intercedit atque eam quam profundunt qui vero laborant *Diabete*; *cujus* Morbi Metu non rarò terrentur meticolosi quidam Homines *priore illo* detenti. Utrorumque Urina, primo saltem Aspectu, similis est; utrobique par Animi Dejectio. Sed *Diabete* laborantibus perpetua Sitis, Arteriæ frequens & debilis Pulsus est, Urinæque dulcis & mellei ferè Saporis diuturnius & copiosius Profluvium ita nonnunquam immane ut paucorum Dierum Spatio misero Ægro Vires, exhausto Corpore, succumbant. *Hypochondriacis* autem & *Hystericis* nulla aut minima Sitis, nec Pulsus frequens, sed contrà nimis rarus debilisque, Profluvium citò, sive ultrò sive diaphoretico aliquo Medicamento, sistitur, extrema denique Corporis Membra frigent quod *Diabete* languentibus non accidit.

§. 11. TENUIS illa & *subcærulea* aut *versicolor* Pellicula quæ Urinæ *Scorbuticorum* aut *Cachecticorum*, Olei aut Pinguedinis instar, quandoque innatat, Salis Particulis constat ad eundem Modum congregatis quo in Lixiviorum, ad Cryсталlos formandos frigidò

gido in Loco sepositorum, Superficie non dissimilis Membranula contextitur.

SUNT quos non parùm terret *Urina turbida* & Sedimentum præbens *intercisum Laterumque Ramentis simile*. Qualis etsi Sanguinem Particulis Salis crassis, crudâque Materiâ repletum ostendat : cùm tamen eadem *extra Corpus protrudi* simul manifestè monstret ; perplacere debet (talìa enim excerni quàm intùs coâcervari satius est) ; & *Urinæ* limpidæ Profluvium secuta, Morborum alioquin inde nasciturorum Metu Ægrum liberat. Præterea *Sanctorius* monuit & Experientia confirmat, plerisque omnibus *Viris* menstruo ferè Intervallo hujusmodi *Urinæ* Profluvium accidere ad instar menstruæ *Mulierum* Evacuationis sanguinæ.

QUI *flammei* Coloris, *crassam & turbidissimam* Urinam *parvâ Quantitate* meïunt, iis Sanguis Potùs spirituosus aut Carnis Sale justo copiosiore accensus æstuat. Quare illis à Carnium Esu illicò temperandum est Vinumque Aquâ non modicè diluendum : nisi ardenti acuto aut ancipiti & periculoso è diuturnorum Genere Morbo se corripere pro nihilo habeant.

PESSIMÆ omnium Significationis est *Urina ferruginea* aut *subnigra*, *exiguæ Quantitatis nihil Sedimenti* dimittens. Hæc in *Morbis acutis*

acutis summam Cruditatem, Inflammationem maximam & Gangrenæ Periculo non vacantem, & labantem Onerique succumbentem Naturam ostendit. *Nullo* autem *conspicuo* aut *evidenti Morbo* detentorum Vires coctrices languidissimas esse, crudissimâ Materiâ omnia repleri, Partes Sanguinem componentes indivulso Nexu cohærere, torpescere deniq; animales quascunq; Functiones. Quò cum perventum est, forti fideliqu; Medici Operâ *omnino* opus est: neq; tùm *Ægrotus*, si sapiat, *sibi soli* fidat, præcipuè si diutino Luxui & Intemperantiæ prægressæ hæc debeantur Mala.

DE Urinâ *fuscâ, sanguineâ, lacteâ, purulentâ, Pelliculas, Ramenta, Membranulas, Sabulumve* vehente nihil hîc dicendum puto. Talem esse *Nephriticorum & Calculo* laborantium Urinam omnes nôrunt, quod Sabulum ipsum, derafa Vasis Ramenta, disruptis Calculo Canalibus erumpens Sanguis, Pulque Ulcere effluens satis ostendunt.

§. 12. ACCIDIT etiam quibusdam *Fibrarum Flacciditate infirmis* Evacuatio quædam & per *Alvum* & per *Urinam* à vulgaribus Medicinæ Scriptoribus minùs observata, non modicâ tamen Formidine *Ægrorum* Animos implens. *Albam*, dico, *pellucentem & viscidam* Materiam, Gelatinæ æmulam, cum Fœcibus usquè ejectam, nunc majore nunc minore Quantitate; & *album, lacteum, lentum*

tum Urinae Sedimentum Cremori aut *Puri* perfectè cocto non absimile. Falli mihi videntur qui intestinorum aut Renum *Ulceri* hæc imputant, quod suspicati Animo dejecti parùm abest ut in Morbum quem horrent ipso ejus Horrore incidant. Certò tamen constat *neutrobique* *Ulceri* aut *Puri* Locum esse. Dolor acutus & vehemens, cum Ardore & diversi Coloris Pure Ulcus manifestè produnt. Horum tamen *nullum hîc* invenias, aut si quem Dolorem, minimè tamen insignem, nullos Ardores hecéticos internorum Ulcerum perpetuos Comites, nullum admistum Sanguinem Saniemve, aut Fœtorem Putredinis Indicem. Præterea, hæc *frigidis* accidunt, *Paralyticis*, quibusque *Laxitate Fibrarum* Arteria debiliter pullat omnesque animales Functiones languent, Hominibus scilicet Inflammationi minimè obnoxiiis. Ex quibus patet ulceri hæc Mala non deberi.

QUOD per *Alvum* excernitur aut *Chyli* Portio est, Infarctû aliquot Lacteorum, Ingressu in Sanguinis Canales prohibita, aut *Mucus* Intestinis lubricandis destinatus sive nimîa Quantitate secretus sive Glandularum illud separantium Obstructione collectus & per Intervalla, ubi Copia ejus increverit, Viam sibi aperiens. Quorum utrumvis, Humoris Parte longiore Morâ & Intestinorum Calore absumptâ, densatur, tandemq; vermiculari eorundem Motu cum Fœcibus exprimitur. Ad eundem ferè Modum

Modum quo intemperantiùs viventibus (quibus viscidorum præcipuè Humorum Secretio auge-
tur) Glandularum circa Os, Fauces & Laryn-
gem sitarum Liquores Frigore concrecentes hæ-
rent primò, deinde viscidi lentiq; exscreantur.

LACTEA pariter Materia quam dixi in *Urinâ*
colligi, non aliud est quàm *Mucus Urinæ* Cana-
libus & Receptaculo lubricandis factus, nimiâ
propter Glandularum Laxitatem Copiâ excretus.

NEQUE aliter utriq; huic Malo quàm aliis quib-
usvis Fibrarum laxarum Morbis medendum
est, accuratâ nempe Viçtûs Ratione & Medica-
mentis astringentibus & corroborantibus.

§. 13. TERTIO Modo Corpus evacuatur
insensibili Halitu perspirante. Hujus Quanti-
tati accuratiùs ponderandæ aptatam *Sanctorius*
pensilem sellam excogitavit; ingeniosum qui-
dem Inventum & *Medicis* apprimè utile, cu-
jus scilicet Ope hujus Evacuationis Naturam
omniaque Accidentia minutiùs investigent
Ægrorumque Commodo addiscant; Usui ta-
men quotidiano *quorumvis Hominum* minùs
aptum, quippe quod non sine laboriosâ Mo-
lestiâ majorique Animi Attentione & Tem-
poris Dispendio quàm occupatioribus liceat
aut cuiquam ferè libeat, possit adhiberi. Ma-
joris interim ad Sanitatem Momenti est libera
& plena Materiæ perspirabilis quàm Fœcum
simul & *Urinæ* Evacuatio; cùm illa hanc

utramque in calidioribus Regionibus Quantitate longè superet, in frigidioribus æquet aut minimum superetur, ejusque Obstructio *multorum* acutorum & diuturnorum Morborum Causa, & diuturnorum *ferè omnium* perpetuus Comes sit.

§. 14. DOCTISSIMUS Medicus & diligens Rerum naturalium Observator *Jacobus Keilius* in *Medicinâ suâ Staticâ Britannicâ* irrefragabilibus Argumentis ostendit Frigus susceptum non aliud esse quàm humidum nitrosumque Aërem magnâ Copiâ per Transpirationis Meatulos intra Corpus admissum, qui Sanguinem spissando (quod Sanguinis post susceptum Frigus Missio ostendit) indeque non perspirabilis tantum Materiæ sed & liquidiorum quorumcunque Humorum Secretionem impediendo, brevè toto Corpore Turbas Febriculamque excitat &, nisi principio obstes, Phthiſeos, insigniorum Viscerum Obstructionis, Cachexiæque Fundamenta ponit.

INFIRMIORIBUS igitur & *Valetudinariis* diligenter curandum est ne Frigus suscipiant: Quòd si quo Infortunio hoc Malum *occupaverit*; ut, priùs quàm altiores egerit Radices, extirpetur allaborandum. Et Morbo quidem cognito Remedium facilè deprehenditur, quod hujusmodi est. *Æger* cubitum iturus *compositi Pulveris è Chelis Cancrorum* Scrupulo superbibat *Liquoris* cujusvis *tenuis calentis* (qualem

sem profluente Urinâ limpidâ commendavimus) Haustus aliquot, admistis cuique *Spiritus Cornu cervini* decem Guttis, Perspirationis instaurandæ Causâ. Mane, si opus sit, eadem repetat, Lectoque se contineat usquedùm Onere se levatum sentiat. Caveat tamen ne, laxatis jam Sudatione Fibris, frigidi Aëris Accessû Malum recrudescat. Quare, non nisi Vestibus solito densioribus munitus, eum ingrediatur. Deinde per Biduum Triduumve tenuiore Victu utatur (Cerealibus, Sorbitionibus, Pulli Carne) Potuque tepente. Verbo, suscepto Frigore non aliter quàm invadente Febriculâ Corpus curandum est. Quàm Viam insistentibus rarò Tussis aut Sputum supervenit. Si tamen supervenerit, *Gummi Ammoniaci* Semunciâ, duabus *Aquæ Hordei* Libris solutâ, aut *Sacchari crystallini* pauxillo *Olei Amygdalarum dulcium* soluto, multò faciliùs, tutius & efficacius ejiciuntur asperæ Arteriæ hærentiâ, quàm *Balsamis*, *Linctibus* similibusque vulgò usitatis; quæ Ventriculo molesta sunt, & Concoctionem impediendo graviora arcessunt Mala quàm quibus profligandis adhibentur.

§. 15. NULLA certiùs Ratione perspirabilis Materiæ Evacuatio tanta talisque conservatur qualem bona Valetudo postulat quàm *temperanti Victu* (quo scilicet tantum, neque amplius, Nutrimenti in Ventriculum detruditur quàm cui ad debitam Fluiditatem redigendo ille sufficit, quantumque Corpori reparando

fatis est) *moderatâ Exercitatione, Frigidarii Strigilisque commodo Usu*; de quibus omnibus jam supra dictum est.

OBSTRUCTUM nec liberè fluentem *perspirabilem Halitum* ostendunt Tendinum Subfultus, Jactatio Corporis per Lectum, Volutatio de Latere in Latus, Irrequies denique omnis & Membrorum inde orta Gravitas, Torpor & Lassitudo matutina, Oscitatio, Pandiculatio, Ructus crudus aut multus, Tormina, Dolores Colici, Animique Dejectio. Hæc enim, sive intemperanti Victui, sive Frigori suscepto, sive Animi Mærori Originem suam debeant, Perspirationem continuò impediunt. Quibus itaque quantocyùs obviam eundum est leni primò Alvi subductione, deinde Victu parciori & Corporis Agitatione solitâ majore.

FLATUUM magnam Partem obstructæ Perspirationi deberi *Sanctorius* liquidò ostendit. *Oscitatio & Pandiculatio* Musculorum Convulsiones sunt perspirabilis Halitus obstructi Irritatione excitatæ, quibus ille excutitur; ut *omne* quidem *Convulsionis Genus* provido & sapienti Naturæ Instituto, noxiis quâ Vaporibus, quâ Humoribus, *quibusvis* denique *molestis* è Corpore *propellendis* accommodatum est. *Tussis* enim, Diaphragmatis & Musculorum intercostalium, aliorumque Respirationi inservientium reciprocis Convulsionibus Pituitam viscidam, aut mordicantem, aut quidvis Laryngi,

Laryngi, aut asperæ Arteriæ molestum, rejicit. *Vomitus* irritatis & convulsis Abdominis Musculis & Diaphragmate Ventriculo molesta, aliquando & Renibus graves Calculos, expellit. Puerperæ eorundem Musculorum, & Matricis fortè ipsius, Convulsionibus *Fætum excludunt*. *Sternutatione* & Nasi Glandulæ exonerantur & omnes superiores Corporis Partes quassatæ, hærentia Fibris suis noxia quæcunque faciliùs excutiant. *Horrores* ingruente Frigore aut Morbo aborti Perspirationi impeditæ succurrunt. *Risus*, saluberrimum profecto Exercitationis Genus, totum Corporis Truncum concutiens, quibuscunque Moleculis seu Fibrillæ onerantur, seu Canaliculi obturantur, eas tremulâ Vibratione projicit. Contorsiones denique & Contractiones cùm Infantum tùm Adultorum, præcipuè *Epilepticorum*, *Hypochondriacorum* & *Hystericarum*, ad quæ significanda generale *Convulsionis* Nomen Vulgaris Usus restrixit; quid aliud esse putes quam Spasmos violentiores & quasi laboriosam Luctam omnium quotquot sunt Corporis Musculorum acrium Halituum & Vaporum è quâcunque Cavitate & Interstitio Expulsionem summo Nifu omnique Ope molientium?

§. 16. PRÆTER jam dictas *omnibus communes*, accidit etiam quibusdam *summa Fibrarum Laxitate* laborantibus *privata* quædam Evacuatio Humoris cujusdam tenuis, ex Oris, Faucium, Oesophagi & ipsis etiam Ventriculi

triculi Glandulis per Os se reddentis; quam nostratium aliqui *Sputationem nervinam aut scorbuticam* vocare solent. Hæc Quantitate suâ nonnunquam Salivationem Mercurio excitatam æmulatur, Infirmisque nonnullis Tabis Metum incutit, cùm tamen nihil minùs indicet. Cujus Rei ut Causam inquiramus, recolendum est, quibusdam *Paralysi altius tactis*, præsertim Ætate provectioribus, Salivam ex Ore per Mentum Pectusque defluere, & tantâ quidem Copiâ ut ne loqui quidem iis liberum sit nisi inanito priùs Ore abstersâque Linteolo Salivâ. Adeoque aliquibus penitus fractis, hujusmodi Humor scatet ut levissimâ quâcunque de Causâ sive Gaudium sive Mærorem excitante per Oculos etiam fluat Lachrymarum Specie, quas Suspiria, Singultusque, Lachrymarum perpetui ferè Comites & *Assuetudine* iisdem conjuncti, sequuntur. *Fatuorum* præterea & Mentis inopum quoddam Genus, quibus à * Sputi Profluvio apud nostrates Nomen est, & *Hypochondriacorum* ii quos summa Morbi Vis pervicaci *Morositate* aut *Stupore* urget, plerique denique *Fibrarum insigni Laxitate* laborantes, hujusmodi Profluvio plùs minùs obnoxii degunt, præcipuè postquam Gulæ (quod non rarò fit) aliquantisper indulserint. *Laxatis* igitur *resolutisque Fibris* manifestum est salivarium hoc

---

* Drivellers.

Profluvium oriri. *Jam* antè ostendi nimium aut difficilè concoquendum Nutrimentum, *Fibrarum Remissione Imbecillis* in Chylum lentum, viscidum, crassum verti, cujus Partes crassissimas Lacteorum Osculis majores in Cavitate Intestinorum putrescentes & fermentatas Flatus, Tormina, Colique Intemperiem gignere, tandemque Acore suo adinstar Medicamenti cathartici vellicante Viam sibi per Anum aperire. *Nunc* animadvertendum est, eam Chyli Portionem *viscidam* quæ Lactea primum (viscidior autem Infirmorum quàm Robustiorum Lactea ingreditur Vasa, propter constrictiora *his* quàm *illis* eorundem Oscula) & deinceps Sanguinis Canales subintrat, cum tamen illi penitiùs misceri nequeat aut eousque comminui ut per minimas Arteriolas & perspirabilis Materiæ Meatulos exilissimos commodè transire possit, necessariò cogi in *laxiores* Aditus Glandularum *lentioribus* Humoribus à Sanguine secernendis assignatarum. Tales autem imprimis sunt *salivariæ Fauces* *umque Glandulæ* prædicti Profluvii Scaturigines.

REVERA, quod Ratio expectandum suadet Observatio manifestò ostendit, *Infirmis* scilicet continuato per aliquod Tempus intemperante Victu universas Corporis *Glandulas minoraque Vascula* intumescere & obstrui; quibus Nervos vicinos & alios Canaliculos adjacentes prementibus (quâ Pressione & Fibrarum vibrans
vege-

vegetusque Motus sistitur & Fluidorum Circuitus impeditur) Inertiam, Stuporem reliqua-
 que quotquot sunt sua Mala debent. Omnium
 autem maximè tument laxiores & patentiores,
 ideòque faciliùs cedentes, Glandulæ Humores
 viscidos secernentes. Quà de Causâ ut *Bag-
 livius* Os Linguamque in acutis accuratè inspi-
 cienda esse, quò Stomachi, Intestinorum, Vis-
 cerumque Conditio innotescat ego in diutur-
 nis Morbis non ipsos tantùm Oculos, sed &
 Carunculas lachrymales Oculis adjacentes di-
 ligenter observandas esse moneo. Nam non
 solum Oculorum Languor & retusa Acies
 pessimi Ominis sunt, sed & lachrymalis Ca-
 runcula in majore Oculi Cantho sita si tume-
 at solitoque durior majorque videatur, Fi-
 brarum Laxitatem Functionumque naturalium
 Debilitatem incauto Victui debitam arguit.
 Quod mihi *Experientiâ* compertissimum est,
 cuicunque tandem Causæ ejus Carunculæ
 Tumor debeatur, sive Glandulæ veræ lachry-
 mali reliquisque Orbitam Oculi obsidentibus
 tenaciore & copiosiore Humore infarctis, cò-
 que Oculum ipsum vicinamque Carunculam
 extrorsùm trudentibus, sive privatis ipsius Ca-
 runculæ minutissimis, sed accuratam *oculatis-
 simi Morgagni* Indaginem non fugientibus
 Glandulis, pariter affectis eademque efficien-
 tibus. Istiusmodi Corporum vicinorum in
 opticum Nervum præcipuè, deinde & in alias
 Oculi Partes Pressuræ referenda est Hypochon-
 driacis & Hystericis familiaris Confusio, Ob-
 scuritas

securitas & Hebetudo Visûs, Oculisque ober-
 rantes Atomi, Muscæ, Maculæ. Hæc nisi
Oculi privatim ex evidente aliquâ Causâ sin-
gulari patiantur; *lachrymali* Carunculâ intum-
 mescente aut protrusâ Glandulas *quasvis* per
 Corporis *superiora* dispersas itidem Humoribus
 ex intemperanti Victu viscidis infarctas tumere,
 tutò concluditur. Ex iis *Salivariæ* Oris, Fau-
 cium & Oesophagi distentæ, vicinos Nervos
 comprimendo varièque afficiendo, nunc suf-
 focationis aut Strangulationis molesto sensu
 torquent, nunc inani Deglutitionis Actione
 ludunt, frequentibusque Querelis Occasionem
 præbent. Crudi præterea Humores Flatusque
 Ventriculum, Intestina, totumque Abdominis
 Cavum distendentes, Diaphragmatis obsisten-
 do Contractioni Respirationem impediunt;
 unde, conturbatis omnibus Thoracis Partibus
 præcipuèque Nervis irritatis, conspirante etiam
 Oesophagi Angustiâ & Contractione, neque
 Aëri Ingressus neque Flatibus Exitus concedi-
 tur; eoque jam dictis aliisque mille Malis
 miser torquetur, quorum dilucidæ Expositioni
 hoc Loci immorari non convenit. De Viâ
 enim diverti ut monerem quantas & quàm
 funestas Turbas excitare possunt minora Cor-
 poris Vascula, imprimis vero Glandulæ, Hu-
 moribus viscidis distenta.

NUNC ad eorundem *Evacuationem* rever-
 tamur, *naturalem* nempe *Salivationem*, quæ
 profectò (ut & tenacioris Pituitæ *Screatus*,
Y
Tussis

Tussis nervosæ Nomine notus, & *Tussis Puerorum convulsivæ*) non aliud est quàm Naturæ Fibrarum Onera excutere molientis Conatus, & *criticus* quidem, si prudenter tractetur, futurus, nec præsentem solum Paroxysmum soluturus, sed & liberum Sanguinis Circuitum & perspirabilis Halitûs Effluxum, ablati eorundem Obicibus, instauraturus, accedente insuper, perpetuo Sanitatis Comite, Animi Alacritate.

INEPTISSIME quidam *Spiritibus* ardentibus & *Cardiacis* hunc Fluxum *sistere* Animumque dejectum erigere satagunt. Isti, occlusis ad Tempus Glandularum Emissariis, *Evacuacionem* quidem sistunt, sed *criticam*, quæ *sisti non debuit*, inclusamque Materiam magis condensant & includentes Canales ulteriùs distendunt; unde & Incommoda crescunt & Periculum.

ALII *generoso Nutrimento* liberiùs se ingurgitant, sanatumque credunt Morbum cùm recentis spirituosì Chyli suavi Fotu resecti tantisper vigent valentque; neque sentiunt se Morbo novum Fomitẽ suppeditasse, & quod jam pro Medicamento habent mox se Venenum experturos.

IMPORTUNE hic omnis Medela adhibetur. Naturæ enim Res permittenda est; nec Evacuatio hæc *critica* aut promovenda aut retardanda est. Corpus tantummodò interim sustinen-

stinendum est Cibo leviori, facilè concoquendo, Potuque non spirituosò & ardente, sed tenui, utroque parcè eâque Quantitate adhibito cui pares sint languidiores jam Ventriculi Vi- res. Sic demùm purgatis Humoribus crudâ- que sui Parte per opportunas Glandulas emun- ctis, liberatisque Pressu Canalibus, quò per eosdem idonei Liquores inoffensi fluant, Fla- tibusque antea interclusus nunc pate scat Ex- itus, Salivatio sensim imminuta postremò sponte desinet. Eâ demùm *jamjam desiturâ* (nec antè) commodum erit leni Vomitorio lentas Pituitæ Reliquias Ventriculo everrere Flatulque Interstitiis Fibrarum inclusos expri- mere; mitique postea & Stomacho grato pur- gatorio Medicamento Intestina & abstergere & roborare. His ritè administratis Æger & Dolore & Onere levabitur, Sanguini per suos Canales Circuitus & perspirabili Materiæ Exi- tus patebit, & expedito jam Cerebro, cum Fibrarum Tensione Corpori Sanitas Animoque Alacritas redibit.

NON tamen dissimulandum puto, ut Na- tura exhausta & debilitata, vehementis gravisq; Morbi sive acuti sive longi Crisi non rarò succumbit, hujusmodi Sputationem aliquoties non nisi Ægri Morte fuisse finitam; quod Hydropicis & Diabete inveterato laborantibus pariter nonnunquam accidit, ita nempe peni- tûs dissolutâ Sanguinis Crasi, rubra ejusdem Portione in merum Gluten coactâ & serosâ

in acre Lixivium degenerante, ut scorbutica hæc ejus Dispositio nullis Medicamentis sanabilis sit, nullâque Arte dissociatorum Unio redintegrari possit.

C A P. VI.

De Animi Affectibus, sive Passionibus.

§. I. **I**NSTITUTO ab Initio Ordine nunc ad Passionum Doctrinam tradendam deducor, non integram tamen & totam, sed decerptas * hinc inde aliquot ejus Portiones, quæ scilicet utiliores sint ad commonstrandum, *quantum Animi Affectus in immutandâ variè Corporis Valetudine Vitæque aut producendâ aut abbreviandâ possint.* Longè autem *majora* hæc in Re *possunt* quàm Hominum Vulgus videat. Quæ autem de iis tradenda habeo ut

---

* His similia plurima vide in nostris *Princip. Philosoph. Relig. Revelat.*

clariùs intelligantur, primò Veritates aliquot adducam quibus, tanquam Fundamentis, ea superstruentur.

§. 2. *U T Corporum* Motus eorumque in se invicem *Actiones DEUM* Naturæ Condito rem Legibus certis, Naturæ vulgò dictis, definivisse apud omnes in confessio est: utque eundem analogas *Spiritibus* Leges statuissè vix dubitari potest: Sic Spirituum Corporumque *Commercia*, *Actionesque & Passiones mutue* à determinatis etiam Legibus à DEO primum institutis totæ certè pendent; harumque Observatione constat Animæ Corporisque *Commercium* & arctus ille Nexus quo, altero affecto, alterum simul afficitur. *Hæ* autem quæ qualesque sint solâ particularium *Actionum* Eventuumque, sive Phænomenon, Observatione dignoscitur: uti variis institutis circa *Res singulares* Experimentis, *generales* Motûs Leges Corporibus datæ, deprehensæ sunt. Id certè constat, quemcunque Corporis Nervum si ferias, *congruentem* ejus *Motui Sensum* in Animâ simul excitari: & plerasque si non omnes, Animæ Cogitationes, sed proculdubio omnes ejus *Passiones* subsequi *correspondentem* corporæ alicujus Partis *Motum*. His intervenientibus *Corporis sui* Motibus variis, Anima humana cum omnibus *Rebus externis*, sive ea Corpora mundana sive alii Spiritus sint, *Commercia* habet: quemadmodum inter Urbis obsessæ Præfectum & Exercitus Ob-

fidionem

fidionem soluturi Ducem quovis Signo, de quo modò inter eos convenerit, quid alter ab altero fieri cupiat satis ostenditur; utque Cryptographi, Ope Abaci privatas eorum elementares Notulas exhibentis, Epistolas invicem missas, alias inexplicabiles clarè intelligunt.

§. 3. H o c autem Corporis Animæque commercium *Nervorum* præcipuè Ministerio exercetur. Cerebro enim, *Nervorum Origini* unde illi, ut à Radice Ramuli, ad exteriores omnes Corporis Partes disperguntur *Anima affidet*; quasi Citharædum grandiori cuidam Organo musico ritè modulato inclusum concipias, Clavicularum duplici Serie instructo, *internâ* alterâ, alterâ *externâ*, quarum Ope *ille inclusus, aliique circumstantes*, alternis psallerent, Modulosque concinentes responderent. Manifestum est, Claviculis illis *internis* respondere internas Nervorum Extremitates, quibus tactis Anima *Motum Corpori impertit*; *externis* externos eorundem Fines, quibus titillatis Corpus Motuum sive intra se ortorum sive extrinsecùs impressorum *sensum ad Animam transmittit*. In omni itaque Passione duo quasi Gradus considerandi veniunt: primus, cùm Anima ab Objectis externis *afficitur*; secundus, cùm hic Affectus in Corpus repercutitur illudque *afficit*. Et hic *corporeus Affectus ex Animi Affectu resultans quis qualisque sit* quibusque Modis *Valetudinem* immutet, nobis præcipuè quærendum est.

§. 4. CUM

§. 4. CUM autem Corpus animatum Organo musico contulimus, non tam Similitudine Rem illustrâsse quàm ipsam Rei Naturam quadantenùs declarâsse videri debemus. Mirabilem illam Nervorum à Cerebro & spinali Medullâ hinc inde *multis quasi Portis exeuntium* Contextionem aspice, per omnia Corporis Viscera & Artus continuam, & mirè variatas earundem inter se *Combinations*. Plures vide Nervos è *diversissimis* Locis ortos in *unum* Truncum connexos; hunc autem Truncum in plures iterum Ramos divisum, quorum quisque non *ab uno* aliquo radicalium derivatus est sed ex *aliquot singulorum Fibrillis* collectus; ita ut ad omnem Corporis Partem, si non ex *omni* Cerebri Medullæque spinalis Parte, ex *pluribus* saltem eorum Locis Nervi concurrant, Animæ Imperia cò deferentes, & de Rebus externis ipsiusque Corporis Statu Nuncium ad eandem referentes. Hæc, inquam, attentus intueri; & fatebere, concussio uno aliquo Nervo facilè etiam *Cognitione & Loco* proximos simul concuti; imò Motum aliqualem & quasi evanescentem adusque extrema Systematis Nervorum universi Confinia propagari posse; aut potius hæc non posse non evenire.

SUNT autem Corporis Nervi ad *musicos* quosdam Tonos, in variis quidem Corporibus varios, ita contenti & modulati, ut ad conso-

nos

nos Fidium aut Tibiarum Tonos toti contré-
mant atque oscillent. Pro Fibrarum verò
Oscillatione vividâ aut languente viget lan-
guetve animalis Vita, ipsumque Animal gau-
det mæretve.

HÆC consideranti nequaquam intellectu
difficile erit mœstorum *Animos musicis Modu-
lis* erigi, imo hærentes extremis *Corporis* Vas-
culis lentos Humores pernicious Fibrillarum
vibrantium quasi Talitris commolitos contri-
tosque ad pristinam suam Fluiditatem redigi,
indèque expulsos aliis à Tergo urgentibus Hu-
moribus Locum cedere, neque ultra libero
Sanguinis Circuitui obstare. Canoris autem
Fidibus aut frequentius repetitis earundem Pul-
sibus si justo vehementiores excitentur Nervo-
rum Fibrillarumque Corporis Vibrationes,
quod sine earundem aliquali Divulsione fieri
nequit; effusio primùm Gaudio, mox Mu-
sicæ Tædio & tantillâ Lassitudine sive Ignaviâ
ad Tristitiam vergente corripimur. Neque
desunt Citharædis sui Moduli quibus vividè
oscillantes Corporis Fibras languidiore Vibra-
tione imbuant & quasi Contagio inficiant;
nec, quibus earundem celerrimas acerrimasque
derepentè concitent Vibrationes, Iræque *simul*
& Furoris horrendos Motus.

TANTUM autem posse Chordarum Musi-
carum Tremores in excitandis similibus *homo-
tonorum Nervorum Fibrarumque animalium*
Vibra-

Vibrationibus ille saltem non mirabitur cui notum est amplissimum quemvis firmissimè-que constructum *Fornicem* ad *respondentis Tono suo* musicæ Chordulæ Pulsus, aut etiam Vocis humanæ Cantum, *totum quantus est contremere* &, si fortiùs urgeas, *reboare*, simulque impositam Molem vel vastissimam ad summa usque Culmina concutere. Neq; ignobile Virium Soni harmonici Argumentum est, Vocis humanæ modulato Cantui *accinere* vicina *omnia sonora* Corpora ; eâdemque Tonum aliquem fortiùs proferente vitreum *eiusdem Toni* Calicem *retinnire*, & si instes longiùsque canoram Vocem protrahas, *disillire*. Nunc unde divertimus eò redeamus.

§. 5. CORPORA quidem nihil *agunt*, & quæ *agere videntur* Actionem tantum aliunde communicatam per se transmittunt aliòque transferunt. Spiritibus, è contrà, inest Facultas *activa*, movens, sui que potens ; quâ se dirigunt, suasque Actiones, pro variis intra se ortis Cogitationibus Rerumque externarum Circumstantiis, determinant definiuntque. Quod verum esse *ex ipso Corporum Motu* evincitur : quem nec ab ipsis Corporibus oriri, & quotidie tamen de novo produci, tam evidens est quàm quod evidentissimum. Unde autem novum recentemque Motum nisi à Spiritibus deduces ? Sed hoc omnibus vel mediocriter doctis in confesso est ; nec qui veræ Philosophiæ vel prima Elementa

Z

aspexit,

aspexit, id negat. Si cui tamen pulcherrimâ & solidissimâ de *hâc Animi Facultate* ejusque Proprietate, quæ *Libertas* est, Doctrinâ se erudire placeat, ille clarissimi nostri *Clarkii*, acerrimo Judicio Viri, gravia simul & subtilia scripta perlegat, *Commercium* nempe *Epistolicum* cum celeberrimo *Leibnitio* & *Animadversiones* in *Disquisitionem* quandam de *Libertate Humanâ* eidem Tractatui cum aliquot ejusdem Argumenti *Epistolis responsoriis* subnexas.

§. 6. PRÆTEREA, ut Corporibus inest Gravititas sive *Attractionis* Vis, quâ in mutuos Amplexus feruntur, & minora quæque majus aliquod ambientia versus ejus Centrum tendunt : ita Spiritibus inditum est Principium quoddam huic *analogum* quo, Impedimentis remotis, illi *se mutuò appeterent* & complecterentur, omnesque ad *Conditorem suum* (eorum Centrum, Fontem & Originem & quasi Petram ex quâ excisi sunt) non segniùs tenderent quàm Planetæ ad Solem omnes & quisque ad quemque gravitat. Estque hoc spiritualis Mundi, ut illud materialis, firmissimum Ligamentum, sacris Scriptoribus *Charitatis Vinculum* appellatum. Tale certè intimæ Spirituum Naturæ & imis quasi Medullis hæere Principium, manifestum est, si quid veri in se habeat *analogica* à Corporum ad Spirituum Naturam Ratiocinatio. Est autem *Analogia*, si verum fateri volumus,

mus, unicum veræ Scientiæ Fundamentum ;
nobis saltem, quibus pauci tantum totius
 Catenæ Annuli, aut disjectæ aliquot universi
 Systematis mundani Particulæ, sub Conspe-
 ctum cadunt, quibusque propterea ex *viso-
 rum* Indole *invisibilium* Natura colligenda est.
 Neque putandum est beneficentissimum Re-
 rum Conditorem, qui non alio certè Animo
 Substantias Intellectu præditas creavit quàm
 ut summâ quam capere possent Felicitate
 bearet, eas tamen nudas & indefensas tot
 undique circumstantium Reum creatarum
 Blanditiis easdem à seipso allicientibus expo-
 suisse, non addito interim earum Naturæ
Momento quodam quo versus *eum ipsum*
 vergerent & Vi omnem Vim externam su-
 perante inclinarentur ; cùm *ille* iis omnis
 Felicitatis veræ unicus Fons & Origo sit.
 Imò ne *nobis* quidem, etsi à recto Naturæ
 Tramite devii erraverimus, &, quemadmo-
 dum Magnete tactum Ferramentum alieno
 Situ diutius detentum Mundi Cardines agrè
 jam invalidèque requirit, sic nobis primæva
 Virtus magnam, ah ! Partem elanguerit atq;
 obruta sit ; ne *nobis*, inquam, sic mutatis
 omnes hujus Propensionis *Reliquiæ* perierunt.
*Quid conscii Animi Stimuli, immortalis Vitæ
 flagrans Desiderium, totalis Abolitionis Hor-
 ror, Honoris & Famæ apud Posteror Ardor
 immanis ? Quid Cultus* ab omnibus Homi-
 nibus, quibus modò Humanitatis aliquid
 superest, *Numini* cuidam, sæpè quidem vano

fiſtoque ſed tamen *Numini* redditus ? Quid hæc ſunt, niſi hærentia humanis Animis *Veſtigia* naturalis illius ad DEUM *Præponderationis*, & indivulſæ cum illo *Conjunctionis* æternæque in illo *Requiei* anhelans *Cupido* ? Quid illa omnibus obſervata Humanitas ſivè *Philanthropia* ? quid illa *Reverentia* quâ *eximios probosque Viros*, etiam *fiſtos* *Pœtarum Heroas*, proſequimur ? Quid, inquam, illa ſunt, niſi primitùs intertextæ Animorum noſtrorum Fabricæ *Charitatis* quâ *congeneres Animas*, præcipuè *eximiâ Virtute* nobiles amplectimur, Reliquiæ ? Et hæc quidem tale inefſe nobis quale deſcripſimus *Principium ex Effectis* oſtendunt ; ut analogica ab aliarum Rerum Naturâ *Ratiocinatio*, & Naturæ divinæ ejuſque *Proprietatum Conſideratio* idem *ex Cauſis* monſtrant. Qui ſacris *Scriptoribus*, de Deo ex ejuſdem *Inſtitutione* docentibus, *Fidem* adhibent, iis de hoc *Principio* ne vel minimum *Dubium* hærebit. * *Moſen* illi audient de *Lege Cordibus* noſtris inſculpto, & *D. Paulum* de hac *Charitate* univerſali tanquam de † ſupremo *Perfectionis* humanæ *Culmine*, loquentem.

§. 7. Ex dictis (ut Rem ſcitu digniſſimam obiter moncamus) elucet *summæ Spirituum Felicitatis summæque Miſeriæ Natura*. Nam

---

* Deut. xxx. 14.

† I Cor. xiii. ult.

fi Spirituum Naturæ insita sit, infinitam quasi Vim habens, Propensio & Momentum quo illi ad divinam suam Originem tendunt eique Divinæ Substantiæ Loco (si tam audaci Figurâ uti concedatur) unde formati sunt denuò inferi anxie efflagitant atque ardent ; igitur, indivulsâ tandem Unione illi coalescere, illis *supremus Felicitatis Apex* : ad hanc Unionem aliquousque provehi, *aliquis* etiam *Felicitatis Gradus* est. Eâ ad extremum, sine Reunionis spe, divelli, in *infimum Miseriæ* Barathrum detrudi ; ab eâ longiùs recedere, *Miseriæ appropinquare* est.

HUJUS autem Coalitionis & Divulsionis *Instrumenta* sunt, ea *Bonitas & Malitia* quæ *morales* dicuntur, Morum nempe Integritas & Nequitia.

§. 8. JAM supra traditam Doctrinam ad *Vitæ humanæ Usus* traducamus ; & quâ potissimum Ratione imminetia nobis ab infroenatis Animi Affectibus & violentis Perturbationibus, non *sanæ* tantum *longæque* sed & *jucundæ, suavis, beatæque Vitæ* (quæ illa longè amabilior est) Respectu, Pericula devitentur, doceamus. Quod ut dilucidius fiat primò ex prædictis, aliquot magè principales Animi Affectuum *Divisiones*, quæque mox dicendis, ut intelligantur, Viam muniant, sunt deducendæ.

ET primò, Siquidem Homo ex duobus Principiis Naturâ divestissimis conflatus est, Animâ scilicet & Corpore ; & quæ hæc duo afficiunt Res externæ duûm item Generum sunt, Spiritus nempe & Materia : duplici igitur Respectu Passiones in *Spirituales* & *Animales* possunt dividi. *Esse* autem sive in Rerum Naturâ existere, Passiones *purè spirituales*, quibus Spiritus a Spiritibus afficiuntur, nemo negabit qui & Spiritus *esse* & in se invicem absque corporeorum Organorum Interventu & Ministerio *agere posse* non negaverit. Hujus forte Speciei erat D. *Pauli* Extasis in tertium Cœlum rapti, ipso, an Corporis Interventu an secus miranda illa cœlestia cerneret, nesciente ; hujusmodi, Mosis cum DEO commercium, quem *coràm* vidisse dicitur. Talis etiam Gratiæ Divinæ in Hominum Animos Influxus. Imò *aliter* Animam *aliter* Corpus simul affici posse, & *hoc* dolente & laborante (*i e.* ea patiente quæ cum patitur, communi Naturæ Ordine, *Animus* dolet) *illam* leni Tranquillitate frui aut etiam Gaudio perfundi (proindeque *non omnia* Animi Sensa à Corpore pendere, sive Spiritum à Re spiritali aut *non corporeâ* affici posse) non tantùm quibus *Christiane* Religionis Dogmata placent, agnoscunt ; sed & ipsi *Stoicæ* Philosophiæ Cultores magno Consensu affirmant, hocque Fundamentum magnæ Parti Philoso-

Philosophiæ suæ substernunt. E contrâ, *Rerum minimè spiritualium* Passiones esse concedent quicunque Bruta aliud quàm mera Automata existimant. *Mixtas* dari Passiones ex Corporum & Spirituum Commercio ortas ipse Homo satis evincit ex Animâ & Corpore compositus, cujus nunc Animam Corpus, nunc Corpus Anima afficit. *Sunt* igitur Passiones cum spirituales tum animales. *Spiritualement* Passionem voco omnem Sensum in Animâ ab Objectis externis, sive materialibus corporeorum Organorum Interventu, sive spiritualibus nullo interveniente excitatum. *Animalem* autem, omnem Effectum in Corpore editum, sive à Spiritibus sive à Corporibus tanquam Causis proximis & immediatis. In hac tamen Divisione, *Passionis* Nomen latius patet quàm cum solis Animi Affectibus significandis adhibetur ; hos tamen, etiam hoc Significatu, sub se complectitur.

SECUNDO, Cum quævis Objecta externa aut *Boni* aut *Mali* Speciem nostri Respectu induere possint ; Objectorum Ratione Passiones, cum spirituales tum animales rectè dividuntur in *delectabiles* & *dolorificas* : ad quarum Classium alterutram omnis omninò Passio refertur. Quare quotquot sunt ad *Gaudium* & *Mærorem* sive Tristitiam reduci possunt, tanquam ad summa Genera sub quæ *Spes* & *Timor*, *Amor* & *Odiu* reliquæque

quæque ex his compositæ, Ratione saltem Effectuum quos Animi Passiones in Corpore edunt, facile rediguntur ; quippe Minutias non excutio. Neque enim accuratum de Passionum Naturâ Tractatum conscribo ; sed generalia quædam de iis Theoremata tanquam Fundamenta pono postea dicendorum de Affectuum Animi Momento ad Valetudinem Corporis immutandam.

TERTIO denique Passiones Ratione vehementiæ suæ *citò transeuntis*, aut tardæ sed *continuatae* Actionis, diversorumque hinc natorum in Corpore Effectuum & Perturbationum, in *acutas* & longas seu *chronicas* dividuntur non minùs commodè quàm ipsi Morbi, nec dispari de Causâ.

§. 9. OMNES Animi Affectus *delectabiles* ad *Gaudium*, omnes *dolorificas* ad *Merorem* jamjam reduximus. Et verò quævis Passio, utcunque composita, *Gaudii præcipuè aut Meroris* quem adfert Momento Corpus afficit. *His* igitur eorumque in *Corpus Effectibus* enarratis omnium Passionum *Vires præcipuè ad Valetudinem immutandam* exponi videntur.

Ex supra dictis satis patet Nervorum Interventu omne Animæ Corporisque Commercium exerceri. Illi autem ut, integrâ Sanitate, liberè, Motuque *eorundem Tensionis*
(non

nōn aliter quā in Instrumenti musici Fidibus fieri observamus) *congruo*, & proinde *harmonico* ex ipsius Rei Naturā dicendo, vibrant contremuntque, eoque ipso motu Indolentiæ saltem aut Tranquillitatis (sive *Alacritatem* potius appellare libet illam ad Gaudium Propensionem quæ ex integrâ bonâque Valetudine nascitur) Sensum Animæ imprimunt: & gratâ Titillatione *suaviter nec immodicè* stimulati, *Gaudii* etiam; at ipsâ hâc Titillatione crescente, in Vibrationes coactæ *celerius* reciprocantes quā eorum *Tensio* aut musicus Tonus ferat, *Doloris* molestum creant sensum. Ut, inquam, hæc a Corpore & Nervorum Motu Anima patitur: sic, cū *reciprocum* sit *Commercium* atque, ut inter Corpora sola, ita & inter Animam & Corpus *Actiōi Reactiō æqualis* sit, Anima *Tranquillitate* & *Indolentiâ* fruens, *congruas, Harmonicas* & quasi musicas in Nervis Vibrationes excitat. Quæ cū Oeconomix animalis Functionibus *ritè* peragendis ab ipso Naturæ Authore *aptissimæ* constitutæ sint, iis Sanitas optimè conservatur & diutissimè durat, hoc est Vita longissimè protrahitur. Sed *Gaudio* moderato tacta easdem Vibrationes *aliquantū accelerat*: unde fit ut animales Functiones interea *vegetius vividiusque* peragantur, Nervi tamen sensim *deterantur*, Gaudioque *continuo*, aut etiam brevi transeunte, si modò *nimio*, citius absumantur Nervi reliquæque Corporis Fibræ; hoc est Vita brevior reddatur, eoque brevior quò effusius impensiusque Gaudium est. Anima autem *Mærore* & *Tristitiâ* obruta Nervos ita *violenter concutit & contrahit* ut iis crispatis & cor-

rugatis omnia animalis Oeconomiae Munia conturbet, Humores cogat, concludat, liberoque Diffluxu prohibeat, Sanguinis denique Circulationem retardet, nonnunquam & penitus sistat.

§. 10. HÆC ita fieri, Animamque in Corpus & Corpus in Animam *reciprocè* agere, idque eâ Lege ut, quicunque corporearum Partium Motus Animam certâ quâdam Passione afficit, eundem *vicissim* in corpore Motum Anima excitet cum *simili Passione* afficitur, undecunque tandem ea oriatur, sive Cogitationi soli sive corporeo cuiuspiam debeatur Motui: Hæc, inquam, ita fieri, cum certâ *Observatione* constat, tum ex universalis illâ Actionum tam spiritualium quam corporearum Lege deducitur, *Actioni nempe æqualem semper & contrariam esse Reactionem*. Hinc fit ut obortum Animæ *ex corporeis Motibus Gaudium* illa in Corpus *repercutiat retorqueatque*, inde denuò in ipsam mox *refluxurum*, sicque *reciprocis Fluctibus* quasi elasticâ quâdam utriusque substantiæ, & corporeæ & spiritualis, Facultate excitatis, producendum & in longum protrahendum. Eadem cogita de *Gaudio in ipsâ Animâ primitus orto*: & similia de *Mæroris* Conservatione tantò pertinaciùs durantis quantò per eum Fibræ Corporis tensiores & rigidiores sunt statûsque sui tenaciores.

§. 11. OMNIA autem supradicta, *mediante Corde* fieri videntur. Est enim hoc præcipuum vitalis Facultatis Instrumentum; concurruntque ad illud & Partes vicinas quibus Præcordiorum
Nomen

Nomen est, magnum *Nervorum* undique còtendentium Agmen. Cujus Rei non leve etiam Argumentum habemus omnium nobis notarum Gentium Dialectis, hoc est, *communi Hominum Sensu*, Gaudio, Tristitiæ, reliquisque Passionibus *Cor*, & apud Poëtas *Præcordia*, tanquam propriam Sedem tribui. Jam, *auctis Animi Gaudio Cordis Viribus*, Sanguinis omniumque quotquot sunt Humorum Circuitio acceleratur. Quo fit ut ipsi fortiùs contriti subtiliùs attenuentur, faciliùs minimos quoscunque Canaliculos subeant eisdemque pertranscant. Hinc per intima Viscera blandus & amabilis Calor, *quasi corporeum quoddam Gaudium*, persentitur. Et Corpus, quod mœsto semianime est, nunc penitus animatum omnibus suis Particulis Atomisque vivit, viget, sentit, exultat. Membra ad primum Animæ Nutum Aurâ leviora moventur; & fiunt quæcunque in sano valentique Homine fieri convenit.

EX adverso, *cohibitis Mærore Cordis Viribus*, pressisque & contractis ejusdem *Habentis Nervis*, omnia rigent torpentque: & abolitâ jam elasticâ Vi validisque reciprocis Motibus Concussibusque inde oriri solitis, *rigidorum* vixque se commoveri patientium, aut si Loco suo dimoveantur in eundem redire vix potentium Organorum Arbitrio Vita regenda permittitur. Hinc Sanguis validâ Cordis Vi quasi *explodi* solitus, cò jam rigente vix *evomitur* in Arteriam itidem rigentem & per brevissima Intervalla oscillantem: quod ex *frequenti, parvo, duroque* ejus Pulsu innotescit.

Humores igitur, cessante latius excurrentis Oscillationis elasticâ Vi, non satis comminuti *lentescent*, viscidique facti minimis Canalibus *hærent*; unde *Obstructiones*, tenuiorumque Liqueurum *prohibita Secretio & Expulsio*. Inhibitâ autem Lymphæ secretionem *Ariditas* totius Corporis & *Sitis* moestis familiaris. Ista etiam *Sitis*, ut & *Inappetentia* Cibi, cessanti Salivæ & Humoris Ventriculi Secretioni magnam Partem debetur. Obstructâ perspirabili Materiâ Fibræ onerantur, *Corpusque* cum hac de Causâ tum Defectu vividæ vegetæque earundem Vibrationis, *grave sentitur*, & difficulter mobile *torpescit* atque *ignavum* fit. Est autem *Ignavia* nihil aliud quàm *Sensus Lassitudinis internæ*, sive Organorum vitalis Functionis Nervorumque ad illa pertinentium. Et Lassitudinis Sensus omnem *nimiam Fibrarum Contractionem* sequitur: Rigentium verò Fibrarum magna est *Contractio*. Impedito denique Humoribus libero per *minima Vasa* Circuitu, & per *majora* tantum continuato, hæc duo oriuntur. Primò Corpus, cujus intima Penetralia atque *Adyta* Gaudium *animaverat*, jam magnâ sui Parte, per quam nempe vitalium Humoribus Circuitus non celebratur, *exanimatum* languet, *corporeumque quendam Mærorem mæret*. Secundò, Lentus viscosusque Sanguis per inertem *Pulmonem* invalidè propulsus, eidem copiosius quàm par erat *hæret & coarervatur*, eoque magis quòd segnius etiam Diaphragma atque Intercostrales Musculi Respirationi inservientes jam moventur ad eum Aëris Ope comminuendum & protrudendum;

dendum : quippe *hi* Musculi Nervis *præcordialibus* (detur *commodo* hîc Nomini Venia) excitantur ; illi autem præ cæteris cessant. At sic hærens Sanguis Copiæ & Gravitatis suæ Stimulo identidem prædictos Nervos Musculosque ad vehementem *Inspirationem* faciendam irritat, quæ, cum Expiratione subsequente, *Suspirium*, *Gemitumve* constituit.

§. 12. HIS principalibus Animi *Passionibus* vulgò annumerantur ejus *Actiones* quædam *internæ*, *Amor* nempe & *Odium* : quæ non aliud sunt quàm Voluntatis, Desiderii aut *Facultatis activæ* supra memoratæ Motus primi, simplices, interni. Quamprimùm enim quidpiam Intellectui sub Boni aut Mali Specie exhibetur ; statim Mens *illud Cogitatione* amplectitur sibi que *quantum potest*, conjungit, *hoc* averfatur fugitque. Ita scilicet *generalem* Boni Malive Ideam amamus aut odimus : ita Viros bonos Loco aut Tempore *distantes* colimus, malosque & improbos detestamur ; aliisque rebus ad nos *minus* pertinentibus afficimur. Horum Actuum nulli insignes conspiciuntur in Corpore Effectus ; horum, inquam, Actuum *simplicium* & *in se* spectatorum. Enimverò cùm alicujus Boni aut Mali *propiores* ad nosmetipsos nostrasque Res contemplamur Relationem ; aliter atq; aliter pro ejus Relationis Naturâ Anima commovetur. Cum scilicet Bonum tanquam à nobis *possidendum spectamus*, Gaudio exultamus ejusdem Generis cum Gaudio ex *ipsâ Possessione* orto, sed inferioris Gradûs. Similia de Malo *imminente* puta. Agnoscisne hîc *Spem*
Metumque,

Metumque, & mixtam eorum Naturam partim ad Intellectum spectantem, partim ad eam Animæ Facultatem quæ, Gustui analoga, Voluptatis & Doloris seu Gaudii Tristitiæque Sedes est, & quam *Fruitivam* dicere possis ?

E X Consideratione autem *Impedimentorum* Boni Possessionis obstantium, *Pugnæque* & *Luctæ* ad ea amovenda suscipiendæ, aut contrà ad instans irruensque Malum propellendum subeundæ, accenditur Voluntas, *activa Animæ Facultas*, ad *Actiones* his efficiendis necessarias exercendas. Hic Animi ad Pugnam accensi Ardor, *Ira* dicitur; utilissimum maximèque necessarium ejus Propugnaculum. *Ea* autem cum *Corporis* plerumque Membris depugnet, Anima *irata* sive ad propellenda Mala Bonique fruendi Obstacula amovenda se accingens, omnia Corporis Membra ad vegetas strenuasque Actiones exercendas *parat*. Id. autem consequitur, omnes ejus *Fibras intendendo Sanguinisque Circuitum accelerando*. Quare Irâ Corpus febrili More *fervet*.

S I Boni *futura* Possessio à nobis non pendeat; Expectatione *Anxietas* Præcordia invadit. Est autem *Anxietas alterna* Præcordiorum Constrictio & Relaxatio, alternis *Spei Metûsque* (quibus comprehenduntur, ut ex nuper dictis de mixtâ earum Naturâ patet, *Gaudii* etiam & *Mæroris*) Motibus & Effectibus debita, & *incipienti* Voluntatis Motui qualem jam Iræ Comitem descripsimus; quem *mox reprimat* ista Cogitatio, futura,
hoc

hoc Casu, à nobis non pendere, solamque Expectationem nobis relinqui.

§. 13. UNUM praterea superesse video Modum quo Anima Corpus afficit. Is est *intensa Meditatio*, seu Speculationem aut Contemplationem eum appellare mavis. Eâ Mentis Actione videntur Nervi non tam *intendi* aut *constringi* quàm in *eodem situ* diutiusculè *detineri*; neque tam Oeconomia animalis *conturbari* quàm vitalis Facultas *impediri* aut potius *non juvari* & vitalis Animæ in Corpus Influxus quadantenus *suspendi* & *interrumpi*, quippe cui impendendæ illa *aliàs occupata* non vacat. Hinc imminutum ex assiduâ Contemplatione Corporis *Robur* & *Incrementum*, Cibi Potûsque Appetitus *languens*, Digestio *debilis*, & *crudorum* Humororum Generatio, *externorum* Sensuum minùs exercitatorum Hebetudo, Vultûs *Pallor*, Corporis *Macies* & ad Motum *Desidia*; deficientibus etiam debitis Fibrarum Vibrationibus & Concussibus, Sanguineque interim pleniore Rivo ad Caput *fluente nec illinc remisso*, Vasorum Capitis *Repletio* ejusque *Gravedo*.

§. 14. HÆC ex intensâ Cogitatione *communiter & universim* spectatâ oriuntur; & *Litterarum studiosis* plerumque accidunt. Sed ponamus alicujus Animum in singulari aliquâ Ideâ aut particulari Idearum Specie sive *Sponte* hæreere sive *invitum* detineri (quod *Amantibus* præcipuè accidit & cujusvis Rei *immodicâ Cupidine* abreptis, sive *Spe* erectis, sive *Desperatione* & *Mærore*

rore dejectis); & quid inde sequatur videamus. Quandoquidem nervinarum Cerebri Fibrillarum *Ope* cogitamus; hoc est, omnem Cogitationem comitatur *Nervorum* ad Initia sua in Cerebro *Motus* aliquis determinatus; frequenter repetitâ aliquâ Cogitatione Motum Nervorum eidem connexum frequenter item reiterari necesse est. Ex Actione autem frequenter iteratâ *Habitus*, sive agendi facilitas sequitur: hoc est, & Actionis obeundæ *Idea* distinctissima & clarissima in Mente formatur, & *Organa* illi Actioni exercendæ inservientia (quæ hoc Casu *Nervi* sunt) consuetos Motus *facillimè repetunt* ad levissimum Mentis Nutum; imò communibus vitalis Motûs Impulsibus leviter commoti Nervi facile in eum se statum componunt in quem *frequenti* Mentis Actione componi iis *familiale* est. Hinc fit ut *Idea* aliqua frequenti ejus Contemplatione Menti familiaris facta, sæpè nobis *non id agentibus* se objiciat, non *Mentis* Actione sed *Corporei Organi* Motu excitata. Illi autem *Ideæ* si *conjunctissima* sit effusi Gaudii, acerbi Mœroris, Iræ, Furoris, aut cujusvis Animi Perturbationis Species, *illi* obortæ & *hæc* simul individuum se Comitem adjungit. Quare nonnullos *olim* impensiore Gaudio diutius perfusos aut Mœrore obrutos, Amore, Odio aut Irâ agitados; si Objecti quod horum affectuum aliquem excitaverat speciem *resuscites*; non aliter, longè jam longèque *remoto* commoveri videas, quàm olim eodem tùm *præsenti* commoti sunt. Quod cum adstantibus *sine Causâ idoneâ* fieri videatur, his illi *insanire*, nec immeritò, putantur. Magnum sic insanientium

Numerum

Numerum ostentat magnificum illud Maniacorum Hospitium *Londinense* cui à *Bethlemâ* Oppido Nomen fecerunt. Hîc Homines benè multos videre est, *cætera sanos*, quorum quemvis, injectâ *certæ cujusdam Rei* Mentione, aut Gaudio exultare, aut Tristitiâ dejici, aut Irâ furere, aut alio quodam Modo Mente moveri, hujusmodi Spectaculis inasuetus mirabitur. Aliis una aliqua *Idea* aut Idearum cognatarum *Classis* ita Mentem occupavit ut totas Horas, imò Dies, constanti & immobili Obtutu Oculos in unum Locum defigant, & sui & circumstantium immemores ; quasi totam Idearum Seriem Morbi Vis *deleverit* aut ad Tempus saltem *obleverit*, unâ aliquâ exceptâ aut Ideâ aut Idearum Classe, quam igitur non immeritò colligimus reliquis, etiam dùm manerent, multum supereminuisse. Quid autem continua & diuturna cujusvis Corporis partis, non *exilis tantum Nervuli* sed & *totius alicujus Artûs*, in eodem Situ Detentio efficere valeat, ex *Indorum* Superstitione patet ; apud quos *Faquieris* dictis Mos est alteram aut utramque Manum erectam flexo Cubito per plures Annos de Situ suo non dimovere ; quo fit ut Tractu Temporis rigescat, nec flecti etiam à volentibus possit.

§ 15. ANIMI Affectus jam supra divisimus in *acutos & diuturnos* ; familiaribus scilicet Morborum Nominibus eos, cùm cognominum Morborum Causæ fiunt ; insignientes. *Acuti* igitur, hoc est, magni subitque Animi affectus, ejusdem Generis, hoc est, acutos, Morbos gignunt. *Subitò* scilicet & *derepentè* incitatâ Fibrarum

Oscillatione, Humores improvise Impetui cum non ilico cedant, pro aucta Circuitus eorum Velocitate, quæ à *sensim* crescente illarum Momento erat expectanda, repentina *omnis* Motus Inhibitio & Humorum Stagnatio, quæ *Mors* est, sequitur. Et licet *paulo remissiora* sint hæc omnia, *magna* saltem orietur animalis Oeconomiae Perturbatio, quæ nec subitæ Mortis periculo vacabit; &, si illud effugiatur, *graviter* tamen conquassata Corporis Fabrica Rimas aget *non facile* in posterum refarciendas. *Mærorem* autem subitum hæc omnia tantò facilius consequentur quantò arctius eo Affectu Corporis totius Fibræ, præsertim Nervi per præcordia distributi, eorumque Interventu ipsa Præcordia, constringuntur.

NOTABILE violentæ hujus Constrictionis & subsequenter Rigoris Exemplum præbet *Consternatorum Horror*, quo *hic* totus contremittit, *ille* Loco se movere nescit, & *est qui* (sit Honos Auribus) Alvum subitò & *violenter* dejicit. Per *Capitis* præcipuè *Cutem* Rigor sentitur: nam conterritis Capilli, si non *steterint*, stare tamen *videntur*, erectis scilicet eorum saltem Truncis quousque Cuti inhærent. *Tam arctè* autem quandoque Pili Contractione Cutis constringuntur ut omne illis Nutrimentum penitus *intercludatur* subitò, & *jam ingressum* eorum Fibræ magnam partem exprimere videantur, unde, cum exaruerint, pro Capillis *Canis* fiunt; quod nonnullis vehementi Terrore percussis angusto unius Noctis Spatio accidisse *fertur*, & Tempo-
ris

ris Morâ plerisque Senibus, aridis scilicet & rigentibus, accidere *omnes nôrunt*.

Nec diversi sunt *Gaudij subiti* & vehementis Effectus, cum ex *similibus* Causis oriantur. Quæ de *sincero* Gaudio si verè dici possunt; de *perturbato* certè & *Timoris* de amittendo Bono possessio aut mox possidendo, hoc est, *Anxietatis* aut *Irae* pleno negari non potest Morborum *acutorum*, saltem *Febriculæ*, parentem fieri illi in proclivi esse. Ipsa enim *Anxietas* & *Ira*, temporanea *Febris* utraque est. Et si quem *violentior Ira* incenderit aut *molestior Anxietas* vexatum torserit, non ille profectò febriente *levius*, aut *aliter*, ægrotat, & omnibus periculis à *fervente* Sanguine per *firmius tensos* Corporis Canales, *Torrentis More*, ruente (qualis est *Febrientium*) metuendis opportunus, non minùs periclitatur. Et, ut notabile aliquod *Febris* Symptoma commemoremus, non pluribus fortasse *Febris*, quàm *Ira*, *Phrenitidis* Causa extitit.

OBSERVATU dignum est, quibusdam Irâ exæstuantibus per Vices *Rubore igneo* Genas totumque vultum infici, & *Pallore lurido* Ora occupari. Hoc autem non nisi *magnum* aliquod & *summè periculosum* Facinus Animo agitantibus accidit; quibus *jam* tristis periculi Species præcordia Frigore congelat Vitamque & vitalis Humoris Cursum sufflaminat, *mox* amabilis Forma Boni novos ad audendum & conandum Animos addit. Ex *Metu* autem & *Mærore* Cir-

cuitûs Humorū Retardationem & consequentem *Pallorem*, ex *Audaciâ* & *Spe* exundantem Sanguinis Rivum ejusque Effectum *Vultûs Ruborem*, jam ante deduximus.

§ 16. DIUTURNARUM autem, interimque *mitiorum*, Animi Perturbationum Soboles sunt *diuturni* itidem Morbi: nam & *levium* & *citò transeuntium* nulli sunt *illustres* aut notatu digni Effectus.

MÆROR quomodo Corpus ita affligat ut, si jam *morbidum* non agnoscas, *Morborum* tamen diuturnorum *Seminibus* mox pullulaturis abundè consitum fassurus sis, ex antè dictis facile colligitur.

Ex *assiduo* autem *nimioque Gaudio*, diversissimâ Radice, similes Fructus quî nascantur nec ita promptè intelligitur & propterea plenius id exponere Operæ pretium erit. Ostendimus, *Gaudio moderato* Animam tenente, Corporis Fibras iis Vibrationibus concuti quæ vitali Facultati juvandæ Vitæque & Sanitati conservandæ *apprimè conveniunt*: *effusiore* autem Gaudio (quod ferè *Tristitia*, tanquam Umbra Corpus, subsequitur) easdem Vibrationes *longius excurrere*, ut Fidium vehementius impulsarum Excursiones latiores sunt: quæ tamen vibrationum Excursio non de *majoribus* Fibris, sed de ultimis *minimisque Fibrillis* est intelligenda. Ad hunc Modum divulsis supra quàm par erat Fibrillis Vasculorum Latera constituentibus, inter

ter earum duas quasque contiguas infinita *Interstitiola* aperientur, alternis scilicet per singulas *Vibrationes* hiantia & occlusa. Per *illa* autem fieri non potest quin exhalet *nimiâ* *Copiâ* quodcunque in totâ *Humorum Congerie* tenuissimum & *subtilissimum* est; non *perspirabilis* tantum *Materia* ad *Ejectionem* parata, cujus *Evacuatio Sanitati conducit* & modico *Gaudio* non aliter quàm moderatâ *Exercitatione* promovetur; sed *ille* etiam, prædicto fortè paulò *crassior*, *Liquor* qui *Fibris*, & præcipuè *Nervorum*, humectandis earumque *Mobilitati* & *elasticæ Vi* conservandæ necessarius est, & *ille* quo ipsæ deperditæ *Motu vitali* & *Exercitio Fibrarum Partes resarciuntur*, hoc est, *Corpus nutritur*: nam non *Sanguine rubro*, sed subtilius elaborato inde educto *Liquore albicante* *Corpus* nutriri vix jam unus & alter superest qui neget. Ad hæc, ita mutatis *nimiâ* illâ *Vibrationum ExcurSIONe* particularum ex quibus *Fibrillæ* constant *Contactibus* ut ad præcisè *eosdem* redire non possint neque per novos & præcipitanter factos *pristinâ cum Firmitate* cohæreant, vides *Fibras laxari* earumque, hoc est, *Corporis* ex iisdem compositi, *Robur debilitari*. Ex *laxatis* verò, *debilitatis*, & *Vi elasticâ* aut *Humore* ad ejus *Conservationem* necessario *destitutis* *Fibris* omne *Morborum diuturnorum Genus* sequi, facile est perspicere.

§ 17. DIUTURNIS Animi affectibus merito accensetur quæ *religiosa Melancholia* appellatur. Ea est *Homini* *Infortuniis* fracti propterea

tereaque *Animo dejecti*, aut corporearum Voluptatum *Tædio affecti*, Rerumque terrestrium *Facturam* cœlestis & ex verâ Religione sinceris ejus Cultoribus nasci soliti Gaudii Fruitione *sarcire* aventis *Mæror*. Iste quidem affectus circa *Religionem* versatur, sed Hominis verè *pîj* non est. Neque aliud est quàm *Morbus corporeus* ex Humorum *Lentore* & Fibrarum *Remissione* ortus, & *Tristitia* Animi inde nata. Quâ affecti non idèò verè *pîj* dicendi sunt: imò Rerum divinarum imperiti, nec veræ Religionis Præceptis obtemperare edocti, & quò se vertant nescij, fluctuant *incerti*; *indociles*, *superstitiosi* & *meticulosi* fiunt; nonnunquam & ad ultimam *Desperationem* rediguntur.

§ 18. JAM supra monuimus Animam *communi Sensorio*, tanquam Citharædum Organo musico, assidere; & *Clavicularum Organi* Loco esse *Nervorum principia*, *Chordarum* Vice ipsos *Nervos*; quibus si *justa sua Tensio* aliæque Conditiones requisitæ constent, *rectè* omnia atque Ordine intra Animal fieri; illis autem *laxatis*, *remissis*, *effractis*, *contraria* omnia evenire. Ex dictis autem colligitur Animi Affectuum in turbandâ Corporis Oeconomîâ *Vis insignis*.

QUARE omnibus, & præcipuè *Infirmis*, *Valetudinariis*, *Sedentariis* & *Literarum Studio* sedentibus omnis Animi *Perturbatio* sive *vehemens* sive *diuturna* non minore Curâ vitanda est quàm immodica Cibi generosi & potûs spirituosî

spirituosi Ingestio : si vel *Mentem* sanam, vel sanum *Corpus*, vel liberam integramque *Ingenij Vim* conservare cupiant. Cùmque monstratum sit à *vehementibus subitisque* quàm à *lentioribus* quanquam diuturnis Animi perturbationibus *maius* magisque præceptis Periculum imminere : consequens est, diligentius etiam ab *illis* quàm ab *his* Viro prudenti, cuique Sanitas Curæ est, cavendum esse.

§ 19. UT verò pateat quid pro *variâ* *Hominum Indole & Fabricâ* Animi affectus in Corpore efficere possint, sequentium Observationum Ratio est habenda.

QUIBUS *tenuis* quidem, sed *expeditæ*, multumque *Vi elasticâ* pollentes Fibræ sunt, ii *acutissimè* sentiunt ; cùm eorum Nervi etiam *minore* Vi impulsæ *vividiùs* tremant. Tales sunt qui Phantasiâ sive imaginandi Facultate excellunt, ut *Genus irritabile Vatum*. Istâ autem Facultate præstantibus cùm Sensuum Objecta *vividiores sui Imagines* imprimant, *maioreque voluptate* Organa titillent ; *Sensuum* ideo Voluptatibus illi præ aliis quibuscunque dediti sunt, impensiusque *Bacchum Veneremque* colunt. At si Senij prima Tempora (quod tamen eorum paucis accidit) attingant ; *juvenilis ætatis* Gaudia & Voluptates, *istius* Doloribus & Cruciatus abundè pensabunt.

QUI *rigidioribus minùsque mobilibus*, cæterum *sanis integrisque* Fibris sunt, *minùs vivide acutèque*

acutèque sentiunt, neque tam *pernici* Celeritate cogitant ; cùm movendis rigidiusculis, nec ita facilè ad Vibrationem ciendis, Fibris *maiore Impetu* opus sit. Hi *Judicio* præstant, & diu continuatæ *intensæque* Cogitationis patientiores sunt, *longamque* Idearum Seriem *indefessi* Animo revolvunt ; unde *Mathematicis Scientiis* aptiores sunt. Cæterùm *diuturnis* Animi affectibus, quibus, tanquam longis Morbis, sensim conficiuntur, quàm *violentioribus & subitis* magis obnoxij reperiuntur.

QUORUM denique Fibræ præ *nimiâ Crassitie & Robore* difficillimè vibrant, *rigent*, & elasticâ Vi ferè destituuntur, quibusque Nervi Sensuum & Intellectûs Instrumenta *Otio corrupta obriguerunt* : illi ut *hebetes* ferè *stupidique* sunt, *vixque ullam* Animi Perturbationem, aut saltem *obtusissimè*, sentiunt ; ita *firmissimis* plerumque *Viribus* sunt, Morbisque ab Animi affectibus oriundis *rarissimè* laborant ; imò nullis ferè *Doloribus* obnoxij *Vitam Silentio transigunt*. Hujus Generis sunt *Operarij robustiores*, & maxima *Fatuorum* Pars, illi denique quibus *Indolentium* ex vero ductum Cognomen adhæret.

DIXI Nervos Intellectûs Operationibus inservientes *Otio Situque rigescere & torpere*. Quod cum *Artubus & reliquis quibuscunque* Corporis Partibus accidat, cur non & in *Nervos* cadat non video. Imò ut *Membra* Exercitatione & Motu mobilia agiliaque fiunt, idem & in *Nervis* fieri necesse est. Certè ipsas Animæ *Facultates*

Facultates continuâ Exercitatione in meliùs proficere conspiciamus. Nam non *Memoria* tantùm excolendo augetur ; sed & *Ingenium* Ufù acuitur, *Judicii*que Lumen sæpe judicando fit splendidius. Ipsarum verò *Facultatum* profectûs non minima pars, earundem *Instrumentis* indies habilioribus factis debetur. Eadem autem *Organa* si intemperanti Viçtu, Humorūque Vitio, nonnunquam etiam si externis Nocumentis aut malâ partium Conformatione corrupta sint, *Artis Medicæ* aut *Chirurgicæ* Præsidio Integritati suæ restituuntur. Quare ut ipsarum Animæ *Facultatum* Vis & Acumen, *Organorum*que iis inservientium Habilitas augeatur, *nostrâ etiam Curâ* (temperanti præcipuè Viçtu & tam Corporis quàm Animi Exercitio) effici potest. Idem etiam Viçtus qui *Corpori Sanitatem* & *Menti Vim* addit, Animi affectibus violentis quicquid illis à Corpore *Fomitis* est *subtrahit*, eorumque Impetum *retundit*:

§ 20. AT Animi affectibus si ex *Ignaviâ* nostrâ Mentisque *Impotentiâ* Vires accreverint : si, *remissis Habenis*, eorum Impetui *non obstiterimus*, eorumque Dominio turpiter nos *subjecerimus* : tum non ab Arte Medicâ, imò vix ab ipsâ Ratione merâ solâque, quidquam Auxiliî sperandum est. *Solus ille* cujus in Manibus Hominum Corda sunt, quique ea, ut Figulus Lutum, fingit formatque, qui Maris Undas Aërisque procellas regit, immanibus illis Animæ Procellis componendis temperandisque *sufficit*. Quod

tamen nisi fiat, agitato earum Violentiâ Homine, Corpus (*infirmior* nempe Compositi pars) *faceffat* & Ruinâ tandem immani *ruat* necesse est. Unum hîc Præsidium in *Religionis* Præceptis est, quibus *omnium affectuum Loco DEI Amor* esse jubetur. Quod & *Rationi maximè consentaneum esse*, & (quod magis paradoxum est & Vulgi Opinioni adversum) *Sanitati conducere* & *Oeconomix animalis Turbis* sedandis mirificè conferre, jam monstrare aggredior.

§ 21. CARITATEM, sive *Amorem divinum*, supra ostendimus Corporum mutux *Attractioni analogam* esse. Est enim nihil aliud quàm *Inclinatio* quædam & *Propensio* omnibus Spiritibus à summo Rerum Opifice Deo, cùm primitus eos conderet, indita quâ continuo tendunt & annituntur, ut cum Objectis amari dignissimis, ipso nempe Deo aliisque Spiritibus puris, sive nondum contaminatis sive à Sordibus suis repurgatis, uniri jungique possint, & amotis Obstaculis reverâ unirentur. Istud quidem principium in *lapso* Homine, Ruinæ ejus quasi *Ruderibus obrutum*, Rerum corporearum undique nos circumstantium & ad se trahentium *Actione contrariâ* illud ita impediende & quasi suffocante ut eòusque tantùm ejus Vis sentiatur ut id *non penitus perîsse* scias, & quò suscitetur & vigeat eâ *Violentiâ* ut opus sit quâ Scriptores sacri Regnum Cœlorum capi docent; hoc, inquam, Statu ista Charitas *spiritualis quædam Passio* (prout *passiones vulgò enumerantur*) dici potest; quam-

quamdiu scilicet *Nisus* potius est & prima Voluntatis ad *Caritatem suscitandam propensio*, quàm *ipsa Caritas*. Cum tamen ad *integram* suam Vim & Vigorem succreverit, primam se & *principem* esse Animæ *Facultatem* ostendit, aut præcipuam ejus *Actionem* (ut suprà Amorem & Odium non *Passiones* sed Animæ *Actiones* esse monuimus) quâ, *sponte suâ* nec Intellectûs Operatione excitata, agit inque suum Objectum fertur. Sicut Lapis Muri partem constituens, aliis Lapidibus circumpositis compressus, Calce agglutinatus & undique attractus, in Terram decidere nequit aut ullis innatam suam Gravitatem Signis prodere : ita Anima humana *lapsa*, Rebus sensibilibus immersa, Ignorantiæ & proterviæ suæ Compedibus vinctâ, Satanæ, Mundi, Carnisque Illecebris abrepta, quò minus istud innatum sibi Principium ullâ satis *illustri Actionum Serie evidenter* prodat (quanquam superesse aliquot *non obscura ejus Indicia* suprà ostendimus) impeditur, usque dum, *illustrato* divinitus clarâ Luce *Intellectu*, & *Voluntate* cælitus *excitatâ*, tandem sui Juris facta id exerere valeat. Tum Nexibus quibus prius detinebatur soluta & quasi in vacuo constituta ad Fontem & Originem suam ascendit, ut Aquila in sublime fertur. Caritas igitur *quid sit* vidimus ; nunc *quâ Causâ* in DEUM *præcipuè* feratur videamus.

§ 22. AMORIS certè proprium & peculiare Objectum est *Pulcritudo*, non minùs quàm Visus Lumen. Deformitas enim, quâ talis, amari

nequit. At *Pulcritudo* quid est nisi concinnus *Ordo* sive *Proportio* aut *Analogia*? Et cum pro *Pulcritudinis* suæ *Gradu* unaquæque *Res* amabilis sit: *DEUS* certè, cuius *infinita* est *pulcritudo* & consummata *Perfectio*, *summo* & *intensissimo* *Amore*; *Res* autem creatæ, *pro suo quæque Pulcritudinis Modulo* plus minusve, amandæ sunt. Cum verò *Finitum*, si cum *Infinito* comparaveris, evanescat & *instar nihili* sit; *unum* autem sit *infinite Bonum* & *perfectum*, nec *plura* esse possint; alia enim *Bona finita* sint, hoc est, institutâ *Comparisonē*, *nihil*: necessariò sequitur, secundum æternas & immutabiles *Proportionis* aut *Analogiæ* *Leges*, *unum supremum Bonum infinite perfectum* *Amore* amandum esse, eo quo in alias *Res* ferimur *infinite superiore*; sive, quod eodem redit, *DEUM* *Essentiæ* nostræ *Fontem* & *Originem* *Amore infinito*, alias *Res* quasunque & in his *nosmetipsos*, *Amoris* *Gradu finitæ* earum *Naturæ congruente* & qui, cum illo altero si conferatur, omnino *nullus* *videri* possit, esse amandas. Ipsam *Rei Veritatem* vides *Geometrarum* *Demonstrationibus* non minùs *evidentem*; quicquid sui ipsius & sensualium *Voluptatum* amantissimi sentiant aut contra crepent.

§ 23. NON tamen hæc ita intelligi velim quasi ego purem *DEUM* *Amore reverà infinito proque suâ Dignitate* à nobis amari posse, aut *Res* creatas, quarum *Numero* ipsi comprehendimur, *Amore reapse nullo* amandas esse; cum suum cuique pro *pulcritudinis* *Gradu* *Amoris* *Modulum*

Modulum deberi docuerim. *Hoc tantum* volo; Ad Amoris divini celsissimum Culmen totis nostris viribus nobis *annitendum* esse ut ascendamus: nos interim ipsos aliaque finita *debito* Amoris Gradu prosequi licere. Est enim pravus quidam & *improbus*, est & qui *culpari nequit* nostri Rerumque nobis utilium Amor. Si enim non alio Amoris Gradu nosmet prosequamur quàm quo nos dignatur Deus *justus & omniscius, æquissimus Rerum Æstimator*, aut quo nos ipsi *Proximum* diligimus; Deum interim Amore, quantum in nobis est, summâ ejus Perfectione digno amantes, nempe infinito, hoc est, *indies crescente nec Finem aut Limitem agnoscente*: His, inquam, Legibus finitus nostrum ipsorum Amor neutiquam culpabilis est, quippe Loco quem nos in Rerum Ordine tenemus debitâ Proportionem admensus. Similia de aliarum præter DEUM & nos ipsos Rerum Amore cogita.

§ 24. ET SI ex ipsâ hâc Demonstratione sequatur Deum *propter se solum* infinitamque suam Perfectionem infinitè amandum esse, omissâ *omnium aliarum* Rerum, etiam *Beatitudinis nostræ* ex ejus Fruitione & cum illo Unione ortæ, Ratione & Respectu, sive ab his abstrahendo, ut Logici loquuntur: Ex ipsâ tamen *Rei Naturâ* hæc duo, DEI scilicet Amor & nostra Felicitas *indivulso Nexu* coherent; nec fieri potest ut qui Deum amat
non

non etiam summè felix & beatus sit. Quod ut manifestius fiat, *Voluptatis*, cujus summus Gradus *Felicitas* est, Naturam videamus. Ut *Voluptas corporea*, sive quam Anima ex *Unione suâ cum Corpore* percipit, ex *Motu* oritur quem Corpora externa Organismis nostris imprimunt *Nervorum Tensioni congruo*, tali nempe qui maximas eorum *Vibrationes*, *Oscillationes* aut *Tremores* excitat quos quidem sine *Divulsionis* (qui *Doloris* sensum creat) *Periculo* ferre possunt, quique propterea *commensuratus* aut *harmonicus* dici potest: Ita *Animæ Voluptas*, quam scilicet *sine Corporis Interventu* percipit ex *Pulcritudinis* (quæ tota in *Symmetriâ*, *Proportionem* & quasi *Harmoniâ* sita est) *Sensu* oritur; quæ & *Intellectui* perplacet, & ad quam *Voluntas* sive activa *Animæ Facultas* ut illâ frui possit, totis suis *Viribus* contendit & annititur. Cùm autem *Pulcritudinis Fructio* in ejus *Amore* & *Intuitione* sive *Contemplatione* consistat, & *Fructiois Effectus Voluptas* sit: *summa* certè *Voluptas*, sive *Felicitas summa* in *Boni* aut *infinite Pulcritudinis*, quæ *DEI* solius est, *Amore* & *Intuitione* consistet. Unde manifestè sequitur *DEI Amorem à Felicitate & Beatitudine*, ex ipsâ *Rei Naturâ*, *inseparabilem* esse.

§ 25. EXPONAMUS porrò quid ad *sanitatem Corporis* Amor divinus conferat. Cujus *Consideratio* etsi primâ *Fronte* cum *sanitatis*

nitatis Curâ nihil commune habere videatur : quæ tamen de ea tradidimus si firmiter *Animo hereant* Actionumque nostrarum *Norma fiant* ; & *Morbis avertendis & Sanitati tuendæ Vitæque producendæ* ita conducere invenientur, ut *nihil quidquam omnium Rerum* efficacius.

SI enim, Rem quamque pro Dignitate suâ amantes, DEUM unicè & *infinito*, cæteras Res *nullo* (saltem qui ad DEI Amorem collatus nullus sit) Amore prosequeremur; *simplex & unica* nos Cura teneret, omniæque nostra Cogitata, Dicta, Facta eò unicè collimarent ut DEUM unum impensius & porrò impensius diligeremus. Hinc omni *anxiâ* de Rebus quibuscunque *solicitudine* liberaremur. Est autem ea *solicita & anxia* de Rebus externis *Cura* magno Animis nostris Cruciatui. At Animi *Vexatio & Anxietas* plurimorum *Morborum* Origo ex supradictis facilè conspicitur.

DEINDE cùm Amor *Morum* Amantis cum Amati Moribus *Similitudinem* gignat; si Deum infinitè *perfectum* intensissimo Amore diligeremus; totis nostris Viribus ad ejus Perfectionum *Imitationem* nos compo-
neremus. Unde Odium, Malitia, Luxus, Libido, Ignavia, aliaque *Mentis Vitia Morborum Corporis fecundi Fontes* exarescerent.

DENIQUE

Non tamen *sine Fine* excurrunt, Modum quippe & Terminum habituri ex ipso Naturæ Ordine & animalis Machinæ Fabricâ, *nisi novus* semper iisdem Fomes suppeditaretur. Idoneis enim Medicamentis commodoque Victûs Regimine *lenti* Humores magnopere *attenuari*, & *flaccescentibus* Fibris *Robur* non poenitendum reddi posset, sanitasque Ægris, non minùs *tardis* quàm *acutis* Morbis laborantibus, sperari. At hæc cum non nisi Temporis Diuturnitate, diligenti Curâ, magnâ Cautelâ, Tolerantiâ invictâ, Perseverantiâ constanti, severiore denique & diuturniore Abstinentiæ Instituto quàm cui ferendo Hominum *plerique* Animo pares sint: Cùm, inquam, non aliter hæc effici possint, Viâ autem tot tàmque asperis sentibus obsitâ ad sanitatem redire, *luxuriosis Gulæque deditis* nequaquam placeat; nunc *Medicis* vulgò exprobrant, *Morbis acutis unam Naturam mederi, diuturnorum nulla inveniri Remedia.*

Cujus duplicis *Calumniæ* æqua est utriusque Partis *Falsitas*. In *acutis* enim Morbis prudenti Artis Præceptorum usu symptomata mitigantur, Ægrorumque Dolores leniuntur: Imo, Medicus quò Natura vergat cùm perspexerit, ejus signa secutus, auxiliares ei Copias submittit, Obstacula tollit, Victoriâque & de Morbo Triumphum (quæ *Crisis* est) nonnunquam *certum maturat*,
aliquando

aliquando *tutum* facit *aliàs ancipitem* futurum. Et hæc quidem Medici fidum Auxilium præstat cum Naturæ, hoc est, ipsius Corporis Fabricæ *satis Virium & Firmitatis* superest ad Morbum eliminandum: Et hæc verò *si deficient*, Ægroque *omniñò* moriendum sit; favente tamen Medico, minùs saltem sævientibus Doloribus moritur, fortè & penitus sopitis lenitisque non tam moritur quàm *obdormiscit ille* cui, abnuente Opem suam Medico, Mortis Horror *Dolore* cumulandus, aut medios forsan inter *Cruciatus* erat percundum.

MORBIS verò *tardis venientibus si occurratur*, ante scilicet quàm insigniorum Viscerum aliquod defecerit, aut altiore Labem contraxerit; fidi ac periti, sagacisque Medici Consilio eorum *plerosque* profligari posse certum est. Quod si minùs successerit, id ipsi profectò *Ægro* vitio dandum est, uni certæ ad salutem viæ insistere *aut nolenti* aut, Animi Infirmitate, *impotenti*. Non nego Morborum chronicorum *nonnullis*, neglectis scilicet inter Initia & pro nihilo habitis, nunc autem longâ Morâ invalescentibus, *serò* Medicinam & *frustra* parari; *alios* autem, quibus à *parentibus haustis* ipsa prima Ægrorum Vitæ stamina vitiata & corrupta sunt, *immedicabiles* esse, [neque aliud Ægris spei superesse præter aliquale *Dolorum Lenimen*.

Quo Casu magna prudentiæ pars est scire quid Natura ferat aut fieri patiatur, suoque Sanitatis Modulo, quantum scilicet prava à primâ Origine Dispositio permittit, contentum vivere. *Istud* tamen affirmare non dubito, Regularum Monitorumque hoc Tractatu traditorum fideli & constanti Observatione quoscunque ferè diuturnos Morbos, etiam ferocissimos, ita *deliniri mulce-rique* posse, ut Vita, *gravioribus* Doloribus vacua, saltem *tolerabilis* fiat; quo majus quidquam ab Arte, hoc in Casu, sperare non licet: Eos autem quibus, nondùm corrupto aut penitiùs saltem tacto nobiliorum viscerum aliquo, *tempestiva* adhibita est Medela, *ab imis etiam Radicibus posse evelli.*

SED Artis patrociniò satis jam datum est. Ad rem revertamur. *Acuti* Morbi *signum* certissimum est, *frequentior* quàm sanis esse solet Arteriæ *Pulsus*; *tardi* è contra, *rarior*: *ille* enim rapidè & celeriter Corporis Fabricam diruit; *hic* subruit tardiùs. *Chronicis* quidem Morbis sui sunt quandoque *paroxysmi acutorum æmuli*; præcipuè ubi jam Fatum misero Ægro imminet. Et *acutorum* aliquammulti *in chronicos desinunt*. Supratradito autem signo non tantùm *ipsi Morbi* discriminantur, sed & *chronicæ*, ut ita dicam, in acutis *Intermissionis* aut *Remissionis*, & acutæ in chronicis *Exacerbationis* Tempora innotescant.

§. 2. SUNT qui *Pueritiæ & Adolescentiæ* Tempora illibatâ ferè sanitate transigunt, quos tamen *in ipso virilis Ætatis Flore*, circa Annum scilicet Ætatis plùs minùs *tricesimum quintum, chronici Morbi* occupant, & aut paucorum Annorum spatio jugulant, aut per reliquum deinceps Vitæ Curriculum acerbis Doloribus affligunt vexantque. Tabes putà *nonnullos* eo Ætatis perimit. *Aliis* Calculus, articularis Morbus, Rheumatismus, Scorbutus, Hydrops, Scrofula, Morbique cutanei, *tùm primùm oboriuntur*, aut cùm priùs incertis se prodiderint signis, eo primùm Tempore *vigent* propriamque suam Ideam seu Typum assument. Hæc eò sic evenire est credibile quòd Fibræ, ex iisque contextæ Membranz Canales Humorù constituentes, quàm diu ad totam suam Amplitudinem nondùm explicatæ & distentæ Humores etiam vehunt *minùs vitiatos*, tenuiores, fluidiores, mitioresque; pauxillum illud acris salis quo contaminati sunt Humores, Vellicatione suâ Membranas irritans, fortiores tantùm & vividiores Tremores & Vibrationes excitat, quibus earum Plicæ Rugulæque evolvuntur & distenduntur (nam *adolescere* non aliud est quàm complicata in Animalculo feminali Vascula explicari, distendi, Humoribus repleri; cui simillimum quidpiam in Plantarum seminibus Oculo manifestè patet)

patet) & si quæ crassiores Moleculæ Canales obstruaturæ Humoribus insunt, Canaliculorum cedentium ulteriore semper Extensione earum Vis eluditur. Vascula autem cum quantum extendi possunt extenta sunt & Homo extremum *Augmenti Terminum* attigit (quod circa vigesimum quintum *Ætatis* Annum plerumque contingit) auctâ facilis acris & Copiâ & Acrimoniâ, neque Canaliculis ultra cedentibus, eorum Fibrillæ *tum primùm* exedi corrumpique incipiunt. *Tractu* deinde *Temporis* falsis illis Humoribus ad summum Acrimoniæ Gradum pedetentim quasi maturatis, succi ulterius vitiiati minora primùm Vascula *corrodunt*, *deinde* etiam majora vasa *labefaciunt*, aut *penitus consumunt*, conspirantibus Obstructionibus hîc illîc factis ab auctâ Grumulorum, in viscidioribus jam Humoribus, & Mole & Numero. Ex quo Progressu lentè & *gradatim* factò, fit ut *non statim* à consistente Corporis Augmento, sed (si *jam-jam enumeratorum* Temporis ad hæc efficienda requisiti *Intervallorum summam* colligas) *aliquot post Annis* (plerumque circa trigesimum quintum, ut supra monuimus) horum Morborum *notabiliores Aggressiones* observentur.

QUIBUS prima Labes à Parentibus *ducta* penitiùs hæret, atque infirmior Corporis Compages est, eos *maturiùs* hæc Ma-
la

la occupant. Quibus *lenior* est Labes, & firmior Partium Fabrica, ii Pugnam *diutius* sustinent *seriusque* victi succumbunt. Sed maximæ Hominum Parti hujusmodi Morbis obnoxiorum primi eorum notabiles Insultus ultrà sæpiùs nominatum trigesimum quintum Annum *non differuntur*. Et de *Tabe* speciatim vulgaris Observatio est, eâ consumptos *ante* Annum *Ætatis* trigesimum sextum *tabescere cæpisse*.

§. 3. DIUTURNORUM Morborum nullus aut latiùs patet aut pertinaciùs hæret aut majorum pluriumve Malorum *Britannis* nostris Origo est, quàm ille Morbus, Morborum potiùs Cohors dicendus, *Teutónico* Nomini infensissimus Hostis & *Teutonicâ Scorbuti* Appellatione notissimus. Vix unum & alterum reperiās Morbum è *diuturnorum* Genere cui non scorbutica Cachexia aut Ortum dederit, aut illi conjunctissima amplas graviorum symptomatum suppetias subministret. *Huic* plerumque meritò imputes Hydropem post *Ætatem* adultam ingruentem, Diabetem, Asthma, Atrophiam, Tabem, Paralyfin, Colici Doloris, Diarrhœæ, Arthritidis & Rheumatismi, Ulcerumque varia Genera, ipsumque forsan Cancrum, foedos plerosque Cutis Morbos, debilem Concoctionem, infirmam Constitutionem, Melancholiam Hypochondriacorum, & quoscunque *ferè* Nervorum Morbos,

Morbos, qui quot quàmque variis Modis miserum Ægrum excrucient experti unî nôrunt. Verbo, cuivis ferè è diuturnorum Agmine aut laxiùs aut arctiùs conjuncta est ista Pestis.

ENDEMIUS autem hic Morbus ex *endemis* Causis nascitur, liberiore nempe *Carnis Potùsque fortioris* & fermentantis Ufu, *sedentario* Vitæ Genere, Exercitiique Defectu, *nitrosâ* Aëris Insulæ nostræ *Humiditate*, indeque ortâ Coeli *Inclementiâ* & Tempestatum *Inconstantiâ*. Hæ Causæ *quomodo* Effectum istum gignant (quanquam simile quidpiam jam supra factum est) paucis enarrabo, ut quæ ad hanc Rem spectant uno Conspectu exhibeam. Ex Animalium Carnibus potuque generoso non parcè per longum Annorum Tractum devorato necesse est Corporis Humores *multo sale* abundare; cujus Particulæ minimæ, Corpore *parùm agitato*, facilè in *Moleculas* majores coibunt; quarum Magnitudine auctâ majoreque inde natâ *Acrimoniâ*, diffringentur Sanguinis Globuli, quo ille partim in *Coagulum tenax lentumque*, partim in *acre serum* faceffet, quorum altero *Fibræ erodentur*, altero *Canales* quique minimi & præcipuè Glandularum, aut penitùs aut magnâ quisque sui parte *obstruuntur*; unde Nervorum Oscillatio sive *Vibratio*, quocunque in Loco à Vascularis distentis duriùs arctiùsque premuntur,

muntur, *interrupta*, sistetur aut saltem turbabitur; magnæque per totum Corpus Turbæ concitabuntur.

GENERALIS autem ista Cachexia *varijs Symptomatis* se ostendet pro variâ Partium Ægri Corpus componentium Conformatione, Organorum Debilitate aut Robore, Erroribus in Victu admissis, Aëris denique quem spirat Temperie & Indole. Quibus Circumstantijs *limitatæ generales Causæ* omnibus particularibus Scorbuti Symptomatis quantumvis diversis omnique Morborum supra recensitorum Varietati gignendæ satis superque sufficiet.

Ex plurimis ejus Symptomatis unum quoddam præcipuum hîc exponere libet, quod, cum inter *primos* viscosi acrisque Sanguinis, in quo Morbi Naturam sitam esse docui, Effectus sit, &, si quâ Ope Æger sanetur, omnium *diutissimè perduret*, pro Signo Morbi pathognomonico haberi potest. Illud autem est, *Materia viscosa* Linguam vicinasque Fauces Glandulas contegens, *alba* primùm, deinde *flavescent*, postea *ruffa*, crescente interim indies ejus *Lentore*, tandemque *nigra* evadens inque Crustæ Modum *dura*. Progrediente hâc Colorum serie, Cutis Maculis scorbuticis hîc illic distinguitur fœdaturque, Febres scorbuticæ ingruunt, Gingivæ Dentisque fœdè vitian-

tur, Atrophia denique & Hydrops Ægrum invadunt: Quò cum est perventum minimum ei profectò Spei superest, corruptis jam Humoribus, integram denuò Sanitatem instaurari posse. Illa autem Cruſta, quâ & *Lingua* obtegitur & *Fauces*, non aliud est quàm *Mucus* iisdem lubricandis à Naturâ destinatus, jam *viscidior* factus & Glandularum Ductibus excretorijs *hærens*, ibidemque à *calidis* & *salsuginosis* è Ventriculo ascendentibus Halitibus & reciproco *Spiritus* Motu *exsiccat*. Necessè est Ventriculi & Intestinorum omniumque patentiorum Ductuum Mucum *simul* etiam solito *lentiores* fieri. At *ij* cum in *abdito* lateant, *Lingua* autem in *propatulo* sit; *hujus* Inspectione de totius Corporis Statu dijudicandum est. Sunt qui Linguâ quotidie purgatâ, succrescentis nempe Materiæ Abrasione, Morbum *deleri* putant. At illi falluntur; cum non nisi tenuis, refrigerantis & diluentis Victûs longo aliquot Mensium, forte & Annorum, Uſu ejus *Radices succidantur*.

§. 4. SCORBUTUS igitur *Britannis endemius* Morbus est, à Causis *permanentibus* totique quâ patet Regioni *communibus* orta, Populi scilicet circa Victum Moribus, Cœlique Naturâ, quibus sanguis eo quem supra exposuimus Modo corrumpitur Fibrisque elastica sua Vis perit. Ita ut pleraque *diuturnorum* Morborum Pars à *Scorbuto* Majorum

lorum feracissimo, tanquam à Radice surculi, pullulare videantur. *Diuturni* itaque Morbi, cum Coeli Naturæ Victûsque *nostratibus*, & omnibus quidem Gentibus *borealibus*, usitati Rationi debeantur; *his* quàm *calidioribus* Regionibus longè frequentiores sunt; *quarum* non tantùm *Incolæ* ijs ferè intacti degunt, sed & *Advenæ* ijsdem liberantur, si modò tempestivè & nondùm penitus consumptis Naturæ Viribus cò advolaverint; conspirante ad eundem Effectum & *Victûs* Tenuitate & blando *Aëris* Fotu quo perspirabilis Materiæ Fluxus perennis & copiosior promovetur. Borealium quidem Regionum quàm australium & calidiorum Incolis frequentior est *Longævitas*. Plerisque tamen *illorum*, præcipuè honestiore Loco natis lautèque & in Otio viventibus, *diuturnus* aliquis Morbus senij Tempora anticipat, inque ipso eos *Ætatis* Flore *frangit* aut *vehementer concutit*. Eâdem de Causâ familiarius est *Anglis* Suicidium. Paucis enim datum est forti Animo perferre continuos Morbi diuturni *Dolores*, præcipuèque acerbos & ferè perpetuos *dejecti Animi* et *Melancholiæ hypochondriacæ Cruciatu*; qui *Morbus* in *plerisque*, imò (ut probabile fit) *omnibus* Suicidis ad Infaniam & *Dementiam* usque priùs progressus est quàm violentas sibi injiciant Manus.

QUANTUMVIS autem magna Hominum Multitudo Scorbuto laboret ; nunquam tamen vel unum ex tanto Numero vidi qui *postquam Morbi Vires Diuturnitate creverant* ab eo *in integrum* pristinae Sanitati reditus fuerit ; aut cui non identidem de novo pullulârit & *hoc* vel *illo* Symptomate *latentem* se prodiderit, tandemque *gravi aliquo* quod Vitæ Filum præciderit. Non quòd Morbus *insanabilis* sit, sed quòd *eâ Methodo* sit sanandus quæ plerisque nostratibus minimè arridet, parco nempe tenuique Victu & à sapidioris quoque Cibo potuque Palato gratissimo accuratâ Abstinentiâ Moribus nostris plurimum adversâ. Elegantiore autem lautoque Victui plus æquo dediti non alio Fine Medicos adhibent quàm ut *instante* periculo eorum Operâ liberati tutius in posterum pergant Cupidini suæ indulgere : Ut Lotricibus Linthea purganda committunt, non quæ *pura mundaque conservant* sed quæ *denuo polluant*.

Non aliter certè Hydræ istius multa Capita *reprimas*, quàm parco modicoque Carnis Esu, ejusque solius quæ Sale urinario minùs abundat (qualis est juniorum Animalium et Coloris albicantis) Potuque spiritali parcissimè adhibito, debito Corporis

ris Exercitio, cautèque te contra inæqualis nostri Clœi Injurias tuendo. Imò non nisi à Carnis Esu potuque fermentato & spirituofo penitùs abstinendo hunc Morbum *ab imâ Radice rescindas*. Nec istâ quidem *Abstinentiâ* Rem conficies nisi *maturè* incipias, ante scilicet, aut non multò post *Ætatem* consistentem. Alioquin Humores penitùs corrumpentur, Viresque frangentur, aut minus Temporis supererit quàm ut Morbus ita pervicax quique altas jam Radices egerit evelli possit. Quare isto Morbo graviter pressis & *abstinendum* est & aliquid nihilominùs *ferendum*; neque enim firmior Valetudo ijs expectanda est quàm pro Morbi Genio ipsiusque *Ægri Ætate* & Constitutione. Cauto tamen parcoque Victu, debito Exercitio, Cœlique varij Injurijs prudenter vitatis, Vita tolerabilis efficitur, præsertim si lenium Catharticorum idoneâ Frequentiâ adhibitorum Usus prædictis adjungas,

PLANTARUM * *Seminibus vix quidquam inest Salis crassioris & fixi, & teneris novisque Germinibus perpusillum*. Seminum à Distillatione Residuum nullâ Ignis vi in Calcem redigitur, nec Aquam affusam Sale imbuit. Siquid igitur illis Salis est, illud volatile

---

* Comp. Act. Phil. Soc. Reg. Angl. Vol. i. p. 661.

volatile est, ideoque tenue & subtile, facileque perspiratione ejicitur minúsque Corporibus nostris nocet. Tenerarum autem plantarum primum Nutrimentum est Seminis sui longè maxima pars. Terra autem pro Nido, Solis Calor pro Incubatione est. Ea etiam Salis portio quam postmodum è Terrâ exsugunt, magnam partem in Auras cum aqueis earum Vaporibus abit, nec nisi adularum Fibris induratis & rigidioribus notabili aliqua Quantitate hæret. Utique è lignearum tantum & ad Ligni Duritiem accedentium sive lignescentium Plantarum Caulibus Radicibusque Lixivia parantur. Et potius non fermentati Sales si qui sint, ita mollioribus Plantarum ex quibus expressus aut decoctus est Membranulis & Fibrillis intertexti, irretiti et obvoluti sunt, ut se expedire nequeant aut ad Spiritus producidos conjungi aut Animalium Corporibus (nisi enormi Copiâ adsint) nocere. Hinc fit ut Victu ex solis *Seminibus plantisque teneris* necdum adultis parato, Potuque *Aque* aut Liqueoris cujusvis *non fermentati* (Decocti putà Hordei, Infusi Theæ, Coffeæ, Glycyrrhizæ, Aurantiorum, quorumvis denique Seminum aut tenerarum Plantarum) per paucas Hebdomadas aut Menses continuato, *Dentes* Gingivis Sale Scorbuto exesis & corruptis *jamjam excidere* parati denuò *figantur*; foedæque per Cutem *Eruptiones & Ulcera* serpentina, cujusvis præterquam

quam *scrofulosi* Generis, nullis *Medicamentis* sanabilia sanentur. Hinc præcipuum quoddam Axioma est in *Ulceribus* sanandis, ea ad *Vulneris* Conditionem & Statum redigere; quo factò facilè ex se sanantur. Et ut aliàs docui, vix tenuem aut infirmum quemvis *Britannum* reperiās, aut Atrophiā, hypochondriacā aut hystericā passionē laborantem, cui non adsit *scorbutica* Cachexia aut latens aut manifesta, cæterorum Malorum Parens; nisi Morbis à *Scrofula* ortis detentos excipias. Ex quibus omnibus colligas quantum rectè instituta Victūs Ratio, ideonea Corporis Exercitatio, aliaque hoc Tractatu recensita Auxilia in plerisque diuturnis *Britannorum* Morbis possit.

§. 5. CUM toties *Nervorum* sive *Fibrarum debiliū* & *remissarum* Mentio facta sit; non abs Re erit externa aliquot & Sensibus *obvia Signa* indicare, quibus pro se quisque iudicet an sibi *Fibræ* infirmæ laxæque sint; ne id ex diuturno *primū* Morbo aut graviore aliquā Noxā resciscat, utque simul tempestivam his avertendis Operam dare possit. *Fibræ* igitur minimæ, ex quibus maiores componuntur, pellucida, solida, elastica Filamenta sunt, Vibrationis sive Oscillationis capacia. Eæ quibusdam *summè elasticæ* sunt, & minimo quocunque Impetu impulsæ promptè contremunt. Alijs magis *rigent*, nec nisi maiore Vi ictæ vibrant.

Alijs

Alijs denique *tenues, debiles, laxæ, remissæ* sunt, quæ etsi minimâ quavis Vi tactæ faciliè oscillent, æquâ tamen Facilitate Motum ijs impressum amittunt; unde omnes illis omnium Organorum Functiones languent. De *ijs solis* per totum hunc Tractatum loquor. Sequentibus autem signis deprehenduntur:

1. QUIBUSCUNQUE à Naturâ *pili molles, tenues, breves*, dati sunt. Pili enim Fibræ quædam elongatæ & extra Cutem productæ videntur. Ad majorum certè Fibrarum Modum plurimis Filamentis minoribus constant, solidis, pellucidis, elasticis, communi Membranâ involutis. Fibrarum igitur Pili *Specimen* sunt: Qualesque *hi* visuntur, tales etiam *illas* esse rectè coniecimus sive *Robur* spectes sive *Crassitiem*.

2. QUIBUS *albi Pili* sunt. Alba enim Corpora rariora, porosa, & fungosa sunt, minoribusque quàm fusca aut obscurè rubentia particulis constant.

3. QUIBUS *Musculi* et *Ossa exilia* sunt. Illa enim si ex crassis robustisque Fibris composita sint, crassa item & robusta; si ex tenuibus & exilibus, tenuia & exilia fore magnâ cum probabilitate colligitur, cum hoc non aliud sit quàm, Tota ad partes ex quibus componuntur certam habere Rationem.

4. QUI

4. QUIBUS *Caro mollis* est & Tactui facile cedens: cum è contra firmior Caro ex robustioribus se Fibris constare ostendat.

5. QUIBUS *Albus, pallidus* aut *cinereus* est *Cutis Color*: nam floridus, rubicundus, vividus, fuscus aut nigricans robustiorum est.

6. CORPULENTI *Pingues, pituitosi*; quòd eorum Fibræ nimia Humiditate maceratae resolvantur: cum siccis è contra & compactioris Habitûs Hominibus Fibræ teniores sint & firmiores.

7. QUI *Evacuationibus* quibuscunque Naturæ *Modum excedentibus* frequentius obnoxij sunt, ut Diarrhœæ, Urinæ aquosæ profluvio, Pituitæ per os aut Nares Fluxui, aut profuso sudori: imò qui *unâ tantum* Vice *enormem* Hæmorrhagiam, *violentio rem* Diarrhœam, Febrimve *periculosam* passi sunt, & Mulieres quibus solito *longè plenior* aut *diuturnior* menstrua Purgatio fuit: his omnibus aut infirmæ laxæque á primâ Origine Fibræ fuerunt, aut ipsis istis Evacuationibus nimis resolutæ remissæque sunt.

8. QUI *Frigus non facile ferunt, qui Frigus levi de Causa suscipiunt*, hoc est, quibus perspiratio promptè impeditur, quibus denique *extremi Artus facile frigent*: Ista

enim omnia tardæ Humorū Circuitionis & interruptæ Perspirationis Signa sunt; quæ Fibrarum, ex quibus Canaliū Latera, & Musculi constructi sunt, Squamarumque quibus Cuticula constat infirmam elasticam Vim ostendunt.

§. 6. RECENSITIS *Infirmarum Fibrarum* Signis, monendas existimo Matronas earumque Maritos, facilè eas quæ infirmis *laxisque Fibris* sunt, levi quâcunque de Causâ, nisi maximâ Curâ sibi caveant, *abortire*: quo magna illis *Posterorum* Pars peribit (& magnus quidem indices ex illustrissimis futurorum *Britanniæ* nostræ Incolarum Numerus perit) & *illæ ipsæ* Hydropi, Atrophix, aut Morbo horum utrovis graviore, perpetuæ nempe Animi Dejectioni, Melancholiæ, alijsque ex hysterica Passione ortis Malis obnoxix, miseram Vitam transigent. Foeminas plerasque *Natura* tenues, molles, delicatulas *formavit*. Debitæ Exercitationis Defectu, lauto Victu, Nutricularum Imprudentiâ, Matrumque Indulgentiâ, & hæreditariâ Humorū Acrimoniâ earum Infirmitas & Debilitas *crescit*. Si quo autem Casu *semel* Foemina abortiat, prima hæc Abortio alteri, secunda tertiæ *Viam sternit*; ita ut tandem confectæ neque Vires neque Animus, nec Cibi Appetitus nec ejus concoquendi Facultas supersit. Semel enim *abortivisse* Vires magis frangit quàm bis *perisse*.

perisse. Hoc autem Infortunium non ullâ melius Ratione cavetur quàm si venienti occurratur Morbo; aut si id infeliciter cesserit, danda saltem est Opera ne eodem frequentius repetito miseræ Vires penitus frangantur.

NONNUNQUAM ipsius novæ Nuptæ, adhuc dum Adolescentulæ, & puellarium Morum amantioris, huc illuc incautiùs discurrentis *Incuriæ* Abortus debetur: Sæpiùs tamen imperitæ Obstetricis, aut imprudentis alicujus Chirurgi *inconsultæ Temeritati Sanguinis Missionem* levi quâcunque de Causâ suadentis, nullâ habitâ Virium prægnantis Ratione. *Robustis* quidem & sanguine *plenis* Venæ sectio sæpè *proderit*: Tenuibus *infirmarum* que *Fibrarum* Foëminis nihil certè *nocentius*, nec ulla est promptior *abortiendi Causa*. Venæ enim sectione non certius Sanguinis Copia minuitur quàm Fibræ relaxantur.

NULLAM Ego unquam Methodum sequente efficaciorē *Abortui præcavendo* observavi: Ut scilicet prægnantibus pro omni Potu sit Aqua è Fonte D. *Vincentij Bristolienſi* Vini cujusvis rubri *austeri* pauxillo temperata. Ut Renum Regioni applicetur *Emplastrum ad Herniam* additâ *Olei Cinnamomi & Laudani Londinensis* modicâ Quantitate. Ut *Victu* tenui, levi, facilè conco-

E c 2

quando

quando utantur, è Lacte præcipuè & vegetabilibus farinaceis parato. Ut *Diascordio* & *Rhabarbaro torrefacto* earum Intestina, si nimis *lubrica* sint, *roborentur*. Ut *Lecticâ gestatæ* aut *Rhedâ vectæ* semel aut bis de Die *Ærem serenum* captent. Ut, denique, quibuscunque Modis fieri possit, *hilarès alacresque* conserventur. Ista Methodus *rarissimè* fallit; nisi *Scrofula* aut *hæreditaria* aliqua alia adsit Humorum prægnantis *Acrimonia*, Abortûs Causa difficilimè sananda.

§. 7. VALETUDINARIIS & *Fibrarum Infirmitate* debilibus Sanitatis tuendæ cupidis variarum *Anni Tempestatum* Ratio habenda est. * Aliàs monui *Infirmis* quotannis *languendi & in pejus vergendi Initia* fieri circa *Brumæ* aut *Nativitatis Christi* Tempus, ex quo pejore usque & pejore Loco eorum Res sunt ad Veris extremum; cum *crescente Calore crescere etiam eorum Vires* usque dum mediâ aut extremâ *Æstate* ad summum pervenerint; *perdurare* autem quamdiu eas *solis* amicus *Calor* fovet, & donec quod acquisiverant *Firmitudinis ingruente Frigore* pereat. Alij his adhuc *infirmiores maturius* fatiscunt, circa ipsa nempe *Æquinoctij autumnalis* Tempora. *Maturius etiam eriguntur;*

tur; quòd eorum *infirmiores Fibræ* cuiusvis Causæ mutanti minùs contranitantur. Novo sole denuò fermentescunt, *rarefiunt & attenuantur visci*di *Infirmorum Humores*: quo fit ut *liberiores & pleniores Circuitione* omnes, etiam minimos, Corporis Canales subeant, *Perspiratio* promoveatur & augeatur, *Fibrarumque* Onere suo levatarum *vividiores* sint *Vibrationes*; unde illis *Appetitus* viget & *concoquendi Vis* crescit: Ad quæ efficienda cum *Solis Calore* concurrunt *Aër seren*us & Corporis *Exercitatio* nunc commodiùs obeunda.

QUARE qui *præ Infirmitate* suâ sic se affici sentiunt, monitos velim ut Naturam Ducem sequuti eo *Victu* utantur quem quæque *Anni Tempestas* porrigit, utpote, *Naturâ Indice*, commodissimum.

PRIMO *Vere* Spinachia, Asparagus nobis dictus, summaque novarum Herbarum *Cacumina* Asparagi Veteribus dicti vesca præsto sunt: Lac item & Ova suppetunt. Ex his suadeo eo Tempore majorem Nutrimenti sui Partem parent.

PROGREDIENTE *Vere* agnina & vitulina Caro, Pisa tenera & Herbæ Acetarijs aptæ abundant.

ÆSTATE

ÆSTATE incipiente, Gallinarum vulgarium & Indicarum pullis, Cuniculis & Fructibus præcocibus vesci licet.

MEDIA Æstas Perdices, Caules, Cinaras; Autumnus Rapa, pastinacam utramque, Carnemque bubulam & ferinam (hoc, *si ullo*, Tempore edendam) adfert.

EXPERIENTIA Ostendet Infirmorum *Vim coëtricem* indies *augeri*, prout Anni Tempestates *duriora & difficilioris* Digestionis Nutrimenta ministrant. Tempestates dico, non quibus & Plantæ & Animalia in *Londini* aut majoris cujusvis Urbis Viciniâ Emptorum Luxu & Venditorum Aviditate *provenire coguntur*; sed quibus Naturæ Instituto, vulgari Culturâ, Cœlique & soli Genio *sponte & copiose* *proveniunt*. Hoc autem est quod præcipuè urgeo & persuadere cupio Infirmis, Eorum interesse ut Naturæ Ductum secuti, id sibi *Nutrimenti Genus* deligant quod *Anni Tempestas* plenius suppeditat, eamque sibi *Quantitatem* dimetiantur quam eorum *Vires Tempestatibus respondentes* suadent. Hæc si fiant, per totum Anni Decursum, Sanitatis ijs *Æquilibrium* quoddam conservabitur, aut ab eo non longè discedetur: *Langvente* scilicet Vi coëtrice, Fibrisque remissis, Nutrimentum & *facile* concoquendum & *parvâ* Quantitate assumant: nec,
nisi

nisi iisdem *crescentibus*, *difficilioris* Coctinis Cibo aut *maiore* ejus Quantitate utantur. Adde quòd sicut Hyems Exercitationi *domesticæ* convenit, ita *Æstas campestri* aptior est; quæ cum advenerit, Infirmis *sub Dio* Corpora plenius exercenda sunt; quo fiet ut Vires illis augeantur & firmior Valetudo crescat; improbi enim Laboris omnia vincentis Commoda quis dignè scripserit!

§. 8. GERMANIS Inter sanitatis conservandæ Præcepta est, *Hyberna prudentibus Vestimenta maturè* (exunte scilicet Autumno) *sumenda esse, serò autem, nec nisi adulto jam Vere, deponenda.* Quo significatur, benè valere cupientem, decere etiam bene vestitum incedere. Quod fortasse *strenuis Potoribus*, quibus ideo liberè *Sudorem* fluere commodum est, non malè suadetur: *sobrijs* autem contraque *Cæli varij* Injurias se munire cupientibus omninò adfluescendum est ut quàm fieri potest *tenuissimè vestiti* & *Æstatem* transigant & ipsam etiam Hyemem. Ut taceam magnam Felicitatis partem esse, *quàm paucissimis indigere*: hoc saltem attentâ Consideratione dignum est, *multis* magnique Ponderis *Vestimentis Perspirationem nimium* quantum augeri, *Fibras debilitari* & teneras fieri, *Viresque frangi*; quod *Keillius* noster in Libello suo de *Medicinâ staticâ Britannicâ* clarè ostendit.

TENUIS

TENUIS imprimis panni lanei, Nomine á * *Lanulâ* deformato nostratibus noti, Indusio qui se fovet, continuam sibi *sudationem*, Morbum profectò *Diabetæ* nec ab- similem nec minùs ferè gravem, accersunt: *Sudationem* autem perpetuam, qui *Perspirationi* liberæ plenæque conservandæ studet non magis sibi optaverit, quàm *Diarrhæam* qui *astrictam Alvum* fugit. Utraque verò æquâ Curâ Infirmis vitanda cavenda- que est, & Diarrhœa scilicet quâ *Intestino- rum*, & nimia sudatio quâ *Cutis* omnium- que minimorum Vasculorum Fibræ remol- litæ & maceratae resolvuntur. Ex eo autem quòd *Lanulâ* istâ fotis perpetuò *Cutis ma- deat*, ipseque pannulus *citissimè inquinetur*, satis patet *nimiam* per *Cutis Poros* Materi- am excerni; quod, cùm præ nimio quo Corpus quasi elixatur *Calore*, tùm propter continuam *Cuticulæ à laneis panni Villis Frictionem* fieri verisimile est.

QUI *Potu* spirituofo se ingurgitavit, si noxia Humoris Copia *quoquo Modo* è Cor- pore ejiciatur, benè profectò cum *illo* actum est; *sudare* etenim præstat quàm *Febri ardere*. Sed *Valetudinarijs*, *Infirmis*, interimque *sobrijs* quantò *firmitiores & constrictiores* sunt

---

* Flanel.

sunt omnium Excretionum Ductuum Fibræ (nisi *nimiâ* Constrictione obstruantur) tantò melius est, tantòque fortius Noxis externis obniti poterunt. Sola *superflua* Ingestorum, sive Cibi sive Potûs, Copia *Sudationis* præsidio & Levamine eget. Hâc de Causâ *Germanis*, (multum tenuis subtilisque & facile Viam sibi per minimos quosque Meatus aperientis Vini bibentibus, quo per Cutem sudoris specie percolato nihil ab eo amplius periculi imminet) tantopere placet *Sudatio* ut * *Tschirnhausius*, doctus alioqui & ingeniosus Vir, omnium fere Morborum Curam in *Sudationem* resolvat, cujus scilicet insignem observaverat Efficaciam in prævertendis Febris *ex Ebrietate* orituris, aut jam ortis profligandis. Sed Insulæ nostræ Incolæ, quibus propter *Infirmi* *tatem* suam aut sanitatis tuendæ Causâ *Sobrietas* placet, quanto *tenuius* de Die vestiti incedant, quantoque *levioribus* Stragulis noctu cooperti decumbant, & *Æstatis* & *Hyemis* Tempore, tanto etiam *firmiores* fient. Quantòque magis totum Corpus *Æri*, si modò benigno, patuerit; tantò *fluidiores* erunt Humores Officijsque suis obeundis aptiores: unde *Perspiratio* libera *plenaque*, nec tamen *nimia* erit. *Ær* recte constitutus Animalium Humoribus multum prodest, & Me-

F f

dicamenti

---

* Medicina Ment & Corp,

dicamenti Loco est: cùm multiplicis, è contra, *Vestitus* grave Onus *excretæ* è Corporibus nostris, nec ultra utilis, *Materiæ Atmosphærà quâdam condensatâ* nos stipet, salubrisque *Aëris* benignam Efficaciam intercipiat. Si quis verò *Frigoris* Mala timeat; is sciat, *sobrijs* (si modò *nitrosum, gelidum, humidumque* Aërem vitent; solo enim *hujusmodi* Aëre Humores nostri *coagulantur* aut *lentescent*, qui *gravis* Frigoris suscepti Effectus sunt) de Frigore suscipiendo parùm sollicitos esse debere, quod nec temerè ab iis suscipitur, & susceptum facilè profligatur. Nec *sobrij* ferè gravia Mala ex *mero* Frigore patiuntur, nisi *extremum* id fuerit, aut *diutissime* supraque *omnem Modum* Actionem ejus sustinuerint.

§. 9. NON Contemnendum *Infirmis & Sedentariis* Sanitatis Instrumentum est, frequenter *Barbam & Capillos demetere*, pedum *Plantas Scalpere & Ungues resecare*. Maximum ad Oculos, Aures, totumque Caput redundans ex frequenti *Capillorum Tonsurâ* & quotidianâ Capitis in *Frigidam*, paucis *compositi Spiritûs Lavendulæ* aut *Aquæ Hungaricæ* Guttis mistam, Immersione *Commodum* (ut de *Voluptate* taceam) soli experti nôrunt. Caput detonsis Capillis *radere*, præsentaneum ferè Remedium est *Cephalalgia, Gravedinis, Oculorum Infirmitatis* à Fibrarum præcipuè nervearum Remissione orta.

ortæ. Utque quovis *Exitu* Humorū Eva-
 cuationi *aperto* non tantum eorum tota
 Quantitas minuitur, sed quod ab illis reiici-
 endum est *eò* præcipue derivatur, quamdiu
 ejus Motui faves; quò *frequentius* Capillos
 rescindis, tantò *uberius* proveniunt; ita ut
 frequens Barbæ Capitisque Tonsura superi-
 oribus Corporis Partibus instar *Fonticuli* aut
 perpetui Vesicatorij sit. Ex eo autem quòd
 Capitis Cutis Aquâ *tepidâ* & Sapone fre-
 quenter *abluatur*, deinde Novaculæ quasi
Strigilis cujusdam Acie *radatur*, aliud eti-
 am Commodum nascitur: Ductuum nem-
 pe perspirabilis Materiæ Oscula à porrigine
 & furfure illa obstruente *mundantur*, quo
 eidem *Materiæ*, quæ retenta Capiti ipsi-
 que etiam Cerebro gravis futura erat, liber
Exitus aperitur: Capite deinde in *Frigi-*
dam immerso & eadem diligenter abluto,
 Cuticulæ Squamulæ ne turpiter hient ni-
 misque copiosum *Perspirabilis* Materiæ E-
 gressum patiantur, utque *Obstructioni* ejus-
 dem à Frigore externo (*gravi Infirmis Ma-*
lo) validius renitantur, arctè *constringuntur*.
 Quare omnibus Infirmis Auctor sum ut *sin-*
gulis alternisve Diebus, saltem quoties com-
 modè possunt, Capillos Barbamque Ferro
 rescent, deinde Caput Frigidâ proluant.

QUOD Tonsura superioribus Corporis
 Partibus, id inferioribus præstat *Plantas*
Pedis scalpisse & Ungues rescutisse. Pe-
 dum

dum Plantæ cum Titillationis impatientissimæ sint; exinde patet quanta *nervinarum Fibrillarum Multitudo* illuc pertingat. Illæ stando & ambulando pressæ *occallescunt*, Cutisque densatur & induratur; quare *Perspiratio* obstruitur Humorumque in illas *vitalium* Derivatio impeditur. Notissimum autem est nullum aliud manifestius esse integræ vegetæque *Sanitatis Signum* quam blandum *Pedum Calorem*, liberamque per eos *Perspirationem*: Plenum enim nec impeditum Humorum per *minimos* & à Caloris Motûsque Fonte *Corde remotissimos* Canales Circuitum, quæ *ipsa Sanitas* est, monstrat. *Infirmis*, è contrà, Crura Pedesque perpetuò *frigent*, iisque primùm in Locis gelidi Aëris spiculis perfodiuntur. *Infirmi* igitur frequenter, singulis ad minimum *Hebdomadis*, *Pedes Aquâ tepidâ* foveant, *Plantas scalpant fricentque*, & *Ungues resacent*. Quo, præter supra recensita Comoda, fiet ut neque duriores *Calli Clavi*que succrescant, neque *vægrandes Ungues* in Digitorum Carnem *devis se inserant*.

FRIVOLA hæc & minoris forsan ad Sanitatem Momenti *quibusdam* videbuntur. Sed quod de Re longè *graviore* dictum est, de *hâc* etiam verum reperietur: qui nempe *Minutias spernit pedetentim* quidem illum & *paulatim*, sed tamen, pessum iturum.

§. 10. INFIRMIS & *Valetudinarijs legendo* & *scribendo* multum occupatis, siue Literarum studio siue Negotiorum Causâ, *erecto* quantum licet Corpus situ tenendum est, Caputque & Pectus *quamminimè* inclinandum, & Pluteo tantum *inuitendum* est leniter declivi. Isto illi situ quamdiu possunt se detineant, fatigati paullum deambulent aut discumbant; deinde Opus repetant. Ufu autem & assuetudine fiet ut minime molestus sit, præcipuè si à primis Annis ei assueverint. Vix interim credi potest quantum Sanitati conferat. Sedendo enim, Corpusque incurvando *multa Vascula comprimuntur*, Sanguinisque & Humorum *per ea Circuitus impeditur*, dum *per alia* interim patientiora liberius peragitur. Hinc ille diutiusculè desidentibus *Crurum Stupor*, non nisi Deambulatione aut alio quo *Motu* pellendus, *quo* scilicet liber Humoribus per ea Circuitus aperitur. Hinc etiam *inæqualis* & subsultim factus Humorum *Circuitus* & *inæqualis* in Glandulis *Secretio*, *inæqualis* Partium *Incrementi* & *Roboris* Causa; eadem nempe quæ Pueris *Rachitidem* gignit, Incuriâ Nutricum, liberum illis & *æqualem* Humorum Circuitum Gestatione, Cunarum Agitatione, alijsque Exercitijs promovere cessantium. Hâc forte Ratione inducti *Romani* & orientalium Regionum Incolæ *inter cœnandum*, & *ubicunque uno situ diu* illis manendum

manendum fui, *reclinato in Latus* toto Corpore discumbebant. Scribentibus & legentibus, cum *more nostro* sedent, *pectus* & *Ventriculus* perpetuò *comprimuntur*: quo fit ut harum Partium Functiones, *Concoctio* putà & *Respiratio*, *debilitentur*. Et verò *istarum* Partium Morbis *Scribæ* plerumque obnoxij reperiuntur. Præterea, *Capite multum demisso*, Humorum per illud *Circuitio* impeditur, nimiaque fit eorundem intra Cranium *Coacervatio*; unde Animi Dejectio, fortasse & Tabes. Hæc autem Incommoda *erecto situ* magnam Partem vitantur. Is enim maximè *naturalis* est. *Stantibus* item, cum *penitus immoti* non perstent, aliquammultorum Musculorum Sanguinis Canales alternis comprimementium Actione, Humorum *Circuitio* promovetur: quorum etiam ad *inferiores* Partes à Motûs Calorisque Fonte remotissimas *Descensui*, quò eæ foveantur, ipsa eorundem *Gravitas*, dùm statur, favet; quod non minimi ad Sanitatem Momenti est. Crassiorum item *Recrementorum* Evacuatio promovebitur, Partesque superiores *puræ* & *serenæ* conservabuntur. Hæc & *Sanitati* & *Longævitati* conducent. Dictantibus etiam & Consulentibus, sive *Medicis* sive *Iurisconsultis*, stare aut decambulare prodest: *ista* enim & Animo & Corpori sunt Solamini.

§. II. PINGUIBUS nimiâque Corporis *Mole* gravatis, còque ad Motum *ignavis*, præter suprà traditarum Regularum Observationem, suadeo ut *quantùm fieri potest* ab omni cujusvis Generis *Potu* præcipuèque valentiore, abstineant. Nihil quidquam usquam excogitatum est aut excogitari potest hujusmodi Hominum Vitæ conservandæ & prolongandæ efficacius pervicaci ab omni omnis Generis Potu Abstinentiâ. Si tam verum sit quàm est vero simile solidas cùm Plantarum tùm Animalium Partes omnes non aliud esse quàm Tubos Canalesque eorum seminibus conclusos omnesque simul & eodem Tempore primitus formatos: Incrementum Molis erit eorundem Canaliùm Explicatio, Distensio & *Repletio*, quæ *Humoribus* efficitur ex Nutrimeto ingesto genitis. Ex *Kircheri* autem & Domini *Woodward* Experimentis notum est Plantas ad insignem Molem *solâ Aquâ* augeri. Duo *ejusdem Fæturæ* Porcelli *æqualibus* Lactis Quantitatibus pasti sunt, hoc tantùm Discrimine quòd alteri *Lac merum*, alteri *equâ Aquæ portione admistum* exhibitum est. Mense uno transacto uterque jugulatus est; & ille cujus Lacti *Aqua addita* est, altero longè *major & pinguior* inventus est. *Hydropis*, saltem *Anasaræ*, Curationem pertinaci ab omni *Potu Abstinentiâ* aliquoties peractam fuisse accepimus. Et *Lethargus* à Cerebri *Humiditate*

miditate nimia oritur. *His* autem duobus præcipuè Morbis *obefiores* obnoxii sunt. Quare illis *Potus vitandus* est ut *Hydrophobia* correptis *vitatur*. Quod *facile* efficient si juniorum tantum Aimalium Carnibus & *humeſtante* & *refrigerante* è Plantis Nutrimento vescantur. Plantas autem *non crudas*, sed Igne *coctas* usurpari ſuppono, & *hic* & *ubicunque* Victum ex iis paratum ſuadeo.

§. 12. SENIBUS *decrepitis* Vitæque Terminò propioribus, ſi extrema ejus Tempora Doloꝛe quantum fieri poteſt immunia placidè tranſigere cupiant; *duorum* Præceptorum Obſervationem ſuadeo. Quorum *primum* eſt, ut quàm maximâ Diligentia ab *inclementis Cæli* Incommodis ſibi caveant. Illis quippe ſanguis effœtus, frigidus & viſcidus eſt, Concoctio debilis, Perſpiratio pauca & ferè nulla. Unde vel *minimâ* Cœli Inclementia læduntur. Quare *nubilo* aut *frigido Aëre*, aut *Vento validius* flante illi *domi* ſe contineant & luculento *Foco* aſſideant. Non enim illis firmæ Valetudinis *Incrementum* expectandum eſt. Satis eſt *Doloris expertibus* eſſe, & Flammam ijs vitalem nec *præmaturè* aut *fortuito Caſu* extingui, & *lucidam claramque*, quamdiu ardet, ardere. Exercitio quidem *Superfluum* Nutrimentum è Corpore ejicitur. At *Senibus* potior Cura eſſe debet *nihil ſuperflui* ingerere.

ingerere. *Minimum* enim, si ingeratur, in Exercitatione spei positum est *senibus*, quibus nempe ut ossa lapideam ferè Duritient, sic Cartilagines & Tendines osseam, Musculi omnesque Fibræ tendineam quandam *Rigiditatem* induunt, Vimque elasticam penè totam amittunt, & fragile exuccumque Corpus Pulveri, Pulvis jamjam futurus, propius est & similis. Quo fit ut nec *Decrepiti* senes Exercitiis obeundis *pares* sint, nec, si obire possent, *quidquam* proficerent. Illis igitur sufficiet sereno Aëre & splendente sole *ejus Jubare se fovere* æstivisque *Caloribus se refocillare*. Aut si Cornicis annosam senectutem cupiant, Regionem aliquam Patriâ suâ *ardentior* sole calentem petant.

ALTERUM Præceptum *decrepitis senibus* observandum est, ut *crescente* senio & *paulatim* labantibus eorum Viribus, *Viçtum* etiam *sensim* *parciorem* & tenuiorem adhibeant, & Viribus eorum coñtricibus *aliquantò inferiorem*; nec expectandum sibi putent donec *ipsâ* *Necessitate* Viriumque *Imbecillitate* cogantur id *jam* frustra nulloque suo Commodo facere quod *paulò priùs* factum multum eorum sanitati erat profuturum. Insigniter enim ista *indies crescens* Temperantia conducit ad viridem *crudamque* senectam & *Dolore vacuam* assequendam. *Eâ Cornarus* Annos suos ultra centesimum

produxit, Animique sui Facultates *quasi* integras conservavit. *Eousque* autem ille Abſtinentiæ proceſſit ut tandem, referente Vitæ ejus Scriptore, totum *triduum unius Ovi Vitello* victitaret. Non ego iſtud ut Exemplar *imitandum* propono, neque id mihi ſumo ut cuiquam *quo Tempore, quoties & quantum* Viſtus ejus ſolitus minuendus ſit præſcribam. Hujus tamen rei eos memores eſſe decere puto; Ut ſcilicet *Decrepiti re- puerascunt*, ſi Concoctionis Vires ſpectes; ita *illis* ſubinde aliquid de Nutrimenti Quantitate eâque ejus Firmitudine & Robore propter quod difficilius digeritur, *detrahendum* eſſe, ut *Pueris* identidem aliquid *additur*. Cùm enim Fibrarum iis Facultas elãſtica perierit & Vis coctrix imminuta ſit, parùm perſpirent, *minimumque* eorum Corporibus *decadat*; *Supplementum* etiam ejus quod deteritur, ut ne vitalis Flammula ex- tinguatur, *minimumque* illud quod ſupereſt Virium ne penitùs obruatur, *minimum* eſſe convenit. *Hujus Præcepti Neglectui* Rheuma, Catarrhus, Ruſtus, Coli Dolores, imminuta aut peſſundata Memoria Tenacitas, & hebetatum ſenſuum Acumen, reliquaue ferè decrepitæ ſenectutis Mala *maximam partem* debentur: quibus, *tempeſtivè & prudenter diminuto Viſtu*, occurri potuit, ſi non omnibus, at ſaltem *plerisque & gravi- vioribus*.

§. 13. VALETUDINARIIS & *Infirmis diuturnis Morbis* laborantibus nullus damnosior est Error quàm cum vanâ se lactant spe *promptæ citæque Medelæ* aut vel *repentini Levaminis*. Eâ enim *frustrati* inconstantes plerique & leves Homines, ægréque ferentes cohiberi Appetitus suos; aut de se & salute suâ *desperantes*, Vincula rumpunt liberéque sibi ea omnia permittunt, quibus Morbus vel *genitus fuit* vel novas *Vires acquisivit*; aut aliis atque aliis Medicis consultis, eorumque nullo *promptam* quam solliciti quærunt Medelam *spondente*, circumforanei tandem alicujus Empirici ingentibus *Promissis decepti* vanam suam *Credulitatem* & Vitâ & Nummis *luunt*. Mirandum sanè est Homines *Ratione* præditos Rem ita *Rationi* adversam sibi promittere posse, ut Morbus qui ex *viginti fortè Annorum continuatâ* Intemperantiâ aut incauto saltem Victu crevit, vel quem à *Parentibus hauserint*, ipsi Coporis quasi flammæ intertextum, quâcunque Methodo aut Medicamentis *exiguo Tempore* possit sanari.

SI cui Res familiaris *angustior* sit, quæque *necessariis* tantum Vitæ Usibus sufficiat; ille autem, quasi *in Re lautâ* foret, *splendidè* aliquot Annos vivens tantum non decoxerit, tandem verò Pœnitentiâ ductus de

Fortunis suis *instaurandis* cogitet : Mentendū sanum putemus si *paucorum* aliquot *Mensium* vel & *Annorum Parsimoniā*, quanquam & *Operam suam* quotidianam Mercede locet, Res suas in integrum restituere speret ? Næ, *parcendum* illi erit, & *laborandum* in *complures* Annos, idque *pro Ratione* prioris Profusionis & præsentis Parsimoniæ. Si nempe prius non *omninò* intemperanter prodegerit, nunc autem *parcissime* vivat, Poenæ Tempora multum *contrahet* ; & si maturè occupaverit, Damna sua *resarciet*. Si verò Laboris & Parsimoniæ cum *tæduerit*, omninò illi *pereundum* erit : sine his enim *non quidquam* proficiet. Hujus Prodigalitati respondet *Intemperantia* & incautus *Victus*, Parsimoniæ & Labori *Abstinencia* & Corporis *Exercitatio* : Quæ diuturno Morbo laboranti per longius aut brevius Tempus continuanda sunt *pro Ratione* prioris ejus Luxûs majoris aut minoris diutiùsque aut brevius continuati.

LONGOS plerosque Morbos ostendimus ex *Humorum Vitio* & *Fibrarum solidarum Debilitate* nasci. *Ventriculi* autem & *Intestinorum* Vitium *hos* aut genuit aut saltem comitatur. Pone Morbum genitum esse Cachexiam *scorbuticam*, quæ se prodat Pustulis Ichore manantibus, aut Tuberculis Maculisque Cutis flavescentibus aut liventibus, crasso, viscido & Rheumaticorum simili, sanguine

sanguine, Hepatis Oppilatione perpetuâque Bilis Exundatione, Animi Dejectione, prostrato Appetitu & Digestionis Imbecillitate, hincque natâ Atrophîâ, Lassitudine, Anxietate, aliisque signis; quæ *Luxuriosis*, quam à *Nativitate* robustis, vegetisque sæpenumero accidere vidi. Nullâ ego Ope *hunc Morbum* sanari posse puto, nisi lenibus Vomitoriis & Catharticis Stomachicis identidem repetitis prout *Bilis* aut *Pituitæ* nova seges succreverit, (Diuturnitate autem Temporis pro *Bile* prius evomi solitâ *Pituita* se offert, quæ non aliud est quàm Bilis dilutior sive quæ solius feri est, ut Bilis morbida è Ventriculo rejecta totius sanguinis est Recrementum. Cùmque Bilis in Pituitam mutata est, magna Curationis Pars est peracta, alterâ jam sanguinis Partem purgatâ & Hepate pervio facta.) Medicamentis amaricantibus, aromaticis, & è Ferro paratis, prudenter, cautèque, & prout *Ægri* Vires sinunt, adhibitis, & subinde mutatis (cùm scilicet unius alicujus diuturniore Usu ejus Efficacia minùs sentitur, alio in ejus Locum substituto) Aquis chalybeatis & mineralibus variorum Generum, jugi Corporis Exercitio, Victu refrigerante, parco, tenui, idoneoque ejus Regimine, cui constanter, imò pervicaciter, aliquamdiu in hærendum est. *Ægri* profectò frequentes erunt *Querelæ*. Quid, inquiet, nunquamne Finis erit vomendi, equitandi,

amara-

amaraque Medicamenta devorandi? A Vomitione *præsens* tantum *Levamen* sentio cum *perfectam Medelam* expectarem; at mihi è contrà *Malum* brevi *recrudescit*, & post aliquot jam *Menses eodem* quo prius *Loco* meæ videntur *Res* esse. Alii deinde atque alii Medici consuluntur; quorum singulis, si, ut *probos Viros* decet, *eadem* præscribant, eadem etiam de *Causâ* valedicitur; si autem propior eos *Lucelli* sui quàm *Ægri* Cura tangat, *Ægro* obsequuntur, proque juvantibus lædentia, aut saltem quæ nullius sint in utramvis Partem Momenti, præscribunt. Et cum *Medicorum* totum Agmen percurrerunt, *Agyrtarum* tandem se Fraudibus illaqueari sinunt. Crassiores certè & viscidiores Humorum Partes cum *semel* per eas Glandulas spongiæ ritu laxas fluere cæperint, per eundem semper Alveum fluere pergent, *quamdiu* aliqua earum Portio ejicienda restat. Quare ex eo quod *semel* vomueris *iterum* tibi vomendum est. Nec aliter quidem fieri potest *quamdiu* *Materiæ Morbi* *quidquam* superest. Ex *diminutâ* tamen *Materiæ* vomitu rejectæ *Quantitate* minùsque *frequenti* vomendi *Necessitate*, tanquam *certissimo signo*, *inclinati Morbi* Indicia sumuntur. Ista clarè illustrantur Exemplo *Dolii Oleo & Aquâ confusis* pleni: è quo *facilè* Oleum, omiſſâ Aquâ, haurias, si quod in summo natat eximas, & subinde prout alia atque alia ejus Portio emerſerit illam

illam etiam atque illam auferas. Emerget autem *quamdiu quidquam* Aquæ commistum superest: à quâ ut se expediat si *satis illi Temporis* concedas, Oleum tandem *totum*, superstitæ Aquâ, exemeris. Idem etiam in diuturnorum Morborum Curatione faciendum. Nunquam enim quidquam eximium aut majoris Momenti perfectum est absque *diutinâ Patientiâ* optimorumque Mediorum ad Finem propositum assequendum conferentium *constanti Usu*. Natura non *subitò & subsultim* Opera sua perficit, sed *constantî Tenore & uniformiter* simul & *strenuè* progreditur: Ipsa autem *Natura* est quæ Medici Munere *verè* fungitur; *Ars* enim, ejus *Ministra*, Obstaculis amovendis, *Æstibus* moderandis, Naturâque quò ipsa tendit quasi Manu ducendâ occupatur. *Diuturnos* igitur Morbos *solum Tempus omnium edax Rerum, exedit absunitque.*

§. 14. CUM autem *Dolores* nobis nonnunquam *intensissimi & intolerandi* omni-que vel patientissimâ Fortitudine superiores oboriantur; Divinâ Clementiâ datum est nobis mirandum planè & penè divinum *Dolorum Lenimen*; cujus miras Virtutes maximamque DEI, id nostræ Miseriæ Levamen indulgentis, Benignitatem illi soli dignè celebrabunt, qui inter acerbissimos Cruciatu ineffabilem ejus in Doloribus leniendis Vim experti sunt. *Opium* dico, aut ex Opio soluto

soluto paratum *Laudanum*, quod pruden-
 ter adhibitum Doloris omnis vel acer-
 bissimi *certissimum & repentinum* Remedium
 invenitur. Quâ autem *Ratione* id præstet
 ex supradictis non difficulter colligitur. *Do-*
lore Animalium Fibras plus æquo crispari,
contrahi & intendi; *Voluptate* è contra *re-*
mitteri & relaxari *ab eâ nimia Intensione* ex-
 tra omne dubium est. Fibras rescissas utrin-
 que se recipere & contrahere aspicimus.
 Omne Causticorum Genus, ab Acidis &
 Stypticis usque ad Ferrum candens eas cris-
 pant & corrugant. Omnis *Dolor* internus,
 violentus & intensus in *spasmos & Convul-*
siones definit; ut omnis continuata & luxu-
 riosa *Voluptas* in *Paralysin*. Primo autem
 in Casu omnes nôrunt Fibras affectas validè
contrahi; in secundo plurimùm *remitti*.
 In Tumoribus & Inflammationibus *molli-*
oleosa, lenia Cutem tensam & contractam
relaxant, Doloremque leniunt, *lenisque &*
mollis Frictio temporarium *Levamen* dat.
 Cùm verò Causarum constantium & ma-
 nentium *totalis & ultimus* Effectus deter-
 minatæ cujusdam Naturæ est, Rationi con-
 gruum est censere *particulares* qualvis ea-
 rundem Causarum Actiones *congruæ* Natu-
 ræ Effectus producere. Quo autem Mecha-
 nismo *Voluptas & Dolor* hos Effectus pro-
 ducant non facile est explicatu. Est forte
 in Animalium Fibris regularis quædam &
ordinata Partium positio, ei quæ *Pectinis*
 Nomine

Nomine in Vegetabilibus & Mineralibus cernitur; *secundum cujus Ductum* cum Corpora quævis agunt, fieri potest ut earum *Partibus commensuratum* aut harmonicam, integram aut totalem Vibrationem aut Undulationem impertiantur, in quâ fortè *Voluptas* consistit: Si verò *contra hujus Ductum* & Directionem agant, Fibræ faciliùs rumpuntur, earumque Partes divelluntur; unde ex his disjunctis & interruptis Vibrationum succussibus *Dolor* creari potest. Et videmus Fibras aminales, cum in eas *adigitur Cuneus aut multi Cuneoli* (ut cum Fides aut Carnis muscularis Frustulum *sal-sugine* aut *Lixivio* maceratur) *rigidas, tensas & duras* fieri: Cum è contrà *Oleo* aut *molli* aliquo lacteo Liquore macerantur, *mollescere, uvescere & laxari*. Utque Corpuscula *Dolorem* creantia certè *dura & cuspidata* sive acuminata sunt; *Voluptatem* è contrà excitantia *rotunda* fortè sunt, *læviaque & flexilia*. Et ut *priora* se in *Fibram* fortè animalelem *insinuare* possunt ejusque Partes in arctiorem & propiorem Contactum adigere, propterea quod illius *spatii aliquod occupent*, quo Fibræ Partes priùs continebantur: Ita *posteriora secundum* naturalem ejus *Directionem* se *volutando* ejusque Partes leniter comprimendo & quasi mulgendo, Partium Contactum fieri potest ut *sensim* dissolvant: Uti reipsâ cernimus Pilum sæpiùs *secundum* Longitudinem extensum

Vim suam elasticam deperdere, & Juncum aut stipulam sæpè validèque *secundum* Fibrarum suarum Ductum districtam & quasi mulgendo tractam, debilem, flexilemque fieri, licet priùs rigentem. Et *Voluptas* quidem Fibris Nervorum non nisi *continuo* earundem Ufu & *frequenti* Actione *ultimam* istam & *totalem* Relaxationem inducit. Ingrata enim *Doloris* perceptio nos à Corporum illum excitantium Commercio deterret: Cùm Voluptatis è contrà Lenocinio ducamur, ut Modos cum producendi ejusque Actus ita frequenter *repetendi* ut in Dolorem tandem finiatur, inquiramus. Satis scio horum a Corporibus productorum Effectuum Causas *faciliùs* Modoque *obvio* reddi posse ex internis Corporum Proprietatibus, variis nempe eorundem inter se *Attractionibus* diversisque earum Gradibus & Legibus: Sed cùm ista *æquè* ignota sint ac Actiones à diversis Corporum *Figuris* & *Motibus* ortæ; placuit *utrâque* Hypothesi uti. Lectori verò liberum est *utramvis* amplecti; cùm utraque non aliud sit quàm *Phantasiæ Lusus*, usquedum *Experimenta* de Rei Veritate discernant, nihilque in toto hoc Negotio certi sit præter *unum istud*, *Dolore* Animalium Fibras *contrahi*, *Voluptate* remitti & laxari. In primis quidem & particularibus harum perceptionum Actibus *Fluidorum* Actiones & Motus concurrunt, & Varietatem forte aliquam

aliquam parere poterunt durantibus particularibus illis Actibus, saltem Voluptatis: Sed hunc esse *ultimum & totalem* eorundem Effectum certum est. Cum itaque *Dolorem* Fibras animales crispare, *constringere & contrahere* constet, *Opiumque* debita Quantitate exhibitum certissimè Dolorem *leniat*; non video quo potius Modo id efficiat quàm Fibras tantundem, aut paullò tantum minùs *relaxando & remittendo* quantum Dolore *intense & contracte* fuerant. Ita autem Rem se habere ex multis opiatorum Medicamentorum *Effectibus* colligitur. Imprimis enim, Nullum Medicamentum *Opio* certius aut efficacius *Diaphoresin* promovet, Nihil profusorem *sudorem* excitat, præcipuè si volatilia admisceantur, & Liquoris tenuis & tepidi copioso Potu ejus Vires juventur. Hæc autem non aliter efficit quàm Cutis & Glandularum perspiratoriarum Fibras *laxando*. Deinde, nihil æquè *Appetitum prosternit* primasque Digestiones debilitat, ac frequentior *opiorum* Usus: Ita ut plerisque si pleniore Copiâ exhibeantur Nauseam creent & Appetitûs Prostrationem, eousque duraturas donec Medicamenti Vis cessaverit. Ista & Ventriculi & Intestinorum *relaxatorum* perpetua Symptomata sunt. Tertio, Nihil æque *Eruptionem Variolarum, Catameniorum & Lochiorum Fluxum, Calculique imò & Fœtus Expulsionem* promovet, ac Medi-

camenta *opiata*: Ita ut in difficili Partuea hodie Medicorum obstetricantium ultimum sint Perfuigium, & Volatilibus commista Parturientibus etiam *imbecillis validissimos vegetissimosque* Nisus excitent. Quos Effectus solâ Fibrarum, quas Dolor ita intenderat ut elasticam quodammodo Vim amiserant, *Relaxatione* producit. Denique, Nullum adeo subitum certumque remedium Hyftericarum & quibusvis *Spasms* reperitur ac *Opium*. Spasmos autem Fibrarum muscularium violentis *Contractionibus* & *Corrugationibus* deberi nemo est qui nesciat. Ista omnia aliaque multa *Opiata* præstant eas Fibras *remit-tendo & laxando* quas violentus & acutus Dolor constricterat & contraxerat, cumque Cruciatibus Inducias quasi paciscendo ut Naturæ (vero Medico) Opus suum obire liceat. *Opium* autem *Hypercatharsin* aut *Diarrhæam* sanare videtur, Humores in Intestinis aqueos & acres *per Cutem eliminando* (*Opium* enim *Perspirationem* validè promovet) spasmos item, Convulsiones, & Vellicationes à nimîâ purgantium Vi excitatas *leniendo*, & violenter stimulatum Intestinatorum Motum peristalticum quo eorum Contenta extruduntur *sedando*.

§. 15. DUM *Hygieinen* tracto non est mihi Animus *Therapeutica* Præcepta tradere. Quare nec quibus Morbis, quâve Quantitate exhibita, Medicamenta opiata convenient, docen-

docendum suscipio. Hoc tantum, *in genere*, monendum puto, In omni *Dolore acutissimo & intolerabili*, ubi Convulsionis, Febris aut Inflammationis Periculum imminet, post præmissas universales Evacuationes (quæ nempe per Venæ sectionem, Vesicatoria, Cucurbitas, Cathartica & Clysteres fiunt, hæc aut illa prout Morbus fert aut postulat) Opiata & *tutò* exhiberi & *certissimum Levamen* adferre. Si Vomitus Morbum comitetur, præstat Opium *solidâ* Formâ exhibitum; quia, cum minoris Molis sit, non ita faciliè regeritur. Si Vomitus non adsit & *præsenissimum* Levamen quæritur; præstat *Laudanum*: citissimè enim per Corporis Habitum diffunditur propter *Fluiditatem* suam: Et, cum spirituosum habeat Vehiculum, Finem suum *citiùs* assequitur, dejectas Vires plùs reficit, citiùsque & *altiùs* penetrat. In plerisque Casibus Vinum pro Vehiculo sufficit; quòd Opium Vino optimè solvatur ut fiat *Laudanum*. Quatuor autem in Casibus utilissimum, imò omninò *necessarium*, est *Opium*: In *Coli* nempe Doloribus; *Calculo*; Mulierum *Partu difficili*, *Lochiisque* & *Catameniiis segniter* procedentibus, præcipuè si *Dolor* adsit, ut adesse solet; in *Arthritide* demum & *Rheumatismo*. In quorum primo cum Opio *simul* exhibendum est Catharticum aliquod Stomachicum, ut Elixir salutis, Tinctura Hieræ Picræ cum syrupo Rhamni Cathartici

Cathartici, aut, si teneriora sint *Ægri* Intestina, cum Tincturâ Rhabarbari, præsertim si Dolor inferiora tantum Intestina afficiat, nec Vomitus adsit; quo in Casu Vomitus Arte prius excitandus est, nisi id Circumstantiarum aliqua prohibeat. In *Calculi* Doloribus cum Oleo Amygdalarum dulcium aut leniente aliquâ Emulsione, quæ Partes affectas lubricet, est exhibendum. In *posterioribus duobus* Casibus Opio jungi debent idonea Volatilia, Antihysterica & Attenuantia. Cum Dolor *acutus* est & *vehemens*, *maiore* primùm Quantitate dandum est, sive Laudanum à triginta usque ad quadraginta & quinque Guttas, sive Opii solidi quod ei æquivalet, à duobus cum dimidio Granis ad tria cum Dimidio: Deinde singulis semihoris Laudani Guttæ quindecim aut Opii dimidium Granum exhibendum est, usque dum Dolor *remitti* cœperit: Quod cum fit, sistendum est *nec ultra* procedendum. Hæc Methodo propositum Finem consequemur, neque interim de *nimiâ* Opii ingerendâ Quantitate periclitabimur. Cuius tamen Rei *minus* est quàm vulgò creditur Periculum. Qui enim *nimiâ* Laudani ingestâ Quantitate perire vulgò existimantur, Laudano etiam non exhibito *paucos* tantum Dies superstites fuissent. Et sunt qui ei ita *assueverunt* ut quotidie duas Opii Drachmas devorent: Illæ autem sex ferè Unciis, Laudani liquidi pares sunt. Et novi
qui,

qui, nunquam *anteà* degustato Laudano, tres ferè ejus Uncias pro Elixire salutis hauserit. Ille, quanquam eo Medicamento vehementer *debilitatum senserit Ventriculum* ad aliquod Tempus, & per integrum Mensem quasi *Veterno* correptus obstupuerit; *convaleuit* tamen, nec quod sciam è vivis etiamnum excessit, etsi multis abhinc Annis id illi Infortunii acciderit. Ceterum, si primò exhibita Quantitas Vomitu rejiciatur, tertia circiter ejus Pars intra Corpus permanere conjici potest; cujus Ratione habitâ subsequentes Quantitates dimetiendæ sunt. Nec *Constitutionum Diversitas* hic magni Momenti est ad Judicium de *Quantitate* exhibendâ ferendum, cum *valde imbecilles* rarò *acutissimis* Doloribus obnoxii sint. De *Dolore* autem *leniendo* nunc dissero.

§. 16. QUOD superest: *Unicum Instrumentum* & quasi *Arcanum Vitæ producendæ* in hoc consistit ut sanguini reliquisque Humoribus debita & idonea *Tenuitas & Fluiditas* conservetur, quò ei per minimos Canales Circuitioni, cui Vita & sanitas conjuncta est, quàm minimo fieri potest cum Impedimento & Offensione, perficiendæ apti & habiles sint. Quicquid contra nitamur, Corporis nostri Fibræ Diuturnitate Temporis *rigescunt*: Quod ex Fabricæ nostræ Naturâ necessario sequitur. Ut enim in Megacismo

gacofmo Fluidorum Moles † indies *minuitur*: Ita in Microcosmo nostro post aliquod Tempus, Appetitu Coctionisque Vi labante, & Fluida *minore* Quantitate suppeditantur, & solidarum partium quotidianæ Reparationi *impenduntur*, quo fit ut mutatâ suâ Indole in *solida* Corpora transeant. Et illa cùm se intra solidarum Fibrarum Interstitiola insinuent, eoque minimos Canales, qui Nutrimentum vehunt ad interiores solidarum Partes *comprimant & obstruant*, quò ea Humoribus & succis *emollientibus* privantur; solida tandem *indurantur & rigescunt*, *elasticamque* suam Vim deperdunt. Hîc mechanico & necessario Modo proceditur. Cùm scilicet longo Tempore & Ætate pro- vectâ Coctionis Vis debilitetur, Calor naturalis qui in Humorum pleno vegetoque Circuitu consistit imminuatur, ipsique Humores in *solidam* Materiam mutantur, eoque solidæ Partes figantur & *indurentur* & elasticâ Vi priventur: Fluida proinde minore Vi & Velocitate circumaguntur, raróque ad Vasorum minimorum *extremos* Fines pertingunt, majoribus tantùm & patentioribus se continent, perque ea sola Circuitum suum peragunt. Si inevitabilibus hisce Malis addas præterea & nutritiam serosam-
que

---

† Neut. Princ. Mathemat. L. iii. Prop. xli.

que Sanguinis partem & eam quæ rubris Globulis constat, *incrassari & lentam viscidamque* fieri; vides Humorum Circuitioni tandem Obicem, Vitæque ipsi Finem ponendum esse. At certè nos ipsi multum possumus in Humorum *Fluiditate & Tenuitate* conservandâ aut etiam producendâ, nisi penitiùs corrupti sint ita ut quod superest Vitæ spatium angustius sit quàm ut *longo* illi Operi perficiendo sufficiat. Certè quodvis Fluidum *diluere & fluidius* efficere possumus ad quem Ingressus & à quo Egressus liber patet. Et quò *fluidior* est quivis Humor circumactus, hoc est, quò *minores tenuioresque* sunt ejus Particulæ, eò minore etiam Vi opus est ad ejus Motum cum inchoandum tum conservandum. Et in Animalium Corporibus, quò *tenuiores & fluidiores* Humores sunt, non tantum eò minore Operâ in Circulum agentur & minore cum Renixu, hoc est, Dolore; sed & Circuitu suo tantò diutiùs ne solidæ Partes *rigescant & indurentur* prohibebunt.

Et *senibus* verò quibus Fibræ, præter *alias* Causas, propter *hanc* etiam *rigent*, quòd non aliud ferè sint quàm *Cicatricularum* series millies hîc illîc per totam suam Longitudinem detritæ & *Vulnusculis laceratæ*, totièsque refarcitæ, quod sine Cicatriculis fieri minimè potuit; senibus, inquam, hâc de Causâ necessarius

est Viſtus, qui *parum ſolidæ & multum liquidæ* Materiæ in ſe contineat: Ut & rigentibus minùſque elastiſcis, hoc eſt *imbecillibus*, eorum *Fibris* circumagi poſſit, & ultimorum *Canaliculorum* Cavitates aut Meatus, qui illis *angustiſiores* ſunt nec, præ Fibrarum *Rigiditate*, dilatabiles, *pauſillum* ſolidæ Materiæ *multo* Humore invecſtum *ſubingredi* queat, quò aliqualis illis Nutritio diutiùs continuari poſſit, ne eorum Corpora *Atrophia*, quanquam Cibo, ſed Nutritioni inepto, repleta, *areſcant tabeſcantque*.

NULLUS eſt major aut damnoſior Error iſto quo Hominum Vulgus *tenuem* ſanguinem *pauperem* vocant, effectum ſignificantes & Vitæ Uſibus ineptum; cujus *metaphoricæ* non minùs quàm veræ *propriæque* Paupertatis Nomine terrentur. Verùm è contra ſanguis quò *fluidior* eò *ditior* eſt, hoc eſt, melior, ſi divitis & boni ſanguinis eadem ſit ſignificatio. Nam Hydrope, Anaſarcâ, Cachexiâ & Scorbuto laborantium Sanguinis & ſeroſa Pars & quæ Globulis conſtat, *crassa, lenta & acris* eſt; ita ut nec Vaſorum minimorum extrema *permeare* poſſit, nec iſſis Vaſis diu *contineri*, quin ea *corrodat & exedat*, adeoque, tenuiore ſaltem ſui Parte, in Cavitates decidat & Hydropem gignat; aut ſiſtatur, & Vaſcula *obſtruat*, unde Anaſarca aut Scorbutus oriatur. In quibus

bus omnibus Casibus serosa sanguinis Pars
 nimia *salis* urinarii Copia abundat, merum-
 que Lixivium fit, ita ut præ Crassitie suâ
 in Globulos formari nequeat, quibus Cir-
 cuitus per capillaria Vascula facilitetur (par-
 vi enim illi Globuli elastici Figuram suam
 in ellipticam sive sphæroidem mutando mirè
 promovent Humorum Circuitum per mi-
 nimos quosque Meatus) alteraque Pars Glo-
 bulis constans in meram Placentam *tenacem*
 & *viscidam* abit. Atque ita feri Quanti-
 tas *crescit*, alteriusque Partis Copia sensim
minuitur. Et hoc quidem sensu, abundan-
 tis nempe feri & deficientium Globulorum,
 huiusmodi sanguis *liquidior* dici potest; nul-
 lo autem sensu bonus. Sanguis *tenuissimus*
 & *fluidissimus* semper *optimus* existimandus
 est, utpote Partibus minimis & subtilissimis
 constans, quæ facillimè in Globulos rubros
 formantur, & per *capillaria* Vasa circum-
 fluunt: Quod *Sanitatis* & *Longævitat*
 solidissimum est Fundamentum. Jam sicut
 ex eo solo quòd quis Luxui suo lautum
 opiparumque Cibus indulgeat, quem
 coctrices ejus Vires nequeant in Particulas
 comminuere satis *tenues* ut in Globulos ru-
 bros facilè efformentur, & per minima Vas-
 cula fluant, quique eo ipso Humores nimio
sale urinario imbuant, qui facilè in *Mole-
 culas* concurrit, quibus primò *obstruuntur*
 deinde *rumpuntur* minuta ista Vascula;
 Potumque spirituosum liberiùs bibat quo

solidarum partium tenues Fibræ quasi semicoctæ *exeduntur* : Ut, inquam, ex solâ hâc Intemperantiâ *diu & pervicaciter* continuatâ, talis fluidorum & solidorum status gigni potest, atque ita Cachexia induci quæ in Hydropem desinere potest, aut fatalem aliquem alium diuturnum Morbum, pro speciali nempe Ægri Habitu, Fabricâ & Constitutione varium (nunquam enim quisquam *parco tenuique* Victu, sive Cibo sive Potu, usus in *Hydropem* incidit, si Corporis ejus Fibræ à *primâ Origine* firmæ fuerant, & Humores nullâ *Acrimonia hæreditariâ* infecti) ita nihil quidquam mihi videtur *certè integrèque* efficere posse & progignere contrarium sanguinis Humorumque statum, ut nempe *fluidi* fiant & *dulcescant*, præter contrariam prædictæ Methodum, quâ nempe solo Victu *tenui, macro, fluido* accuratâ cum severitate utimur. Dolium Liquoribus *crassis, viscidis & impuris* plenum *purgare*, Humoresque contentos *diluere & attenuare* si cupiamus; non aliâ potius Viâ id perficiemus quàm *tenuem, pellucidum, insipidum* Liquorem iis affundendo, ipsumque Vas frequenter *agitando*. Eadem ferè est Ratio Corporis animati. Nullus unquam *Luxuriosus* aut *Ignavus*, nisi ferrei Roboris à Naturâ Corporis Machinam habuerat, *longævus* fuit. Et si quis fortè talis attigit senii Tempora, ut ærumnosior ei, quàm ad Metalla damnato si modò sobrio, Vita fuit; ita & extrema

extrema senectutis ejus Cruciatibus, ipsaque Mors Horrore & Desperatione plena fuit: Imò, Martyris ei cum solatia deessent, Martyre tamen longè graviora & acerbiora passus est. Quibuscunque Vita *longa* & *Dolore vacua* fuit, ii *abstemii* fuerunt, *tenuique parco* & *macro* Victu usi sunt. *Cornarus* severâ Abstinentiâ & quæ à *Jejunio* parùm differret Vitam sibi sensuumque integrum Acumen ad extremam senectam conservavit: Nec desunt qui *ejus Exemplum* secuti *eorundem* Commodorum Participes facti sunt. Ex eo quidem aliquatenus imminutum est iis Corporis *Robur*, igneque & *præservida* Animi Vis et irrequetus Ardor refrixit. At sensuum omnium *Acumen* & *Integritatem* conservârunt, *Dolores* leniverunt, Vitæ Tempora *produxerunt*, facilemque & *tranquillum* ex illâ Exitum sibi parârunt. Lenium & domesticorum, quæ vocant, *Cathartorum* frequens Usus, idonea Corporis *Exercitatio*, aliaque Sanitatis Instrumenta *suprà præscripta* non parùm ad hunc Finem conducent. Sed ab *Abstinentiâ* tanquam à *solidissimo Fundamento* *inchoandum* est, in eam *desinendum*. Abstinentiæ autem Nomine non *Jejunium* intelligo (id enim neque necessarium est, & *noceret*) sed *Victum tenuem* & *parcum*. Sine hoc reliqua nihil proderunt. Hoc autem solo, absque illis, Vita tamdiu *in longum produci* poterit quamdiu ut duraret naturali

turali cujusque Corporis Fabricâ concessum est; tandemque *placidè & tranquillè* finietur, ut Lucerna deficiente Fomite extinguitur.

CONCLUSIO.

IN summâ; Ut Argumentis ab *Officii nostri erga DEUM* Ratione ductis *Temperantiâ* suadere omittam, quanquàm supremus Legislator CHRISTUS non minùs verè *Corporum* quàm *Animarum* nostrarum Respectu *Vitam & Immortalitatem* in apertum produxisse dici possit: Hoc saltem addam; si vel *Ethnicorum* Philosophos audiremus,

—— *servare Modum, Finemque tueri,*
Naturamque sequi——

præcipientes; si in omni Cogitatione, Dicto, Factoque nostro *Finem* tueremur, non dico Vitæ Terminum, sed Finem quò illa ex se suâque Naturâ ultimò tendunt; si in omni Animi Affectu, Appetitu & Cupidine *auream Mediocritatem* servaremus, atque cùm iis indulgemus *incorruptæ* Naturæ Ductum sequeremur, neque eam *ultra Modum* suum *incitantes*, nec æqua & modica appetentem
strictis

Strictis nimis Habenis coërcentes: Firmiore
 certè Valetudine, subtiliore sensuum Acu-
 mine, eorumque Objectis magis exquisitâ
 cum Voluptate frueremur, à Dolorè magis
 immunes viveremus, minoreque cum Cor-
 poris Cruciatus Animique Angore morere-
 mur. Nam absque Parentum Luxuriâ, Li-
 bidine & immodicâ eorum erga quemcun-
 que suum Appetitum & Cupidinem Indul-
 gentiâ fuisset, quâ Corporum primùm suo-
 rum Crasini vitiârunt, ex quo deinde factum
 est ut Filiis suis non tam Corpora quàm
 Cadavera gignerent morbida, caduca, Ani-
 mæque Imperiis immorigera, ita ut postre-
 mis his Mundi seculis Animæ sceleris,
 Corpora Putredinis ultimâ Labe contami-
 nata esse videantur: Absque his, inquam,
 Malis fuisset, nunquam Genus humanum
 iis Morbis, Doloribus & Calamitatibus,
 ærumnosæ Vitæ & miserandæ Morti obnox-
 ium fuisset, quibus nunc obnoxium conspi-
 citur. E contrâ, quanquam lapsi & pri-
 mævâ Felicitate exuti, Homines si vel Na-
 turæ & Rationis, ne dicam Religionis, Præ-
 cepta servassent; Vitæ suæ Tempora ab om-
 ni Dolorè & Morbo, saltem diuturno, va-
 cua, si non & innocuis Voluptatibus beata
 transegissent, extremi senii Annos illibatâ
 cum sensuum & Intellectûs Integritate at-
 tigissent, tandemque placidâ cum Tranquil-
 litate Diem suum obiissent, ut Lucerna de-
 ficiente Oleo extinguitur. Illi autem Tem-
 perantiæ

perantiæ & Sobrietatis Derisores quibus tantoperè placet ignea illis dicta & vivida Ingenii Vis, quantumvis sibi plaudant, tranquillamque suam de *Vitâ futurâ securitatem* jactent, quâ illis, excelsi scilicet Animi Viris, credi volunt liberum tutumque esse cuivis Animi Affectui & Cupidini Genioque suo indulgere; &, quæ ridicula illis videtur, de *Rebus futuris* Curam Ludibrio habeant: At! Puto, peractâ *Vitæ Fabulâ* cùm de Theatro decedendum est, instante *Mortis* Horâ, *Vitam sobriè & temperanter* actam, *Mortemque tranquillam* anxiamque à solitudine vacuum, omnibus *Luxûs Voluptatibus* vanæque & *inscitæ* suæ de *securitate*, nunc tandem interpellatâ, Jactationi boni illi *Viri* præoptarent, &, si liberum esset, commutarent.

F I N I S

GEORGII CHEYNÆI, M.D.

Col. Reg. Edin. & Soc. Reg. Lond. Soc.

DE NATURA FIBRÆ

Ejusque laxæ sive resolutæ

MORBIS TRACTATUS,

Nunc primum editus.

LONDINI. Impensis GEORGII STRAHAN
ex adverso Excambii Regii, & JAC. LEAKE,
Bibliopolæ Bathoniensis. 1725.

GEORGE CHANNARD, M.D.

OF THE FACULTY OF MEDICINE

DE NATURA FIBRÆ

ET DE VITIIS

MODULI INACTIVITATIS

ET DE VITIIS

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF PARIS

DEPARTMENT OF MEDICINE

1775

Viro verè Honorabili,
ARCHIBALDO HUTCHESON *Armigero,*
In supremo BRITANNIÆ Concilio
Senatori perquàm illustri,
Antiquis Moribus,
Incorruptâ Fide,
Rerum prudentiâ
Ornatissimo,
Hunc Tractatum,
Meritissimæ Observantiæ &
Existimationis
Monimentum,

D. D. D.

Georgius Cheynæus,

Printed by J. G. Smith

Archibald H. H. H. H.

In the British Museum

General purpose of the

Antiquities of the

Antiquities of the

British Museum

Antiquities of the

British Museum

Antiquities of the
British Museum

Antiquities of the

D. D. D.

Printed by J. G. Smith

Georgian Museum

P R Æ F A T I O.

I quâ unquam Ope Ars medica ad eum perfectionis Apicem evehi possit, in quo cum constiterit, subjecti Dignitati Certitudine suâ respondere, dignaque quam Vir probus & ingenuus ut Artem sibi notam & minimè fallacem profiteatur, possit videri: Non illud priùs fiet quàm, omissâ abditarum & latentium Causarum laboriosâ & plerumque inutili Disquisitione subtiliumque Hypothesium condendarum ingenioso Lusu, Medici Causis Morborum proximis, evidentibus & communibus contenti, ipsorum ad paucos quosdam simplicesque

cesque summâ cum Curâ & solertiâ re-
 ductorum Curationem cùm aggrediuntur,
 eò præcipuè Animum intendant ut cu-
 jusvis Morbi Radicem illi cum mul-
 tis ejusdem Generis communem quocunque
 possunt Modo excisam revellant; secun-
 dariam tantùm & minùs principalem
 Curam impendentes extirpandis symp-
 tomatis ex eâ, furculorum Modo, succres-
 centibus. Hâc Methodo solâ Naturæ,
 multos ex unicâ Causâ varios Effectus pro-
 ducentis, simplicitatem æmulabimur. Huic
 insistentes, Symptomata ex Ægri Consti-
 tutione, Loci affecti Naturâ aliisque Cir-
 cumstantiis nata, recisâ Morbi Radice
 tanquam Ramulos exarescere emorique
 videbimus. Morbi certè cùm acuti tùm
 diuturni Homines sub eodem Aere Cœ-
 loque natos, in eâdem Regione habitantes,
 & communia plerumque omnia passos in-
 vadentes, communes quasdam & ge-
 nerales Causas agnoscunt. Ex hujus
 quidem aut illius Hominis propriâ Con-
 stitutione, Ætate, vitæ sorte, victûs Ra-
 tione, variisque quas variî exercent Ar-
 tibus

*tibus Differentias quasdam enasci fateor ;
 sed quæ cum Causis Morborum commu-
 nibus & quasi Indigenis comparatæ ita
 minutæ & parvæ sint, ut tutò (sicut in
 Geometricis Approximationibus fieri so-
 let) negligi possint, præsertim inter Cu-
 rationis Initia & usque dum priores
 illæ & generaliores Causæ, à quibus
 nempe plus periculi imminet, tollantur.
 His prius sublatis non ego Diligentiam
 quantumvis sedulam in tollendis sympto-
 matis ex his Differentiis natis collocatam
 improbo ; quæ tamen magnam partem
 inutilis est, cum symptomatum turculi,
 ut diximus, excisâ ferè Radice ex se
 concidant. Hac Methodo Geometria
 sublimior & Calculus Analyticus ad eum
 quem hodie tenent Perfectionis Apicem
 evecta sunt: Eâdem etiam Medicinæ
 Praxis eousque saltem promovenda est
 ut in illâ tandem aliquid certi & defi-
 niti, & concinnæ Elegantiæ aliquid repe-
 riatur. Exemplo Res fiet manifestior.
 Ponamus Methodum & Medicamenta
 tollendæ Inflammationi idonea nota esse.
 Eodem*

*Eodem igitur Genere Medicinæ iisdem-
que Medicamentis profligabitur Febris
Scarlatina, Erysipelas, Rosa Anglicana,
Rheumatismus inflammatorius vel ca-
lidus, Arthritis, Oculorum, Pleuræ,
Pulmonis, Vesicæ, Uteri & Intesti-
norum Inflammationes, Verbo, quic-
quid est Morborum inflammatoriorum;
& (cùm Inflammatio intensiorem quam
quivis alius Morbus internus Dolorem
excitet) Dolor tensivus, calidior &
vehemens quicunque, & ubicunque situs.
Similiter ratiocinandum est de Morbis
viscosæ Serositatis: Similiter de Mor-
bis lentioribus & diuturnis quibuscunque
(ubi nempe abest Febris) à Fibrarum
Imbecillitate ortis. Eadem enim Victus
Ratio eademque Medicamenta omnibus
eorum Speciebus conveniunt: Imbecil-
litas utique & Tenuitas Fibrarum om-
nibus communis, undecunque orta &
quibuscunque Circumstantiis stipata sit,
Causa est & Origo omnium Malorum,
hujusmodi Aëgris Mortem aliave peri-
cula intentantium: Quam si Victus
Ratione*

*Ratione & Medicamentis idoneis vice-
 ris & graviora inde nata symptomata
 profligaveris, leviora sponte suâ cedent.
 Quâ autem Methodo quibusque Me-
 dicamentis Imbecillitatem, Tenuitatem
 & valetudinariam Infirmitatem sustule-
 ris, iisdem certissimè sanitatem jam
 redditam tuebere, Vitæque spatium
 produces. Quod enim majus potuit,
 minus etiam poterit. Hanc ego Me-
 thodum mihi sequendam proposui cum
 in altero, De sanitate tuenda &
 Vitâ prolongandâ, tum in isto,
 De Nervorum Naturâ & Morbis,
 Tractatu. In quorum altero ea trado
 quæ Morbi sanandi, altero quæ sanitatis
 tuendæ Causâ mihi videntur faciendâ
 & fugiendâ Hominibus quâcunque de
 Causâ imbecillis, sive nascendi Sorti,
 Morbi acuti Insultui, immodicæ Re-
 pletioni, Vitæ sedentariæ, sive cuicunque
 tandem Causæ Infirmitatem suam de-
 beant. Omnibus enim Imbecillis &
 Valetudinariis propter communem*

B

omnibus

*omnibus Infirmitatem eadem ferè obser-
vanda & cavenda esse existimo.*

*Non doceo tamen quid ipsius Paro-
xyfmi Morbi cujusvis diuturni Tempore,
Ægri liberandi Causâ, sit faciendum:
quæ enim vulgò fiunt rectè mihi fieri
videntur: Aut si quid hac super Re
interspersum est, id obiter & oblatâ Oc-
casione, non datâ Opera est factum.
Nam unicum illud mihi proposui, ut
scilicet ostenderem quid in Paroxyfmo-
rum Intervallis fieri deceat, quo eorum
Reditus primò minùs frequentes,
Tractu deinde Temporis nulli sint, Er-
roresque in Victum irrepentes ne in
Morborum semina succrescant. Ne-
que ad Casus particulares descendo, aut
hic aut in altero de sanitate Tractatu,
quorum scilicet nullum unum alii cuiquam
per omnia similem reperias; quod tamen
particularia de iis præcepta tradituro
reperiri necessarium esset, nisi in singula-
ribus enarrandis infinitus esse vellet. Ge-
nerales curandi Vias trado, particula-
ribus*

ribus *Casibus* solertiâ ejus *Medici* qui
 cujusque *Ægri* Lecto assidet applicanda.
 Illi nempe cognita sunt ea *Data* qui-
 bus generale problema fit particulare
 aut singulare. Namque ut *Mathema-*
ticus qui *Methodum* generalem sol-
 vendi alicujus *Problematis* tradit, *Me-*
thodos etiam particularibus ejus *Casi-*
bus applicandas docuisse videri potest, ut-
 pote quæ generali *Methodo* compre-
 henduntur : *Conditiones* etenim ad hanc
 particularem *Applicationem* necessariæ
 ex *Circumstantiis* particularis cujusque
Casûs, illi soli qui particularem eum
Casum præ *Oculis* habet cognitis, de-
 ducendæ sunt. Ita *Medicus* qui ge-
 nerales curandi *Rationes* tradit, mul-
 tum etiam *Peritiæ* & *Industriæ* *Me-*
dici *Ægro* assidentis *permittere* necesse
 habet.

HÆC mihi *scriptionem* meditati
 propositum erat docere. Quâ *Felici-*
tate id perfecero *Philosophorum* &
Medicorum esto *Judicium*.

the first of these is the fact that the
country is a large one, and the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the
the eleventh is the fact that the
the twelfth is the fact that the
the thirteenth is the fact that the
the fourteenth is the fact that the
the fifteenth is the fact that the
the sixteenth is the fact that the
the seventeenth is the fact that the
the eighteenth is the fact that the
the nineteenth is the fact that the
the twentieth is the fact that the
the twenty-first is the fact that the
the twenty-second is the fact that the
the twenty-third is the fact that the
the twenty-fourth is the fact that the
the twenty-fifth is the fact that the
the twenty-sixth is the fact that the
the twenty-seventh is the fact that the
the twenty-eighth is the fact that the
the twenty-ninth is the fact that the
the thirtieth is the fact that the
the thirty-first is the fact that the
the thirty-second is the fact that the
the thirty-third is the fact that the
the thirty-fourth is the fact that the
the thirty-fifth is the fact that the
the thirty-sixth is the fact that the
the thirty-seventh is the fact that the
the thirty-eighth is the fact that the
the thirty-ninth is the fact that the
the fortieth is the fact that the
the forty-first is the fact that the
the forty-second is the fact that the
the forty-third is the fact that the
the forty-fourth is the fact that the
the forty-fifth is the fact that the
the forty-sixth is the fact that the
the forty-seventh is the fact that the
the forty-eighth is the fact that the
the forty-ninth is the fact that the
the fiftieth is the fact that the
the fifty-first is the fact that the
the fifty-second is the fact that the
the fifty-third is the fact that the
the fifty-fourth is the fact that the
the fifty-fifth is the fact that the
the fifty-sixth is the fact that the
the fifty-seventh is the fact that the
the fifty-eighth is the fact that the
the fifty-ninth is the fact that the
the sixtieth is the fact that the
the sixty-first is the fact that the
the sixty-second is the fact that the
the sixty-third is the fact that the
the sixty-fourth is the fact that the
the sixty-fifth is the fact that the
the sixty-sixth is the fact that the
the sixty-seventh is the fact that the
the sixty-eighth is the fact that the
the sixty-ninth is the fact that the
the seventieth is the fact that the
the seventy-first is the fact that the
the seventy-second is the fact that the
the seventy-third is the fact that the
the seventy-fourth is the fact that the
the seventy-fifth is the fact that the
the seventy-sixth is the fact that the
the seventy-seventh is the fact that the
the seventy-eighth is the fact that the
the seventy-ninth is the fact that the
the eightieth is the fact that the
the eighty-first is the fact that the
the eighty-second is the fact that the
the eighty-third is the fact that the
the eighty-fourth is the fact that the
the eighty-fifth is the fact that the
the eighty-sixth is the fact that the
the eighty-seventh is the fact that the
the eighty-eighth is the fact that the
the eighty-ninth is the fact that the
the ninetieth is the fact that the
the ninety-first is the fact that the
the ninety-second is the fact that the
the ninety-third is the fact that the
the ninety-fourth is the fact that the
the ninety-fifth is the fact that the
the ninety-sixth is the fact that the
the ninety-seventh is the fact that the
the ninety-eighth is the fact that the
the ninety-ninth is the fact that the
the hundredth is the fact that the

D E

NATURA FIBRÆ,

Ejusque laxæ five resolutæ

Morbis Tractatus.

§. I.

CORPORIS animati *Fibræ ultimæ*, quales plusquam centenas *Fibræ aspectabiles* complectuntur, Filamenta sunt *exilia, pel- lucida, solida, elasticam*

Vim habentia.

Ex *his* coaluerunt, in *has* ultimò resol-
vuntur solidæ Corporis Partes quæcunque,
etiam Ossa artificiosè remollita. Ex *his*, ut
ex Lino Fila, *Fibræ majores* fiunt; ex qui-
bus deinde *Membranae*, sicut ex lineis Filis
Telæ,

Telæ, contexuntur. Convolutæ autem Fibræ & Membranæ, *Vasa, Canales & Ossa* dant.

FIBRARUM *Carneæ* dictæ sanguine plenius rigantur; utpote quarum actio valida & frequens majorem Humoris *densi* nec facilè avolantis Copiam postulet, quâ conservetur earundem Flexilitas.

QUÆ autem subtilioribus Motibus dicatæ sunt, ut nervinæ Fibræ Undulationi aut Vibrationi, iis *paucior* Humiditas sufficit, at mollior *blandiorque* Opus est, quali cernimus *albicante* Nervos uvere.

SUNT & quibus *minima* & vix sensibus obvia Humoris Portiuncula satis est; quilibus constant *Membranæ, Tendines, Cartilaginee*, & præcipuè *Ossa*: Quorum Particulæ cum vix Loco moveantur, situmve inter se mutant; Olei idonei *pauçillo*, lenique Calore illud liquante inque eorum Penetralia adigente *satis* cavetur ne hujusmodi Membra *exarescant* & dein *frangantur*. At varios & diversos Fibrarum Usus & Actiones & his congruentem Humoris idonei diversam Copiam & Densitatem si excipias; *una* omnium & *communis* videtur Natura. Quod easdem, abluto Humore alieno, puras mundasque spectanti satis apparebit.

§. 2. CUM animati Corporis tum aliorum omnium *elasticam* Facultatem non ineptè tribuas Particularum, dum Corpus distrahitur, in *Contactu mutuo hærentium* Numero, Numerum *Divulsiōni cedentium* longè superanti. (Particulæ autem *contigua* validissimè inter se cohærent præ quibusvis vel minimo Angulo dislitis.) Sic enim fiet ut quamvis, distracto Corpore, *aliquot* ejus Particulæ a mutuis Amplexibus divellantur, earundem tamen Vis adhæsivæ *magna Pars* superstes, cum ad Angulum quasi infinitè parvum divaricentur, & quæ *integra* permansit, *longè plurimum* nequaquam divulsarum Particularum Vis cohærendi, cum primum cessaverit Vis divellens, *semotas* validè *revellat* in priorem Locum & Contactum; nisi *eousque* divulsæ fuerant ut extraneis Corpusculis ad occupanda eorum Interstitiola liber Aditus patuerit. *Istud* autem est *elasticum* esse.

NOTISSIMUM est Ferrum mollius repetitis Mallei Ictibus tuncsum, *elasticum* fieri. Ictus autem quid nisi Particulas complures in *arctiorem* Complexum *latioremque* Contactum adigunt? Idque eâ Vi ut Massæ Gravitas specifica manifestè augeatur. Animalium autem quibusdam Partibus quæ præ cæteris Corporibus elasticâ Vi insigniter

insigniter pollent, *Cetorum* intellige *Pinnas*, *Quadrupedum Cornua* & *Elephanti Dentes*, Pulvisculum si prius exsiccatis *Abrasionem* deteras; erit ille *albus*: Quod *Particularum* quibus constant *Facies laeves* inque speculi *Modum politas* monstrat. Easdem, deterso prius diligenter omni *Humore* alieno, si eousque decoquas ut in *Coagulum* facestant quod *Gelatinam* vocant; erit illud *albicans* & *pellucidum*. Unde *similem* omnium *Particularum*, in *aequabilem* *Appositionem* se componentium, *Figuram*, non minùs in his quam in salis *Corpusculis* colligas. Salis autem *Corpusculorum* *Facies laeves* & *speculorum Ritu politas* esse, eaque insigni prae reliquis quibuscunque *Corporibus* *Vi* se mutuò *attrahere* notissimum est. Fluida etiam *Corpora* salis *puri* & *sinceri* spiculis rigentia, ut *Mercurius sublimatus*, & *Glacies* (si in *Pulverem* redigatur) *nitescunt* & *scintillant*. Ipsum autem sal purum est diaphanum. †

CUM *Attractionis* *Vi* jam expositâ ad elastici *Corporis* *Restitutionem* conspirare videtur *Renixus* *Particularum* ab altero *Lattere* *Laminae* elasticae *compressarum* dum ab altero

---

† De his V. Boylium de Colorib. p. ii. c. i. & p. i. c. iii. §. 8. & passim.

altero alteræ *distrabuntur* ; imò hinc Resti-
tutionis *Initia* fieri.

§. 3. MODO explicatam *Elasticam* Vim
Fibris *muscularibus* inesse manifestè ostendi-
tur transversâ Musculi cujusvis sectione, quâ
factâ Fibræ utrinque in se *retractæ* eviden-
ter monstrant se ante factam sectionem ul-
tra naturalem suam Tensionem & Longi-
tudinem fuisse *distractas* ; *nativâque* &
congenitâ sibi Vi jam se *recipere* mutuisque
Amplexibus jungi. Eâdem insuper Vi, sed
Modo nulli satis intellecto auctâ, peragitur
vegetior illa Fibrarum Contractio, quam ad
Animæ plerumque Nutum factam, *muscu-
larem* vocamus. Ad Fibræ enim *Intensio-
nem* satis est ejus Particulas in mutuos Am-
plexus ruere *propiûsque se contingere* ; ad
Remissionem, ut *remittente se istâ Vi* in
priorem illæ Longitudinem *extendantur*.
Hæc enim si fiant, Musculi Terminus mo-
bilis versus immobilem adducitur, & abso-
lutâ ejus Actione, in priorem situm redit :
Quibus duobus omnis Musculi Motus con-
tinetur. Quæcunque autem sit *Causa* ver-
micularis hujusmodi Fibrarum *Contractio-
nis*, eique tanquam Fundamento innixi Mo-
tus *muscularis* (quam nec investigandam,
nedùm definiendam, suscipio) Fibrarum
certè Corrugatio, sive Particularum eas con-
stituentium

stituentium propior ad se invicem *Accessus*,
 non tantum Fibræ Actionem *augere* aut
roborare videtur, sed & ipsa nativa & *unica*
 esse Fibræ in eo Motu *Actio*: Quam clarè
 ostendit sagacissimi *Glissonii* Experimentum,
 quo Musculum contractum non contracto
minorem Mole deprehendit. Unde eviden-
 ter colligas non *Inflatione*, non ullo Cor-
 porum *extrinsecorum* in Musculi substantiam
Influxu, sed *solâ* Partium ejus solidarum
Approximatione Musculi Contractionem
 fieri. Eam autem Ope subtilissimi cujusdam
 Humoris intra Cerebrum è sanguine secreti,
spirituum animalium Nomine clari, non
 fieri his Rationibus adductus credo. Neque
 Microscopio *pervii* conspiciuntur Nervi;
 neque, tanquam Venæ lacteæ aut lymphat-
 icæ, si comprimantur versus Originem su-
 am *intumescunt*; nec, propter *cyndricam*
 eorum Figuram, *obstrui* possunt, ut inde
 Nervorum Morbi explicentur. Nullo in-
 super Liquore *manifesto* rigantur nisi *lacte-*
o quodam, quo *humeantur* ut eorum Tonus
 conservetur: Nec *ullo* Corporis animati
 Mechanismo, conspirante etiam leni Calore
 fovente, *spiritus* ullus, quales spiritus vola-
 tiles aut inflammabiles cernimus, aut ullum
 Fluidum *Aquâ communi subtilius* generari
 potest; nec, si generetur, intra *molles &*
raros Nervorum Canaliculos *contineri* ne
 avolet; nec, si *contineri* posset, per tam
exiles

exiles Tubulos (*validè*, nempe, pernici ejus Motui renitente Tubulorum *Attractione*, qualis in vitreis Tubulis Aquam satis insigni Vi *suspensam* detinet) *Ictu Oculi* ad Musculos à Capite remotissimos transmitti, ibidemque ad eos inflandos fermentari, ut Motus inde muscularis subsequatur. Nec Fluidum ullum *contrariis* Directionibus aut Undulationibus ad *Motum muscularem* producendum simulque *sensum*, puta Doloris, excitandum & ad Cerebrum usque transmittendum, in *iisdem* Nervis *eodem Tempore* potest moveri. *His* igitur de Causis, & quòd Motus muscularis, non Musculorum *Intumescentiâ*, *Inflatione* aut Infarctu fiat, sed ipsorum *Induratione*, *Constrictione*, totiusque Molis in *minorem* Contractione, (quod non solum Domini *Glissonii* Experimento evincitur, sed & ipsis Oculis *conspicitur* in Brachii Contorsione violentâ indeque ortâ Vasorum sanguineorum Intumescentiâ) Figmenta *spirituum animalium* intra Corpus animatum genitorum, cum *equè conspicuis & manifestè cognitis* Aristotelicorum Formis substantialibus, pueris & puerilibus Hypothesium Conditoribus Crepundiorum Loco sint : Doctis, nisi manifestioribus quàm quæ *hucusque* vidimus signis se prodant, *tantorum tamque insignium* in Corporibus animatis Effectuum Causæ ne habeantur. Spiritus dico in *Corpore animali*

genitos: Æther enim * Neutoni neque *intra Corpus* generatur, neque Nervis aut Fibris animalibus *continetur*; neque ad Motum aut sensum explicandum, priusquam ejus Existentia & Vires Experimentis deprehendantur, *tutò* adhiberi poterit.

§. 4. ILLE etiam Motus à quo pendet externorum Corporum *Perceptio*, ab iisdem Corporibus, Nervorum Finibus exterioribus impressus solâ eorum *Undulatione* aut *Vibratione*, quæ pro Situs & Structuræ Ratione varia est, ad alteros & interiores eorundem Fines propagari videtur, unde Modo *nobis prorsus incognito* ipsi Animæ sentienti traditur. Solâ, inquam, *Undulatione* aut *Vibratione*. Omnis enim Corporis sive fluidi sive solidi Partes *Undulationis* aut *Vibrationis* capaces esse ex eo manifestum est, quòd Motum sibi impressum per se *transmittant* aliisque vicinis & contiguis Corporibus *impertiantur*. Sic se Rem habere in *Auditu* demonstrari potest. Eodem Modo *Visum* peragi illustrissimus Philosophus *Neutonus* extra dubium collocavit. Et non dissimilia in *aliis sensibus* accidere suadet cùm perpetua Naturæ Regula, *Analogia*, quâ similes Effectus non dissimilibus Causis nascuntur; tùm istud, quòd

Corpora

Corpora non nisi *Motûs determinati Communicatione* alia in alia agere possint nec hic Motus *aliter* continuari aut propagari quàm solidarum Corporis cui communicatur partium *Vibratione & Tremore*, qui Corporum externorum Perceptionibus Animæ tradendis multò aptior erit *Fluidi cujusvis* intra Corpus animale geniti Undulatione, quam jamjam ostendimus huic Ufui omnino *ineptam* esse.

SIVE vera sint quæ de Fibrarum Naturâ & Actione differui, sive *Veritatis inveniendæ cupidum* Vires defecerint (nam Rei Difficultas evidenti Cognitioni obstat:) omnium tamen quæ de eâdem Materiâ, quod sciam, dicta sunt *Vero proxima* videntur. Ex iisque *Ægro*, non Morbo tantum *Medelam* quærenti sed & ejus Causam & Originem *curiosius inquirenti*, aliquid, ut in Rei *obscurâ*, Lucis affulsurum spero. Et quamquam jam tradita Theoriæ Fibrarum *levis Adumbratio* satis solidum non sufficiat Fundamentum inædificandæ Morborum eas invadentium Curationi: Eam tamen *solidiori*, imò omnium *longè solidissimo*, diuturnæ nempe *Observationi & Experientiæ* innixam jam monstrare aggredior.

§. 5. FIBRARUM quæ *impediant, interturbent* aut *pessundent* Functionem varii Generis Mala sunt. 1. Nimia sive Humi-
ditas

ditas five siccitas, *Liquoris*, scil. *idonei* Defectus aut superflua Copia. 2. Incongruorum & alienæ ab eorum Indole Conditionis Corporum *Ramenta* intra eorum substantiam se *insinuantia*, & æquabilem Structuram interrumpentia, proindèque nativum illisque proprium Vibrationis & Tremoris Modum *mutantia* aut *corrumpentia*. Hujus Generis sunt *sal* & *salsa* quæcunque Corpora. 3. Canaliculorum Humore *lento* distentorum, aut Glandularum *viscidis* succis infarctarum & turgentium *Pressio*; quæ quocunque in *Loco* Nervis accidit, *ibi* necesse est eorum *Undulas* & *Tremores* *sisti*, neque *ulterius* progredi. 4. *Imbecillitas* quædam Vis Fibrarum *elastica*, & *laxior* earundem Tensio five *congenita*, five *externis* Insultibus aut *Casui* cuivis fortuito referenda, five pravi denique Partium Conformationi aut naturali aut quæ Casu obtigerit.

§. 6. DIUTURNORUM Morborum Origines in Genere tres sunt. 1. *Humorum* Corporis *Lentor* five Tenacitas. 2. *Eorundem* *Acor* & *Acrimonia* five exedens atque corrodens Virus. 3. Deperdita aut saltem *imminuta* solidarum Partium Fibrarumque eas constituentium *Tensionis Vis* five *Facultas elastica*.

HARUM

HARUM Causarum *primæ* Effectus est Canaliculorum minimorum per quos Humores decurrunt *Obstructio*, Glandularum Secretioni Liqueurum quos Functiones animales postulant destinatarum *Farctura*, impeditus denique & *interruptus Nervorum Tremor & Undulatio* à Canaliis & Glandularum distentiarum *Pressurâ*.

SECUNDÆ, non illa tantum Humorum Affectio qua ad *Lentorem & Viscositatem* tendunt, sed & ipsarum solidarum Partium *Erosio & Dilaceratio* &, cum acres Particulæ Fibrillarum Substantiam ingrediuntur, ipsarum *Functio læsa*.

A TERTIA Causâ non modò *debilitatur*, nonnunquam etiam funditus *perit*, *Motus* omnis à *Voluntate* pendens *sentientique & cogitandi* Facultas; sed & *Circuitus Humorum retardatur*, & *Functiones animales* corrumpuntur & *conturbantur*.

TRIA jam dicta Vitia licet ad omnem ferè Morbum diuturnum & nervinum dictum producendum *concurrant*; differunt tamen hi Morbi variaque sortiuntur Nomina, prout symptomata *plura* aut *insigniora* Morbi *huic* vel *illi* Causæ Originem suam debent. Sed illi præcipuè Morbi *Nervorum dicuntur* quorum symptomata *Nervorum*
Systema

Systema vitiatum eorumque *Fibras laxatas* & abolitâ Tensionis Vi, *remissas* indicant.

BREVITAS Tractationis mihi propositâ *particularem omnium* hujusmodi Morborum *Enumerationem* & ex symptomatum Varie-
tate *Distinctionem*, *Nominumque Appropriationem* vetat. *Hæc* ferè nota sunt : Atque commodius Doctrinæ Causâ videntur illi ad pauca jam enumeranda *Genera* reduci posse.

§. 7. OMNES Nervorum Morbi ab *infimo*, Oscitatione nempe & Pandiculatione, adusque *summum*, nempe Apoplecticam Dispositionem, varii tantum videntur *Gradus unius ejusdemque Morbi*, *Debilitatis* scilicet, aut *Remissionis* sive *Relaxationis*, Defectusque *elasticæ* Facultatis Partium solidarum ; quorum *Causæ* sunt, eaque *comitantur Lentor & Acrimonia Humorum*. Nam quanquam in tractandis Nervorum Morbis solidarum *præcipuè* Partium Ratio habenda videatur ; raro tamen accidit ut non etiam *adjuncta* sint Humorum Vitia, nisi juniorum, quibus *nondum* Humores corrupti sunt, eos *Nervorum* Morbos excipias qui ex *acutis* nati sunt, aut magnæ alicui præternaturali *Evacuationi*, *externæ Læsioni* vel *malæ Partium Conformationi* Originem suam debent. *Congenita* autem & à *Nativitate tracta solidarum Partium In-*
firmitas

firmitas raro Solitarius Morbus est. Ple-
rumque enim adjunctum habet Humorum
aut Lentorem aut Acrimoniam qualis est
Scrofulâ aut Scorbuto laborantium: quo-
rum Morborum alterutrum ut Infirmitatis
Fibrarum aut *Comitem* aut etiam *Causam*
nunquam non suspectum habeo. Certè gra-
vioribus *Nervorum* Morbis laborantium
Fibræ cum torpent aut debilitantur, simul
etiam aut acres aut lenti sunt *Humores*.

§. 8. MORBORUM nervinorum *Divi-
sio* eorum Naturæ maximè congrua fit in
sequentia tria Genera.

I. PRIMUM est eorum quorum symp-
toma *præcipuum* est temporaria aut etiam
perpetua *Facultatis sentiendi Debilitas*,
major minorve, aut totalis ejusdem *Cessa-
tio*; quam ex ipsa Rei Natura necessariò
sequitur omnis *Motûs voluntarii suspensio*;
cum *Anima* sentiendi & cogitandi impos
hujus aut illius Musculi Motum jubere ne-
queat, licet interim *ipsi Musculi* Motibus
obeundis satis apti sint. *Isti* ab Humorum
lentorum & viscosorum Copiâ nimîâ tan-
quam *Causâ principali* oriri videntur, qui
Glandulas & Canaliculos lymphaticos sive
serosos *obstruunt*, eoque *Nervorum* propriè
dictorum *Undulationes & Tremores* inter-
rumpunt, sistunt, debilitant & obtundunt.
Multi sunt *hujus* Generis Morbi, abusque
gravi *Apoplexiâ*, quâ omnium simul Nervo-
rum *Origo* comprimitur, omniumque Vi-
bratio

bratio ne ad Animæ sentientis sedem propagetur intercipitur; ad sensuum Ingeniique *Hebetudinem & Stuporem*. Huc etiam aliquatenus referenda sunt *Hypochondriacorum & Hystericarum Deliquia & Paroxysmi*.

2. SECUNDUM est eorum quorum *præcipuum* Symptoma est *Motus voluntarius* aut impeditus aut abolitus, Infirmitas, scilicet, Instabilitas, Tremor aut Vacillatio particularis alicujus Artûs aut Organi aut omnium simul Organorum Motûs voluntarii. Tales sunt *paralytici* Generis Morbi à *Paralysi* universali usque ad *Segnitiam, Ignaviam & inexpeditum* inhabilemque Artuum Motum Membrorumque *Frigiditatem*. Atque hi Fibrarum & *nervearum* & *præcipuè muscularium* *Debilitati*, Imbecillitati aut Tono amisso deberi videntur.

3. TERTIUM denique eorum est quorum *præcipua* symptomata sunt *Spasmi, Contorsiones, Contractiones* involuntariæ & *Convulsiones* Musculorum aut omnium, aut quorundam tantum. Tales sunt Morbi *Convulsivi* dicti ab *Epilepsiâ* & convulsivis *Hypochondriacorum & Hystericarum* Paroxysmis usque ad *Oscitationem & Pandiculationem*. Et hi in universum *acriori Stimulo & Vellicationi* debentur, quorum Origo est *salsa* quædam & *erodens Acrimonia Fluidorum* animalium Partem *subtiliorem*

rem inficiens; *acida præterea & stimulans Aura, Vapor, aut obstructa Perspiratio,* per *Canalis Alimentorum, Cerebri, aut* quamvis in *Corporis Trunco Cavitatem,* per *Musculorum Interstitia, interque Musculos & Membranas* eos succingentes; verbo, *ubicunque sive intra sive extra Vasa talibus aculeatis Effluviis* Locus est aut *Receptaculum, dispersa;* prout * *alibi ostensum est.* Pro vario autem *Acrimonie Grad*u aut *acris Materie Quantitate* minoreque aut *maiore inde proveniente Fibrarum Irritatione,* *Fibræ segnius aut validius* contrahuntur, eoque *morbificam Materiam* minore aut *maiore Vi* excutunt. Nonnunquam tamen (ut in *Epilepsiâ*) tantâ *Vi* *Fibræ* invaduntur ut aut *victæ* penitus fatiscant aut, quanquam totâ suâ *Vi* agant, quamminimam tamen in *Morbo* profligando aut efficiant aut quidem efficere possint, ideoque *Ægrum* aut *Mors* occupet aut parum absit quin arripiat.

Et quanquam tres supradictæ Causæ, ut jam monuimus, ad unumquodque Genus Morborum nervinorum modò enumeratum *singulæ aliquid conferant,* imò in singularibus plerisque Morbis, saltem ma-

D 2

joribus

---

* *Traët. de Sanit. & Longæv. C. v. Sect. 15.*

joribus & immanioribus, quales sunt Apoplexia, Epilepsia, Paralysis, *conjunctis* Viribus agant; & licet non rarò ipsarum Causarum *una* earundem *aliam* pro *Causâ suâ* agnoscat: attamen modò tradita nervinorum Morborum per Genera sua Distributio *maximè naturalis & latissimè patens* videtur. Et cum Morbo cuique Nomen a *præcipuo* Symptomate imponere familiare sit; ad tres jam traditas Classes aut *singulatim* sumptas aut *conjunctim*, omne nervinorum Morborum sive *simplicium* sive utcunque *compositorum* Agmen reduci posse videtur.

§. 9. SUNT autem *hæreditarii* aliqui Nervorum Morbi, non minùs quàm *acquisiti*. Quicunque etenim infirmis *remissisque Fibris* sunt, & *Nervorum* Morbis obnoxii, illis *Proles* si qua fuerit, *eorundem* illam Malorum *participem* esse necesse est. Mali enim Corvi malum est Ovum; nec *Fortes* creantur nisi *fortibus & bonis*; quod de Corporis Robore non minùs vere dicas quàm de Animæ Indole. *Hæreditario* Nervorum Morbo laborantibus, *parva* omninò affulget *spes* Morbi *radicitùs* evellendi. His sufficiet *sic satis commodè* degere nec Morbum incauto Victu *accendere & augere*. Sunt & quibus congenitâ aut adventitiâ *pravâ Partium Conformatione, Casu fortuito* (Vulnere, puta, Contusione, luxato, Loco

Loco moto, aut fracto aliquo Membro) aut *acri* quodam *Humore* Partes solidas erodente aut etiam de situ suo deturbante, Nervorum Systema *vitiatum* est aut aliqua ejus Pars *obstructa*. His etiam parùm subsidii ab Arte medicâ sperandum est, nisi saltem *primæ* Malorum Causæ Medela *prius*, ubi id fieri potest, adhibeatur. Superest & alia Classis, eorum qui paupere aut *nimis parco Victu*, aut improbo & *Vires superante Labore*, Nervorum Systema debita *Caloris* & *Nutrimenti* Portione fraudârunt, & Canales idoneâ Fluidorum *Copiâ* inaniverunt, unde Temporis Tractu Fibræ congruo Alimento & Fomite privatae sunt & Canaliculorum serosorum Latera ita *coaeluerunt* ut difficulter admodum, si modò ulla Ope, denuò *impleri* possint. Hæc patiuntur qui in Monasteriis degentes aut Eremitum incolentes *severioribus Jejuniis* se macerant, aut Carcere inclusi *Famem etiam invitæ ferre* coguntur. Hos plerosque cruciat miseranda nervinorum Morborum series ; & si quod Levamen superest, *unicum* est, idque satis *obvium* ; *plenior* nempe *Victus* cautè & prudenter adhibitus. Sed cum *horum* nullo mihi jam Res est. *Est autem cum iis* quibus *Intemperantiâ, Luxu, immodico Literarum Studio, Evacuationibus nimis, Febris* aut cujusvis *Morbi acuti Vi, congenitum* Corporis Robur *fractum* est aut Fibrarum *firma Tensio laxata* & remissa. Hi
quibus

quibus Auxiliis (quatenus saltem Arte medicâ meâque, qualis qualis est, ejus scientiâ præstari potest) in *priorem Sanitatis statum* restituantur ex mox dicendis patebit.

§. 10. FIBRARUM *Infirmi* *tati* *indivul-*
sus Comes adhæret, & pro ejus Gradu minor majorve est, omnium *Functionum* Animalium *Languor & Debilitas*. Hæ enim cùm ex solidarum Partium Viribus & vegetâ Actione pendeant, & ex Moribus ab iisdem excitatis sive *immediatè* Structuræ aut *Mechanismi sui* aut tonica Vi, seu Vi ipsis ab *Humoribus communicatâ*: Cùmque Humores in hujusmodi Morbis *torpere, viscosique & agilius* Particularum *inopes* esse soleant; atque ideo inepti qui solidas Partes *roborent* aut notabilem *vegetumve* Motum iis impertiant; & si impertire possent, cùm nullum *Organum* aut *Instrumentum*, quantumcunque Vim *aliundè* illi imprimas, supra quàm *ipsius Robur* fert operari possit, & si *urgeas*, rumpatur: Propterea in hujusmodi Morbis necesse est *solidarum Partium Actiones* debiles esse & languidas. Unde non tantùm *primæ* Digestiones sive *Ventriculi & totius Alimentorum Ductûs* Actiones laborant, & Nutrimeto quod ut concoquatur *validam* Vim postulat comminuendo *impares* sunt: Sed & *secundariæ*, quibus nempe Sanguis sive intra *Pulmonem* sive per reliquum Corpus in *Canalibus* suis *attenuatur*,

tenuatur, comminuitur & commiscetur, quibusque variæ Indolis succi hîc illîc separantur, tardè languidéque agunt & quasi emortuæ *torpent*. Ad quam *Functionum animalium Debilitatem* nisi in horum Morborum Curatione *præcipuus* habeatur Respectus, idque non inter prima tantùm *Initia* sed per *totum ejus Decursum*; frustra Medelam expectes aut Sanitatem instaurare labores.

§. II. Ex iis quæ jam breviter dicta sunt de Morborum nervinorum Indole & *Causis communibus* sponte oriuntur tres *Indicationes* sive *Intentiones* in eorum Curatione attendendæ; triplici *Causarum* ex quibus nascuntur Varietati respondentes. *Quarum uniuscujusque* major minorve Ratio est habenda, aut una præ aliis diligentius ob Oculos ponenda, Animoque tenenda est prout Morbi qui tum tractatur & *præcipuorum* ejus Symptomatum *præcipua* Causa fuerit *hæc* vel *illa* è supra traditis.

I. HARUM *prima*, quæque *maximi* est ad *reliquas* etiam assequendas Momenti, est *Humores diluere, attenuare, fluidos reddere*, eorumque *Lentorem, Viscositatem & tenax Gluten incidere, & Canales hinc obstructos aperire & meabiles efficere*. Hanc Intentionem si *omni Ope & obstinato quasi Animo* prosequamur; *brevi spatio Symptomatum*

tomatum minuentur frangenturque Vires,
& Impetus retundetur.

2. SECUNDA est, *Humorum Acrimoniam* aut *Acorem tollere* & *concretarum* intra ipsos *salsarum Molecularum dissolvere Nexus* & *frangere spicula*. Hanc eo facilius feliciusque assequemur, si modò prius benè cessit *prioris* Intentionis Prosecutio: Cùm propter Humorum maximè *Viscositatem*, Circuitûs Velocitati obstantem & Canales minimos obstruentem fiat ut salis *Moleculæ concrecant* & concretæ *Vim suam exerant*. Humoribus igitur prius sufficienter dilutis & attenuatis si deinde concretæ salinæ *Moleculæ diffringantur*, & per Humores jam tenuiores *diffundantur*, hoc ipso aptè disponentur ad faciliorem *Ejectionem* vel per *Materiæ perspirabilis Ductus* vel per alia saltem *patentiora Corporis Emisfaria*. Hujus igitur Intentionis debita etiam est habenda Ratio in Nervorum Morbis sanandis.

3. ULTIMA denique & præcipua Intentio est *solidis partibus Tonum* suum & *Vim elasticam reddere*, sive Fibrillas totius Corporis intendere & in Cincinnulos quasi suos corrugare. Huic autem Intentioni assequendæ minimè allaborandum est, *antequam* prioribus duabus *felicem Operam* tamdiu dederimus *quamdiu* id postulare videtur

detur Morbi Indoles Temporisque ex quo invasit Longinquitas, aut indicare symptomatum Violentia & Causæ efficientis Natura. Quamdiu enim Humorū *Lentor* aut *Acrimonia manet*, frustra; aut, si succedat, magno Ægri Damno Fibræ *corrugantur & intenduntur*: Quod sine *graviorum* symptomatum Inductione vix, ac ne vix quidem, fieri poterit. Nam cum Medicamentis *astringentibus* ad *solidas* Corporis Partes sive Fibras nullus nisi per *Humores* pateat Aditus, prius illa *Humores incrassabunt* (nam & hisce *Fibrillæ* magno Numero innatant quæ talibus Medicamentis facile constipantur) quàm *Fibras intendent & corrugabunt*. Hæc autem Humorū *Incrassatio & Constrictio* primæ eisdem *attenuandi & fluidos efficiendi* Intentioni directè *pugnat*: Ut taceam, vix fieri posse ut, obstantibus eorum in Vasa *minima* Adactioni lentis quibus vehuntur Humoribus, Medicamenta *solidas Partes* eâ Vi & Copiâ attingant, quâ ad earum *Corrugationem & Contractionem* opus est. Unde fiet ut *intra Humores detenta* eisdem, ut jam dictum est, *Lentiores* efficiant & *Obstructiones* augeant. Est profectò hoc Monitum *maximi omnino Momenti integram* hujusmodi Morborum Curationem aggredienti. Quæ etsi hoc ipso ita *in longum* protrahatur ut *Ætate pro-vectioribus* vix tantum Vitæ spatium supersit ut eam assequi possint; & *Imperii Mo-*
E
raque

raque impatientioribus intolerandum ejus *Tedium*, & durior *Disciplina* videri possit (quos igitur aut sorte suâ contentos esse oportet, aut Cicatrice saltem Ulceri non sano inductâ :) quod tamen res est apertè dicendum est, cùm nostri Arbitrii non sit Rerum Naturam immutare & ad nostram Cupidinem accommodare. Nam qui per *longum Tempus* succrevit Morbus Viresque Diuturnitate suâ acquisivit, ejus etiam Materia *sensim* subtrahenda est, & Fundamenta *paulatim* suffodienda.

At quibus ex *acuti Morbi* Insultu, *Hæmorrhogiâ* insigniore, *Labore* immodico, aut fortuito quovis *Casu*, Fibræ laxatæ & remissæ erant, at *Humores minimè vitiiati*, sæpè Morbum depuli solo *Infusi Corticis Peruani*, *Crocique* aut *Vitrioli Martis*, amarificantiumque & astringentium aliorum Medicamentorum usu. At verò quibus *corrupti erant Humores*, quanquam illis *amarificantium*, *Corticis Peruani*, reliquorumque *astringentium* (unum *Ferrum* excipio, quod non nocebat) usu satis insigne *ad Tempus* Levamen adferrem : *brevè* tamen Res in priorem locum redibant. Quare illis etiam quibus *palliativa* tantùm Cura speratur non *ilicò* in tertiæ Classis Medicamenta invadendum est : sed *Humores priùs eousque saltem* diluendi sunt & attenuandi ut tutò, & sine Damni suprâ memorati Periculo, astringentia

stringentia Medicamenta adhiberi possint. Quod nisi fiat; *Levamen quidem*, sed Alacritate illâ quæ è Vino plenius poto nascitur, quam plerumque Mœror Comes subsequitur, *non magis perennaturum* sentient.

§. 12. ALIUD hic addere libet *Monitum*; quod, cùm *maximi* sit ad rectam *Morborum nervinorum sanationem Momenti*, paulò plenius tractandum videtur.

UT omnes Morbi quibus obnoxia sunt Animalium Corpora generaliter in *Acutos* & *Diuturnos* rectè dividi possunt; & *Acutorum* Causa generalis existimari ea *sanguinis Dispositio*, quâ facilè *Inflammationes* excitat, & *Fibrarum Tensio* justo *major*: Ita & *Diuturni* Humorū *Lentori* & *Fibrarum remissiori Tensione* attribui possunt. Horum enim utrovis tollitur illud inter *solidas fluidasque* Corporis Partes *Equilibrium*, quo manente, *his* debita *Fluxilitas*, *illis* iusta sua *Tensio* conservatur, Sanitasque illibata perstat; quo verò pereunte & hæc perit, illi scilicet tanquam Fundamento innixa. Ponamus jam Hominem à *Nativitate sanum*, vegetumque, & cujus omnes Functiones animales tam perfectæ sint quàm Vitæ humanæ fors permittit. *Hic* si infirmus & morbosus evaserit, *nimiâ* plerumque *Alimenti Ingestionem*, majore nempe quàm quæ reparandis Vitæ Dispendiis satis sit, talis evadet.

Nam cùm plerisque mediæ & superioris
 sortis Hominibus, quibus scil. abundè sup-
 petit quo se adversus Cœli Inclementiam
 aliaque Corpori noxia pauperibus difficulter
 vitanda tueantur, Damnorum sanitati illa-
 torum vix decima Pars *aliunde* quàm ex in-
 temperanti Alimentorum Ingestionem suc-
 crescat; exiguum illud hîc tutò negligi po-
 terit, ne Confusionem adferat. Primus au-
 tem & maxime naturalis hujusmodi *Intem-
 perantiæ Effectus* erit, ut Vasa nimîâ Mul-
 titudine Particularum in *Globulos rubras*
 facilè coalescentium repleantur: Qualem
 sanguinem si Fibræ *hucusque firmæ* & in-
 fractæ, sive potu spirituofo sive nimio Ca-
 lore sive immodico Labore irritatæ, Impe-
 tu justo majore & nimîâ Velocitate circum-
 egerint, necessariò magnum Globulorum
 sanguinis rubrorum Numerum adigent in
 minima Vascula sero tantùm & Lymphæ
 excipiendæ destinata; in quibus si insignior
 aliqua eorum Portio aliquamdiu *hæserit*,
 aut *inflammatorium* aliquem Morbum exci-
 tabit, ut Febrim (cujus ego omnes Species
Gradu tantùm & *hinc natâ* Moræ & Lon-
 gitudinis Varietate, unâque præterea Re-
 postmodum memorandâ differre autumo)
 Rheumatismum, Arthritidem, Erysipelas &
 similia; aut si *Canales crepent*, Apostema,
 Gangrænam, Necrosin. Sed *hæc posteriora*
 rarò accidunt, nisi accedat & alia Conditio
 (quæ quidem plerumque adest) *salsuginosa*
 nempe

nempe *Acrimonia*, Globulorum nimiae Copiae superaddita. Nam cum omne Nutri-
mentum ex Animalium Carnibus desump-
tum, Potusque omnis spirituosus *Sale* vo-
latili, urinario & acri abundet; Sanguinis
ex his geniti Serum sive Lympha in *Lixi-
vium* quoddam abit, quod non tantum om-
nes *Humores* è Sanguine secretos *Acrimo-
niâ* suâ *inficit* (quæ illa Conditio est quam
suprà innui, inflammatoriorum Morborum
Malignitatem & Durationem augens) sed
& ipsas *Fibras corrodit & exedit*, adeoque
earum *Vibrationes intercîdit*, frangit, sistit.

JAM si *festinâ* Intemperantiâ Humorum
in Corpore *juvenili & hucusque sano*, quan-
titas *subitò* Modum excedat, *acuti* nascun-
tur Morbi: qui aut *brevi* in Crisin saluta-
rem desinunt, malignam Morbi Materiam,
eo finito, è Corpore eliminantem, unde
Ægro Sanitas denuò paulatim redit: aut,
si Vasa penitiùs obstruantur ut aperiri non
possint, aut Materiae Malignitas Naturæ vim
superet, *citâ* Morte finiuntur.

SI verò, lentius & pedetentim succrescat
immodica illa Humorum Copia, ita ut æ-
quis passibus *laxetur Fibrarum Tensio &
Humores lentescant*; *Diuturni* gignuntur
Morbi, pro Ingestorum Naturâ & Ægri
Temperamento aliisque Circumstantiis variis.

§. 13. Ex quibus omnibus patet *Nervorum Morbis ex diuturno Morbo ejusve Causâ* natis, Hominesque primitus & à *Nativitate sanos* invadentibus perpetuò *conjunctum* esse Humorum *Lentorem*. Quare in hujusmodi Morborum Curatione egregiè *erraret* Medicus quicumque ea Medicamenta exhiberet aut eam *Victus Rationem* suaderet, quibus istiusmodi Humorum *Motus* sive *Circuitus Velocitas* adurgeretur, nisi prius iidem *sufficienter diluti, comminuti* & ad commodam *Fluiditatem* temperati fuerint. Miseranda omninò mihi videtur *Ægrorum* fors cum Medicos nec paucos nec imò omnes subsellii hunc Errorem errare adverto. Hi cum Humorum Animalium, Vasculo dum è *Canalibus suis* fluerent exceptorum, *Coagulationem* admista Medicamenta *volatilia & aromatica* aliquantisper *remorari* vident, hujusque Generis alia Experimenta intuentur: eadem ab *iisdem Medicamentis intra Corpus* assumptis certissimè sibi pollicentes; nec interim, numquid fortè *inibi lateat* quod eorundem *Vires* retundat frangatve, solliciti; nec, si integræ permanferint, an eas intra Corpus, *incommodo* forsan Tempore, exeri *Ægro* profit an secùs, cogitantes: *Volatilibus & Aromaticis* & quæcunque *Cardiacorum* nomine veniunt Medicamentis, nunc solidâ nunc liquidâ *Formâ non parcè* ingestis, *Ægros* diuturnis quibuscunque

que Morbis laborantes de Die *inebriant*,
 somnumque, ne *æstuant* per Noctem de-
 ferat, *Opio alliciunt*. Infirmum autem de
 Inertiâ, Languore, non ferendo sibi Corpo-
 ris sui gravi Onere, Doloribus nunc hîc
 nunc illic occupantibus nulloque Ordine per
 Corpus volitantibus, de Animi denique
 Dejectione conquestum; priûs *irrisum* &
Dementiæ insimulatum, ad hilaria deinde
Pocula lautumque & *elegantem Victum* (ip-
 sum, mehercules! *Malorum Fontem*) tan-
 quam ad *certam Medicinam* amandant. Quâ
 immeritâ Misericordiarum *Derisione* & odiosâ
 Nominum *Delirii* & *Dementiæ* Iteratione,
 & pro veris quorumcumque *nervinorum*
Morborum Appellationibus substitutione Pu-
 sillanimes (quales sunt *plerique* hujusmodi
 Morbis laborantes) adeo terrent ut eorum
 non pauci Questus suos coërcere ultimisque
 Malis cruciari, sustineant, potius quàm se
 pro *deliris* & *dementibus deridendos* præbe-
 re. Sed isti non satis intelligere videntur
 Nervorum Morbos non tantùm *reipsâ exi-*
stere Causasque habere *naturales* & *corpo-*
reas; sed & acce & *subactum Medici Judici-*
um & *Curam* non *perfunctoriam* postulare-
 imò & *benignam*, flectique *facilem*, & quæ,
laboriosam, nec aliis in Morbis necessariam
Industriam non refugiat, *benevoli* & *cle-*
mentis Viri *Misericordiam* requirere, quod
 hujus Generis *Ægris* non tantùm cum *Do-*
loribus Corporis conflictandum sit, sed cum
 tristibus

tristibus etiam *Spectris Larvisque* & vanis
meticulosi Animi Terriculamentis, unde a-
mœna illos Rerum Species, magna Tædio-
 rum Vitæ humanæ *Levamina*, deficiunt,
 Animique *Ægritudine* confectis *difficilior*
 est Morborum Dolorumque Corporis tole-
 ratio. Sed nunc ad Medicamenta redea-
 mus.

QUANQUAM Volatilia & Aromatica
modicè adhibita, & *accuratâ* habitâ Ratione
Fluiditatis Humorum & *Roboris* Fibrarum,
aliquid conferant ad illorum quidem *Atte-*
nuationem & quasi emortuorum & torpen-
 tium Animationem, harum verò *Crispatio-*
nem & *Corrugationem inchoandam*: *cautè*
 tamen *nec magnâ* Quantitate usurpanda vi-
 dentur, cùm ejusdem sint Naturæ cujus est
 opiparus Cibus Potusque generosior, eos-
 demque pro Virium suarum Modo in Cor-
 poribus humanis Effectus edant. Quâ enim
 Re Cibus *lautior à simplice* differt, nisi *vo-*
latis Salis copia? Quid *Aromatica* sunt,
 nisi Plantæ Radiis solaribus sive Particulis
igneis inclusis plenæ? Et nihil differt *Zin-*
ziberis, Piperis, Cubebarum aut *Cardamo-*
morum scriptulum à paucis *Spiritûs* cujusvis
volatilis subtilissimi Guttulis, aut vinosi
 Cyatho, nisi quod *hic* facilè perspirabilis *ci-*
tiùs e Corpore ejiciatur, *illa* cùm firmioris
 Compagis sint *tardiùs* egrediantur, ideoque
plurium Malorum Causæ existant. Et verò,
 hujusmodi

hujusmodi Medicamenta etſi Cruoris è *Canalibus ſuis educti* Coagulationem aliquamdiu remorari concedamus, nihilo tamen minùs verum erit eadem *intra Corpus aſſumpta* cujus *lenti* fuerint & *viscoſi* Humores, & *laxatæ remiſſæque* Fibræ, acriori ſuo *ſtimulo* & Vellicatione febrilem quendam *Ardorem accenſura*, Fibrasque ita quidem *irritatura* ut totam quanta eſt vim ſuam *ſuperſtitem* circumvolutandæ inertî & gravi Humorum Maſſæ impendant; ſed *ceſſante tamen ſtimulo*, ab improbo quem exantla-verint Labore *effætæ, fractæ, laſſatæque* recedant, nec meliore *nunc* Loco ſit Æger, imò longè *pejori*, quâ *ante* exhibita illa vana & inania Medicamenta quibus qui illis aſſueſcunt . . . . *tolluntur in altum . . . . Ut Lapſu graviore ruant . . . .* Quemadmodum Arborem circumſperſâ ejus Radicibus Calce ſi excitaveris; ubere quidem Fructuum Proventu *primos* ejus Annos beabis, *brevi* tamen *effætam* exareſcere atque emori conſpicias.

§ 14. H U J U S, quem coarguo, Erroris triſtes Effectus ita *frequentè* obſervari, ut *altiùs* Animo meo inſederit ejus Imago. Vidi qui *Ictericis* volatilia ſua, aromatica & deobſtruentia quæ vocant Medicamenta & lautiorẽ Cibum *eouſque* ingeſſerint ut miſero Ægro, obortâ primùm *Sanguinis* per patentiores quoſque Corporis Meatus *Effuſione*, *Febricula* poſtmodum ſymptomatica

Vitam præciderit. Et qui *Arthriticos*, ne scilicet Morbus Ventriculum Caputque invaderet, ita *ardentibus* Medicamentis *inflammârint* ut Functiones *præcipuas* animales pessumdederint, Articulorum Nodis rigentium *Mobilitatem* sustulerint, Paroxysmos denique periodicos in *anomalos* mutârint. Eadem etiam *Rheumatismi* fors est; cujusvis denique Morbi *diuturni inflammatorii*. Et *nuperrimè* quidem in ipsis acutis Morbis desierunt, *si modò* tamen etiam nunc desierint, calidum quod vocant Regimen adhibere. Sed hi cùm hujus Loci non sint; *unicum* tantùm Morbum, *acuti* quidem Nomen præ se ferentem, qui tamen *huc pertinere* videtur, paucis attingam.

§. 15. Hic est quem *Nervorum* sive *Spirituum Febrim* vocant, cujus Nomen Medici quidam sunt qui perpetuò crepent, sive *Ægro* Palmæ aut Pedum Plantæ *scorbutico* Calore ardeant, sive *Febricula* ex Sanguinis qualicunque *Æstu* aut Fibrarum Irritationiculâ ingruat. Ponamus aliquem cui a Nativitate obtigerit aut ex incauto Victu obrepserit debitæ Fibrarum Tensionis *Remissio & Relaxatio* & Humorū *Lentor*; hunc inquam Hominem ponamus lautiorē Alimento, & potu præcipuè spirituosō, sibi *liberiùs* indulgisse ita ut non *subitò* unoque quasi Ictu sed *sensim* lentisque Incrementis nascitura inde Mala succrescant. (Nam hujus

jus Constitutionis Hominum *magna & subita* Intemperantia *magno & violento* aliquo Symptomate *brevi* se ostendit, quod idoneis Medicamentis *brevi* etiam profligatur nisi (quod si fiat *brevi* itidem fit) lethalem aut lethali paulò tantùm mitiorem Effectum habuerit. Atque hoc, ut *obiter* id moneam, Fundamento nititur Veritas vulgaris Observationis, *Infirmorum* scilicet & *inæquali Valetudine Hominum productiorem plerumque esse quàm robustiorum Vitam*: Infirmis, nempe ipsa sua Infirmitas obstat quo minùs vehementis alicujus magnique Morbi semina congerant, utpote quorum imbecillas Vires vel minima Morborum Materia statim quatiat.) Quid autem hinc sequetur? Humores nempe *æstuabunt* ardentis & *igneæ Naturæ* Particulis satiati, & Partes solidæ stimulo & vellicatione in Contractiones *Naturæ Modum excedentes* adigentur, Glandulæ autem *intumescent* Humore non, quali per Morbos diuturnos frigidos, segni & pituitoso, sed *ardente acri & pungente*, Functiones animales turbantur, tota denique animalis Fabrica *fervebit*. At Partium solidarum naturali *Flacciditate* fiet ut *non eâ vehementiâ* hæc symptomata in *Infirmos* sæviant quàm in *robustiores*, ex *iisdem* Causis sed vehementioribus &, propter Vires à longiore Tempore collectas, immanioribus, sævirent. *Hunc*, si libet, Tumultum *his* Conditionibus circum-

scriptum Nervorum aut *Spirituum Febrem* vocemus. At *Febris* certè est, ejusdemque cum *aliis Febris* indolis : nec quicquam ab iisdem differt nisi *moderatior* suo Impetu *diversâque Aegri Constitutione* ; *cujus* igitur Ratione interim habitâ variæque Morbi Malignitatis, non alio quàm *aliis Febris* Modo huic Febri medendum videtur. Verbi Gratiâ, Esto in *robustiorum Febris citâ magnâque* Evacuatione Opus ; *hic parior & lentius* facta proderit. Illæ si *multam* Dilutionem & Refrigerationem postulant ; his *temperatior* erit satis. Illis si *Jejunium* aut *tenuissimus* Victus necessarius est ; his *modicus, facile concoquendus & refrigerans* pro Jejunio erit. Denique, inclinante jam Morbo postquam Dilutio per idoneum Tempus protracta fuerit, è Cardiacorum & Volatilium Medicamentorum *temperatioribus* aliquantulum *illis* si conveniat, quo denuò quasi animetur *vapida* Humorum Massa, & cruda, jam cocta, per Vias à Naturâ paratas ejiciantur ; *his calidiora & valentiora* opus erunt, propterea quòd *vapidiores & segniores* sint horum quàm illorum Humores, & *remissiores infirmioresque* Fibræ, ideoque *fortiori* stimulo egentes, quo Motum tantum non penitus intermissum denùo repetant. Et hoc insuper Discriminis inter harum & illarum Februm Curationem interest, ex *Aegrorum* etiam *Constitutione* ortum, quod nempe sicut *his* quàm *illis*

illis *minoris* & mitioris Morbi *protractior* est Duratio, ita Medicamentorum cuique Morbi Tempori convenientium *diuturnior* etiam usus, in hisce acutorum Morborum tardissimis & quodammodo chronicis quàm in acutioribus & acutissimis erit necessarius. *Harum* autem Februm de quibus jamdudum disserimus *aliquæ levioris* sunt Momenti, &, sicut quæ ex Ebrietate aut neutiquam gravi Frigore suscepto nascuntur, *modicâ* Evacuatione & refrigerante *paucorum* aliquot Dierum Victu sanantur. Quæ *graviores* sunt, quanquam *majorem* Observationem postulant, non tamen *id* exigunt ut *Æger* Lecto affixus Volatilibus, Cardiacis, Diaphoreticis, Vesicantibus, *totâque* supellectili medicâ, quod quibusdam familiare est, *opprimatur*, quibus certè pro Sanitate promissâ non rarò omnium Morborum ultima Medela Mors arcessitur. *Satis* fuerat *Ægrum* (non *Lecto affigere*, sed) *Coeli Inclementiâ* defendere *nocturnisque* Frigoribus & *Intempestivâ* Vigiliâ. De *Die* verò *sereni* & aperti Aëris Captatio, moderata Corporis *Exercitatio* & hilares Amicorum Confabulationiunculæ ita *non obsunt* ut ad Morbi Medelam *non parùm conferant*. His autem omnibus Lecto affixus destituitur. Sed huiusmodi Febris si *non sola*, sed cum alio simul Morbo gravi, *quemcunque* Hominem, aut etiam *sola* eum cui præ *laxissimâ* *Fibrarum* Remissione & *Humorum summâ* Corruptione

ruptione nullus Morbus periculo vacat, invaserit : Non tùm *Morbi Natura* mutatur, sed *Curationis* quidem *Difficultas* augetur. Hæc de Febri Nervorum *idiopathica* dicta sunt. Est & alia quædam *symptomatica*, quæ ex æstuantium Humorum Luctâ & Crassi jam *Vitium faciente* oritur. Est præterea Febris Nervorum *hectica*, quæ Ulcus internum aut phthisin lethalem antecedit aut comitatur. Hæ *pro sua quæque indole*, quæ ex Morbo *cum quo complicantur* pendet, tractandæ sunt. At Febris Nervorum *simplicis* quâ *talis*, curandæ optima Ratio ea est quam *jam tradidimus*. *Eodem Modo* ratiocinabere de Asthmate, Arthritide, Colicâ, Tussi convulsivâ, aliisque Morbis quæ vulgò in *humorosos & nervosos* (sic enim appellant) distinguuntur. Qui nempe in *aliis generali* cujusvis Morbi Nomine vocantur, in Hominibus *infirmarum Fibrarum*, *nervosi* dicuntur : nec in *his & illis* tam *Morbi Natura* quàm *Ægri Constitutio* diversa est : Cujus Diversitatis si debita habeatur Ratio, ut scilicet, *Infirmis mitiora* omnia, & *præcipuè* evacuantia, Medicamenta exhibeantur ; *eadem* & Methodus & Medicamenta *utrisque* conveniunt.

§. 16. HIS sic expositis ad ipsam nunc *Morborum nervinorum Curationem* & *Medicamenta* cuique Intentioni propria & accommodata transcamus.

Post

Post præmissa quæ vocant *Universalia*,
 hoc est, cujusvis Generis Evacuaciones Mor-
 bi & Ægri Indoli & Statui præsentì con-
 venientes, quæ fiunt Sanguinis Missione,
 Cucurbitularum Applicatione, Emeticis,
 Catharticis Stomachicis (quæ scilicet dum
 Alvum exonerant, Stomachi simul Intesti-
 norumque Fibras roborant) Vesicatoriis &
 Clysmatis; quæque per Curationis Decur-
 sum prout Morbi aut maximè urgentium
 Symptomatum Ratio postulaverit repeten-
 dæ sunt, quo Humorù libero Circuitui
 Locus & Spatium detur & Alimentorum
 Ductui, nè fortè ejus Sordibus obtundatur
 bonorum Medicamentorum Vis, impura &
 noxia everrantur: *Post horum*, inquam, u-
 sum adhibitum, prædictarum Intentionum
primæ assequendæ maximè idonea & con-
 venientia Medicamenta sunt *Calomelas*,
Æthiops mineralis, *Cinnabaris Antimo-*
nii & *Nativa*, *Antimonium Diaphoreticum*,
Bezoardicum minerale & *Foviale*, *Sal Fo-*
vis, *Succi antiscorbutici*, *Vina* & *Cerevisiæ*
medicatæ, *Decoctum Lignorum*, & conge-
 nera; Verbo, quæcunque Particularum sua-
 rum *Pondere*, *Agilitate* aut *quavis* deni-
 que *Proprietate* succis *crassis*, *viscidis*, *len-*
tis incidendis, *attenuandis* & *fluidis reddend-*
is idonea inveniuntur: Hæc, inquam, pro-
 ut Ventriculi Infirmitas ea tulerit aut Ægri
 Morbive

Morbive Indoles postulaverit, adhibita, primæ Intentioni optimè respondent. Inter ea *primum Locum* tribuo *Cinnabari Antimonii* quæ, scilicet, ex omnibus una *Ventriculo minimè molesta* est, nec ita facile *Torminibus Intestina* excruciat aut *Catharsin* ciet, præsertim *artificiosè* elaborata, *recens*, & in *longè subtilissimum Pulvisculum* repetitâ Triturâ, quam Lævigationem vocant, comminuta ut commodè Canales minimos Serum Lymphamque vehentes, *præcipuam Morbi sedem*, subingredi, aperire, & meabiles reddere queat. Quantum autem *recens & subtiliter* comminuta, *veteri, effætæ & crassiùs* contritæ in profligandis Morbis ex Humorum Lentore natis præstet, soli *expertis & oculatis Testes* reputare possunt. Ipse ego maximas ejus Vires sæpè miratus sum, cum *nullis aliis* Medicamento simul adhibito Laudum ejus vel minima pars *communis* esse posset. Sed licet his de Causis illam *Bezoartico & Æthiopi minerali* plerisque in Morbis anteponam: magnam tamen Efficaciam, imò *palmariam Æthiopi minerali* attribuo, ubi Naturâ *robustiorum* crassissimi & *lentissimi* sunt Humores & *Sale scorbutico refertissimi*, hæcque Vitia Fibrarum Remissione *insigniora & manifestiora* sunt; idque propter *catharticam* ejus Vim *istis* utilem & idoneam, miramque *Sulphuris* in *acidi acrisque Salis* Moleculis *dissolvendis Aculeisque obtundendis* Facultatem.

De Medicamentis è *Ferro* paratis hîc taceo, cum ea ad *aliâ* ab hâc Claſſem referam, propter Rationes ſuo Loco adferendas.

§. 17. AD Finem *ſecundâ* Intentionis propositum aſſequendum mirabiles proſecti ſunt Vires Medicamentorum *ſulphureorum*. Quod ut manifeſtè appareat, ſummam perpende eorum Efficaciam in ſanandis *Cutis Morbis*, Hæmorrhoidum Dolore, Arthritide, Eryſipelate aliisque Morbis diuturnis inflammatoriis; univerſam denique eorum Naturam & Facultates tecum reputa, quas ego in *Tra-ctatu de Arthritide* fuſiùs explicatas dedi. Inſuper, eidem propoſito conducunt Medicamenta *abſorbentia* & *alcalina dicta*, *gummoſa* denique *volatilia* & *volatiles Sales*. Non quòd credam *Volatilia* propter vulgò aſſignatam præcipuè Rationem, quòd nempe *alcalinâ* ſuâ Vi *acida* obtundant, hoc in Caſu prodeſſe; quanquam nec huiusmodi *aliqualem* Efficaciam iis negem: ſed multò etiam magis quia Humores *ſegnes*, *reſides* & *vapeſcentes* & Medicamentis in primâ Intentione proſequendâ adhibitis ita dilutos & attenuatos ut idtutò nunc fieri poſſit, *agitant*, *comminuant ulterius*, *excitant* & *animent*, adeoque primæ Claſſis Medicamentis commodè ſuccedant & ſubſidiariam quandam nec inutilem Operam præſtent. Diligenter interim cavendum eſt ne *volatilia* iſta Medicamenta *intempeſtivè nimiâve Copiâ* ingerantur.

rantur. Si enim *intempestivè*, Humoribus scilicet adhuc lentis necdùm dilutis, adhibeantur: nimia eos Vi agitant, coque aut *Febrem* excitabunt, aut saltem majori quàm par sit Momento in Canales minimos & Glandulas eos adigent; quibus obstructis alterius cujuscumque *inflammatorii* Morbi Periculum imminet. Si autem *nimiam Quantitate*, etiam Humoribus *satis* dilutis exhibeantur, *Ardorem* æquo majorem accendent & *hecticam* fortassè Febrim inducent: Humores certè *salsuginosam Acrimoniam*, cui minuendæ atque ejiciendæ jam diu allaboratum est, *denuò* inficient. Quanquam fatear non tam vitiosæ malignæque Indolis esse Acrimoniam ab hisce *simplicioribus & subtilioribus* Salibus Ignis Vi comminutis ortam, quàm ea est quæ *crassis* varièque *compositis* valentioris Cibi Potûsque spirituosi Salibus debetur. *Istis* quidem è Corpore ejectis cum præ nimia *insulsi* Fluidi ingesti Copiâ (*quâ tamen non ingestâ Sales efferri non poterant*) & Humores *vapescent* & Fibrarum Vis motrix *langueat*: ipsâ Experimentiâ Teste, Volatilia ista Medicamenta *justâ Mensurâ* exhibita *Fibris stimulandis* atque ad eò Humorum *Circuitui accelerando* totique *Corpori quasi animando* non parùm conferunt: sicut multum Aquæ fontanæ bibentibus utile esse potest Vini aut calidioris cujuscumque Liquoris *pauillum*, ne Aqua nimio suo Frigore & *Inertiâ* intra primas Vias inutiliter moretur

tur efficiens. Neque tamen *omnium* volatili-
 lium Medicamentorum *unicam* eam esse
 Vim affirmo, quâ *calefaciunt Fibrasque sti-
 mulant*. Agnosco enim in illis, præcipuè-
 que *gummosis*, insignem etiam *incidendi &
 attenuandi* Vim, quâ quicquid adhuc Humo-
 ribus tametsi dilutis tenacioris Materia in-
 natat ita comminuitur ut cum tenuiore e-
 orundem Parte faciliùs commisceatur & in
 Fluorem magis homogeneous coëat. Hoc
 insuper *gummosa* reliquis Volatilibus præ-
 cellunt, quòd præter jam dictas Vires om-
 nibus communes, ea in se contineant &
Salem & Oleum præcipuam Saponis Mate-
 riam; quo fit ut *Humoribus* Corporis ani-
 mati commista in *Saponem* quadantenùs na-
 turalem mutantur, quò efficacissimè ever-
 runtur sordes Canaliculorum Lateribus ad-
 hærentes Diuturnitate temporis contractæ,
 quæ per *Morbos longos* & languidioris Hu-
 morum Circuitionis & multorum Canali-
 um obstruendorum Causæ fiunt. Qui au-
 tem Medicamentorum *smegmaticorum* Vim
 plenius intelligere velit, ille eximias, cum
 in aliis Morbis tum præcipuè in *Ictero* do-
 mando, eorum Virtutes secum reputet, aut
 exaccuratissimis *Boerhaavii*, immensâ Erudi-
 tione viri *Libellis*, grandium Voluminum
 Materiam complexis, eorum in tollendis
 Obstructionibus Efficaciam addiscat. *Hoc
 tantum* inculco: Cum *eximiâ calefaciendi
 Vi* polleant; nunquam illa *priùs* adhiben-

da esse quàm Humores satis diluti fuerint ; & ne tùm quidem nisi *parcè* eâque modò Quantitate, quæ, habitâ Ratione Virium Ægri, illi *modicè calefaciendo* satis sit ; ne *plenius* ingesta Morbo aliquatenùs jam devictò *novas Vires* addant, aut ejus Loco alium *periculosiorem* inducant. Hujus Generis Medicamenta potiora sunt *Sulphur Vivum, Flores sulfuris vulgares* aut potius Aquâ ferventi ter quaterve *abluti & insulsi facti*, quo vellicans eorum *stimulus* qui Tormina Intestinorum nonnullis efficit multùm *retunditur*, *Lac Sulphuris, Antimonium crudum & Diaphoreticum ; Testæ* in Pulverem contritæ, *Oculi Cancrorum* præparati, *Corallium, Margaritæ ; Aqua Calcis, Aqua Benedicta* Batei ; *Gummi Ammoniacum, Galbanum, Myrrha, Asa fætida ; Castoreum, Sal Succini, Sal Cornu cervini, & similia.* Ex his ego *Palmam* tribuo *Floribus sulfuris, Gummi Ammoniaco, Castoreo & Sali Succini*, utpote præ reliquis *efficacioribus minúsque ingratis.* Hujus autem Classis Medicamentorum Usus tamdiu continuandus est quamdiu Morbi Protervitas, Causarum cum producentium Diurnitas aut Symptomata graviora requirunt. Fortasse *non ineptum* crit, imò prudentissimum reperietur, utramque Medicamentorum Classem *conjungere & combinare*, præsertim post debitam priorum Medicaminum Administrationem & circa Tempus

Transitionis

Transitionis ab unâ ad alteram Classẽm. Sed hæc omnia ad *Ægri Naturam* & *Symptomata* urgentia pro Medici prudentiâ accommodanda sunt.

§. 18. *ULTIMÆ* denique Intentioni, quæ est *Fibrillas*, ex quibus solidæ *Corporis Partes* compositæ sunt, laxatas constringere, remissas intendere & corrugare, hæc *Medicamenta* accommodata sunt : *Cortex Peruvianus*, *Cortex Eleutherii*, *Glandes quercinæ*, *Viscus arboreus*, *Cinnamomum*, *Calamus aromaticus*, *Cortex exterior Mali Aurantii*, & amara quæcunque, *Terra Japonica*, *Rhabarbarum torrefactum*, *Pulveres testacei* & quicunque absorbentes, *Vitriolica* & omnia styptica, *Medicamina è Ferro* parata, & *Aquæ* omnis Generis *chalybeatæ*: Reliquis omnibus præstat *Cortex Peruvianus* quem à multis Annis magno cùm Successu adhibeo in omnibus *laxæ Fibræ* Morbis, variis quidem Formulis, sed quarum longè elegantissimam & efficacissimam puto istam quam mox descripturus sum quamque mecum communicavit doctissimus & ingeniosissimus Amicus meus D. J. Burton, Medicinæ Doctor, novi Collegii Oxoniensis Socius. Ea est hujusmodi. *Corticis Peruani* optimi in Pulverem subtilem contriti Drachmas decem, *Calami aromatici* unam Drachmam, *Cinnamomi* tantundem, *Corticis exterioris Aurantium Malorum* Drachmas duas & *Coccinillæ*

& *Coccinillæ* semidrachmam macera per Biduum in *Vini albi Olysiipponensis* Libris duabus & scilibrâ. Liquorem deinde per Filtrum trans mitte. Hujus Infusi tria aut quatuor Cochlearia duabus ante Prandium Horis, totidemque eodem ante Cœnam Temporis Intervallo epota Ægro mirificè profunt; si modò *idoneo Tempore*, attenuatis nempe priùs Humoribus, ut jamjam docuimus, exhibeantur, eoque magis si admisceatur *Infusi Vitrioli Martis* post describendi pauxillum. *Infirmis* autem, quorum Ventriculi ne vel hoc Infusum ferunt, convenit vel *Decoctum Corticis ex Aquâ*, vel Pilulæ ex ejus *Extracto* quod conficitur *Corticis* eandem Portionem ter aliâ atque aliâ *Aquâ* decoquendo; quæ deinde Evaporatione ad commodam spissitudinem redigenda est; aut ex ejusdem Resinæ eadem ferè Methodo Ope spiritûs Vini affusi elicita. Pilulæ hujus *Extracti* aut Resinæ duæ tresve infirmo Ventriculo Vinum ferre non valenti suprâ propositâ *Tincturâ* aptiores sunt.

§. 19. MEDICAMENTORUM è Ferro paratorum, quæ *Chalybeata* vocantur, præcipuam Facultatem eam esse puto quâ *astringunt* Fibrasque corrugant. Ista Facultas ipso *Gustu* deprehenditur quem Naturâ, ut optimè monet diligentissimus *Joannes Floyerus*, Medicinæ Doctor, Eques auratus, de finavit

destinavit investigandis & deprehendendis
magis obviis iisdemque efficacissimis Quali-
 tatibus Rerum intra Corpus sive Alimen-
 torum sive Medicamentorum specie admit-
 tendarum. Quod *Rationi* maximè con-
 sentaneum videtur. Cum enim *Linguae*
 & *Palati* Fibrae ejusdem sint Naturæ &
 Texturæ cujus sunt *Ductus Alimentorum*
 reliquorumque *per totum Corpus* Vasorum
 Fibrae: valdè probabile fit non dissimili Modo
 Medicamenta *interiorum* partium Fibras affi-
 cere ei quo harum *exteriorum* Fibras affici-
 unt. Et Medicamenta quidem *ferrata,*
Corticem Peruanum, Glandem quercinam,
Rhabarbarum & Vitriolata sentimus Oris,
 Linguae & Palati Fibras *constringere & cor-*
rugare. Et quod ad Operationem hujus-
 modi Medicamentorum in Corporis *inte-*
riores Partes attinet, notabile est Arteriam,
 quæ in *Februm intermittentium* Paroxysmis
 Ictu *inequali* nec uniformi in explorantis
 Digitum impingit, quasi si Arenâ & sabulo
 Aquæ permistis repleretur, profligato jam
 ab assumpto *Cortice* Morbo Pulsûm dare
æquabilem, integrum, uniformem, plenum.
 Quam Mutationem nulli potius Rei attri-
 buas quàm ei *Corticis* Facultati quâ san-
 guinis Particulas antea *inequales,* has æquo
lentiores crassioresque illas *temuiore*s & *flui-*
diores, in unam *æquabilem* suique *per om-*
niam similem Liquorem compingit, Fibrisque
Tonum & Vim elasticam amissam reddit.

Præterea

Præterea notissimum est tenuem *exterio-
 rem Mali Aurantii Hispalensis Corticem* in Pul-
 verem contritum, aut etiam totum inte-
 grumque *ipsum Malum* (cujus una nota-
 bilis Facultas est, illi cum omnibus acidis
 amarisque communis, quâ validissimè *astrin-
 git* Fibrasque corrugat) felicissimè mederi
Febribus intermittentibus Puerorum; quo-
 rum nempe Humores *mitiores & blandiores*
 & Balsamo quodam naturali pleniores sunt,
 nec ut *Ætate provectorum* succi ita *vi-
 tiati & corrupti*. Idem præstat *Flos Chæ-
 mæmeli*; notissimum enim est ante adve-
 ctum in *Europæas* Regiones *Corticem Pe-
 ruvianum*, Febres intermittentes Medica-
 mentis, cujusvis Generis, *amaris & chaly-
 beatis* profligatas fuisse. *Chalybeata* autem
 ex eorum Genere sunt quæ sanguinem
 sistunt. At hujusmodi Medicamenta, vel
sensu Judice, exterius apposita leniorum
Causticorum Ritu operantia Fibras Cutis
crispant & corrugant: Similique Modo
Gustûs Organa afficere *sentiuntur*. Eodem
 etiam Modo, *Fibrarum* nempe non *Cutis*
 tantum sed & *subjectorum Musculorum Con-
 tractiōe* & Corrugatione, *stypticam* suam
 Vim exercet *Omphacium* aut *Acetum*. Pan-
 nulis enim horum utrovis calefacto maden-
 tibus *illæ*, Articulorum Luxatione aut chi-
 rurgicâ ad Ossâ fracta committenda Exten-
 sione, supra Modum *distractæ*, post Immer-
 sionem in Frigidam, utilissimè involvuntur.

Ex *unâ hâc Facultate* satis intelliguntur *Chalybeatorum* Effectus. Solidarum enim Partium *Fibras crispando & corrugando easdem intendunt*, Vimque iis *elasticam* sufficiunt quâ confirmatæ eo Humores Motu ciere possunt ut *integrum* per *minimos* etiam quosque Corporis Canaliculos Circuitum facile absolvant. Quod cum fit *sanitas* omnibus suis Numeris *perfecta* expletaque esse videtur.

§. 20. In Medicamentorum e Ferro paratorum Administratione dupliciter vulgò peccatur. Primò, cum *nimiâ Quantitate* exhibentur aut *Formâ crassiore & difficilius concoquendâ* quam ferant Ægri Fibræ remissæ & infirmæ lentique & crassi Humores. Cum *nimiâ Copiâ*, præcipuè *Formâ solidâ*, exhibentur, *Ventriculo molesta* incumbunt, Nauseamque, nonnunquam & Vomitum excitant, aut *intacta nec dissoluta* cum Fæcibus ejiciuntur. Imò, tristem eorum, *rudior* *crassâque Formâ liberiùs* ingestorum, Effectum à Testibus Fide dignis accepi, cum Mole & Pondere suo Ventriculi Fundo hærentia Secessum sibi formaverant, proprio se Involucro intexerant, Ægroque tandem Exitio fuisse videbantur. Manifestum est *Aquas chalybeatas* quovis alio Medicamento chalybeato operari efficacius: Et senibus, quibus Medici plerique Ferri Usum medicinalem interdixerant, *Aquæ*
H Thermarum

Thermarum *Potum* mirando sæpe Levamini fuisse est notissimum. Expertus scio *sola levissima & tenuissima* Medicamenta ferrata, *Formâ liquidâ minimâque Quantitate*, præcipuè cum *primò* exhibentur, infirmarum Fibrarum *Ægris* convenire. Hujus Generis optimum videtur jamjam describendum Medicamentum; quod mihi suggessit Reverendus Vir *D. Curtis*, olim Medicus nunc sacerdotali Munere nobilis, cujusque mirabiles sanè Effectus sæpè vidi, præcipuè cum pari Quantitate *Elixiris Proprietatis Paracelsi* aut *Tincturæ Corticum Aurantiorum* (prout hoc vel illud Morbi Status exigebat) exhibiti. Est autem ejusmodi. *Salis* sive *Vitrioli Martis* Unciæ in Vas figulinum aut vitreum injectæ affunde *Aquæ ferventis* Libram. Postquam Pulvisculus croceus subsederit, inclinato Vase Liquorem limpidum effunde, quem Phialæ vitreæ inclusum asserva. Hujus Cochlearium minimum Aquæ Poculo admistum & epotum præstantissimi Usûs est in omnibus infirmarum Fibrarum Morbis & ubicunque Medicamentis ferratis utendum est. Quibus Fibræ *tenerrimæ* sunt, omnia ex *sale* parata Medicamenta Alvum nimis solvunt & Intestina irritant. Ideoque iis, post ablutos Alimentorum Ductus, aptius congruunt *Crocus Martis astringens*, cum *Stomachicis & astringentibus propriè sic dictis*. Magno etiam *Ægri Commodo* minimum
hujus

hujus Cochlearium immiscetur præscriptæ Dosi *Tincturæ Corticis Peruviani* superiore Paragrapho descriptæ. Præstat autem illud Liquori cuivis idoneo instillatum seorsim bibere ne prioris Colorem jucundissimum *Burgundici vini* æmulum (cujus Gratiâ *Tincturæ Burgundicæ* Nomine cam insignio) in atrum convertat. Infusum modò descriptum si comparaveris illi Infuso quod ab aliquot jam *Annis Londini* venditant *Spiritus Chalybis aperientis* Nomine; vix, credo, censebis hæc duo quidquam inter se differre, nisi Aquæ Quantitate qua sal dissolvitur.

SECUNDUM Erratum est chalybeata Medicamina, præsertim ipsam Ferruginem, *calidis Aromaticis* mistam *præproperè* exhibentium antequam *Scorbuto calentium* aut *Cachecticorum*, aut eorum qui intemperantiùs vixerant Humores *satis diluti & attenuati* fuerint. * *Sydenhamus* acri alias Judicio Medicus chalybeata Medicamenta *sine Catharticis* exhibenda putat. Malè me Judice. Etenim *hæc illis præmittenda* esse censeo, *priùsque* Intestina sordibus suis purganda, lacteorumque Vasculorum Oscula detergenda & aperienda, Humoresque diluendos & attenuandos, quàm chalybeata exhibere audeas. Quæ nisi fierent semper observavi à Medicamentis *chalybeat*is ingestis Corpus *plus æquo incalescere*, Caput *tentari*, Ægro *anxio ipsum Cor laborare* (quod ex

---

* Dissert. Epistolar. P. 146.

Pulsûs Arteriæ quasi Luctâ & Nisû irritò
 dignosci) hisque similia fieri quæ Molæ aqua-
 ticæ nimîâ Aquæ Copiâ non jam ampliùs
 in Gyrum rotatæ sed obrutæ & impeditæ
 accidunt. Sed hæc cùm supra exposuerim,
 pluribus supersedeo.

§. 21. Diligenter autem hîc notandum
 est, Ægro Nervorum *magno aliquo & inve-*
terato Morbo laboranti, nisi Fibræ *primitus*
firmæ sanæque fuerant aut si Vires
vergente jam Ætate insigniter collapsæ
 sint, *plenam Sanitatis in integrum Restitu-*
tionem nequaquam esse expectandam. Quæ
 cùm *diuturnum* & Tædii plenum variorum
 Medicamentorum Usus, Victumque *maxi-*
mè abstemium atque adeò plerisque *ingra-*
tum & difficilem postulet: Aut non persta-
 bit Æger in Proposito, aut Morbus Diu-
 turnitate Temporis altiores egerit Radices
 quàm quæ penitus evelli possint, aut exi-
 guum quod superest *Vitæ spatium* non tan-
 ti videbitur ut ejus Causâ tam *durum* per-
 ferre Laborem æquum sit, Viamque satis
asperam ingredi è quâ deinceps Pedem *im-*
perfecto Itinere referre non sit usquequa-
 que *tutum*. Nam si quis ab *incepto* Tramite
defleat, nec ad Finem usque *perduret*, *sin-*
gulasque Intentiones supramemoratas per
 idoneum Temporis Spatium prosequatur;
prioribus intempestivè *relictis* aut per-
 functoriè curatis molestiora Symptomata
augebuntur,

augebuntur, nedùm remittent. Medicamenta enim per *duo priora* Curationis Stadia usurpanda junctusque his abstemius Vi-ctus, Corpus humectando, evacuando & Alimenta subtrahendo Fibrarum Debilitatem & Laxitatem *augebunt* potius quam eide-
dem medebuntur. Unde *primo Intuitu* Ægri Res pejore, saltem non multò meliore Loco esse videbuntur, quàm quo priùs fuerant, usquedum ad *tertium* Stadium progressus fuerit, in quo *Curationis Apex* consistit. Imo illis etiam qui *partialem* tantum & *palliativam* Curam ambiunt per *omnia tria* præmonstrata Stadia progredien-
dum est, eademque Medicamenta adhibenda sunt, etsi *minor Accuratio* sufficiat, nec eorum Usus per *tam longum Tempus* continuare opus sit. Istum igitur *integræ sanationis* Curriculum ingredi debent *soli ju-
niores* aut consistentis saltem Ætatis Ægri, à primâ Origine sani, quibusque ex acutis Morbi Nervorum succreverint, quique eos ipsi sibi incauto aut intemperanti Vi-ctu ac-
civerint, neque a morbidis Parentibus hauserint. *Aliis partialis* aut *palliativa* quam vocant Cura satis erit: sufficietque Symp-
tomata mitigare & Vitam reddere tolerabilem. Quod prudenti *prædictorum* Medicamentorum *Delectu* & *Vi-ctus præscripti* Usu per *non longum* Tempus adhibito certissimè obtinetur, nisi *Viscera* immaniter corrupta sint, aut lethalis aliquis Morbus, Morbum
laxis

laxis Fibris debitum *comitetur*. At verò integram perfectamque *feri posse* Morborum laxæ Fibræ Curationem expertus audacter affirmo; cum plures etiamnum superfint *non infimi Ordinis Viri* qui Consilia mea secuti Vitam *miseram & vix tolerari dignam sanâ, lætâ, hilari, Morbis immuni* mutarunt.

§. 22. Ex supradictis manifestum est, in *omnibus Nervorum Morbis*, post institutam debitam Evacuationem quâ symptomatum Vis aliquousque frangatur, *principem* in Curatione Locum obtinere *Victum tenuem* Ciborumque *emollientium & humectantium* Usus: Nonnunquam & *hæc sola* sufficere. Fibrarum enim Morbis, Adultorum præcipuè, iisque quos ipsi sibi *Ægri* acciverunt nec nascendi sorti acceptos referunt, essentialis est *Humorum Lentor & sive Aciditas sive Acrimonia, Fibrarumque Debilitas, Flacciditas & Laxitas*. Et cum ex *horum duorum* Conditione pendeat omnium Actionum Animalium Vis & Vigor: His vitiatis languidè segniterque procedet Alimentorum *Concoctio*, Sanguinis *Circuitio*, ejusdem in Pulmone *Comminutio* sive quam *aliâ Mutationem* ibi subit, *Secretiones* omnes & Materiæ perspirabiliis *Expulsio*. Quare quibus *debiles Fibræ* sunt si lauto & *opiparo Victu* plenius sibi indulgere solenne fuerit: Illis lymphaticæ Arteriæ, Glandulæ

Glandulæ internarum præcipuè Partium, omniaque Secretionis Organa aliquatenùs *obstruentur, intumescunt*, Officioque suo non ultrà sufficient, ipsaque Natura obruta fatiscet. Tenuem autem Victum minùsque sapidum & *Palato* gratum si quis ideo *Ventriculo* minùs etiam gratum futurum, & propterea nec *Vitæ Usibus* suffecturum timeat: Ille cogitet, quamdiu Vita durat ejusque Actione multum Corporis substantiæ deteritur, illud autem Damnum refarcire necesse est, Appetitum non defuturum & Ventriculum *salubria* quævis Alimenta etiam *minùs curiosè condita* avidè amplexurum, concocturum, bonoque inde educto succo Corpus refecturum. Quæ quamdiu fiunt, ne delicatissimis quidem Fame perundi Periculum imminere. Morbis igitur *Nervorum* laborantibus cùm *omnes Functiones animales langueant*: Nullis Medicamentis Humores *attenuare* & *comminuere* eorumque *Acorem* aut *Acrimoniam* lenire aut *Fibris Vires* suas reddere speres; nisi pro *pleno & luxurioso* Victu & Vim coctricem superante *parcum, tenuem, simplicem* & *facile concoquendum* substituas. *Medicamenta* quidem prudenter usurpata Curationis Tempus in *minus spatium* contrahunt. Sed usque adeo valet hisce in Morbis *Victûs Ratio* ut eum, solâ Evacuantium commodo Tempore & prout symptomata exigunt exhibitorum Ope adjutum, eorundem

dem Curationi sufficere posse putem. *Vitæ autem Regimen* ejusque insignem ad Morbos cum *avertendos* tum *sanandos* Vim, qui volet, ex præcedenti *De Sanitate* Tractatu alioque, quem *de Arthritide* conscripsi, discat.

§. 23. J A M traditam de Nervorum Morbis Doctrinam *particularibus* aliquot *cujusque Generis* præcipuis Casibus applicemus, ejusdem cum illustrandæ tum confirmandæ Causâ. Prima se quærenti offert *Apoplexiæ*, immanis Morbi, *altera* Species. Duæ enim sunt. Quarum *altera, australibus* Regionibus calidioribus familiaris, Cerebri aut Membranarum illud succingentium Inflammationi aut Canaliculo cuiuspiam intra Cranium rupto, debetur. Cujus sanandi si qua uspiam spes superest: Ea tota in *Sanguinis Missione & Refrigeratione* posita est. *Altera*, proprium *borealibus* nostris Regionibus Malum, Humoribus *Lentioribus*, Arteriarum lymphaticarum sive serosarum, plerarumque Glandularum aliorumque Secretionis Organorum *Obstructioni* Ortum suum debet. Quibus *unâ omnibus undique* Nervos circumprimimentibus præcipuèque intra Cranium, liberamque eorum Undulationem impredientibus, Ægro unâ sensus, Intellectus &, qui ab hoc pendet, Motus localis perit. Hæc *gulosi & luxuriosi* plerumque accidit, Morbisque quibus solennis est *Metastasis*
(quales

(quales sunt Rheumatismus, Colica, Arthritis, &c.) obnoxiiis. Ista autem omnia *Humorum lentorum Attenuationem & segnium Excitationem* postulant. Quæ duo *prima* posuimus in Morbis Nervorum curandis. Quibus tamen meminisse oportet præmittenda esse Medicamenta quæ diximus *evacuantia*: *Illorumque & Stimulantium* præcipuè Usu Ægrum à *Paroxysmo* liberandum. Nam Apoplexiæ Nomine (quod monere decet) *hic* non Paroxysmum tantum intelligimus, sed eam morbidam Corporis *Dispositionem* quâ tali Paroxysmo *facile obnoxia* est, qualisque Paroxysmum semel aut sæpius passio esse solet. Hic autem Morbus cum *Ætate proVectis* plerumque accidat, quibusque *penitiùs corrupti* sunt Humores *Fibræque enervatæ*, minimumque vitalis Fomitis superest: Quoscunque eo correptos mihi contigit videre iis *sola palliativa* Cura erat speranda. Quare cum nihil quidquam majoris Momenti à propriâ meâ *Experientiâ* deductum occurrat, & aliena compilare non libeat: Plura hâc de Re scire cupientes ad solertissimi *Wepfferi* Tractatum de *Apoplexiâ* remitto.

§. 24. *Epilepsia* vix aliter ab *Apoplexiâ* quam Gradu differt hâcque unâ præterea Re quod *Epileptici* omnibus spuma Os obsideat. Quod *Convulsionem* monstrat; at *debilem*: *Oppressæ* enim *Vires* majori & *validiori*

I

ciendæ

ciendæ non sufficiunt. Epilepsia igitur, quâtenus ab *Apoplexiâ* leviori differt, *convulsivis* Nervorum Morbis accensenda est. *Convulsio* verò quid sit ut ostendam: Repetendum est ex præcedenti Tractatu omnem spasmum aut Convulsionem non aliud esse quàm Naturæ Conatum *acris* cujusvis & *vellicantis succi* aut *Auræ* aut cujusvis Materiæ *noxie* è Corporis Cavitatibus ipsive Carnibus *violentâ* idoneorum quorumcunque Organorum *Contractione*, cum *aliâ Ope* eliminari non possit, Ejectionem molientis: Ut in Risu, Tussi, Sternutatione, Vomitu sive a Dolore nephritico sive à Bile aut Pituitâ aut etiam Flatibus Ventriculo molestis orto, Parturientium Nixibus, Paroxysmis hystericis, hypochondriacis & epilepticis, omnibus denique convulsivis Nervorum Morbis ostendi. *Epilepticis* autem ita *oneratæ* obrutæque sunt Fibræ ut *infirmis* omninò Nisibus Mali Ejectionem moliantur, vixque fortioribus iis quos ipsa Cadavera Fermentationis & mechanicæ suæ Texturæ Vi exerere vidi; Cadavera scilicet, eorum qui in ipso mortui sunt Paroxysmo eoque non ita quidem subitaneo ut aut apoplecticus aut epilepticus dici mereretur, sed qui epileptico tamen propior esset & quem non improprie Paroxysmum *hypochondriacum lethalem* diceres. Vidi, inquam, *Gulosos* quorumque Corpora *crassis, viscidis & indigestis* Humoribus ex *perpetuâ* Intemperantiâ

rantiâ natis erant differta ex hujusmodi Paroxysmo mortuos quorum Cadaveribus inclusi *acres* Flatus *crudique* Succi, postquam & Arteriæ Pulsus & Respiratio cessaverat, ita Abdominis Oesophagi Fauciumque Musculos *vellicarunt*, ut *Spasms & Contractionibus* correpti cum strepitu impura multa foedaque eructarent. In omni igitur *Spasmodum & Convulsionum* Genere nullum præsentius video Remedium *Vomitone*, validiori aut leniori prout Res postulare videtur Pharmaco excitandâ, quâ primùm Æger incumbente Onere sublevetur, quâque *postea* repetitâ Paroxysmus prævertatur, cum ejus instantis Signa se ostendunt, aut *prius* etiam, quò certius præoccupes. Huic succedunt idonea *Victus Ratio* aliaque sanitatis Instrumenta & Adminicula *præcedenti*, & *Medicamentorum* Ordo *hoc* Tractatu descriptus, quibus Morbo Fomes subducitur novisque Accessionibus Aditus intercluditur. Hâc Ratione jam sæpè mihi dictus Medicus *Croidonensis Epilepsiam* profligavit; posteaque sanitatem *integram* per quatuordecim totos Annos *solius* Lactis Esu conservavit: Adhibitis nempe *primò* Medicamentis qualia jam descripsi, quibus Curationis quidem Tempus abbreviatum est, sed quæ *integrum* tamen suum Effectum non ediderint nisi *tenui* *hocce* *Victu* adjuncta quo obtundebantur *acrium* Humororum spicula. *Eâdem* ego Ratione *Epilepticam* Puellam nobilem sa-

navi, jam dictorum nempe *Medicamentorum* Ope & *Viētūs tenuis* quidem, sed illius Medici Viētū *aliquantò* plenioris : Quem tamen an postmodum intermiserit nescio. *Puerorum* Convulsiones quod attinet, eæ universim sanantur *leni Evacutione*, qualem eorum Anni Viresque ferunt, *absorbentium & edulcorantium* Pulverum Usu, *Cinnabari Antimonii* ad aliquod Tempus exhibitâ, *Viētū tenui, moderato Exercitio & perenni* Humorū *acrium & superfluatorum* Derivatione *Fontanellæ* aut *Vesicatorii* Ope factâ ; si modò *Viscera* sana sint nec Spasmi & Convulsiones *gravioris* alicujus Morbi *Symptomata* sint.

§. 25. *Rarus quidam Morbus* est ex *convulsivorum* Genere de quo *vix quidquam* notatu dignum memini me legisse, & quo laborantes *tres tantum* Ægros vidi. Quibus volupe est Morbos per Classes digerere ii hunc ad *Satyriasis* referant, quam omnes Systematum Conscriptores Commentationibus suis intexuerunt. Ex quorum tamen Descriptionibus *Satyriasis* (è Luc Venereâ natam utpote satis notam hic non attingo) ex *inflammatoriorum* Morborum Genere esse apparet, & *Junioribus, habitioribus & præsertim libidinosis*, Libidinique suæ liberius etiam *indulgentibus*, accidere : Cùm hic, è contrâ, de quo loquor, *Infirmorum* Morbus fuerit, debiliūque & *laxarum Fibrarum* *Hominibus* ;

bus, tardèque & imperfectè Alimenta concoquentibus, *Hypochondriacis*, acribus *Flatibus distentis*, *Animoque dejectis* molestus, rarò interdiu sed *Nocte* præcipuè statim atque stragulis *incaluerunt* invadens, quo Tempore vehementem Penis *Inflationem* & *Tensionem* sentiebant, quasi si quis eum Magnâ Vi *avellere* conaretur, nec *Libidinis* tamen Oestro ciebantur, intensissimo *Dolore* omnem *lascivæ Cupidinis* sensum excludente, cujus species eorum Animis *odiosa*, nedùm grata, obversabatur. Unicum iis Doloris *Levamen* erat Lecto exilire *frigidoque* se objicere Aëri; unde statim subsidebat Inflationis. Quare *convulsivus* mihi videtur Morbus, neque ab *aliorum* Membrorum spasmodis, familiari & notissimo Malo, differre. Atqui *illud* præcipuè Membrum hujusmodi *Ægris* spasmo corripitur propter majorem forsân ejus Fibras irritandi Facilitatem ex *earum Fabricâ* ortam, ipsorumque *Ægrorum Culpâ* aut *Imprudentiâ* faciliorem factam. Præter Dolorem ex Convulsione proveniente adest & aliud eorum Valetudini maximè damnosum, quòd scilicet Morbi Accessio eo præcipuè Tempore fiat, quo stragulorum Calore molliter fotis *somnus obrepere* incipit, quem è Lecto exilire coacti *interrumpunt*, adeò ut neque eorum Corpora idoneâ *Requie* reficiantur & *Appetitus* illis Cibique *Digestio* langueat, paucarumque Hebdomadum spatio spectris quam

quàm Hominibus similiore facti, *somni* capiendi *Causâ* quidquam aut facere aut perferre parati sint; qui quidem non *usque adeo* facile arcessitur, cùm *Opiata* Morbum potius augeant, quod & faciunt omnia *caldida & cardiaca* Medicamenta. Ejus ego *Curationem* Morbo *convulsivo* convenientem institui, *Emeticis lenioribus* pro Renatâ, cum nempe Morbus recrudescere cœpit, repetitis, *Lactis Sulphuris, Æthiopis mineralis & Cinnabaris Antimonii* longo sex Mensium Usu, at *breviore* imò parcissimâ *volatilium* Medicamentorum, *Florum* putà *Benzoini & salis Cornu Cervini* Exhibitione, *Victu tenui* in *longius* Tempus protracto, nempe tribus tantum quatuorve Carnis Unciis in singulos Dies, *Vinique rubri* pauxillo *Aquæ Bristolienſi* misto, postremò *Peruano & exteriori Malorum Aurantiorum Cortice Vitriolique Martis* paucis aliquot Granis. *Istis* Medicamentis *istoque* Victu, modico *Exercitio*, frequenti in *frigida* Immersione, aliisque instaurandæ sanitatis Instrumentis *præcedenti Tractatu* descriptis intra Biennium, è *tribus* quos dixi *Ægris* *duos* perfectæ integræque Sanitati reddidi. *Tertius* qui, quòd *Ætate proVectior* esset, Curationis *Laborem & Tedium* perferre nolebat, quanquam Morbi sui *symptomate molestissimo* liber plerumque degat, facile tamen, siquando *pleniori Victu* paulisper sibi indulserit, in eum relabitur.

§. 26. *Alia præterea est Convulsionis species, quâ qui laborat nec agitur, nec ferè movetur, aut, sensu Judice, ullo spasmo corripitur; sed stipitis aut saxi instar riget & immotus quiescit, omni sensu privatus, languidè respirans, debiliter interim pulsante Arteriâ. Hic omnes simul Musculi Extensores convelli videntur, spasmique singularium aliquot Musculorum, qui plerumque Paroxysmi Initia faciunt, per reliquos diffundi totumque simul Corpus occupare. Durante Paroxysmo Æger fovendus, fricandus, Vesicatoriis aliisque stimulis urgendus est, quibus post aliquod Tempus excitatur. Est hoc familiare Americæ Colonis Malum. Sed cum ista, tum alia ejusdem Matris, Colicæ nempe Pictonum, Proles, Artuum scilicet Paralysis, supradictâ curandi Ratione certissimè fugantur, præcipuè si & accurato simul tenuique Victu utatur Æger & Aqua Thermarum se lavet eandemque bibat.*

§. 27. *Paralytici Generis Morbi cum Gradu tantum aut Membro affecto aut Ægri Constitutione aut Ætate differant: traditâ horum unius alicujus Curatione reliquorum inde Curatio satis intelligeretur. Sed cum in Tractatu de Arthritide, Choreæ Sancti Viti iisdem Medicamentis eademque Methodo quam hic descripsi*

descripsi curandæ Rationem ostenderim: illâ ipsa quæ ibi dicta sunt huc transferam. Sunt autem hæc.

“ Hic non incommodum erit hanc
 “ curandi Methodum” [quæ, scilicet, evacu-
 antibus, deinde attenuantibus, tandemque
 astringentibus perficitur] “ particulari Fibra-
 “ rum relaxatarum Casu illustrare, qui
 “ quanquam infrequentior, tristi tamen
 “ Aspectu suo notabilis est, & cujus nus-
 “ quam, quod sciam, tradita est Curatio
 “ æque ac jamjam tradenda facilis; quam
 “ cùm adhiberem nunquam me fefellit
 “ Spes, quemcunque eo Morbo laborantem
 “ curandum susceperim, ab eodem in in-
 “ tegrum liberandi, quod qui testentur
 “ etiamnum aliquot supersunt. *Chorem*
 “ dico *Sancti Viti*, quâ laborantem *Ægrum*
 “ juniorem cæteraque sanum (aliàs enim
 “ præmittenda erat Cachexiæ propria cu-
 “ randi Methodus supra tradita) sic tractare
 “ consuevi. Ut primæ Intentioni satisfac-
 “ cerem, Emeticum præscripsi, Vinum
 “ nempe Benedictum cum Infuso Ipeca-
 “ cuanhæ, aut Tartarum Emeticum cum
 “ pulvere Radicis Ipecacuanhæ (propter Ipe-
 “ cacuanham scilicet certius citiusque vo-
 “ mebant, propter Vinum aut Tartarum
 “ validius) aliquoties, usquedum Morbus
 “ declinare cæpisset, stato per singulas Heb-
 “ domadas Die, postea verò longioribus Inter-
 “ vallis

“ vallis repetendum; simulque Diætā
 “ anticachecticā supra descriptā. Ut
 “ secundæ Intentioni satisfaceret, Æthi-
 “ opis mineralis, cui superbibendus erat
 “ Haustus Aquæ Thermalis, pleniorē
 “ Dosin præscripsi in singulos Dies a Vomi-
 “ tione vacuos per Mensem aut sex Heb-
 “ domadas adhibendam. Quo stadio decurso;
 “ tandem, ad tertiam Intentionem affe-
 “ quendam, Electuārium exhibui quod in-
 “ grediebantur Cortex Peruvianus, Cortex
 “ Aurantii exterior, Glans quercina & Cro-
 “ cus Martis astringens; interiorum partium
 “ Fibris firmandis: Utque exteriores Fibræ si-
 “ mul intenderentur, Frigidarii Usū al-
 “ ternis Diebus præcepi. Totius autem Cura-
 “ tionis Spatium raro tres Menses excedebat.

UNUM præterea de Morbis paralyticis
 Monitum addam. Quibuscunque nempe à
primâ Origine Fibræ debiles fuerint si *vel*
paullum Genio suo indulgere assueverint &
 inclinante jam ad senium Ætate Morbis *pa-*
ralyticis tentari cœperint: His *nec perfectam*
ab iisdem Immunitatem nec quidquam præ-
 ter Curationem *palliatiuam* esse expectan-
 dum; Vitæque *quousque licet* fruendum esse.
 Similia de se dicta putent Morborum *acu-*
torum tardioribus consumpti, sive *lentis Fe-*
bribus supra expositis obnoxii. *Temperan-*
tiori è contra Victu utentes, etiam Ætate
 proVectiores, *paucis* quibusdam supradicto-

rum Medicamentorum nec violentis *nec diu* usurpatis vidi *integræ* sanitati redditos fuisse, cum scilicet Paralyfi correpti fuerant, non ex *Corporum suorum* morbidâ Dispositione, sed ex *Infortunio aliquo*, ut *Frigore violentiori*, natâ.

§. 28. *Rachitidem*, Morbum *Pueris* maximèque *Anglis* familiarem, imperiti quidam Medici *convulsivis* accensent: Cum *Fibrarum insigni Remissioni manifestè* debeatur. Ea autem à *crasso*, iustoque *pleniùs* ingesto sive Lacte sive alio quo Nutrimento, & Jactationis, Agitationis aut qualiscunque *Exercitationis*, teneris etiâ pueris & vel temperantissimè viventibus necessaria, Defectu oritur. Quâ *posteriore præcipuè* de Causâ Alimentum *inæqualiter* distribuitur, Partesque Corporis ad quas per *plures* aut *ampliores* Canales liberior Aditus patet, ut *Caput & imum Ventrem*, majori, *alias* minori Copiâ rigat. Unde Partium *inæquale* etiam oritur *Incrementum*, Hinc nata Nervorum *Compressio* eorum Motus *sistit* & Oscillationem *intercipit* Fibrarumque *harum* majorem, *illarum* minorem Tensionem efficit. Unde fit ut *Ossa* adhuc *molliâ*, à naturali suo situ *inflectantur*, cum *continuâ* & perpeti Vi premantur. Ex *dictis* autem Causis hunc Morbum oriri & à *Fibrarum Relaxatione* pendere ostendunt cum Morbi Symptomata, *Glandularum* nempe omni-
um

um Corporis partium *Tumor*, *Ægrique Languor & Stupor*, Membrorumque *Torpor*; tùm præcipuè *Curationis Ratio* quæ, nisi Viscera corrupta sint aut *Fibræ penitus* resolutæ aut *lethalis* Morbus *Hydrocephalus* occupaverit, *Victu tenui, levi, facile concoquendo*, idoneâ Corpusculi *Agitatione*, lenique *Evacuatione, Emeticis, Catharticis, Vesicatoriis* aut *Clysteribus* prout *Ægri Vi-* res ferunt aut Symptomata exigunt factâ, & (quod nondùm Vulgo innotuisse puto) continuato per idoneum Tempus *Peruviani Corticis* eâ Formâ quæ Puero maximè, convenit exhibiti, leniorisque alicujus Medicamenti *chalybeati* (*Tincturæ* puta *Antiphthisicæ* aut *Infusi è Vitriolo Martis* supra descripti) Usum; frequenti denique & diu continuatâ *Immersione in Frigidam* nunquam non perficitur. Horum autem *priora* Viçtus *intemperantis* Vitiis medentur, *posteriora* *Fibris remissis & laxatis constringendis & corrugandis* inserviunt.

§. 29. *Hystericum & Hypochondriacum* Malum, Animique Dejectionem horum Comitum in Tractatu de *Arthritide* satis explicui his quæ sequuntur.

“ Hinc etiam addiscimus veram & pecu-
 “ liarem Morborum nervinorum, Flatuum,
 “ Affectuumque *Hypochondriacorum* &
 “ *Hystericorum* Naturam & Originem; ex
 K 2 “ indebitâ,

“ indebitâ, scilicet, *Laxitate, Remissione,*
 “ Defectu *Tensionis* commoæ aut *elasticæ*
 “ Virtutis Filamentorum sive *Fibrillarum,*
 “ quibus solidæ Corporis partes constant,
 “ sive hæc naturali Infirmitati sive ignorato
 “ aut etiam neglecto idoneo Victus Regi-
 “ mini, & Corporis Exercitationi debea-
 “ tur. Quod ut fiat manifestius, suppona-
 “ mus solidarum Partium Fibras remissas,
 “ laxas, debiles esse, Victus interim Regi-
 “ men negligi, nec Exercitationis Curam
 “ geri: Unde hæc sequentur. 1. *Coctia*
 “ fiet Alimenti *imperfecta* in Chylum cras-
 “ sum & Viscidum. 2. Ventriculi, atque
 “ Intestinorum *Glandulæ* per interiores eo-
 “ rum Tunicas dispersæ, Pituitâ, Bile, ali-
 “ isque Crudis *distentæ* gravabuntur. 3. Un-
 “ de Effluvia *Halitusque* mali Moris,
 “ *acres acidivè* perpetuò versus Cerebrum
 “ ascendentes, aut Ventriculi Fibras velli-
 “ cantes Capitis dolorem, Vertiginem,
 “ Animi Dejectionem inferent, Ner-
 “ vorum Functionem usitatam impredient,
 “ falsasque & fallaces Rerum Imagines
 “ Phantasie fistent. Estque hic *primus*
 “ Morborum nervinorum Gradus, sen
 “ Morbus *hypocondriacus*, cujus Causæ
 “ intra *Alimentorum ductus* continentur.
 “ Sed harum Causarum Operatione conti-
 “ nuatâ, & neglectis Remediis conveni-
 “ entibus, cum Tractu Temporis illi Fumi,
 “ Effluvia, Halitus, Vapores per Lactea cum
 “ Chylo

“ Chylo viscido & non cocto in *Sanguinem* & *Humores* inferuntur, nec *perspirabilis Materia*, præ Viscositate, per proprios suos ductus cutaneos ejici, nec aliæ Secretiones Modo debito fieri possunt. Ex *Ventriculi* & *Intestinorum* statu sequetur Appetitus deperditus, Ructus acres & acidi, Cardialgia perpetua, Bilis viridis aut nigræ Vomitus, nervosa quam vocant Colica, & Asthma, tandemque Lacteorum Obstructio totalis, aut partialis, indeque macilentia, Phthisis, Mors.

“ 2. Ex *Humorum Visciditate* sequetur eorundem Circuitus per Vasorum Truncos eorumque Ramos majores solos, extremarum Partium albor, & frequens sensatio quasi aquæ frigidæ Corpori irroratæ, perque ejus Superficiem fluentis, Artuum dolores erratici, quales in Rheumatismo frigido, propter crudos Humores, & minima Vasa obstructa, Tumores denique flatuosi & albi in Articulis præcipuè partium extremarum.

“ 3. Ultimò denique, cum jam acres illi Halitus per *Glandulas*, aut *Vasorum minimorum* Latera Viam sibi fecerunt in *Cavitates* Cerebri, Musculorum Interstitia, interque eos & Membranas easdem succingentes, sequetur Cephalalgia gravis, & perpetua, continua Vertigo, lancinantes & pungentes Dolores supra Oculorum Orbitas,

“ Parox-

“ Paroxyfmi hyfterici, Convulfiones, Epi-
 “ lepfia, Apoplexia, horrendaque illa Æ-
 “ rumnarum, & Cruciatuum Turba, cujus
 “ fere agmen claudit aliqua Mentis aliena-
 “ tio, pro vario Ægri Temperamento va-
 “ ria, Horror & desperatio miserum adfui-
 “ cidium follicitans, vel denique Mors om-
 “ nium Miseriarum Finis. Rariffimè ta-
 “ men huc miferiæ devenitur nifi longâ &
 “ obftinatâ, circa omnia Remedia & Sa-
 “ nitatis Inftrumenta, *Incuriâ*, five ipfius
 “ Ægri Ofcitantia, five Amicorum ejus
 “ Neglectu. Certum etiam eft primos
 “ hujus mali Gradûs Originem fuam poffe
 “ debere *hereditariæ* aut ab ipfâ Nativitate
 “ tractæ folidarum Partium Debilitati, vio-
 “ lentæ alicui Evacuationi, aut enormi
 “ cuivis Animi affectui, quem Æger aver-
 “ tere nequiverit, & propter quem mi-
 “ nimè culpandus fit. Sed hypochondriaci
 “ Mali ab *ipfo Ægro* accerfiti, *quale vulgò*
 “ *cernitur*, Causæ, his facræ Scripturæ ver-
 “ bis breviter indicantur; defidia, omni-
 “ umque Rerum ad Viçtum neceffariarum
 “ Affluentia, hæc, faltem intemperanter
 “ ufurpata.

“ §. 30. Ex hâc Morborum nervinorum
 “ Ætiologiâ manifeflum eft quamcunque
 “ *Evacuationem*, præter *leniffimam*, eorum
 “ Curationi officere. Lenia quidem vo-
 “ *mitoria*

“ *mitoria*, utpote mundantia Ventriculum
 “ & Intestina, sed præcipuè quòd Nervos
 “ ab omni extraneo Corpore liberent, &
 “ Perspirationem augeant violentis Mus-
 “ culorum & Membranarum inferiorum
 “ Contractionibus & Convulsionibus: *Ve-*
 “ *sicatoria* item, quia Vasorum minimo-
 “ rum Obstructiones aperiunt efficaciam suam
 “ externam, & internam, Humores viscidos atte-
 “ nuant: Utrumque, inquam, hoc evacu-
 “ antium Genus, non *tuto* solum sed &
 “ *utilissimè* adhibetur in nervorum Morbis
 “ curandis. Sed omni *violenta* Purgatione,
 “ & *liberali* Sanguinis Missione religiosè
 “ abstinendum est: Utpotè quæ originalem
 “ Imbecillitatem augment; ab infirmis enim
 “ Morbo diuturno laborantibus *purgans*
 “ Medicamentum trium ferè Dierum Nu-
 “ trimentum aufert, avehitque. *Vomitoriis*,
 “ è contra, cruda sola rejiciuntur quæ Ca-
 “ piti, Nervisque officiunt Halitibus suis,
 “ Ægroque omnium Malorum Causæ sunt.
 “ *Cathartica* Fibras Organorum naturalis
 “ & *necessariæ* Functionis scil: Concoctio-
 “ nis, resolvunt, & debilitant: Cùm *Eme-*
 “ *tica* è contrà, non nisi *musculares* Fibras
 “ *minùs usitatas*, ex se robustiores nec ad
 “ Coctionem adeò necessarias (si tamen
 “ *ullas*) debilitant, ut ex D. *Chiraci* Ex-
 “ perimento circa Vomitionem satis patet.
 “ *Purgantia* plerumque ea sola ejiciunt
 “ quæ

“ quæ procedente Tempore ipse naturalis
 “ Motus Intestinorum peristalticus protru-
 “ deret, nec ea attingunt quæ non nisi con-
 “ trario motu, fursùm scilicet, eliminantur.
 “ Cùm *vomitória* ea rejiciant quæ Natura
 “ rejici cupit & quasi gestit, idque eâ Viâ,
 “ iisque Organis quibus illa id fieri postu-
 “ lat. Denique acres, acidique Humores
 “ intra Ventriculum & Intestina stabulantes,
 “ utrumque necessario magis debilitant
 “ quam vel lenia *Vomitória*, vel etiam *Pur-*
 “ *gantia*: Quæ tamen hoc inter se diffe-
 “ runt, quod *Purgatione*, etiam leni, sive
 “ naturali, sive Arte excitatâ, diutius con-
 “ tinuatâ, Infirmis & Vires fatiscant & Caro
 “ absumatur: A *Vomitione*, è contrâ, eti-
 “ am quotidianâ plurium Mensium inter
 “ navigandum, Æger duorum triumve Die-
 “ rum spatio postquam Terram tenuerit
 “ reficitur, majores solito Vires Animique
 “ Alacritatem acquirit. Hinc est, quòd
 “ Infirmi morbis diuturnis laborantes *Vo-*
 “ *mitione* tantoperè leventur, & erigantur;
 “ *Purgatione*, è contra, præsertim drasti-
 “ cis medicamentis excitatâ, adeò depri-
 “ mantur. Quicquid prætereà his in Mor-
 “ bis sanandis sperandum est, *accurato*
 “ *Victu*, cujusque Mensura sit sola mera-
 “ que naturæ Necessitas, & *Coctionem ju-*
 “ *vantibus* (ubi primæ sunt Partes Cor-
 “ ticis peruviani & Ferri, quibus Fibræ cer-
 “ tissimè

“ tiffimè roborantur) leni & quotidianâ
 “ *Exercitatione* quâ Perspiratio promove-
 “ tur, *aromaticis, amaricantibus*, & qui-
 “ busvis denique Medicamentis animales
 “ *Functiones roborantibus* perficitur.

“ §. 31. IN Nervorum, Cephalicis,
 “ Hystericis, & Hypochondriacis Affecti-
 “ bus nihil efficitur, nisi accurata *Victus*
 “ *Ratio* habeatur, ut non nisi *facillimè*
 “ Coctionis Nutrimentum, idque *minimâ*
 “ Quantitate, adhibeatur. Cujus Rei Ratio
 “ hæc est. Universo *Nervorum* Systemate
 “ Partiumque solidarum Fibris *laxatis*, ne-
 “ cesse etiam est *Coctionem debilem* esse,
 “ *Circuitionis* Humorū Vim, & *Perspira-*
 “ *tionis* Quantitatem minui. Quare Nu-
 “ trimentum *difficilis* Coctionis, aut Cu-
 “ jusvis Nutrimenti *nimia* Quantitas, ma-
 “ jor scil. quàm quæ a Ventriculo conco-
 “ qui, a lacteis admitti, aut vitæ Actionibus
 “ impendi possit, necessariò cruda, & *indi-*
 “ *gesta* manet adeoque *putrescit* intra du-
 “ ctus Alimentorum, Chylusque inde ge-
 “ nitus crassus *Viscidusque* Fibras onerabit,
 “ inertesque, & Voluntatis imperio immori-
 “ geras reddet & Vitæ Usibus ineptas, quæ
 “ ideo irregularibus convulsivisque Moti-
 “ bus cieuntur. His Morbis laborantes
 “ aliquoties vidi à Cibo *durioris* Coctionis,
 “ aut quovis *nimiâ* Quantitate devorato,

“ minimâve in Liqueurum spirituosorum
 “ Ufu *Intemperantiâ*, tantum non extrema
 “ passos, non aliter conflictari quam si in
 “ Mortis Confinio positi essent. Neque
 “ horum quenkum *perfectè* sanatum vidi,
 “ nisi qui *aptis Medicamentis* accuratum
 “ tenuemque *viçtum* conjungeret, *Carnis-*
 “ *que minimum*, idque albentis & Anima-
 “ lium non adulatorum, *Piscium minus*,
 “ minusque adhuc *Liqueurum spirituosorum*
 “ adhiberet. Hocque victus Regimine
 “ (junctis lenibus Vomitoriis, paucis aliquot
 “ Catharticis Stomachicis, leviter amari-
 “ cantibus, Aquis mineralibus, & Equita-
 “ tione) plus efficitur quam totâ Pharma-
 “ corum Officinâ devoratâ. Notatu dig-
 “ nissima est Historia insignis Medici *Croy-*
 “ *donensis* nuper Mortui. Diu ille Morbo
 “ caduco laboraverat; identidemque cum
 “ primùm Medicinæ Praxi se daret, de
 “ Equo in Itinere ad Ægros visendos profi-
 “ ciscens, deciderat, & Plaustro fortè præte-
 “ reunte domum reportatus fuerat. Fru-
 “ stra, ut ipse mihi narravit, omnia exper-
 “ tus Remedia, quæ vel ipse excogitare po-
 “ terat, aut Amici Medici suadere, Diu-
 “ turnâ tandem Experientiâ deprehendit,
 “ quanto *parcius* vixerat, tanto *minus a-*
 “ *cerbis* se premi Paroxysmis. Deindè,
 “ omisâ omni præter Aquam meram Po-
 “ tione, magis adhuc sensit Paroxysmo-
 “ runa

rum Impetum frangi, atque intervalla
 augeri. His Gradibus cùm in eam Cog-
 nitionem pervenisset, *Morbum* suum re-
 mittere prout substrahebatur ejus *Fomes*,
 non tantùm Aquam meram bibeat, sed &
 Herbas solas edebat. Quo factò etsi
 Morbum penitùs devictum sensit, Ven-
 triculum tamen Flatibus molestè distendi
 expertus est. Quare post varia facta Ex-
 perimenta ad convenientius sibi Nutri-
 mentum inveniendum, tandèm in co-
 perstitit, ut quatuor quotidie *Lactis vac-*
cini Libras; in Jentaculum & Cœnam
 singulas, in Prandium duas adhiberet,
 neque unquam Carnem, Piscesve attin-
 geret, ullum Liquorem spirituosum de-
 gustaret, aut aliud quidquam præter unam
 fontanam aquam biberet, ne vel hanc
 quotidie sitiens, aut unquam nisi per
 Æstatis Calores, aut post diuturniorem
 Exercitationem usurpans. Deinceps qua-
 tuordecim Annos vegetus egit, integris
 Viribus & illibatâ Sanitate, nisi quod se-
 mel cum per *Effexiæ* Paludosa equitan-
 tem intermittens Febris invasit, quam ta-
 men statim Masticatione Corticis *Peru-*
viani profligavit. Ad postremum, gelidâ
 Tempestate cum super Lecto humenti cu-
 basset, Frigore correptus est, quod in
 Pluritidem desit. Cujus sanandæ Causâ

“ Sanguinis Missionem celebrare cum omi-
 “ fisset (*nimum* scil. Corporis sui Salubri-
 “ tati fidens, quam non tantum Morbos
 “ non inducturam sed & aliundè illatis so-
 “ lam obstituram sperabat) intra paucos
 “ Dies periit; alioqui, ut credere fas est,
 “ *Cornari* Annos numeraturus & Mente &
 “ Corpore sanus. *Hunc* quidem *Epilepsia*
 “ premebat, sed cum *omnes* Nervorum
 “ Morbi totidem sint ab *eàdem* Radice Rami,
 “ *communemque* habeant Prosapiam; hâc
 “ Historiâ quàm Miranda in eorum *quocun-*
 “ *que* Victus Regimen prudentè institutum
 “ efficere possit, satis monstratur. Simili
 “ ipse successu Regimen, minùs quidem
 “ accuratum, sed tenuè tamen & perpetuò
 “ Tenore æquale, adhibui.

§. 32. His sic, ut videtur, satis expli-
 catis unam præterea hic Observationem
 addam. Horum nempe Morborum diver-
 sam esse Rationem prout vel *hæreditarii*
 sunt & à *Parentibus* infirmarum Fibrarum
 traducti, vel *Symptomatici* & *Ægri ipsius*
 Culpâ acciti. Si *prioris* Generis sint; *con-*
tinuum nec interruptum postulant Victus
accuratè parci & tenuis, *Ægri Viribus* ac-
 commodati, Subsidium &, siquandò Genio
 liberiùs indulgeatur, *præsentaneam* Evacuati-
 onem quæ optimè fit *Emeticis*, vel *Ca-*
tharticis

tharticis stomachicis lenioribus, prout hæc vel illa meliùs se ferre experti didicerint *Ægri*: nam præter jam dictas & quæ *Vesicatoriis* & *Clysteribus* fiunt, *aliæ* Evacuationes iis minimè conveniunt, nisi diuturnâ Intemperantiâ *alios* sibi Morbos præter *meram solamque* Fibrarum Infirmitatem paraverint; *hi* enim Curationem Genio suo convenientem exigunt.

IN *Tractatu de Sanitate tuendâ* *Notas* prodidi, quibus *Fibrarum Infirmitas* dignoscitur. Et quibus *Fibræ* debiles fuerint, earum Infirmitatem *an nascendi sorti an Culpæ suæ* debeant facilè dignoscent; si *Valetudinis suæ Conditionem* & statum à primâ *usque* *Pueritiâ* *Animo* recolant. Et *hæreditariâ* quidem Infirmitate laborantes sorte suâ contentos esse oportet, quibus nempe constantior quàm *pro Modulo suo* *Sanitas* aut firmitus *Robur* minimè expectanda sint. Confirmandæ tamen eorum *Valetudini*, ne ea, qualisqualis est, in deterius vergat, non parùm conferent *Aquæ chalybeatæ* nunc hujus nunc illius *Generis*, ne eadem *Aqua* perpetuo *Usu* *Corpori* familiaris facta *Vim* suam amittat. Et cujusvis quidem *Generis Medicamentorum Varietatem* *Morbis* diuturnis laborantium, non minùs quam *Ciborum Varietatem*, etiam *Sanorum*, *Gustus* exigit; *Amaricantia* *Medicamenta*, præcipuè

cipue supra descriptam *Corticis Peruviani Tincturam* maximè verò cum *Infusos Vitrioli Martis* conjunctam, nunquam non maximum illis Levamen attulisse expertus scio. Eodem Modo tractandi sunt illi quibus, cum *Juniores* sint & Humores minimè vitiatos habeant, *Hæmorrhagia* tamen immanior aut alia *insignis* præter Naturæ Modum *Evacuatio*, quibusque *acutus Morbus*, Fibrarum Laxitatis & Debilitatis *Causa* fuit. Cujusmodi Infirmis ad erigendas cum prostratas Vires tum dejectum Animum *Tincturæ à Rhabarbaro Oryzæ Spiritu extractæ de Sanitate tuendâ Tractatu* descriptæ diu continuatum Usus multoties prodesse vidi: cujus scilicet singulis alternisve Diebus, prout *Ægri Vires* ferrent aut Morbi Symptomata exigent, instante somni Tempore epoto uno aut duobus Cochleariis aut eâ Quantitate, quæcunque fuerit, quæ postridie Alvum bis ad summum dejiceret, & Intestina confirmabantur & superfluum illud Nutrimentum ejiciebatur quod aut vanus Metus magni ex Inanitione Mali ejusque præveniendi studium aut ipse Luxus deglutendum suaserat. Nonnunquam & *Animi Dejectione laborantibus à Flatibus* ortâ (quos nempe intra primas Vias latere frequens *Eructatio* ostendebat) *Alacritatem & integram Sanitatem* redditam vidi *Pilularum à volatilibus Gummi speciebus confectarum* Usu,

Uſu, præcipuè cùm his adjungerentur ex *Aloe* parata Cathartica. Pilulæ autem, illæ è *Gummi Ammoniacy Galbani, Myrrhæ* electæ, ſingulorum Drachmis duabus, *Aſæ fetidæ, Salis Succini, Caſtorei*, cujuſque ſemidrachmâ, *Salis Martis* unâ Drachmâ, *Specierum Diambre* ſine Odoratis Scrupulo uno, additis aliquot *Olei Juniperi* Guttis in Maſſam ſubactis, formantur: Hujus Maſſæ duo Trientes in Pilulas ſinguntur ſolitæ Magnitudinis, quales ſcilicet decem unam Drachmam pendunt, quarum tres quotidie manè deglutiendæ ſunt & deinde *Aquæ chalybeatæ* aut grati cujuſvis Liquoris Hauſtus bibendus. Reliquo Trienti *Aloes lotæ* aut *roſatæ* tantundem additur ex quâ Maſſâ formatæ Pilulæ itidem tres cujuſque Diei Veſpere devorandæ ſunt. His autem Pilulis utendum eſt uſque dum Morbus deviçtus recedat; eodem deinceps Medicamento proſtigandus, ſi eum *Ægri Intemperantia* poſtliminio reducat.

§ 33. Paroxyſmorum autem *Apoplecticorum, Epilepticorum, Hyſtericorum, Hypochondriacorum, Convulſivorum, Animi Deliquiorum, Oſcitationis* (niſi à majoris alicujus & inſignioris Viſceris Corruptione, acuto aliquo Morbo prægreſſo, *Impregnatione*, nimio & immodico Labore, *Jejunio* aut *violentis Animi Affectibus* oriantur) cùm

cùm *Junioribus* accidunt quibus *Humores* nondum *vitiati* sunt, iisque familiares & *solennes* facti fuerint, non alia est *Origo* quàm *Repletio* ex nimia *Cibi* opipari lauti-que, *Potûsque* generosi *Ingestione*, indeque *Fermentationis* vi genita *acris* & elastica *Aura* sive *Flatus* alicui *Canali* aut *Cavitate* inclusus quo *Fibræ vellicatæ* in *Spasmos* adiguntur ut aliena & molesta expellant. *Paroxysmi* enim omnes, sive *Apoplectici* sive *Epileptici*, *Hypochondriaci*, *Hysterici*; verbo, *convulsivi* quicunque & ubicunque ubi cùm *Facultates animales* tum *intellectuales* succumbunt, ut in *Apoplexiâ* fit, atque ubi partim vigent partim subvertuntur ut in *Epilepsiâ* & *Convulsionibus*; atque etiam *singultus* *Tussis*, *Sternutatio*, *Vomitus*, *Risus*, & universim omnes *Spasmi*, sive *naturales*, sive *morbosi*, eo *Fine à Naturâ instituuntur* ut *Corpus* aliquod inimicum & *extraneum*, ut *Vapores acres*, *Calculus*, *Perspirabilem Materiam*, *atram vel flavam Bilem*, *Fætum*, &c. è *Corpore* expellant. His *Morbis* non aliàs commodius medetur quàm lenibus *Emeticis* & *Catharticis* *Stomachicis*, frequenter repetitis ut ne succrescat *Mali Fomes*; *Concoctionis Organa roborantibus*, ut *Peruviano Cortice* & *Vitriolo Martis*; jam *descriptis Pilulis*; *Aquis chalybeatis*; *accurato tenuique Victu*; modicâ & quæ
Perspi-

Perspirationem augeat *Exercitatione*; aliarumque Sanitatis Regularum *Tractatu de Sanitate* traditarum Observatione. Puellas *hystericas* hac Methodo *sæpè* sanavi, eoque certius si utrique Brachio, aut potius Capiti, *Vesicatorium* simul applicaretur quo Auræ minoribus Canalibus inclusæ Exitus continuo pateret. Nec, si præscriptam *Victus Rationem* sequi sustinerent, felix unquam Exitus defuit. Eâdem Methodo Viri *Hypochondriaci* æquâ Felicitate sanantur; præterquam *Ætate* provectiores; quibus quid Spei supersit ex mox dicendis patebit.

§. 34. Qui *sani* quidem, *validi*, *firmique nati sunt*, sed *Intemperantiâ*, *immodico* Literarum aut Negotiorum *Studio*, *Sedentariâ* vivendi *Ratione* & *Præceptorum* ad Morbos avertendos & præveniendos necessariorum *Neglectu* hos sibi Morbos pepererunt quorum frequens jam facta est Mentio, *Fibrarum* nempe *Relaxationem*, *Flatus*, *Animi Dejectionem* & *Tristitiam Melancholicam* (tales autem sunt plerique omnes iisdem laborantes) si modò sufficiens *Vitæ Spatium* supersit, neque principalium *Viscerum* quodquam penitus corruptum sit (quod ex Symptomatum cujusque Visceris Læsioni peculiarium Vehementiâ facilè innotescit) affirmare ausim *Curandi Rationem* & *Medi-*
M camentis

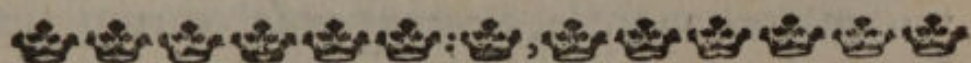

camenta hîc proposita intra *Biennium* aut *Triennium* (*longum* quidem *Tempus*, sed *peffimè* affectis i. e. quibus *Sanguinis & Humor* *Crafsis vitiata* est, ut in omnibus *gravioribus* Nervorum Morbis fieri solet, ex ipsâ *Rei Naturâ necessarium*) illis *integram* Sanitatem *Animique Alacritatem* ita redditura ut non vana *Longævitatis* *Spes* affulgeat curiosè caventibus ne *novum* Morborum Fomitentem reponant. Quod *non gratis* dici Testes sunt aliquot illustres Conditionis Viri qui meo Ductu triste Iter eluctati *integrâ nunc Sanitate* fruuntur. Si *Morbus mitior* sit atque Causis minùs inveteratis Ortum suum debeat; *Curatio* etiam *brevior minùsque molesta* erit. Quod *iis* accidit qui, cùm à *Naturâ* debiliores Fibras habeant, *maturiùs queruntur*, etiam cùm leviori Onere premuntur. Leviori inquam ii Operâ ad *pristinum suum*, sic satis tolerabilem, sed *nequaquam firmum*, *Valeitudinis Statum* reducuntur.

DENIQUE quicumque istam *jam propositam Curationis Viam* insistent, Symptomata minùs *difficilia & molesta* experientur minùsque *gravia Mala* patientur quàm *alium quemvis Tramitem* secuti. Quibus *asperum durumque* nimis videtur Genio tuo non indulgere, quibusque *nec Vitæ multum*

multum superesse videtur *nec Animi* satis est ut longius hoc asperiusque Iter ingrediantur ; ii quod *velint* aut *quantum ferre possint* faciant. *Nullam* interim *eâ* quam jam monstravi *Viam tutiorem*, imò *nec jucundior*, addo & *nec brevior*, ad *integram stabilemque Sanitatem* patere sciant.

EP I L O G U S.

HIS denique paucis Rei Summa continetur.

§. 1. *Ultimæ* Corporis animati *Fibrillæ* sunt Filamenta *impervia, solida, elasticâ* Virtute pollentia, ex quibus formantur *maiores Fibræ* omnium Partium solidarum ; quarum pro vario Situ atque Ufu, varia etiam est *Tensio* sive *Tonus*, variaque *Humorum* quibus irrigantur *Quantitas, Velocitas, Densitas*, tota denique *Indoles*.

§. 2. Corpora externa non alitèr agunt in Fibras nerveas, suique Ideas sive *Sensationes excitant*, quàm illas ita *impellendo & concutiendo* ut vividè oscillentur vibrentque. Istarum autem *Vibrationum* usque ad Cere-

brum, Animæ Domicilium, propagatarum
variae Celeritati, Momento, Directioni aliis-
 que Varietatibus sive à *Corporum* externo-
 rum, sive ab ipsorum *Nervorum* multiplici
 Diversitate pendentibus, debetur omnis om-
 nigenarum Sensationum Varietas.

§. 3. Manifestum est Mentem in Fibras
 musculares agere eas *corrugando*, earumque
 Particulas in se invicem comprimendo, &
 Longitudinem minuendo; quo fit ut cujus-
 vis Musculi Terminus mobilis versùs im-
 mobilem adducatur. At nec *quibus Instru-*
mentis hæc peragat, constat; nec verò to-
 tam corpoream, quâ patet, Naturam rimanti
 ullum usquam occurrit satis *idoneum* aut
Operi sufficiens: ita ut nequaquam abso-
 num videatur suspicari, *mediæ* quidpiam
 inter Corpus Spiritumque *Naturæ* opus esse
 ut intercedat, cujus scil: Interventu Spiri-
 tus Materiam (Rem nimiùm nimiùmque re-
 motæ à suâ Naturæ & Indolis) afficere que-
 at. Talem autem *Substantiam* inter Cor-
 pus Spiritumque *mediam* existere *posse*, haud
 cunctantèr agnoscet quicumque Naturam ob-
 servaverit ab imo ad summum non *distinctis*
Gradibus, sed *leniter acclivi viâ* ascende-
 re; ut Plantam *crevisse* perspicimus, *cres-*
centem autem deprehendere nequimus.

§. 4. Ad quotidianam Machinæ animalis continuo Ufu *detritæ Reparationem* necesse erat (nisi Automati Arte facti Ritu summi etiam Artificis Opificium subindè, quoties nempe Emendatione egebat, diruendum erat, & denuò connectendum) quâcunque ejus Particulâ abruptâ statim *præsto esse quicquid* ad commodam citamque Reparationem opus est.

§. 5. Hunc in Finem Natura provida paravit *fluidum aqueum & tenue*, quod facilè intimos in Corporis Recessus Fibrarumque Interstitia earundem Vi contractili adigitur, infinita secùm advehens *Fibrillarum Ramenta* variæ Figuræ, quibus *detritæ* hinc illinc Corporis animati particulæ suppleantur; & quoddam præterea *Gluten* quo Ramenta illa commodis Locis *affigantur*, ut Lapides Cæmento; *Oleum* denique quo cavetur *ne Fibræ rigescant* & dein frangantur. Hæc autem *omnia ex alimentis* educuntur; Humore nempe aqueo, qui pro *potu* (aut Potûs Saltem Vehiculo) est, iisque *Plantarum Animaliumque Partibus* quibus pro *Cibo* utimur. Hoc Artificio Vita Animalis peragitur, & in Tempus aliquod producitur.

Ex his sequitur:

I. *Vitam*

1. *Vitam* Animalium non tam in *Circuitione Humorum* consistere, quam in *Solidarum Partium, Fibrarumque* quibus eæ constant, *Integritate, debitâque Tensione*, quibus conservandis *ipsa illa Circuitio* destinatur.

2. Quare Medicinam facientibus *solidarum* Partium præquàm *Humorum* major, & *præcipua* Ratio est habenda. *Omnis* etenim *Morbus Partium solidarum Morbus* est. Neque vitiatæ licet *Humoribus*, Animal prius ægrotat quàm *solidæ Partes* afficiantur. Illarum varia sunt Vitia, primaria autem, nimia *Rigiditas* aut *Flacciditas*, *Motusque* justo *citator* aut æquo *pigrior*: Quæ licet ab *Humoribus* depravatis magnam Partem pendeant, non tamen *Humores propria Morbi Sedes* sunt. Utique cùm *Humores Acrimonie*, aut *Lentoris* nimii Vitiis corrupti sunt non *exinde* Animal ægrotat, sed *acceleratis* supra modum, *Humorum* *Acredine* aut quovis Stimulo, *Fibrarum Vibrationibus*, *Febrium* Morborumque cognatorum Cohors incumbit; *iisdem*, sive *Humorum* Lentore sive aliunde, *retardatis*, ecce tristis *diuturnorum* Morborum Caterva gravis incubat. Verbo, quandiu *Fibræ* ab *Humoribus* validè impulsæ eisdem validè repellunt; h. e. durante *solidarum fluidarumque*

rumque Partium Æquilibrio, Sanitas perstat ; illo in alterutram Partem vergente, hæc itidem titubat.

3. Ex supradictis manifestum est, *Vitam* Animalium eo *saniolem, integriorem, & productiorem* futuram, quo *Humor* ille vitalis vegetabilium Animaliumque Ramentis refertus, suoque Glutine, Balsamo, Oleoque dives, *subactior, attenuatior, fluidiorque* fuerit, utpotè *facilius* intimos quosque Recessus subiturus ut *detrita* Ramenta *eluat, fracta* *reparet, & rigentia emolliat*, neque usquam Ruderum modo viæ ipse hærens eandem obstruat.

4. Denique cùm *Animalium Fibre* à *Plantarum Fibris* solâ majore suâ *Tenacitate & Robore* differant, & (cùm in alibi-lem Succum convertuntur) *his illa* Alimentum *fortius & robustius*, cæterùm *nequaquam diversæ* Indolis, Animali pasto subministrent : Consequens est, ad *Sanitatem non requiri* Alimenta ex Animalium Carnibus petita, licet ad *athleticum Robur* Corpori subministrandum, idemque conservandum, *necessaria* sint.

APPENDIX,

DE MORBIS CONTAGIOSIS.

UT ostendam quàm latè pateat Doctrina de *Salium* Efficaciâ in Corporis humani Valetudine immutandâ, quam in omnibus meis scriptis Medicis inculco: libet hîc subungere quæ de eorundem Vi in Morborum *contagiosorum* Generatione & Propagatione cogitabam, cùm nupera *Pestis* ex vicinâ *Galliâ* in *Britanniam* nostram Transitum parare videbatur.

§. 1. Corporum omnium, animalium, vegetabilium & mineralium *Vires activæ* (Proximè post universale illud Agens, quod est sive Lumen sive subtilior quidam *Æther* cui ipsum Lumen Actionem suam debeat) deberi videntur *Sali* puro, simplici, ingenerabili & incorruptibili. Sal enim videtur maximè *activum* & *energeticum* seu mavis, maximè agile Principium in Corporibus; & post

post Transmutationes quascunque & quotcunque ad eundem plerumque Quantitate & Figurâ salern reducitur; summâ item *Vi attractivâ* pollet, ut ex ejusdem Crystallificatione manifestum est.

§. 2. Sal *volatile urinosum* omnium Salium est longè *potentissimum & maximè elasticum*, ut ex ipsius Sapore & Odore & Vi causticâ patet. Vis ejus attractiva intendi videtur in *reciproca* quâdam Ratione Molis. Volatilisatione & Comminutione (ut Frictione) summè augetur: ut in Sale Cornu Cervi, & Ammoniaco, in Camphorâ, Succino, Gummi, Crystallo & Adamante manifestum est.

§. 3. Plerique Sales *animales* sunt volatiles & urinosi; non autem ii *soli*, sed & alii plurimi ex *aliis* Corporibus putâ Vegetabilibus nec non Mineralibus quibusdam, Borace nempe & Alumine, elicit.

§. 4. Fermentatio efficitur *solâ Actione Salium* aut in se mutuò aut in Corpora sulfurea aut terrestria alcalina (quam enim præ se fert Fermentationis Speciem Aër ex Liquoribus Vi elasticâ erumpens, non est vera) se invicem pro Virium Ratione petentium, & ita Corporum Partes disrumpentium ut suiipsorum Unio faciliùs celebretur. *Putredo* autem à Fermentatione non differt, nisi Duratio-

ne & Gradu. In Fermentationibus enim Salium animalium varii sunt *Gradus*, quorum Effectus sunt Calor, Ardor, Pruritus, Inflammatio, Pustulæ, Ulcus, Gangræna, Mortificatio: quæ omnia iterum Gradibus distinguuntur, & varia sortiuntur Nomina ex Loco affecto, Salium Naturâ, aliisque Circumstantiis; neque aliter inter se differunt quàm in Corporibus inanimatis Calor, Ardor, Fumus in Flammam jamjam abiturus, Flamma, Carbo ignitus, idemque in Cinerem redactus.

§. 5. *Omnes Morbi magis aut minùs contagiosi sunt. Alii enim sine Contactu, alii non nisi Contactu mediante communicantur. Nullus autem est qui Generatione, hoc est ipsâ Humorum morbidorum è Corporibus Parentum in Embryonem Transfusionem, non possit communicari. Contagiosorum tamen Morborum Nomine vulgò soli magis & promptius contagiosi veniunt. Et hi quidem prout faciliùs aut facillimè ab uno Animali ad aliud transferuntur in Chronicos & Acutos (aliorum Morborum Ritu) rectè dividuntur.*

§. 6. Morbi contagiosi *Chronici* sive *lentiores* videntur Originem suam debere Salibus Mole grandioribus, minùs volatilibus, segnioribus, lentius concretis, sensim intra
Corpus

Corpus accumulatis, *tandemque* in Organum aliquod *particulare* Vi animali expultrice protrusis. Rarissimè enim ad hunc Gradum ascendunt quin priùs *reliquæ* etiam Corporis Partes cùm fluidæ tum solidæ iis *aliquatenus* corruptæ sint. Cujus Rei Veritas manifestè cernitur in Furfure, Scabie, Leprâ, Impetigine, Elephantiasi, Scorbuto, Scrofulâ, Lue venereâ: quo postremo in Morbo sal urinosum ex Loci primitus affecti Situ, Substantiæ inquinatæ Naturâ & Infectionis Modo, magis urinosum & maximè volatile redditur.

§. 7. Morbi contagiosi *acuti* oriri videntur ex Salibus urinosi summâ Pernicitate in Corpus impactis, Mole minimis & volatillissimis, summâ Vi attractivâ & elasticâ præditis, ita comminutis & volatilifatis ut *cuiusvis Contagii Gradui* producendo sufficiant. Hujusmodi Salia, si in Corpus Salibus urinosi *minùs refertum* iisdemque *lentius minùsque vitiatum*, cætera autem sanum, introducantur, Morbos producant in Ulcera aut Abscessus *sanabiles* desituros. Sin simul & semel in Corpora *impura* summâ Velocitate impellantur, Ictu quasi Oculi Substantiam animale *dissolvunt* ejusque Partes *disgregant*. Prioris Casûs Exempla sunt Morbilli, Febris Miliaris, Febres in Ulcera & Abscessus desinentes, Variolæ

N 2

mitiores;

mitiores; posterioris, Variolæ aliæ, Febres putridissimæ, Febres pestilenciales, & ipsa Pests.

§. 8. *Contagium* igitur in *Salis urinosi corrupti & vitii in Corpus Ingressu* consistere videtur, sive ille per *Aerem* deferatur, perque Cutem, Pulmonem & Ventriculum Humores subeat, sive *Institutione* ipsis directè injiciatur, sive denique Corpus morbidum alterum sanum immediate *contingat* & per Cutis præcipuè Vias Venenum suum transmittat. Ex suscepto autem Frigore, Aurarum venenatarum Effectu, Cataplasmatum, Emplastrorum, Embrocationum, Unguentorum, maximèque Mercurialium, Usu manifestum est Corpus animale quicquid illi propinquum est, sive noxium sive innocuum, validè attrahere. Hujusmodi autem Salium pro diversâ suâ Mole, Motûs Celeritate & Corporis infecti Dispositione, diversos Effectus, Morborumque Diversitatem inde ortam supra explicuimus.

§. 9. Morbi contagiosi Indoles & Vis pendet non minùs ex infecti Corporis Dispositione quàm ex *Materiæ inficientis* Naturâ: ita ut qui *ante* Infectionem Sale urinoso abundaverit Morbo quovis contagioso sive chronico sive acuto graviùs laboret.

§. 10. Ea Corporis Dispositio quæ Homines *Variolis* obnoxios reddit deberi debetur *Carnis præcipue Esui* intempestivo & immodico : *ea* scilicet *sale urinoso* præ aliis Nutrimenti Generibus plenior est, qui imbecilli solidorum Actione, qualis est Infantium & Puerorum, nec satis comminuitur nec debitâ Quantitate è Corpore expellitur sed intus in Sanguine coacervatur. In Regionibus enim orientalibus & quibusdam borealibus, ubi nempe *Carnis* Esus & Liquoris *spirituosi* Usus *parcior* est, Variolæ aut nullæ sunt aut mitioris saltem Indolis; nisi paucis aliquot qui morbidissima Corpora à Parentibus acceperunt. Semel autem nec sæpius plerique hoc Morbo inficiuntur, quia omnis Materia morbifica Crisi expellitur, quæ ne iterum succrescat validiore indies Organorum Concoctionis & Expulsionis Actione efficitur : Si tamen nihilominus propter copiosam Ingestionem iterum magnâ Quantitate coacervatur, in *aliu*m aliquem Morbum contagiosum, aut chronicum aut acutum abibit ; *priore* enim Crisi per Cutem factâ *ea* aut ita occallescit ut *secundæ* ejusdem Generis non sufficiat ; aut ita laxi fiunt ejus Meatus ut Variolarum Materia, propter liberiores Transitum, eâ Copiâ nequeat in Sanguine detineri quæ illi Morbo gignendo satis sit.

§. 11. Contagionis Materia sive Aëre, sive Contactu immediato, sive Infitione Humoribus communicetur, *ejusdem Generis* Morbum & *æquâ Certitudine* producit. Quod cum de *reliquis* Morbis contagiosis, tum *speciatim de Variolis* verè dicitur.

§. 12. Variolæ autem cum multis Modis *certè*, omnium tamen *tutissimè* Infitione communicantur. 1. Quòd *Tempus* Morbo ferendo maximè commodum eligi possit; sive *Ægri Ætatem* spectes, quæ puerilis est, à quinto putà ad decimum Annum, invalescente scilicet Corpusculi Robore, & Humoribus interim nondum corruptissimis: sive *Anni Tempestatem* maximè salutiferam & benignam. 2. Quòd *Materia* inferenda & sub *mitiore Constitutione epidemicâ* eligi possit, & ab *Ægro mitiùs laborante* desumi. 3. Denique, Quòd etiam in pessimâ Constitutione epidemicâ *Ægro-taturi Corpus*, licèt adultum Materiâque morbificâ refertissimum, ita *repurgari*, elui, aliisque Modis *Morbi Fomite vacuari* possit ut minùs tutiùsque ægrotet.

§. 13. Omnes Morbi contagiosi *Chronici*, cum ejusdem Generis sint, ejusdem Generis Medicamentis curari possunt. Et cum Mercurium, Sulfur, aliaque Concretiones *resolventia* Experientia præcipuè commendat; hujus-

hujusmodi Medicamentis variè pro Morbi Varietate compositis, idoneâ Dosi & Tempore exhibitis, cum debito Victûs Regimine, omnes hi Morbi profligabuntur, si modò ullâ Ope profligari possunt. Et horum quidem Morborum Materia, quod *crassa* sit, *Attenuationem* & *Resolutionem* postulat; & cùm *minùs efficax* sit, *Moram* in Curatione patitur.

§. 14. Acutorum autem Morborum Materia contagiosa *pernicissimè noxia*, nec *Moras* patitur, nec *tenuissima* cùm sit, ulla ulteriore *Attenuatione* eget. Quare, *hujus Differentiæ* Respectu (quæ *si abesset* omninò *eâdem* Methodo communis in *omnibus* contagiosis curandis Intentio esset proseguenda, *Salium* nempe *vitiatorum*, *Humorumque* ab iisdem *corruptorum* quàm fieri potest citissima è Corpore *Ejectio*) *diverso* Modò aggredienda est horum posteriorum Curatio. Post universalia enim præmissa & debitas Evacuationes repetitas prout ferunt Morbus & Æger, *Alexipharmaca*, et quæ Facultatem coëtricem & expultricem corroborant & promovent, sola *specificæ* sunt Medicamenta in horum Curatione, æquè ac *Antidota* in eorundem Prophylaxi; veniente interim in subsidium *idoneo Victûs Regimine*, sine quo nihil quidquam in cujusquam Morbi Curatione expectandum videtur.

Hanc

Hanc Methodum *Experientia & Observatio* comprobant. Quanquam enim, cum Pestis Morbus orientalis sit ex Putrefactione oriundus, ejus Materia contagiosa harum Regionum fervido Calore summopere *attenuata & volatilifata*, ideò summè noxia effici debere videatur: nihilominus tamen manifestissimum sit, hunc Morbum in *borealibus* præcipuè Regionibus *latissimam* edere stragem; Cùmque hæ ab illis Regionibus non differant nisi *minùs liberâ*, propter minorem Calorem, *Perspiratione, crassioreque & pleniore* harum quàm illarum Incolis usitato *Victu*: manifestum est, *Moderationem* Ciborum Ingestionem, Medicamentaque *Vim coëtricem & expultricem roborantia*, sola esse idonea Curationis Instrumenta. Temperantem sobriumque *Socratem* gravissima Pestis *Atheniensium* non attigit, neque ullo ferè *Ævo ejus similes* attingit.

§. 15. Morbi contagiosi acuti epidemici, ut Pestis, ideo *desinunt* quòd Sales Contagium communicantes aut *diffsentur*, aut in majores Moles *constipentur*, aut *præcipitentur & fixentur*, aut denique salutiferâ quâdam Mixturâ *involvuntur* eoque *obtundantur*.

E L E N.

E L E N C H U S R E R U M.

§. 1. **F**ibra ultima quid sit, Pag. 1. Ex
talibus Fibris totum Corpus
compositum esse. ib. Fibrae
carneae, nerveae, osseae, cartilagineae, &c.
quid inter se differant. p. 2.

§. 2. Elasticæ Facultatis Explicatio. p. 3

§. 3. Hujus Doctrinæ ad Fibras muscu-
lares Applicatio. p. 5. Ostenditur nullos
esse Spiritus quos vocant animales. p. 6.

§. 4. Motum & Sensationem, Fibrarum
solidarum Vibratione, perfici. p. 8.

§. 5. Quibus Causis hæc Vibratio turbe-
tur aut penitus tollatur. p. 9.

§. 6. Morborum nervinorum Cause ge-
nerales. p. 10.

§. 7. Omnium Morborum nervinorum
communem

communem quandam esse Naturam. p. 12.

§. 8. *Horum Morborum Divisio ab eorundem Causis & præcipuis Symptomatibus desumpta. p. 13.*

§. 9. *Eorum alios esse hæreditarios, alios acquisitos. p. 16. Acquisitorum præcipuam, in hoc Tractatu, Rationem haberi. p. 17.*

§. 10. *Infirmitatem Fibrarum comitari omnium Functionum Debilitatem. ib.*

§. 11. *Tres esse Intentiones in Nervorum Morbis curandis, 1. Humores diluere & attenuare; 2. Eorundem Acrimoniam tollere; 3. Fibras constringere & corroborare. p. 20. Prius priores duas aliquamdiu prosequendas esse quàm tertiam aggrediamur. ib. Quid Mali, cùm hic Ordo negligitur, insequatur. p. 21.*

§. 12. *Unde Morbi Hominibus à Nativitate sanis nascentur, & acuti & diuturni. p. 23.*

§. 13. *In omnibus Nervorum Morbis adesse Humorum Lentorem. p. 25. Cujus tamen non prius Aromaticorum & Volatilium Medicamentorum Ope tentandam esse Resolutionem, quàm Humores satis diluti fuerint, p. 26. Culpandos esse Medicos qui Nervorum Morbis ægrotantes tanquam deliros rident, & à Conviviorum Hilaritate solâ, quasi unâ Mæstitiâ laborantibus, Medelam promittunt. p. 27. Volatilium & attenuantium Medicamentorum præpropere exhibitorum Nocumenta. p. 28.*

§. 14.

§. 14. *Eadem particulariùs enumerantur.*
p. 29.

§. 15. *De Febri quæ Nervorum dicitur.*
p. 30. *Ejus Origo. ib. Quare debiles robustis plerumque longæviores sint.* p. 31.
Hujus Febris Indoles. ib. Curandi Ratio.
p. 32. *Culpatur nimia quædam officiosa Sedulitas Ægro noxia.* p. 33. *Morbi Humorum & Nervorum quid differant.* p. 34.

§. 16. *Medicamenta primæ suprapropositarum Intentioni conducentia enumerantur.* p. 35. *Horum præcipuum esse Cinnabarin Antimonij. ib. Quando Æthiops mineralis illi præferri debeat.* p. 36.

§. 17. *Medicamenta secundæ Intentioni convenientia.* p. 37. *De quorundam ex illis Usu Cautio. ib.*

§. 18. *Medicamenta tertiæ Intentioni propria.* p. 41. *Corticis Peruani Præparationes Infirmis utiliores. ib.*

§. 19. *Medicamenta chalybeata styptica esse & Fibras corrugare.* p. 42.

§. 20. *Chalybeata parvâ Quantitate nec crassâ Formâ esse exhibenda.* p. 45. *Formæ Chalybeatorum Infirmis convenientes.* p. 46. *Cum Chalybeatis non calida et aromatica Medicamenta, sed cathartica esse exhibenda.* p. 47.

§. 21. *Infirmis à Nativitate non expectandam esse ex hâc aut aliâ quâpiam Methodo integram firmamque Sanitatem.* p. 48.

§. 22. *In sanandis Nervorum Morbis*
O 2 *principem*

principem Locum obtinere Viētum tenuem et parcum. p. 50.

§. 23. *Doctrina suprā tradita aliquot Exemplis illustratur. De Apoplecticā Hominum Borealium Dispositione, Morborum ex Humorū Lentore ortorum Exemplo. p. 52.*

§. 24. *De Epilepsiā Morborum convulsivorum & ex Acrimoniā ortorum Paradigmate. p. 53.*

§. 25. *Rarus quidam Morbus convulsivus, Satyriaseos Species. p. 56.*

§. 26. *De Tetano. p. 57.*

§. 27. *De Choreā Sancti Viti, paralytici Generis sive Morborum Fibræ resolutæ Specimine. p. 59. Senibus paralyticis qui luxuriosè vixerint, vix perfectam Curationem esse Sperandam. p. 61. Temperantibus, è contrā, omnia fausta expectare lice-re. ib.*

§. 28. *Rachitidem ex Resolutione Fibrarum oriri. p. 62. Ejus curandæ Ratio. ib.*

§. 29. *Hysterici & Hypochondriaci Affectūs Causæ assignantur. p. 63. Eæ veræ esse ostenduntur. p. 64.*

§. 30. *Horum Morborum Curatio traditur. p. 66.*

§. 31. *Viētus tenuis ad eam perficiendam Utilitas. p. 69. Exemplo illustri comprobatur. p. 70.*

§. 32. *Quibus hi Morbi sunt hæreditarij, iis palliativam tantum Curationem esse expectandam.*

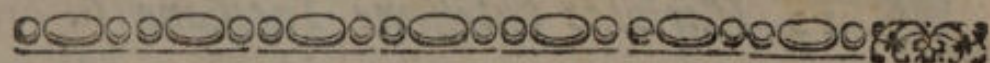

peccandam. p. 72. Quibus ea Modis efficiatur. p. 73.

§. 33. *Plerorumque Morborum nervinorum Causam ab Intemperantiâ esse repetendam. p. 75. Quod ex Naturæ Conatu ad eos Evacuatione curandos ostenditur. p. 76.*

§. 34. *Juniores à Nativitate sanos, supraditâ Ratione certissimè sanari. p. 77. Etiam Senibus & à Nativitate Infirmis, saltem Symptomata omnia mitiora fieri. p. 78. Nullam dari Viam ad integram Sanitatem illâ brevior, tutior, aut jucundior. p. 79.*

Epilogus, supradictorum Summam paucis complectens. ib.

A P P E N D I X,

De Morbis Contagiosis.

§. 1. **V**ires Corporum activas Sali deberi.
p. 84.

§. 2. *Sal volatile urinosum esse omnium Salium maximè agile. p. 85.*

§. 3. *Quæ sint Salia volatilia urinosa. ib.*

§. 4. *Fermentationem Salium Actioni deberi.*

beri. Fermentatōnis Effectuum varij Gradus. ib.

§. 5. *Morbos contagiosos aut chronicos esse aut acutos. p. 86.*

§. 6. *Morborum contagiosorum chronicorum Origo. ib.*

§. 7. *Morborum contagiosorum acutorum Origo. p. 87.*

§. 8. *Contagium in quo consistat. p. 88.*

§. 9. *Contagij Vis unde pendeat. ib.*

§. 10. *Quid Corpus disponat ad Variolas suscipiendas. p. 89. Quare eo Morbo singuli Homines semel tantum ægrotent. ib.*

§. 11. *Contagionis Materiam, quocunque Modo intra Corpus admittatur, eundem Morbum æquâ cum Certitudine producere. ib.*

§. 12. *Variolas tutissimè Incisione suscipi. p. 90.*

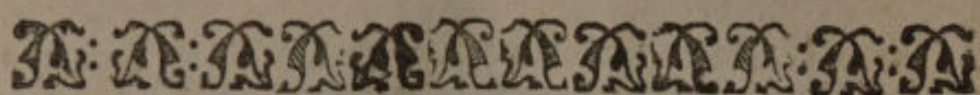
§. 13. *Omnes Morbos contagiosos chronicos eodem Morbo curari. ib.*

§. 14. *Acutos itidem omnes eâdem Ratione, sed à priore diversâ, sanari. p. 91.*

§. 15. *Quibus de Causis Morbi contagiosi acuti desinant. p. 93.*

FINIS.

*BOOKS printed for and sold by G.
STRAHAN, at the Golden-Ball over-
against the Royal-Exchange in Corn-
hill. 1725.*

Fluxionum Methodus inversa, five Quantitatum Fluen-
tium Leges Generaliores, cum Rudimentorum Methodi
Fluxionum inverso Specimine.

Philosophical Principles of Religion, Natural and Re-
veal'd, in two Parts. The First containing the Elements of
Natural Religion. The Second Part containing the Na-
ture of Infinites, together with the Philosophical Princi-
ples of Reveal'd Religion.

A New Theory, of Acute and Slow continued Fevers,
wherein, besides the Appearances of such, and the Manner
of their Cure occasionally, the Structure of the Glands and
the Manner and Laws of Secretion, the Operation of Pur-
gative, Vomitive and Mercurial Medicines, are Mechan-
ically Explain'd. To which is prefix'd an Essay concerning
the Improvements of the Theory of Medicines, the 4th
Edition.

An Essay of the true Nature and due Method of treat-
ing the Gout, together with an Account of the Nature and
Quality of *Bath* Waters, the Manner of Using them, and
the Diseases in which they are proper; as also of the Na-
ture and Cure of most Chronical Distempers, not pub-
lish'd before, the 6th Edition enlarg'd to more than double
the Former.

An Essay of Health and Long Life, the 6th Edition:
These five by *G. Cheyne*. M. D. and F. R. S.

Tentamina Medico-Physica ad Quasdam Questiones,
quæ Oeconomiam Animalem spectant, accommodata. Qui-
bus accessit Medicina Statica Britannica, Authore *Jacobo
Keill*, M. D.

Introductio ad Veram Astronomiam seu Lectiones Astro-
nomicæ, habitæ in Schola Astronomica, Academiae Ox-
oniensis, Authore *Johanne Keill*, M. D. R. S. S.

The Civil Law in its natural Order, together with the
Publick Law, Written in French by *Mr. Domat*, and
Translated into English by *William Strahan*, L. L. D.

Ad

Advocate in Doctor's-Commons, with Additional Remarks on some material Differences between the Civil Law and the Law of *England*.

The Practice of Physick reduced to the Antient Way of Observation, containing a just Parallel between the Wisdom and Experience of the Antients, and the Hypothesis of modern Physicians, together with several New and Curious Dissertations, particularly of the Tarantula and the Nature of its Poison.

The Method of performing the High Operation, in which the Stone is extracted out of the Bladder, above the *Os Pubis*; faithfully collected from the Writings of that famous Triumvirate; Mr. *Francis Rosset*, who first invented it, Mr. *John Douglass* who lately reviv'd it and first successfully practis'd it on Living Bodies, Mr. *Chiscelden* who has since frequently perform'd it with a wonderful Dexterity and most surprizing Success.

The Prognostick signs of Acute Diseases, establish'd by antient Observations, and confirmed by the best Modern Discoveries, the 2d Edition with a Preface by *William Cockburn*, M. D.

A Comparative Description of all the Muscles in a Man and in a Quadruped, shewing their Discoverer, Origin, Progress, Insertion Use and Difference, to which is added an Account of the Muscles peculiar to a Woman, by *James Douglass*, M. D.

A Catalogue of Simple Medicines that are fit to be used in the Practice of Physick and Surgery, containing the Names of the Dispensatory or Shop Preparations, &c. to which are added two very useful Tables.

Mr. *Maitland's* Account of Inoculating the Small-Pox, Vindicated from Dr. *Wagstaff's* Misrepresentations of that Practice, with some Remarks on Mr. *Massey's* Sermon, the 2d Edition, to which is added his first Account of Inoculating the Small-Pox.

Pharmaco-Botanologia, or, an Alphabetical and Classical Dissertation on all the *British* Indigenous and Garden Plants, of the New *London* Dispensatory. In which their Genera, Species, Characteristick and Distinctive Notes, are Methodically described; The Botanical Terms of Art explained, their Virtues, Uses, and Shop Preparations, declared. With many Curious Remarks from proper Observations. By *Patrick Blair*, M. D. of *Boston* in *Lincolnshire*, and F. R. S.

